
कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

पं. ८ ॥
१८३

॥ नैषधमूलमिदंज्ञेयं ॥ ॥

॥श्रीगणेशाय नमः॥ ॥निपीय यस्य क्षितिरक्षिणः कथास्तथाद्रियंते न बुधाः सुधामपि॥ नलः सितच्छत्रितकीर्तिमंडलः स राशिरासीन्महसां महोज्वलः॥
॥१॥ रसैः कथा यस्य सुधावधीरणी नलः स भूजानिरभूद्गुणाद्भुतः॥ सुवर्णदंडैकसितातपत्रितज्वलत्प्रतापावलिकीर्तिमंडलः॥२॥ पवित्रमत्रात
नुते जगद्युगे स्मृता रसक्षालनयेव यत्कथा॥ कथं न सा मद्गिरमाविलामपि स्वसेविनीमेव पवित्रयिष्यति॥३॥ अधीतिबोधाचरणप्रचारणैर्दशाः
चतस्रः प्रणयन्नुपाधिभिः॥ चतुर्दशत्वं कृतवान्कुतः स्वयं न वेद्मि विद्यासु चतुर्दशस्वयं॥४॥ अमुष्य विद्या रसनाग्रनर्त्तकी त्रयीव नीतांगगुणेन
विस्तरं॥ अगाहितार्था दशतां जिगीषया न वद्वयद्वीपपृथग्जयश्रियां॥५॥ दिगीशवृंदांशविभूतिरीशिता दिशां स कामप्रसरावरोधिनीं॥ बभार शास्त्रा
णि दृशं द्वयाधिकां निजत्रिनेत्रावतरत्वबोधिकां॥६॥ पदैश्चतुर्भिः सुकृते स्थिरीकृते कृतेमुना के न तपः प्रपेदिरे॥ भुवं यदेकांघ्रिकनिष्ठया
स्पृशन्दधावधर्मोपि कृशस्तपस्विता॥७॥ यदस्य यात्रासु बलोद्धतं रजः स्फुरत्प्रतापानलधूममंजिम॥ तदेव गत्वा पतितं सुधांबुधौ दधाति पंकी
भवदंकतां विधौ॥८॥ स्फुरद्धनुर्निस्वनतद्घनाशुगप्रगल्भवृष्टिव्ययितस्य संगरे॥ निजस्य तेजः शिखिनः परः शता वितेनुरिंगालमिवायशः परे
॥९॥ अनल्पदग्धारिपुरानलोज्वलैर्निजप्रतापैर्वलयं ज्वलद्भुवः॥ प्रदक्षिणीकृत्य जयाय सृष्टया रराज नीराजनया स राजघः॥१०॥ निवारितास्ते
न महीतलेऽखिले निरीतिभावं गमितेतिवृष्टयः॥ न तत्यजुर्नूनमनन्यविश्रमाः प्रतीपभूपालमृगीदृशां दृशः॥११॥ सितांशुवर्णैर्वयति स्म तद्गुणै
र्महासिवेम्नः सहकृत्वरी बहु॥ दिगंगनांगावरणं रणांगणे यशः पटं तद्भटचातुरी तुरी॥१२॥ प्रतीपभूपैरिव किं ततो भिया विरुद्धधर्मैरपि भे
त्तृतोज्झिता॥ अमित्रजिन्मित्रजिदोजसा स यद्विचारदृक्चारदृगप्यवर्तत॥१३॥ तदोजसस्तद्यशसः स्थिताविमौ वृथेति चित्ते कुरुते यदा यदा॥
तनोति भानोः परिवेषकैतवात्तदा विधिः कुंडलनां विधोरपि॥१४॥ अयं दरिद्रो भवितेति वैधसीं लिपिं ललाटेर्थिजनस्य जाग्रतीं॥ मृषा न चक्रे
ल्पितकल्पपादपः प्रणीय दारिद्र्यदरिद्रतां नलः॥१५॥ विभज्य मेरुर्न यदर्थिसात्कृतो न सिंधुरुत्सर्गजलव्ययैर्मरुः॥ अमानि तत्तेन निजाय
शोयुगं द्विफालबद्धाश्चिकुराः शिरः स्थितं॥१६॥ अजस्रमभ्यासमुपेयुषा समं मुदैव देवः कविना बुधेन च॥ दधौ पटीयान्समयं नयन्नयं दिनेश्व
रश्रीरुदयं दिने दिने॥१७॥ अधोविधानात्कमलप्रवालयोः शिरःसु दानादखिलक्षमाभुजां॥ पुरेदमूर्ध्वं भवतीति वेधसा पदं किम

स्यं २

स्यांकितमूर्द्ध्वरेखया॥१६॥ जगज्जयं तेन च कोशमक्षयं प्रणीतवान् शैशवशेषवानयं॥ सखा रतीशस्य ऋतुर्यथा वनं वपुस्तथालिंगदथास्य यौ-
वनं॥१७॥ अधारि पद्मेषु तदंघ्रिणा घृणा क्व तच्छयच्छायलवोपि पल्लवे॥ तदास्यदास्येपि गतोधिकारितां न शारदः पार्वणशर्वरीश्वरः॥२०॥ किमस्य रो-
म्णां कपटेन कोटिभिर्विधिर्न रेखाभिरजीगणद्गुणान्। न रोमकूपौघमिषाज्जगत्कृता कृताश्च किं दूषणशून्यबिंदवः॥२१॥ अमुष्य दोर्भ्यामरिदु-
र्गलुंठने ध्रुवं गृहीतार्गलदीर्घपीनता॥ उरःश्रिया तत्र च गोपुरस्फुरत्कपाटदुर्धर्षतिरःप्रसारिता॥२२॥ स्वकेलिलेशस्मितनिंदितेंदुनो निजां-
शदृक्कर्जितपद्मसंपदः। अतद्द्वयीजित्वरसुंदरांतरे न तन्मुखस्य प्रतिमा चराचरे॥२३॥ सरोरुहं तस्य दृशैव निर्जितं जिताः स्मितेनैव विधोरपि श्रियः॥
कुतः परं भव्यमहो महीयसी तदाननस्योपमितौ दरिद्रता॥२४॥ स्ववालभारस्य तदुत्तमांगजैः समं चमर्येव तुलाभिलाषिणः॥ अनागसे शंसति वाल-
चापलं पुनः पुनः पुच्छविलोलनच्छलात्॥२५॥ महीभृतस्तस्य च मन्मथश्रिया निजस्य चित्तस्य च तं प्रतीच्छया॥ द्विधा नृपे तत्र जगत्त्रयीभुवां नतभ्रुवां
मन्मथविभ्रमो भवत्॥२६॥ निमीलनभ्रंशजुषा दृशा भृशं निपीय तं यस्त्रिदशीभिरर्जितः॥ अमूस्तमभ्यासभरं विवृण्वते निमेषनिःस्वैरधुना-
पि लोचनैः॥२७॥ अदस्तदाकर्णि फलाढ्यजीवितं दृशोर्द्वयं नस्तदवीक्षि चाफलं॥ इति स्म चक्षुःश्रवसां प्रिया नले स्तुवंति निंदंति हृदा तदात्मनः॥
विलोकयंतीभिरजस्रभावनाबलादमुं नेत्रनिमीलनेष्वपि॥ अलंभि मर्त्याभिरमुष्य दर्शने न विघ्नलेशोपि निमेषनिर्मितः॥२९॥ न क-
स्वप्नगतं ददर्श तं जगाद गोत्रस्खलिते च का न तं॥ तदात्मताध्यातधवा रते च का चकार वा न स्वमनोभवोद्भवं॥३०॥ श्रियास्य योग्याहमि-
ति स्वमीक्षितुं करे तमालोक्य सुरूपया धृतः॥ विहाय भैमीमपदर्पया कया न दर्पणः श्वाससमलीमसः कृतः॥३१॥ यथोह्यमानः खलु भोगभो-
जिना प्रसह्य वैरोचनिपुत्रपत्तनं॥ विदर्भजाया मदनस्तथा मनो नलावरुद्धं वयसैव वेशितः॥३२॥ नृपेनुरूपे निजरूपसंपदां दिदेश तस्मिन्बहु-
श्रुतिं गते॥ विशिष्य सा भीमनरेंद्रनंदिनी मनोभवाज्ञैकवशंवदं मनः॥३३॥ उपासनामेत्य पितुः स्म रज्यते दिने दिने सावसरेषु बंदिनां॥ प-
ठत्सु तेषु प्रतिभूपतीनलं विनिद्ररोमाजनि शृण्वती नलं॥३४॥ कथाप्रसंगेषु मिथः सखीमुखात्तृणेपि तन्व्या नलनामनि श्रुते॥ द्रुतं विधूया-
न्यदभूयतानया मुदा तदाकर्णनसज्जकर्णया॥३५॥ स्मरात्परासोरनिमेषलोचनाद्बिभेमि तद्भिन्नमुदाहरेति सा॥ जनेन यूनः स्तुवता तदा-
स्पदे निदर्शनं नैषधमभ्यषेचयत्॥३६॥ नलस्य पृष्टा निषधागता गुणान् मिषेण दूतद्विजबंदिचारणाः॥ निपीय तत्कीर्तिकथारसांम

मथानम

तं विरायतस्छे विमनायमानया॥३७॥ प्रियं प्रियां च त्रिजगज्जयिश्रियौ लिखाधिलीलागृहभित्तिकावपि॥ इति स्म सा कारुवरेण लेखितं नलस्य च
स्वस्य च सख्यमीक्ष्यते॥३८॥ मनोरथेन स्वपतीकृतं नलं निशि क्व सा न स्वपती स्म पश्यति॥ अदृष्टमप्यर्थमदृष्टवैभवात्करोति सुप्तिर्जनदर्शनातिथिं
॥३९॥ निमीलितादक्षियुगाच्च निद्रया हृदोपि बाह्येन्द्रियमौनमुद्रितात्॥ अदर्शि संगोप्य कदाप्यवीक्षितो रहस्यमस्याः स महन्महीपतिः॥४०॥ अ
हो अहोभिर्महिमा हिमागमेप्यभिप्रपेदे प्रति तां स्मरार्दितां॥ तपर्तुपूर्त्तावपि मेदसां भरा विभावरीभिर्बिभरांबभूविरे॥४१॥ स्वकांतिकीर्त्तिव्रजमौक्ति
कस्रजः श्रयंतमंतर्घटनागुणश्रियं॥ कदाचिदस्या युवधैर्यलोपिनं नलोपि लोकादशृणोद्गुणोत्करं॥४२॥ तमेव लब्ध्वावसरं ततः स्मरः शरीरशोभाज
यजातमत्सरः॥ अमोघशक्त्या निजयेव मूर्त्तया तया विनिर्जेतुमियेष नैषधं॥४३॥ अकारि तेन श्रवणातिथिर्गुणः क्ष्माभुजा भीमनृपात्मजाश्र
यः॥ तदुच्चधैर्यव्ययसंहितेषुणा स्मरेण च स्वात्मशरासनाश्रयः॥४४॥ अमुष्य धीरस्य जयाय साहसी तदा खलु ज्यां विशिखैः सनाथयन्॥ निमज्ज
यामास यशांसि संशये स्मरस्त्रिलोकीविजयार्जितान्यपि॥४५॥ अनेन भैमीं घटयिष्यतस्तथा विधेरबंध्येच्छतया व्यलासि तत्॥ अभेदि तत्तादृ
गनंगमार्गणैर्यदस्य पौष्पैरपि धैर्यकंचुकं॥४६॥ किमन्यदद्यापि यदस्त्रतापितः पितामहो वारिजमाश्रयत्यहो॥ स्मरं तनुच्छायतया तमात्मनः
शशाक शंके न विलंघितुं नलः॥४७॥ उरोभुवा कुंभयुगेन जृंभितं नवोपहारेण वयस्कृतेन किं॥ त्रपासरिद्दुर्गमपि प्रतीर्य सा नलस्य तन्वी हृदयं
विवेश यत्॥४८॥ अपह्नुवानस्य जनाय यन्निजामधीरतामस्य कृतं मनोभुवा॥ अबोधि तज्जागरदुःखसाक्षिणी निशा च शय्या च शशांक
कोमला॥४९॥ स्मरोपतप्तोपि भृशं न स प्रभुर्विदर्भराजं तनयामयाचत॥ त्यजंत्यसून् शर्म च मानिनो वरं त्यजंति न त्वेकमयाचितव्रतं॥५०॥ मृ
षाविषादाभिनयादयं क्वचिज्जुगोप निःश्वासततिं वियोगजां॥ विलेपनस्याधिकचंद्रभागताविभावनाच्चापललाप पांडुतां॥५१॥ शशाक निह्नोतुम
नेन तत्प्रियामयं बभाषे यदलीकवीक्षितां॥ समाज एवालपितासु वैणिकैर्मुमूर्च्छ यत्पंचममूर्च्छनास्वपि॥५२॥ अवाप सापत्रपतां स भूपतिर्जितेंद्रि
याणां धुरि कीर्त्तितस्थितिः॥ असंवरे शंबरवैरिविक्रमे क्रमेण तत्र स्फुटतामुपेयुषि॥५३॥ अलं नलं रोद्धुममी किलाभवन्गुणा विवेकप्रमुखा न चा
पलं॥ स्मरः स रत्यामनिरुद्धमेव यत्सृजत्ययं सर्गनिसर्ग ईदृशः॥५४॥ अनंगचिह्नं स विना शशाक नो यदासितुं संसदि यत्नवानपि॥ क्षणं त
दारामविहारकैतवान्निषेवितुं देशमियेष नैषधः॥५५॥ अथ श्रिया भर्त्सितमत्स्यलांछनः समं वयस्यैः स्वरहस्यवेदिभिः॥ पुरोपकंठं उपवनं कि

॥२॥

मत्से

श्री॰

वेहितां हरेश्चयानाय निदेशकारिणः ॥५६॥ अमीनतस्तस्य विस्तृचितं सितं जनेषु पिमाने पिचपौरुषाधिकं ॥ नृपाहरन्नम्रमजस्रखं वल्गैः रांचलैः सो हित
मंडुरोदरं ॥५७॥ अथांतरेणावटुगामिनाध्वना निशाथिनीनाथमहःसहोदरैः ॥ निगालमाद्देवमणेरिवोत्थितैर्विराजितं केसुरकेशरा रश्मिभिः ॥५८॥
अंगस्य स्मीतरकुहृद्नोद्भृतैः मांकिते ॥ रूपास्यमानं च रणेषु रेणुभिः ॥ रयप्रकर्षाध्ययनार्थमागतैर्जनस्य चेतोरिवा
मारुतैः ॥५८॥ वलावलप्रोथतया महीस्थते स्वयेगदर्पा निवेंकुमुत्सुकं ॥ अलं गिरा वेदकिलायमाशयं स्वयं हयस्येति च मौनमास्थितं ॥६०॥ महा
रथस्याध्वनि चक्रवर्त्तिनः पुरानपेक्षो द्वहनाध्वशाः सितं ॥ रदावदातांशुमिषादनीदृशां हसंतमंतर्बलमर्वतां रवेः ॥६१॥ सितातिवश्चं चलतामु
पेयुषो मिषेण पुच्छस्य च केसरस्य च ॥ स्फुटं चलच्चामरयुग्मचिह्नकैरनिह्नुवानं निजवाजिराजतां ॥६२॥ अपि द्विजिह्वोस्य च हारपौरुषे मुखानु
षक्तायतवल्गुवल्गया ॥ उपेयिवांसं प्रतिमल्लतां रयस्मये जितस्य प्रसभं गरुत्मतः ॥६३॥ स सिंधुजं सीतमहःसहोदरं हरंतमुच्चैःश्रवसः श्रियं
हयं ॥ जिताखिलक्ष्मास्तदनल्पलोचनस्तमारुरोह क्षितिपाकशासनः ॥६४॥ ॥आदिकुलकं॥ ॥ निजामयूखाइतीक्ष्णदीधितिं स्फुरद्विदांकित
पौष्पपंकजं ॥ तमुच्चवाराजवनाम्नया विनं प्रकारारूपामनुजेत्रामन्वयुः ॥६५॥ चलन्नलस्त्यमहारयं हयं सवाहवो होचितवेषपवालः ॥ अमो
द निष्पंदतरा स्थिरस्मितिर्य्यलोकि लोकैर्नगरालयैर्नलः ॥६६॥ क्षणादथैष क्षणदापतिप्रभः प्रजजनाध्येयजवेन वाजिना ॥ सहस्ततासिर्जनदृ
ष्टिर्निर्बहिः पुरोस्य तुरुकृतपौरुषः ॥६७॥ ततः प्रतीच्छ प्रहरेति भाषिणी परस्परोल्लासितशौर्यपल्लवे ॥ मृधामृधं सादिबले कुतूहलान्नलस्य
नासीरगते वितेनतुः ॥६८॥ अयातुमस्माकमियं कियत्पदं धरा तदंभोधिरपि स्थलायतां ॥ इतीव वाहैर्निजवेगदर्पितैः पयोधिरोधक्षममु
द्धतं रजः ॥६९॥ हरे यदक्रामि पदैककेन खं पदैश्चतुर्भिः क्रमणेपि तस्य नः ॥ त्रपा हरीणामिति नम्रिताननैर्व्यवर्त्तितैर्धूर्जनसंहतक्रमैः ॥७०॥
न मृचरास्तस्य नृपस्य सादिनो जिनोक्तिशुश्राद्धतयेव सैंधवाः ॥ विहारदेशं तमवाप्य मंडलीमकारयन्भूरितुरंगमानपि ॥७१॥ द्विष
द्भिरेवास्य विलंघितो दिशो यशोभिरेवाब्धिरकारि गोष्पदं ॥ इतीव धारामवधीर्य मंडलीक्रियाश्रिया मंडितुरंगमैः स्थली ॥७२॥ अथैक
रथ्यारूहयेनया भ्रमी निर्जातपत्रस्य तलस्थले नलः ॥ मरुत्किमघापिनताः सुनिश्चितं वितत्य वात्यामयचक्रचंक्रमान ॥७३॥ निवेश्यागत्य स
विलासकाननं ततः क्षणाल्लोपपतिर्धृतीच्छया ॥ अलंरागमुरितं सुषुप्सया हरिर्घनच्छायमिवांतसांनिधिं ॥७४॥ वनांत मुपेत्य सस्पृ

श्री॰

शल्य७

२ व॰ ज॰

पाले २

हं क्रमेण तास्मिन्नोत्तीर्णदृक्पथे ॥ न्युवर्त्तिदृष्टिप्रकरैः पुरोकसामनुबंधं स्तुसमाजबंधुस्तिः ॥७५॥ ततः प्रसूनेव फलेव वंजुळे समं मुरनखांगुळिमा
नराधिपः ॥ निबंधमानं वनेपाणिनाव्यलोकयत्काननकामनीयकं ॥७६॥ फळानि पुष्पाणि च पल्लवे करे वयोतिपातोद्गतवातवेपिते ॥ स्थितैः समा
दायमहर्षिबाधका घनेतदातिथ्यमशिक्षितास्थितिः ॥७७॥ विनिद्रपत्राळिगताळिकैतवान्मन्मागां कृत्स्नमणिवर्जनार्जितं ॥ दधानमाज्ञामुच रिपु
दुर्यवाः सकौतुकी तत्र ददर्श केतकं ॥७८॥ वियोगभाजां हृदि कूटकैः कृदुर्निधीयसे कूर्णिशास्मरेण यत्र ॥ ततो दुराकूर्षतयात दंतलद्विगीयसे मन्मे
य देहदाहिना ॥७९॥ त्वदंग्यसच्यासचिवेन कामिनो मनो नवश्रीः सीच्यति दुर्यवाः पटो ॥ स्फुटं च पत्रैः कूरपत्रमर्जिर्जितवियोगिहृद्दाकृणिदारूण
यमे ॥८०॥ धनुर्मधुस्त्विन्नकरोपिंजीमजापरं परागैस्तवधूळिहस्तयन् ॥ मसृनधन्वाद्वारसान्करोतिमाभितिदूधाकृत्रपतन्ने न कृतकं ॥८१॥
त्रिजिर्भिन्नोघकं ॥ विदर्भसुभ्रू स्तनतुंगतापत्रये घटानि बापद्रय दळेतपस्यतः ॥ फुल्लानि धूमस्यधयोन धोमुखान्सदाडिमे स्तो हृदधूपिनि कुसुमे ॥८२॥
वियोगिनीमैक्षत दाडिमीमसौ प्रस्नतेस्यषमुदीतकूटकां ॥ फूळस्तनस्थानविदीर्णरागिहृद्विराजुकास्यस्मरविंस्तुकाश्रुगां ॥८३॥ स्मराद्ध

करं १०

चंदेपुनिमेत्रकाकृशीयसां स्फुटे पलाशो घनुषां पळानानात ॥ स्मरंतमालोकृतखंडमेउन्वितं वियोगिहृत्खंडनिकाळखंडजं ॥८४॥ नवालता
गंधवहेनचुंबितां बितांगीमकरंदशीकरैः ॥ दत्वानमेणक्षिमतन्नोन्निकुजळादराहसाभ्यां दरकूपिनीपपे ॥८५॥ विचिन्वतीः पांथपतंगहिंसने स्फुण्य
कूर्माण्याळिकृजाळकळात ॥ व्यलोकयच्चंपककोरकावळीः स तांबराखेर्बळिदीपिकाइव ॥८६॥ अमन्यतासौ कुसुमेषुगर्नेगं परागमेघं करणानि
योगिनां ॥ स्मरेण मुक्तेषु पुरापुनारयेत दंगरस्नेवरनारेषु संगतं ॥८७॥ पिका...रणवति ...गडूलसतैर्दशामुदं च ...वियोगिनां ॥ अनास्थ
यास तु करप्रसारिणी ददर्श हूनः स्फळपाम्भिनीनळं ॥८८॥ रसाळशाळः ... यता मुनास्फुर द्विरेफारवरोषहुंकृतिः ॥ समीरलोलेर्मु
कुळैर्वियोगिने व्यंजनायदित्सान्निवतर्जनाभियं ॥८९॥ दिने दिने त्वं तनुरेधिरेधि कं पुनः पुनर्मूर्छ चुतापमच्चा ॥ इतीवपांथं स्वापतः पिकान्वि
जान्मखेदमैक्षिष्ट स लोहितेक्षणान् ॥९०॥ आकिंत्रमाकुमलमुच्चरोसवरं निपीय पूर्वोपेयमधीरयादृशां ॥ सधूमकेतुं विपदे वियोगिनां मुदीत
मातं कृतवान्न शंकृत ॥९१॥ गळत्परागं भ्रमिसंगिभिः पतत्प्रसक्तमनंगावळिनागके सरं ॥ समारनानाचुनिघर्षणास्खलज्ज्वलत्कृपाणाग्निवा
व्यलोकयत् ॥९२॥ तदंगमुद्दिश्य सुगंधिपातुकाः शिळीमुखाळीः कुसुमायुधस्य रः ॥ स्वचापदुर्निर्गतमार्गणभ्रमात्स्मरः स्वनंतीरवलोक्य लज्जितः ॥

धिया ३

मरुल्लुलत्पूर्वकं रकैः स्रुतं समुच्चरत्... चंदनसारसौरभं॥ सनारनारीकुचवर्संवितापमंदद्रुमिालूरफळं पचेलिमं॥७४॥ युवद्वयी वित्तनिमज्जनोचित
प्रसूनभन्येतरगर्स्तगह्वरं॥ स्मरेषुधीकृत्य धियातियां धयासपाटल्लायास्तावकप्रकंपितः॥७५॥ मुनिद्रुमः कोरकितः शितिद्युतिर्वनेमुनामन्यत सि
ह्निकासुतः॥ तमिस्रपक्षत्रुटिकूटसक्षिणं तंकल्लाकलापंकिल वैधवंवमन्॥७६॥ पुरोहठाह्निमतुषारपांडुरच्छदावृत्तेर्वीरुधि बद्धबुद्धिभिः। अमाः॥ मिल
न्निमीलं सस्तजुर्विलोकिता न सत्वतस्तां कुसुमेषु केळयः॥७७॥ गताय दुत्संगतळेविशाळतां द्रुमात्रिशोत्तिः फळगौरवेणतां॥ कथं नधात्रीमति
मात्रनामितैः सवृंदमानानस्तिनं द्दतिस्मतान्॥७८॥ न्वपाय तसैहिमितं वनानिलैः सुधीकृतं पुष्परसैरहर्महः॥ विनिर्मितं केतकरेणुत्तिः सितं वि
योगिनेदत्तनकौमुदीमुदः॥७९॥ अयोगभाजोपिनृपस्यपश्यतां तेदेवसाहादमतीसुमाननं॥ पिकेन रोषारुणचक्षुषामुद्धः कुहूरुताहूयत
वंगवैरिणी॥१००॥ अशोकमर्थान्वितनामताशयागतान् शरण्यं गृहशोविनोद्धगान्॥ अमन्यथावंतमिवैषपल्लवैः प्रतीच्छकामज्वलदस्त्रजा
लकं॥१॥ विलासवापीतटवीचिवादनात्पिकालिगीतेः शिखिलास्यलाघवात्॥ वनेपितोर्यत्रिकमारराधतं क्वसोगमाप्रीतिनसाम्यसाजनः॥
तदर्थमध्यापयजनेनतद्वनेशुकाविम... परवस्तामरूफवन्॥ स्वराम तेनोपजगुस्ससारिकास्तथैवतत्पौरुषगायनीकृताः॥३॥ इतीष्टगंधाढ्य
मटन्नसौवनं पिकोपगीतोपिशुकस्तुतोपिच॥ अविंदतामोदसरं बहिश्चरं विदर्भसुभ्रूविरहेणनांतरं॥४॥ करेणमीनं निजकेतनं दधत् कु
माळवालांबुनिवेशशंकया॥ व्यतार्किसर्वर्तुघनेवनेमधुं सभित्रमत्रानुसरन्निवस्मरः॥५॥ लतावलाल्लेस्यकलागुरुस्तारुपसूनगंधोच्च
रपत्रयतोहरः॥ असेवतामुं मधुगंधवारिणिप्रणीतलीलाप्लुवनोवनानिलः॥६॥ अथस्वमाशयलयेनमंथनाश्चिरलरत्नाधिकमुच्छितं दिशात
निलीयतस्मिन्निवसन्नपां निधिर्वनेतडागोदहलोवनीभुजा॥७॥ पयोनिलीनाभ्रमुकामुकावलीरदाननंतोरगपुंकसुख्रवीन्॥ जलाद्
रूढस्यतरातस्सिदोमणालजालस्यमिषा... रयः॥८॥ तटांतविश्रांततुरंगमच्छटास्फुरानुबिंबोदयचुंबनेनयः॥ बलौवलक्षीत्विकचांत
शातनैः सहस्रमुच्चैः श्रवसामिवाश्रयन्॥९॥ सितांबुजानांनिवहस्यययच्छलादृसावलिश्यामलितोदरश्रियां॥ तमः समच्छायकलंकसं
संकुलं कुळं सुधांशोर्बकुलं वहन्नबकु॥१०॥ रथांगसाजाकमलानुषंगिणाश्रिलीमुखस्तोमसखेनत्राडिंणा॥ सरोजिनीस्तंबकदंबकेतवा

7

।१

न्मणाळ्ळशोषाहिस्तुवान्चयायियः॥११॥तरंगिणीरंकजुषस्त्वचल्लुसास्तरंगलेखाबिसरांछस्रुवयः॥दरोन्नतैः कोकनदौघकोरकैर्धृतप्रवाळांकुरसंचय
श्चयः॥१२॥महीयसः पंकजमंडळस्य यश्छळेन गौरस्य च मेचकस्य च॥नळेन मेने सलिले निलीनयोस्त्विषं विमुंचन्न विधुकाळकूटयोः॥१३॥
वलीसता यत्र तरंगरिंगणैरबाळशैवाललतापरंपराः॥ध्रुवं दधुर्वाडवहव्यवाडवस्थितिप्ररोहत्तमसूमधूमतां॥१४॥प्रकाममादित्यमवाप्य
कंटकैः करंबितामोदभरं विहृण्वती॥धृतस्फुटश्रीगृहविग्रहा दिवासरोजिनी यत्प्रसवाप्सरायिता॥१५॥यदंबुपूरप्रतिबिंबितायतिर्मरुत्त
रंगैस्तरळस्तटद्रुमः॥निमज्य मैनाकमहीस्ततः सुतस्ततान पक्षान्धुवतः सपक्षतां॥१६॥पयोधिलक्ष्मीमुषि केळिपल्वले रिरंसुहंसीकळ
त५ नादसादरं॥स तत्र चित्रं विचरंतमंतिके हिरण्मयं हंसमबोधि नैषधः॥१७॥प्रियासु बाळासु रतक्षमासु च द्विपत्रितं पल्लवितं च बिभ्रतं॥स्म बि
राजितं रागमहीरुहांकुरं मिषेण वंचोश्चरणद्वयस्य च॥१८॥महीमहेन्द्रस्तमवेक्ष्य सक्षणं शकुंतमेकांतमनोविनोदिनं॥प्रियावियो
गाद्विधुरोपि निर्भरं कुतूहलाक्रांतमना मनागभूत॥१९॥अवश्यभव्येष्वनवग्रहग्रहा यया दिशा धावति वेधसः स्पृहा॥तृणेन वात्येव त
यानुगम्यते जनस्य चित्तेन भृशावशात्मना॥२०॥अथावलंब्य क्षणमेकपादिकां तदा निदद्रावुपपल्वलं खगः॥स तिर्यगावर्जितकंधरः शि
रः पिधाय पक्षेण रतक्लमाळसः॥२१॥सनाळमात्माननिर्जितप्रसंक्रियानतं कांचनमंबुजन्म किं॥अबुद्धतं विद्रुमदंडमंडितं स पीतमंभः
प्रभुचामरं च किं॥२२॥कृतावरोहस्य हयादुपानहौ ततः पदे रेजतुरस्य बिभ्रती॥तयोः प्रवाळैर्वनयोस्तथांबुजैर्नियोद्धुकामे किमुब
पं४ द्धवर्मणी॥२३॥विधाय मूर्तिं कपटेन वामनीं स्वयं बलिध्वंसिविडंबिनीमयं॥उपेतपार्श्वश्चरणेन मौनिना नृपः पतंगं समधत्त पाणि
ना॥२४॥तदात्तमात्मानमवेत्य संभ्रमात्पुनः पुनः प्रायसदुत्प्लवाय सः॥गतो विरुत्योड्डयने निराशतां करौ निरोद्धुर्दशति स्म केवलं॥२५॥
ससंभ्रमोत्पातिपतत्कुलाकुळं सरः प्रपद्योत्कतयानुकंपितां॥तमूर्मिलोलैः पतगग्रहान्नृपं न्यवारयद्वारिरुहैः करैरिव॥२६॥पतत्रि
णा तद्रुचिरेण वंचितं श्रियः प्रयांत्याः प्रविहाय पल्वलं॥चलत्पदांभोरुहनूपुरोपमा चुकूज कूले कलहंससमंडली॥२७॥न वासयोग्या
वसुधेयमीदृशस्त्वमंग यस्याः पतिरुज्झितस्थितिः॥इति प्रहाय क्षितिमाश्रिता नभः खगास्तमाचुक्रुशुरारवैः खलु॥२८॥न जातरूपच्छ ॥५॥

द्दजातरूपतातिद्विजस्य दृष्टेयमिति स्तुवन्मुहुः॥ अवादि तेनाथ समानसौकसा जनाधिनाथः करपंजरस्पृशा॥२९॥ धिगस्तु तृष्णातरलं
भवन्मनः समीक्ष्य पक्षान्मम हेमजन्मनः॥ तवार्णवस्येव तुषारशीकरैर्भवेदमीभिः कमलोदयः कियान्॥३०॥ न केवलं प्राणिवधो वधो मम
त्वदीक्षणाद्विश्वसितांतरात्मनः॥ विगर्हितं धर्मधनैर्निबर्हणं विशिष्य विश्वासजुषां द्विषामपि॥३१॥ पदे पदे संति भटा रणोद्भटा न तेषु हिंसार
स एष पूर्यते॥ धिगीदृशं ते नृपते कुविक्रमं कृपाश्रये यः कृपणे पतत्त्रिणि॥३२॥ फलेन मूलेन च वारिभूरुहां मुनेरिवेत्थं मम यस्य वृत्तयः॥ त्व
याद्य तस्मिन्नपि दंडधारिणा कथं न पत्या धरणी हृणीयते॥३३॥ इतीदृशैस्तं विरचय्य वाङ्मयैः सचित्रवैलक्ष्यकृपं नृपं खगः॥ दयासमुद्रे स
तदाशये तिथीचकार कारुण्यरसापगा गिरः॥३४॥ मदेकपुत्रा जननी जरातुरा नवप्रसूतिर्वरटा तपस्विनी॥ गतिस्तयोरेष जनस्तमर्दयन्नहो विधे त्वां
करुणा रुणद्धि नो॥ मुहूर्तमात्रं भवनिंदया दयासखाः सखायः स्रवदश्रवो मम॥ निवृत्तिमेष्यंति परं दुरुत्तरस्त्वयैव मातः सुतशोकसागरः॥३६॥ म
दर्थसंदेशमृणालमंथरः प्रियः कियद्दूर इति त्वयोदिते॥ विलोकयंत्या रुदतोऽथ पक्षिणः प्रिये स कीदृग्भविता तव क्षणः॥३७॥ कथं विधातर्म
यि पाणिपंकजात्तव प्रियाशैत्यमृदुत्वशिल्पिनः॥ वियोक्ष्यसे वल्लभयेति निर्गता लिपिर्ललाटंतपनिष्ठुराक्षरा॥३८॥ अयि स्वयूथ्यैरशनिक्षतोपमं
ममाद्य वृत्तांतमिमं बतोदिता॥ मुखानि लोलाक्षि दिशामसंशयं दशापि शून्यानि विलोकयिष्यसि॥३९॥ ममैव शोकेन विदीर्णवक्षसा त्वयापि
चित्रांगि विपद्यते यदि॥ तदास्मि दैवेन हतोऽपि हा हतः स्फुटं यतस्ते शिशवः परासवः॥४०॥ तवापि हा हा विरहात्क्षुधाकुलाः कुलायकूलेषु वि
लुठ्य तेषु ते॥ चिरेण लब्धा बहुभिर्मनोरथैर्गताः क्षणेनास्फुटितेक्षणा मम॥४१॥ सुताः कमाहूय चिराय चूंकृतैर्विधाय कंप्राणि मुखानि कं प्र
ति॥ कथासु शि[illegible]ध्वमिति प्रमील्य सः स्रुतस्य सेका बुबुधे नृपाश्रुणः॥४२॥ इत्थममुं विलपंतममुंचद्दीनदयालुतयावनिपालः॥ रूप
मदर्शि धृतोसि यदर्थं गच्छ यथेच्छमथेत्यभिधाय॥४३॥ आनंदजाश्रुभिरनुस्रियमाणमार्गान्प्राक्शोकनिर्गमितनेत्रपयःप्रवाहान्॥ चक्रे स
चक्रनिभचंक्रमणछलेन नीराजनां जनयतां निजबांधवानां॥४४॥ ॥ श्रीहर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जि
तेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं॥ तच्चिंतामणिमंत्रचिंतनफले शृंगाररसंगया महाकाव्ये चारुणि नैषधीयचरिते सर्गोयमादिर्गतः॥१॥ ॥ अधिगत्य
जगत्यधीश्वरादथ मुक्तिं पुरुषोत्तमात्ततः॥ वचसामपि गोचरो न यः स तमानंदमविंदत द्विजः॥१॥ अधुनीत खगः स नैकधा तनुमुत्फुल्लतनूरु

हीक्षणां॥ करयंत्रणदंतुरांतरे व्यलिखच्चंचुपुटेन पक्षती॥२॥ अयमेकतमेन पक्षतेरधिमध्योर्ध्वगजंघमंघ्रिणा॥ स्वपलैः क्षण एव चिक्षिये धुतकंडूयि
तमिनमौलिकिराळयं॥३॥ स गरुद्वनदुर्गदुर्ग्रहान्कटुकीटान्द्रातःसतः कविः॥ नुनुदे तनुकंडु पंडितः पटुचंचूपुटकोटिकुट्टनैः॥४॥ अयमत्यतडाग
नीडजैर्लघु पर्यव्रियताथ शंकितैः॥ उदडीयत नैकतालकः करग्रहजादस्य विकस्वरस्वरैः॥५॥ वहतो बकुलावलक्ष्मतां धृतरुग्मासमधुव्रतैः खगः॥ सन
ळस्य करं ययौ पुनः सरसः कोकनदभ्रमादिव॥६॥ पतगश्चिरकाललालनादतिविश्रंसमवापितो नु सः॥ अतुलं विदधे कुतूहलं भुजमेतस्य स
जन्महीभुजः॥७॥ नृपमानसमिष्टमानसः स निमज्जत्कुतुकामृतोर्मिषु॥ अवलंबितकर्णशष्कुलीकलशीकं रचयन्नवोचत॥८॥ मृगयान
विगीर्यते न्यपेरविधर्मागममर्मपारगैः॥ स्मरसुंदरमां यदत्यजस्तव धर्मः सदयोदयोज्वलः॥९॥ अवलस्वकुलाशिनो झषान्निजनीडद्रुमपी
डिनः खगान्॥ अनवद्यतृणार्दिनो मृगान्मृगयाघाय न भूभुजां घ्नतां॥१०॥ यदवादिषमप्रियं तव [illegible] प्रियमाधाय नु तुष्यतातत॥ कृतमात
पसंज्वरं तरोरभिवृष्यामृतमंशुमानिव॥११॥ उपनम्रमयाचितं हितं परिहर्तुं न तवापि सांप्रतं॥ करकल्पजनांतराद्विधेः शुचितः प्राप्तिमहि
प्रतिग्रहः॥१२॥ ~~स विता न विचारवान्स्तवे तदपि व्यमिदं मदीरितं॥ स्वममानं निमिमत्यतोपि किं न च स्यास्यति कीरमीरिव~~॥ पतगेन मयाजग
त्पतेरुपकृत्ये तव किं प्रसूयते॥ इति वेद्मि न तु त्यजंति मां तदपि प्रत्युपकर्तुमर्तयः॥१३॥ अचिरादुपकर्तुराचरेदथवात्मौपयिकीमुपक्रियां॥ पृथुरि
त्थमथाणुरस्तु सा न विशेषे विदुषामिहाग्रहः॥१४॥ स विता न विचारवान्स्तवे तदपि व्यमिदं मदीरितं॥ खगवागियमित्यतोपि किं न मुदं धास्यति
कीरगीरिव॥१५॥ स जयत्यरिसार्थसार्थकीकृतनामा किल भीमभूपतिः॥ यमवाप्य [illegible] विदर्भभूः प्रभुं हसति द्यामपि शक्रभर्तृकां॥१६॥ द
मनादमनाक्प्रसेदुषस्तनयां तथ्यगिरस्तपोधनात्॥ वरमाप स दिष्टविष्टपत्रितयानन्यसदृग्गुणोदयां॥१७॥ भुवनत्रयसुभ्रुवामसौ दमयं
तीकमनीयतामदं॥ उदियाय यतस्तनुश्रियादमयंतीति ततोभिधां दधौ॥१८॥ श्रियमेव परं धराधिपाद्गुणसिंधोरुदितामवेहितां॥ [illegible]यथा
वपि वाविधोः कलिकामद्य रूढ निलयां न वेदकः॥१९॥ चिकुरप्रकरा जयंति ते विदुषीमूर्द्ध्नि स या बिभर्ति यान्॥ पशुनाप्यपुरस्कृतेन तत्तुलनामिच्छतु
चामरेण कः॥२०॥ स्वदृशोर्जनयंति सांत्वनां खुरकंडूयनकैतवान्मृगाः॥ जितयोरुदयत्प्रमीलयोस्तदखर्वेक्षणशोभया भयात्॥२१॥ अपि लोक
युगं दृशावपि श्रुतदृष्टा रमणीगुणा अपि॥ श्रुतिगामितया दमस्वसुर्व्यतिभाते सुतरां धरापते॥२२॥ न लिनं मलिनं विवृण्वती [illegible] पृषतीमस्पृशती तदीत

स्म

॥५

वि॰

दीक्षणे॥ अपि खंजनमंजनांचिते विदधाते रुचिगर्वदुर्विधं॥२३॥ अधरं किल बिंबनामकं फलमस्मादिति सत्यमन्वयं॥ लभते धरबिंबमित्यदः पदमस्या
रदनच्छदं वदत्॥२४॥ हृतसारमिवेंदुमंडलं दमयंतीवदनाय वेधसा॥ कृतमध्यबिलं विलोक्यते धृतगंभीरखनीखनीलिम॥२५॥ धृतलांछनगो
मयांचितं विधुमालेपनपांडुरं विधिः॥ भ्रमयस्फुरितं विदर्भजाननमीराजनवर्धमानकं॥२६॥ सुषमाविषये परीक्षणे निखिलं पद्ममभोजि तन्मु
खात्॥ अधुनापि न भंगलक्षणं सलिलोन्मज्जनमुज्झति स्फुटं॥२७॥ धनुषी रतिपंचबाणयोरुदिते विश्वजयाय तद्भ्रुवौ॥ नलिके न तदुच्चना
सिके त्वयि नालीकविमुक्तिकामयोः॥२८॥ सदृशी तव शूर सा परं जलदुर्गस्थमृणालजिद्भुजा॥ अपि मित्रजुषां सरोरुहां गृहयालुः करलील
या श्रियः॥२९॥ वयसी शिशुतातदुत्तरे सुदृशि स्वाभिविधिं विधित्सुनी॥ विधिनापि न रोमरेखया कृतसीमे प्रविभज्य रज्यतः॥३०॥ अपि तद्वपुषि
प्रसर्पतोर्गमिते कांतिझरैरगाधतां॥ स्मरयौवनयोः खलु द्वयोः प्लवकुंभौ भवतः कुचावुभौ॥३१॥ कलशे निजहेतुदंडजः किमु चक्रभ्रमिकारिता
गुणः॥ स तदुच्चकुचौ भवन्नभूत्सा सरचक्रभ्रमिमातनोति यत्॥३२॥ सजतो स्वलु षण्मुखं त्रिशूली विकुरे निर्मितबर्हगर्हणैः॥ अपि जंभरिपुं दमस्वसुर्जि
तकुंभः कुचयोः स्तयेत्सराट्॥३३॥ उदरं नतमध्यपृष्ठतास्फुरदंगुष्ठपदेन मुष्टिना॥ चतुरंगुलिमध्यनिर्गतत्रिवलिर्भाति दमस्वसुः॥३४॥ उद
रं परिमातिमुष्टिना कुतुकी कोपि दमस्वसुः किल॥ धृतत्र्यंगुलिरंगुलीवयद्वलिभिः सातिलहेमकांचिभिः॥३५॥ पृथुवर्तुलतान्नितंबकृन्मिहिरस्यं
दनाद्रिलयात्रिलक्षया॥ विधिरेककचक्रचारिणं किमु निर्मित्सति मान्मथं रथं॥३६॥ तरुमूरुयुगेन सुंदरी किमु रंभां परिणाहिना परं॥ तरुणीमपि जि
ष्णुरेव तां धनदापत्यतपःफलस्तनी॥३७॥ जलजे रविसेवयेव ये पदमेतत्पदतामवापतुः॥ ध्रुवमेत्य रुतः सहंसकी कुरुतस्ते विधिपत्रदंपती॥३८॥
श्रितपुण्यसरः सरित्कथं न समाधिक्षपिताखिलक्षपं॥ जलजं गतिमेतु मंजुलां दमयंतीपदनाम्नि जन्मनि॥३९॥ सरसीः परिशीलितुं मया गा
मिकर्मीकृतनैकनीवृता॥ अतिथित्वमनायि सा दृशोः सदसत्संशयगोचरोदरी॥४०॥ अवधृत्य दिवोपि यौवतैर्न सहाधीतवतीमिमामहं॥
कतमस्तु विधातुराशये पतिरस्या वसतीत्यचिंतयं॥४१॥ अनुरूपमिमं निरूपयन्नथ सर्वेष्वपि पूर्वपक्षतां॥ युवसु व्यपनेतुमक्षमस्त्वयि
सिद्धांतधियं न्यवेशयं॥४२॥ अनया तव रूपसीमया कृतसंस्कारविबोधनस्य मे॥ चिरमप्यवलोकिताद्य सा स्मृतिमारूढवती भु
वि स्मिता॥४३॥ त्वयि वीर विराजते परं दमयंती किलकिंचितं किल॥ तरुणीस्तन एव दीप्यते मणिहारावलिरामणीयकं॥४४॥ तव रूपमि

रंतया विना विफलं पुष्यमिवावकेशिनः ॥ इयमकृधनाद्यथावनीस्त्वनवनीसंभवदृत्तिकाधिका ॥४५॥ अनयासुरकाम्यमानया सहयोगः सुल
भस्तु न त्वया ॥ घनसंवृतयांबुदागमे कुमुदेनेव निशाकरत्विषा ॥४६॥ तदहं विदधे तथा तथा दमयंत्याः सविधे तव स्तवं ॥ हृदये निहितस्तया भ
वान्नपि नेंद्रेण यथापनीयते ॥४७॥ तव संमतिमेव वक्तुमभ्यधिगंतुं धिगिदं निवेदितं ॥ ब्रुवते हि फलेन साधवो न तु कंठेन निजोपयोगितां ॥४८॥
तदिदं विशदं वचोमृतं परिपीयाभ्युदितं द्विजाधिपात् ॥ अतितृप्ततया विनिर्ममे स तदुद्गारमिव स्मितं सितं ॥४९॥ परिमृज्य भुजाग्रजन्मना प
तगं कोकनदेन नैषधः ॥ मृदु तस्य मुदे विरजिरः प्रियावादामृतकूपकंठजाः ॥५०॥ न तुला विषये तवाकृतिर्न वचो वर्त्मनि ते सुशीलता ॥ त्व
दुदाहरणाकृतौ गुणा इति सामुद्रिकसारमुद्रणा ॥५१॥ न सुवर्णमयी तनुः परं ननु किं वागपि तावकी तथा ॥ न परं पथि पक्षपातिता ऽनवलंबे विमु
मादृशेपि सा ॥५२॥ भ्रमता तापभृतामयान्न वान्मरुता सादितुषारसारवान् ॥ धुनिनामितरः स तां पुनर्गुणवत्सन्निधिरेव सन्निधिः ॥५३॥ त्रा
तशः श्रुतिमागते वसा त्रिजगन्मोहमहौषधी मम ॥ अमुना तव वंशसिते ननु स्व दृशौ वाधिगतामवेमि तां ॥५४॥ अखिलं विदुषामनाविलं सुहृदा च
स्वहृदा च परस्य तत् ॥ स विधेपि न सूक्ष्मसाक्षिणी वदनालंकृतिमात्रमक्षिणी ॥५५॥ अमितं मधु तत्कथा मम श्रवणप्राघुणिकीकृता जनैः ॥ मदना
नल[illegible]धनेनवृत्तवगाधाव्याधिगधैर्यधारिणः ॥५६॥ विषमो मलयाहिमंडली विषफूत्कारमयो मयोहितः ॥ खगकालकूटजदिनभवः पव
नस्त्वधिरहानलैधसां ॥५७॥ प्रतिमासमसौ निशापतिः खगसंगच्छति यद्दिनाधिपं ॥ किमु तीव्रतरैस्ततः करैर्मम दाहाय स धैर्यतस्करैः ॥५८॥
कुसुमानि यदि स्मरेषवो न तु वज्रं विषवह्निजानि तत् ॥ हृदयं यदमूमुहन्न मे मम यच्चातितरामतीतपन् ॥५९॥ तदिहानवधौ निमज्जतो मम कं
दर्पशराराधिनीरधौ ॥ भवपोत इवावलंबनं विधिनाकस्मिकसृष्टसंनिधिः ॥६०॥ अपथागवतः स्मवर्त्तनानकूथंपि चमियंपि न चिनः ॥ स्वत एव स
तां परार्थता ग्रहणानां हि यथा यथार्थता ॥६१॥ तव वर्त्म निवर्त्ततां शिवं पुनरस्तु त्वरितं समागमः ॥ अयि साधय साधयेप्सितं स्मरणीयाः समये
वयं वयः ॥६२॥ इति सो फाविसृज्यतं खगं नपतिः स न तवाग्बृहस्पतिः ॥ अविशाद्भवनेभमविस्मितः स्मतिलस्तैः कुलहंसशासितैः ॥६३॥ अथ भी
मसुतावलोकनैः सफलं कर्तुमहस्तदेव सः ॥ क्षितिमंडलमंडनायितं नगरं कुंडिननामजोययौ ॥६४॥ प्रथमं पथि लोचनोतिथिं पथिकप्रार्थित
सिद्धिशासनं ॥ कुलराजलसंस्पृतं पुरः कुलहंसः कलयांचकार सः ॥६५॥ अवलंब्य दिदृक्षयांबरे क्षणमाश्चर्यरसालसंगतं ॥ स विलासवनेवनी

बो

राम

॥६॥

न्तः फलमैक्षिष्ट रसालसंगतं ॥६६॥ न ससः कलसेरुपासितं जलदैस्तुरितरत्नपंनगां ॥ सरदद्रपतंगपुंगवो विटपच्छन्नतरत्नपंनगं ॥६७॥
सययोधुतपक्षतिः क्षणं क्षणमूर्ध्वायनदुर्वि[illegible]भावनः ॥ विततीकृतनिश्चलच्छदः क्षणमालोककरत्नकौतुकः ॥६८॥ तनुदीधितिधारयारयाऽ
तयालोकविलोकनाम सौ ॥ छद हेमकषन्निवालसत्कषपाषाणनिसेन सत्ताले ॥६९॥ विनमद्भिरधः स्थितैः खगैर्स्तटिति श्येननिपात
तांकि[illegible]सिः ॥ स निरीक्षितदृशौकयोपरिस्यदसांकारितपत्रपक्षतिः ॥७०॥ ददृशेनजनेन यन्न सौत्सुवितच्छायमवेक्ष्यतत्क्षणात् ॥ दिविदि
क्षु वितीर्णवत्सुपापत्युवेगद्रुतमुक्तदप्यथः ॥७१॥ नवनं पथि त्रित्रियेमुनाकविदष्णु ब्रतरद्रुवारुतं ॥ नसगोत्रजमन्वबोदिवागतिवेगम्र
सरद्रुवारुतं ॥७२॥ अथ सोमनृपेणपालिता नगरीमंजुरसौधराजिता ॥ पतगस्य जगाम दृक्पथं हरशैलोपमसौधराजिता ॥७३॥ दयि
तं प्रति यत्र संततारतिहासो[illegible]वरे जिरेत्सुवः ॥ स्फटिकोपलविग्रहा गृहाः सा त्रास्तु द्वित निरंकस्तित्रयः ॥७४॥ नृपनीलमणिगृहत्विषामुप
धेर्यत्र सयेन सास्वतः ॥ त्वारणार्थमुवास वासरेप्यसदाहस्कृदयत्रामतेमः ॥७५॥ सितदीप्तमणिप्रकल्पितेयदगारेहसदंकरोधसि ॥ निखिलान्नि
शीथपूर्णिमातिथीनुपतस्थेतिथिरेकिकातिथिः ॥७६॥ सुदतीजनम[illegible]जनार्पितैर्घुसृणैर्यत्र कषायिताशया ॥ नुनिद्राखिलयापिवापिका
त्रससादग्रहिलेवमानिनी ॥७७॥ सणांनीरवयायया नित्रिश्रितावजावलियोगपद्दया ॥ मणिवेश्ममयं स्म निर्मलं किमपि ज्योतिरवाप्यमि
ष्यते ॥७८॥ विलसज्जलत्रायोदरेकच्चनघोरनुबिंबितेवया ॥ परिखाकपटस्फुटस्फुरत्प्रतिबिंबानवलंबितांबुनि ॥७९॥ भुजते दि
वियकूहावलीवल्लवेलांवल्लदंडताडनाः ॥ व्यतरन्नरुणायविभ्रमं सजते हे लिहयालिचालनां ॥८०॥ क्षितिगर्तघसंबरालवैसत्कम
ध्मोपरिपूरिणां पृथक् ॥ जगतां खलु या खिलाद्भुता जनिसारे[illegible]विकृधारि[illegible]दधत्सुंदनीलकंठतां बहुदत्यच्छसुधोज्वलेवपुः ॥
कथमद्भुतनाम यत्र न क्षितितत्त्वमंदिरमिंदुमौलिकता ॥८२॥ बालिसप्रदिवंसतध्यवागुपरिस्माद्दिवोपिनारदः ॥ अधरायकृतायये
सा विपरीताजनितत्वविरूपया ॥८३॥ बहुरूपकशालसंजिकामुरलवंशेषु कलंकरंकवः ॥ यदनेककसौधकंदराहरिसिंहक्षिगती
लताइव ॥८४॥ प्रतिहट्टपथे घरदज्ञात्पधिकाकानदसत्कसौरसे ॥ कलहान्नघनान्यदुस्थिता द्युनाप्युत्सतिघर्घरस्वरः ॥८५॥ वरणाः

३८

13

सर्ग २
८॥

कनकस्यमानिनी दिवमंकादमराद्रिरागता॥ घनरत्नकपाटपक्षतिः पाररस्यानुनयालुवासया॥८६॥ अनलैः परिवेषमेत्य याज्वलदर्कोपलवप्रजन्म
भिः॥ उदयं लयमंतरा रवेरवहन्माणपुरीपरार्ध्यतां॥८७॥ बडकंबुमणिर्वराटिकागणनाटत्करकर्करीकरः॥ हिमवालुकयाच्छवालुकः पटु दु
ध्वान यदापणार्णवः॥८८॥ यदगारघटाट्टकुट्टिमस्रवदिंदूपलतुंदिलापया॥ मुमुचे न पतिव्रतोचितिं तिवंशोदयमस्वगंगया॥८९॥ रुचयो
ऽस्तमितस्य भास्वतः स्खलिता यत्र निरालयाः खलु॥ अपि सायमसुर्विलेपनापणकश्मीरजपण्यवीथयः॥९०॥ विततं वणिजापणे
निखिलं पणितुं यत्र जनेन वीक्षिते॥ मुनिनेव मृकंडुसूनुना जगतीवस्तु पुरोदरे हरेः॥९१॥ समभूमिपणमदैर्यदापणे तुलयन्सोरसलोमनिश्च
ळं॥ पणितानजनारवैरवैदपि गुंजतमलिंमलीमसं॥९२॥ रविकांतमयेन सेतुना सकलाहज्वलनाहितोष्मणा॥ शिशिरे निशि गच्छतां पुरा
चरणौ यत्र दुनोति नो हिमं॥९३॥ विधुदीधितिजेन यत्पथं पयसा नैषधशीलशीतळं॥ शशिकांतमयं तपागमे कलितीव्रातपतिस्मनातपः॥
॥९४॥ परिखावलयच्छलेन या न परेषां ग्रहणस्य गोचरः॥ फणिभाषितभाष्यपंक्तिका विषमा कुंडलनाम वापिता॥९५॥ मुखपाणिपदाक्षि
पंकजै रचितांगेष्वपरेषु चंपकैः॥ स्वयमादित यत्र भीमजा स्मरपूजाकुसुमस्रजः श्रियं॥९६॥ जघनस्तनभारगौरवाद्वियदालंब्य विहर्तुमक्ष
माः॥ ध्रुवमप्सरसोऽवतीर्य यां शतमध्यासत तत्सखीजनः॥९७॥ स्थितिशालिसमस्तवर्णतां न कथं चित्रमयी बिभर्तु या॥ स्वरसेन मुपैतु या
कथं कलितानल्पमुखारवा नवा॥९८॥ स्वरुचारुणया पताकया दिनभर्तुर्यासमीयुषो रथः॥ लिलिहुरूर्ध्वऊधासु धाकरं निशि शोणमणि क्वम
या यदालयाः॥९९॥ लिलिहे स्वरुचा पताकया निशि जिह्वानिभया सुधाकरं॥ स्थितमर्ककरैः पिपासुयन्नपसम्भामळपभरागजं॥१००॥
अमृतद्युतिलक्ष्मपीतया मिलितं यद्बहलसीपताकया॥ बलयायितरोषभाषिनः सवितामादितपीतवाससः॥१०१॥ अ आंतकृतिपाठपूतरस
ना विसृततस्कूरिस्तवाजिसब्रह्मुखोघविघ्नितनवस्वर्गक्रियाकेलिना॥ पूर्वं गाधिसुतेन सामिघटिता मुक्ता नु मंदाकिनी यत्प्रासाददुकूलवल्लिर
निलांदोलैरखेलद्दिवि॥१०२॥ यदतिविमलनीलवेश्मरश्मिभ्रमरितभाः शुचिसौधवस्त्रवल्लिः॥ अलसत्तरामनास्वसुः त्रिभुवं दिवसकरांक
तलेबलात्सुहंती॥१०३॥ स्वप्राणेश्वरनर्महर्म्यकटकातिथ्यग्रहायोत्सुकं पाथोदं निजकेलिसौधशिखरादारुह्य यत्कामिनी॥ साक्षादप्सरसो विमा
नकलित[illegible]व्योमाएवासवयन्प्राप्य निमेषमक्षरसायां तीरसादध्वनि॥१०४॥ वेदर्भीकेलिशैले मरकतशिखरादुच्छितैरंशुदर्भैर्ब्रह्मांडाघा

८

न०

तत्सगनस्य दृजमदतयाश्रीघ्रतावाञ्छुरवलैः॥कस्यानोतानगायादिविसुरसुरसेरास्यदेत्रांगताग्रैर्यज्ञोग्रासप्रदानव्रतसुकृतमविश्रांतमज्जसतेस्म॥१०५
विधुकरपरिरंसादात्मनिष्यंदपूर्णैःशशिदृषदुपक्लृप्तैरालवालैस्तरूणां॥विफलितजलसेकप्रक्रियागौरवेणव्यरचिसहतचित्तत्रसैमीवनेन॥१०६॥अथ
कनकपतत्रस्तत्रतांराजपुत्रीसदसिसदशासाद्यसांविस्फुरंतीसखीनां॥उडुपरिषदिमध्यस्थायिनीतांमृगांकस्वानुकरणपटुलक्ष्मीमक्षिलक्ष्मीचकार॥१०७॥अ
मणरयविवर्णस्वर्णसासाखगोनक्कवनपतनयोग्यंदेशमन्विष्यतास्थः॥मुखविधुमदसीयंसेवितुंलंबमानःशशिनइवपरिधिस्त्रीबोधनिमंडलस्तेनतेने॥१०८॥अ
नुसवतिशबीत्यंसाध्यताबीमुखाश्लिर्नसिहसहवरीत्तिर्नंदनानंदमुच्चैः॥इतिमतिरुदयासीत्पक्षिणःप्रेक्ष्यसैमीविपिनभुविसखीभिःसार्द्धमाबद्धरवेलां॥१०९॥
॥ ॥श्रीहर्षंकविराजराजिमुकुटालंकारहीरःसुतंश्रीहीरःसुषुवेजितेंद्रियचयंमामल्लदेवीचयं॥द्वैतीयीकतयामितोयमगमत्तस्यप्रबंधेमहाकाव्येचारुणि
नैषधीयचरितेसर्गोनिसर्गोज्ज्वलः॥२॥ ॥आकुंचिताभ्यामथपक्षतिभ्यांनभोविभागात्तरसावतीर्य॥निवेशदेशाततधूतपक्षःपपातभूमावुपभैमिहं
सः॥१॥आकस्मिकःपक्षपुटाहतायाःक्षितेस्तदायःस्वनउच्चचार॥द्रागन्यविन्यस्तदृशःसतस्याःसंभ्रांतमंतःकरणंचकार॥२॥नेत्राणिवैदर्भसुतासखीनां
विमुक्ततत्तद्विषयग्रहाणि॥प्रापुस्तमेकंनिरुपाख्यरूपंब्रह्मेवचेतांसियतव्रतानां॥३॥हंसंतनौसन्निहितंचरंतंमुनेर्मनोवृत्तिरिवस्विकायां॥ग्रहीतुका
मादरिणाशयेनयत्नादसौनिश्चलतांजगाहे॥४॥तामिंगितैरप्यनुमायमायामयंनभैम्याविययेऽप्यपात॥तत्पाणिमात्मोपरिपातुकंतुमोघंवितेनेप्लुतिलाघवेन
॥५॥व्यर्थीकृतंपत्ररथेनतेनतथावसायव्यवसायमस्याः॥परस्परामर्पितहस्ततालंतत्कालमालीभिरहस्यतालं॥६॥धृतालपकोपाहसितेसखीनांछाया
वसास्यंतमभिप्रयातुं॥श्यामाथहंसस्यकरानवाप्तेर्मंदाक्षलक्ष्यालगतिसमपश्चात्॥७॥उच्चाटनीयःकरतालिकानांदानादिदानींभवतीभिरेषः॥यान्वे
तिमांद्रुह्यतिमह्यमेवसात्रेत्युपालंभितयालिवर्गः॥८॥राज्ञा[illegible]सिमुखीपुनस्तेयात्रेतिताक्तिम्ब्लहस्यमाना॥साहस्मनैवाशकुनीभवेत्मेसा[illegible]
प्रियावेदकएषहंसः॥९॥हंसोप्यसोहंसगतेःसुदत्याःपुरःपुरश्चारुचलन्नवासे॥वैलक्ष्यहेतोर्गतिमेतदीयामग्रेऽनुकृत्योपहसन्निवोच्चैः॥१०॥प
परेसाविनिसाविनीतंयथाकरप्राप्यमवैतिनूनं॥तथासखेवंचलताल्लतासुप्रतार्यतेनावहृषेकृशांगी॥११॥रूपानिविडाल्लिजनांयदेनांछाया
द्वितीयांकलयांचकार॥तदाश्रमांभःकणभूषितांगीमकीरवन्मानुषवागवादीत्॥१२॥अयेकियद्यावदुपैषिदूरंव्यर्थंपरिश्राम्यसिवाकिमर्थं॥
उदेतितेभीरपिकिंनुबालेविलोकयंत्यानघनावनाली॥१३॥हर्षात्पर्ययंतीमपथेपदंत्वांमरुल्ललत्पल्लवपाणि[illegible]॥सखीवपक्ष्यप्रतिबध्नतीयंक
जौतद्ऊंकार[illegible]वनाली॥१४॥धार्यःकथंकारमहंभवत्यावियद्विहारीवसुधैकगत्या॥अहोशिशुत्वंतवखंडितंनस्मरस्यसख्यावयसाप्यनेन॥१५॥स्व
स्वर्गापगाहेममृणालिनीनांनालामृणालाग्रभुजोभजामः॥अन्नानुरूपांतनुरूपऋद्धिंकार्यंनिदानाद्धिगुणानधीते॥१६॥सहस्त्यपत्रासनपत्रहंसवं

माय१० वर
७नहंसा

गिरा२ ताँ४ वंपैः२

त्रास्युपत्राणि पतत्रिणः स्म॥ अस्मादृशां वा दुरसाम्रता नि स्वर्लोकिलोकेतरदुर्लभानि॥१७॥ धातुर्निदेशादिह नैषधीयं लीलासरः सेवितुमागतेषु॥ हैमे
षु हंसेष्वहमेक एव भ्रमामि भूलोकविलोकनोत्कः॥१८॥ विधेः कदाचिद्भ्रमणीविलासे श्रमातुरेभ्यः स्वमहत्तरेभ्यः॥ स्कंधस्य विश्रांतिमदां तदादिश्रा
न्यापि नाविश्रमविश्वगोपि॥१९॥ बंधाय दिव्ये न तिरश्चि कश्चित्पाशादिरासादितपौरुषः स्यात्॥ एकं विना मादृशि तन्नरस्य स्वर्भोगभाग्यं विरलोदयस्य
॥२०॥ इष्टेन पूर्तेन नलस्य वश्याः स्वर्भोगिमत्रापि सृजंत्यमर्त्याः॥ महीरुहा दोहदसेकशक्तेराकालिकं कोरकमुद्गिरंति॥२१॥ सुवर्णशैलादवतीर्य तत्र
र्णं स्वर्वाहिनीवारिकणावकीर्णैः॥ तं वीजयामः स्मरकेलिकाले पक्षैर्नृपं चामरबद्धसख्यैः॥२२॥ क्रियेत चेत्साधुविभक्तिचिंता व्यक्तिस्तदा सा प्र
थमाभिधेया॥ या स्वौजसां साधयितुं विलासैस्तावत्क्षमा नामपदं बहु स्यात्॥२३॥ राजा स यज्वा विबुधव्रजत्रा कृत्वाध्वराज्योपमयैव राज्यं॥ भु
क्ते श्रितश्रोत्रियसात्कृतश्रीः पूर्वं त्वहो शेषमशेषमंत्ये॥२४॥ दारिद्र्यदारिद्र्यविणौघवर्षैरमोघमेघव्रतमर्थिसार्थं॥ संतुष्टमिष्टानि तमिष्टदेवं नं
धंति के नाम न लोकनाथं॥२५॥ अस्मत्किल श्रोत्रसुधां विधाय रंभा चिरं भामतुलां नलस्य॥ तत्रानुरक्ता तमनाप्य भेजे तन्नामगंधान्नलकूबरं सा॥२६॥
स्वर्लोकमस्माभिरितः प्रयातैः केलीषु तद्गानगुणान्निपीय॥ हा हेति गायन्यदशोचि तेन नाम्नैव हाहा हरिगायनोभूत्॥२७॥ शृंगारभंग्या सदृशस्तदुदार
सावं हृष्यन्स ऊर्ध्वमिषु लोमभिरायाः॥ पुण्येन नालोकतलोकपालैः प्रमोदबाष्पावृतनेत्रमालैः॥२८॥ सोपीश्वरे शृण्वति तद्गुणौघान्प्रसह्य चेतो हरतोर्द्ध
तांशुः॥ अलब्धपर्णांगुलिरुद्धकर्णकिदामकंडूयनकैतवेन॥२९॥ अलं सजन्धर्मविधौ विधाता रुणद्धि मौनस्य मिषेण वाणीं॥ तत्कंठमालिंग्य रसस्य
तृप्तां न वेद तां वेद जडः स वक्त्रां॥३०॥ श्रियस्तदालिंगनभूर्न भूता व्रतक्षतिः कापि पतिव्रतायाः॥ समस्तभूतात्मतया न भूतं तद्भर्तुरीर्ष्याकलुषापि न
पि॥३१॥ धिक्तं विधेः पाणिमजातलज्जं निर्माति यः पर्वणि पूर्णमिंदुं॥ मन्ये स विज्ञः स्मृततन्मुखश्रीः कृतार्धमौज्झद्भवमूर्ध्नि यस्तं॥३२॥ निलीयते ह्रीविधु
रः स्वजैत्रं श्रुत्वा विधुस्तस्य मुखं मुखान्नः॥ सूरे समुद्रस्य कदाचिदूर्ध्वे कदाचिदभ्रभ्रमदभ्रगर्भे॥३३॥ संप्राप्य नः स्वध्वजसत्यवर्यान्दैत्यारिरत्यब्जनलास्य
तुल्ये॥ क्रीसंकुलत्वात्तिसरोजपीताद्बालबिलज्जं रमते रमा...॥३४॥ रेखाभिरास्ये गणनादिवास्य द्वात्रिंशता दंतमयीभिरंतः॥ चतुर्दशाष्टादशचात्र
विद्याद्वेधापि संतीति शशंस वेधाः॥३५॥ श्रियौ नरेंद्रस्य निरीक्ष्य तस्य स्मरामरक्ष्मावपि न स्मरामः॥ वासेन सम्यक्समयोश्च तस्मिन्बुद्धौ न दध्मः खलु वां प
बुद्धौ॥३६॥ विना पतत्रं विनतातनूजैः समीरणैरीक्षणलक्षणीयैः॥ मनोभिरासीदनणुप्रमाणैर्न लंघिता दिक्कतमा तदश्वैः॥३७॥ संग्रामभूमीषु
भवत्यरीणामस्त्रैर्नदीमातृकतां गतासु॥ तद्बाणधारापवनाशनानां राजव्रजीयैरसुभिः सुभिक्षं॥३८॥ यशो यदस्याजनि संयुगेषु कंडूल

क्र२

तमुत्थितं नयनाविषिशं पुनाभ्युवन शांतिकहोमहविःहुतः। तवव यस्थमपास्यम धूमधूं हतवताहरिणावत किंहृतं॥१००॥ इति क्रियद्वचसैव कृशांगिया धुरपिपा
सुतरां नमाश्रुनत॥ आजनिपांसुलमप्रियवाग्भ्रमं गजलन्मदनशोषणबाणहतेव दिव॥१॥ प्रियसखीनिवहेन सहाथ सा व्यस्वरयत्स्मरमर्द्धसमस्यया॥ हृदयमर्मणि मन्म
थसायकैः क्षततमा बहुसा षितुमक्षमा॥२॥ अकरुणादवसूनशरादसून सहजयाः पदि धीरतया सनः। असुखवएव ममाद्य विरोधिनः कथमरीन्स खि रक्षि
तुमाद्यमां॥३॥ हितगिरं न शृणोषि किमाश्रवे संप्रसक्ष मध्यवजीवितमात्सनः॥ सखि हिता यदि मे सवसीदशी मदरिमिह सियाममजीवितं॥४॥ अमृतदीधितिरेष
विदर्भजे भजसि तापमसुष्य किमंशुभिः॥ यदि तवं तिमृताः सखि चंद्रिकाः शशभृतः क्व तदा परितप्यते॥५॥ ब्रज ध्रुवं तिंत्यज सीतिमहेतुकामयमत्र चंडमरीचिरेष
तौ। ज्वलयति स्फुटमातपमुर्मुरैरनुभवं वचसा सखि लुंपति॥६॥ अयि शपे हृदयाय तवैव तद्यदि विधोर्नरुचेरसि गोचरः॥ रुचिफलं सखि दृश्यत एव यज्ज्वल
यति त्वचमुल्कलयत्यसृक्॥७॥ विधुविरोधितिथेरसि धायिनीमपि न किं पुनरिद्धासिको किलं॥ ससख खि किमर्थंग वेषणया गिरं किरति सेयमनर्थमयी मयि॥८॥
हृदय एव तवास्ति स वल्लभस्तदपि किं दमयंति विषीदसि॥ हृदि परं न बहिः खलु वर्तते सखि यतस्तत एव विषद्यते॥९॥ स्फुरति हारमणौ मदनोष्मणा हृदयमप्य
नलं कृतमद्यते॥ सखि हतास्मि तदा यदि हृद्यपि प्रियतमः स मम व्यवधापितः॥१०॥ इदमुदीर्य तदैव मुमूर्च्छ सा मनसि मूर्च्छितमन्मथपावका॥ क्व सहतामबलं
बलवद्विदामनुपपत्तिमतीमपि दुःखिता॥११॥ अपिहितकापि मुखे सलिलं सखी पिधितका पि सरोजदलैः स्तनौ॥ व्यधित कापि हृदि व्यजनानिलं न्यधि
तकापि बिसं सुतनोस्तनौ॥१२॥ उपचचार चिरं मृदुशीतलैर्जलजनालमृणालजलादिभिः॥ प्रियसखीनिवहः सुतथा क्रमादियमवापयथा लघु चेतनां॥१३॥
अथ कलेवरिस श्वसिति स्फुटं चलति पक्ष्म चलेपरिभावय॥ अधरकंपनमुन्नयमेन के किमपि जल्पति कल्पितलेख पश्यु॥१४॥ रचयचासमतिस्तेनयोर्वति
कलयकेशिनि केश्यमसंयतं॥ अवगृहाण तरंगिणि नेत्रयोर्जलमसरा विति शुश्रुविरे गिरः॥१५॥ युग्मं॥ कलकलः स तदालिजनाननादुदलसद्विपुलस्व
रितेरितैः॥ यमधिगम्य सुतालयमीयिवान् धृतदरः स विदर्भपुरंदरः॥१६॥ कन्यांतःपुरबाधनाय यदधीकारान्नदोषान्नृपं द्वौ मंत्रिप्रवरश्च तुल्यमगदंकारश्च
तावूचतुः॥ देवाकर्णय सुश्रुतेन चरकस्योक्तेन जानेऽखिलं स्यादस्या नलदं विना न दलने तापस्य कोपि क्षमः॥१७॥ ताभ्यामभूद्युगपदप्यभिधीयमानं
सेदव्यपालनिमिषः प्रतिघातमेव॥ श्रोत्रे तु तस्य पपतुर्न पतेन किंचिद्प्रेम्याम निष्ठशतशंकितया कुलस्य॥१८॥ श्रुतविगाभितं विप्रयोगचिह्नामपित

सर्ग४
॥१४॥

नयान्तपतिः पदभ्रमणश्रां ॥ आकलय्य दसमाधुगाधिमग्नां झटितिपराशयवेदिनो हि विज्ञाः ॥ १८ ॥ अथ तरदयपितानिशिषंसुतायै नत शिरसे सहसोन्नमय्य मौलिं ॥
दयितमपि मतस्वयंवरेत्वं गुणमयमाप्नुहि वासरैः कियद्भिः ॥ २० ॥ तदनु सतनुजा सखीरवादीनु हिनसुतो गत एव हा दशीनां ॥ कुसुममपि शरायते शरीरे तदुचित
माचरनोपचारमस्याः ॥ २१ ॥ कतिपयदिवसैर्वयस्यया वः स्वयमभिलभ्य वरिष्यते वरीयान् ॥ कृमिमरामनया नयानत दाम्भुरु विरुचिताथ सवद्धि धाविधा
निः ॥ २२ ॥ एवं यद्वदता नृपेण तनया नापृच्छि लज्जापदं यन्मोहः स्मरभूरकल्पि वपुषः पाण्डुत्वतापादिभिः ॥ यच्चाशीः कपटादवादि सदृशी स्यान्नत्वया सांह
नातन्मत्वात्विजनो मनो विस्मितनोदानं दसंरक्षयोः ॥ २३ ॥ ॥ श्रीहर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं ॥ तुर्यस्थै
र्यविचारणप्रकरणभ्रातर्ययं तन्महाकाव्ये च यगलन्नलस्यचरिते सर्गो निसर्गोज्ज्वलः ॥ ४ ॥ यावदागमयतेऽथ नरेन्द्रान् स्वयंवरमहाय महीन्द्रः ॥ तावदेवमु
दृ७ निरिंद्रदिदृक्षुर्नारदस्त्रिदशधाम जगाम ॥ १ ॥ नात्र चित्रमनु तं प्रययौ यत् पर्वतः स खलु तस्य सपक्षः ॥ नारदस्तु जगतो गुरुरुच्चैर्विस्मयाय गगनं विललंघे ॥ २ ॥ वद
थं८ गच्छता पथि विनैव विमानं व्योम तेन मुनिना विजगाहे ॥ साधने हि नियमोऽन्यजनानां योगिनां तु तपसाखिलसिद्धिः ॥ ३ ॥ खं द्युते दैंसवनाथ भिमाना लुंघ्यतेस्मसु
निरेषविमानान् ॥ आर्थितोप्यति पितामनुमेने नैव तेष्पतिमिरं घ्रिविन श्रैः ॥ ४ ॥ तस्य तापन क्रिया तापनःस्वं तावदेवसमको न यदर्चिः ॥ यावदेव दिवसेन शशी दुः
वह्रागतपतनतन्महसैव ॥ ५ ॥ पर्यभूदिनमणिं द्विजराजं यत्करैरहरहर्न तदानं ॥ पर्यभूत्खलु कुरैर्द्विजराजः कर्मकः स्वकृतमत्र न भुंक्ते ॥ ६ ॥ विष्टरं तटकुशालि
भिरद्भिः पाद्यमर्घ्यमथ कच्छरुहाभिः ॥ पद्मवृंदमधुभिर्मधुपर्कं स्वर्गसिंधुरदिता तिथयेस्मै ॥ ७ ॥ स व्यतीत्य वियदंतरगाधं नाकनायकनिकेतनमाप ॥ संप्रतीप
पवर्ति धुमनादिब्रह्मशर्मतरस्वायत्तीव ॥ ८ ॥ अर्वनाभिरुचितोऽप्यतराभिस्साऽऽस तं सदसतातिथिमिंद्रः ॥ यावदर्हकरणं किल साधोः प्रत्यवायघुतयेन गुणाय ॥ ९ ॥ २॥
नामधेयसमता सखमद्रेरद्रिभिन्मुनिमथाद्रियताद्राक् ॥ पर्वतोपि लभतां कथमर्चां नद्विजः स विबुधप्रभुलंसी ॥ १० ॥ तद्भुजादतिवितीर्णसपर्यात् पर्युषा
न पि विवेदमुनींद्रः ॥ स्वःसहस्थितिसुरिक्षितयाता न्दानेपारमितयैव वदान्यान् ॥ ११ ॥ प्रीतितान्यजनसंकथनः सन्नारदं बलरिपुः समवादीत् ॥ आकरः स्वप
रभूरिकथानामाशयशोहि सुहृदोः सहवासः ॥ १२ ॥ तं कथानुकथनप्रसृतायां दूरमालपनकौतुकितायां ॥ प्रष्टुं तां चिरमागतिहेतु सालभिच्छुरवदच्छ ॥१४॥
तमन्युः ॥ १३ ॥ भागिवप्रसुवते नृपवंशाः किंतु संप्रति न वीरकरीरान् ॥ ये परप्रहरणैः परिणामे विक्षताः क्षितितले निपतंति ॥ १४ ॥ पार्थिवं हि निज नार

वि१

भ्राजिष्णुनीराहरमुर्द्धगमनस्यैरोधि।।गौरवाद्दृष्टुरपास्यनजंतेमत्वतामतिथिगौरवकृद्धिं।।१५।।सान्निध्यापमिवनातिथ्यस्तेमांयदघन्नगवन्नुपयां
ति।।तेननश्रियमभिमांबकुमन्येस्वोदरेकृतिकार्यवृदयी।।१६।।फलवेपुण्यविभवव्ययसृष्टाःसंपदोविपदएवविमृष्टाः।।पात्रपाणिकुमलार्पणमासांतासु
शांतिकविधिर्विधिदष्टः।।१७।।तद्दिमज्यममसंशायकारिस्फीतमन्त्रविषयेसहसाघं।।स्त्यतांभगवतःश्रुतिसारैरघवाभिरघमर्षणकृभिः।।१८।।
इत्युदीर्यमघवाविनयर्द्धिंवर्द्धयन्नवहितत्वमरेण।।चक्षुषांदशशतीमनिमेषांतस्थिवान्मुनिमुखेप्रणिधाय।।१९।।वीक्ष्यतस्यविनयेपरिपाकंपाकशासन
पदंस्यशातोपि।।नारदःप्रमदगद्गदयोत्स्याविस्मितःस्मितपुरःसरमारव्यत्।।२०।।निश्चितानातमखीसुखसंतयन्त्तपरिश्रमविदःस्वविन्नतो।।तत्फलेतवपरं
यदिहेत्थाकेनालंजमधिकाहरदंतु।।२१।।संपदस्तवगिरामपिदूरायन्ननामविनयंविनयन्ते।।श्रद्धधातिकइवेहनसाक्षाद्दाहवेदनुभवःपरमापैः।।२२।।श्रीमरांति
थिसास्करवाणिस्वोपभोगपरतानहितेति।।पत्र्यतोबहिरिवांतरपीयंदृष्टिस्पृष्टिरधिकांतवकापि।।२३।।आःस्वचावमधुरेरनुभावैस्तावकैरतितरांतैर्लाःस्मः।।
पांप्रजाधिगलिताववधिकालंसाधुसाधुविजयस्वबिडौजः।।२४।।संस्थविस्ततनुस्त्रवदस्त्रक्षालितारिवलनिजाघलघूनां।।यस्त्वैहानुपगमःप्रणुराज्ञांवं
जगधुवमुदन्तमुदंतं।।२५।।सामुवःकिमपिरत्नमनघ्यत्र्यणंजयतितत्रकुमारी।।सीमस्रूपतनयादमयंतीनामयामदनशास्त्रममोघं।।२६।।संप्रतिप्रतिमुहूर्त
तोमपूर्वीकापियौवनजवेनभवन्ती।।आश्रिरवसुरतसारभतेसाकापियनिसजतेकिलभावं।।२७।।वध्यतेनकृतमःसइतित्वंमांविविस्तरस्निकिंचलदोष्ठः।।अ
र्द्धवर्त्मनिरूणत्सिनपद्यांनिगर्भेणानपरिश्रमयैनं।।२८।।यत्पथाविधिरणुपरमःसायोगिधीरपिनपश्यतियस्मात्।।बालयानिजमनःपरिमाणेनोक्तीदरीक्षा
यहरीहृतमेनं।।२९।।साशारस्यकुसुमस्पशारव्यंसूचिताविरहवाचिन्निरंगैः।।तातचित्तमपिधातुरधत्तस्वस्त्वयंवरमहायसहायं।।३०।।मन्मथाययदथादि
तराज्ञांकृतिहत्पिनिर्वर्त्यविधयेविधिराज्ञां।।तेनततपरवशाःपृथिवीशाःसंगरंगररभिवाकलयेति।।३१।।येषुयेषुसरसादमयंतीभूषणेषुयदिवापिगुणेषु।।त
त्रतत्रकलयापिविशेषोयःसहिक्षितिभृतांपुरुषार्थः।।३२।।नोत्रावव्ययदिनावधितस्यायोवनोदयनिराजसमाजे।।आदरादहरहःकुसुमेषोरुल्लसन्गया
त्रिनिवेशाः।।३३।।इत्यमीवसुमतीकुमितारःसादरास्वदतिधीरवितुंन।।नीमभूसुरमुवीरभिलाषेहूरमंतरमहोनृपतीनां।।३४।।तेनजाग्रदधृतिर्दिवमागांसं
स्यसौख्यमनुसर्तुमनुत्तां।।यन्मघंक्षितिसृतांनविलोकेतन्निमग्नमनसांनुविलोके।।३५।।वेदयघपिनकोपिभवंतंहंतहंत्रकरुणंविरूणद्धि।।पश्यसेतदपियेनवि
वेकप्रोंघनायविषयेरससेवः।।३६।।एवमुक्तवतिदेवऋषींद्रेद्रागजेदिमघवाननमुद्रा।।उत्तरोत्तरशुभोहिविभूनांकोपिमंजुलतमःक्रमवादः।।३७।।कानुजेममनि
जेदनुजारोजाग्रतिस्वशारणेरणचर्चा।।यन्नुजांकुमुपधायजयांकंशर्मणास्वपिमिवीतविशंकः।।३८।।विश्वरूपकलनादुपपन्नंतस्यजैमिनिमुनित्वमुदीये।।वि

दु१

नै९
र७
त्रि

यसर्ग५
॥१५॥ हं१

यैः मरवत्सुतानमसहिष्णुर्व्यर्थतां मदत्रानिं स्तनिनाय॥४१॥ ईदृशानि मुनये विनयाद्यि क्षिप्तस्त्विन्द्रवचनान्युपहस्य॥ प्रांशुनिश्वसितपक्षनरीवाङ्गारदस्य
निरियाय निरोजाः॥४०॥ स्वारसातळमबाहनत्राकीनिर्वणोभिनवसन्वसुमत्यां॥ घांगतस्य हृदि मेडुरूदर्कः स्मातव्ळद्वयविभाजिवितर्कः॥४१॥ वीक्षितस्त्वम
सि मा मथगं तुं तन्मनुष्यजगतें नुमनुष्य॥ किं नुवः परिवृढानविनोदुं तत्र तामुपगताविवदंते॥४२॥ इत्युदीर्य स ययौ मुनिरुर्वीस्वर्पतिं प्रतिनिवर्त्य बळेन॥ नारितो
गमाय४ प्यनुजंगाममसयत्नमतं द्विर्यंत्यपि पदान्यपराणि॥४३॥ पर्वतेन परिपीय गभीरं नारदीयमुदितं प्रतिनेदे॥ स्वस्य वश्चिदपि पर्वतपक्षच्छेदिनि स्वयमदर्शिनपक्षः॥४४॥
पाणये बळरिपोरथ नैमीत्रीत कोमळकरग्रहमर्ही॥ स्वेष जं चिरस्थिता त्रानिवासव्यापदामुपदिदेश शरतीत्राः॥४५॥ नाकलोकभिषजोः सुषमायाः पुष्पचापमपि
चुंबितिसेव॥ वेभिता दगणिपन्यदसौ तद्दूरसंक्रमितवेघुवविघः॥४६॥ मानुषीमनुसरत्यथपत्यौ खर्वभावमवलंब्य मघोनी॥ खंडितं तं निजमसूचयदुच्चैर्मी
नमाननसरोरुहनुत्या॥४७॥ योमघोनि दिवमुच्चरमाणे रंभया मळिनिमाळमलंभि॥ वर्णएवसखलूज्वलमस्याः ज्ञातमांतरमनाथततंग्या॥४८॥ जी
निते नदृतमप्सरसां ते त्राणमुक्तिरिहयुक्तिमतीनः॥ इत्यनस्सरमवाचि घृताच्यादीर्घनिश्वसितनिर्गमनेन॥४९॥ साधुनः पतनमेव मितःस्यादित्यमन्मपततित्वे
न मयापि॥ चामरस्य पतनेन करात्तछिलोकनचलदुजनाळात॥५०॥ मेन कामनसितापमुदीतं यत्पिधित्सुरकरोदवहित्थां॥ तत्स्फुटं निजहृदः पुटपाकं पं
कूलि पिमसृजद्वहिरुत्थं॥५१॥ उर्वशीगुणवशीकृतविश्वातत्क्षणास्ति मितभावनिमेन॥ त्राक्सौहृदसमापनसीमस्तं मकार्यमपुषद्वपुषेव॥५२॥ कापिकाम
पिबमाणबुभुत्सुं प्रेणवतित्रिदशाभर्त्तरि किंचित॥ रथकृत्यपसुतामनुगंतापश्यकश्यपसुतःत्रातमन्युः॥५३॥ आळिमालमनुगत्व सगर्वा कापि भ्रूणवतिमघो
निवक्षाचे॥ वीक्षणेपिसघृणासि नवर्णंकिंयासि न त्वमपिसार्वगुणेन॥५४॥ अन्वयुर्युतिपयःपितनाथास्तं मुदाथ हरितां कृमितानः॥ वर्त्मकर्षतु पुरः परमेकः
स्तनृतानुगतिकोनमहार्घः॥५५॥ प्रेषिताः पृथगथो दमयंत्यै चित्तचौर्यचतुरा निजदूत्यः॥ तत्र तं प्रति च तैरुपहाराः संख्यसौख्यकपटेन निगूढाः॥५६॥ चित्रमत्र
विबुधैरपि यत्तैः स्वर्विहाय बत मर्त्युसत्त्वे॥ द्योर्न काचिदथवास्तिनिगूढा सेव सावतिलतियत्रहिचित्तं॥५७॥ शीघ्रलंघितपथैरथवाहैर्लंभिता भुवममीसुर
सारः॥ विक्रितोन्नमितकंधरवेधाः शुक्रधुर्ध्वनितमध्वनिदूरं॥५८॥ किं घनस्यजलधेरथवैवंनैवसंशयितुमप्पलमंत॥ स्यंदनं परमहरमपश्यन्निस्वन
श्रुतिसहोपनतं ते॥५९॥ स्तंतविश्रमदकौतुकिभावं भावबोधचतुरं तुरगाणां॥ तत्र नेत्र जनुषः फलमेते नैषधं बुबुधिरे विबुधेशाः॥६०॥ वीक्ष्य तस्य वरुणस्त
रुणत्वं यद्वमारनिबिडं जडमन्यं॥ नोचितीजळपतेः किमुसास्य प्राज्यविस्मयरसस्तिमितस्य॥६१॥ रूपमस्य विनिरूप्य तथाति म्लानिमापरविवंशावतंसः॥ की
द१ र्तितेयधुनापिसदेवः काळएव सबलेनजनेन॥६२॥ यं बभार दहनः खलु तापं रूपधेयमदनस्य विमृश्य॥ तत्र भूतदृष्टेनेतोजनिवन्नीमातदप्यनळतैवतुहेतुः॥६३॥

राम
॥१५॥

लं१

कामनीयकमधःकृतकामं काममद्य दिवि वीक्ष्य तदीयं॥ कौशिकः स्वमखिलं परिपश्यन्मन्यते स्म खलु कौशिकमेव॥६४॥ रामणीयकगुणाद्वयवादं मूर्त्तमुल्लिखितमसुं परीक्षा
व्यय॥ विस्मयाय हृदयानि वितेरुः स्वैरतो न तेषु न सुराः प्रबभूवुः॥६५॥ ज्ञेयरूपकविशेषनिवेशैः संवदद्भिरमराः श्रुतपूर्वैः। एष एव स नलः किमिति द्राङ्मंदमंदमितरेतरमूचुः॥६६॥
तेषु तद्विधवधूवरणार्थं हृत्स्वरूपणं स समयः सरयाधा॥ वृत्यकुंडिनपुरं प्रति सर्पन्नृपतेर्थ्यविलसिताधिशाशंसुः॥६७॥ धर्मराजसलिलेशहुताशैः प्राणतां प्रियतममुं जगतस्तैः॥
आप्य हस्तचलविस्तृततापे श्रीतरसानि श्रमेत दर्चिंता॥६८॥ नैवनः प्रियतमो स यथा सोयमर्जुनवणुते न वृणुते वा। एकतो हि धिगमं सगुणज्ञामन्यतः कथमदः प्रतिलंभः॥६९॥
मां वरिष्यति तदायमिंद्रियमत्तो वेदनेयमियदस्य महत्त्वं। ईदृशी च कथमाकलयित्रीमद्विशेषमपरान्नृपपुत्री॥७०॥ नैषधे बत वृते दमयंत्या व्रीडितान हि बहिः सविताः स्मि। स्वांग
हे पिवनिताः कथमास्यं हा निमीलि खलु दर्शयिताहे॥७१॥ इत्यवेत्य मनसात्मविधेयं किंचनापि विबुधा बुबुधेन। नाकनायकमपास्य तमेकं साम्य पश्यति परस्परमास्यं
॥७२॥ किं विधेयमधुनेति विमुग्धं स्वाननानुगाननमवेक्ष्य मुहुस्ताः। शास्तृतिस्म कपटे पटुरूचे वंचनं समसिलब्धमनल्पं॥७३॥ सर्वतः कुशलवानसि कच्चिद्धंसनैषधश्र
तिज्ञतिकानः। स्वासनार्द्धसुहृदस्त्वयि रेखां वीरसेननृपतेर्दिवि वर्णै[illegible]ः॥७४॥ ब्रूमयास्य सिनलेलत्वम्नु छाययाचयाचश्रुतयाज नियन्नः॥ तत्तयैव फलसत्वरया
त्वं नाधुनो धेद्धमिदमागमितः किं॥७५॥ एष नैषधसदंशुकस्वेषत्यालज्जालज्जदिलः सकृताशाः॥ यादसांसपतिरेष च शेषं शासितारमधिगच्छसुराणां॥७६॥ अर्थि
नो वयममी समुपेमस्त्वां नलेति फलितार्थमवेहि॥ अध्वनः क्षणमपास्य च खेदं कुर्महे सवतिकार्यनिवेदं॥७७॥ ईदृशीं गिरमुदीर्य बिडौजा जोषमासन विहाय बभावे॥
नात्र चित्रमभिधाकुशलत्वे शैशवावधि गुरोः गुरुरस्य॥७८॥ अर्थिनामहपिता खिलरोमास्वं नृपः स्फुटकदंबकदंबं॥ अर्चयन्निव तदंघ्रिरणानां सञ्जणाम करुणाद्रुपनि
न्ये॥७९॥ दुर्लभं दिगधिपैः किममीभिस्तादृशं कथमहो मदधीनं॥ ईदृशं मनसि कृत्य विरोधं नैषधेन समशायि चिराय॥८०॥ जीवितावधि वनीपकमात्रैर्याच्यमा
नमखिलं सुलभं युतः॥ अर्थिने परिवृढाय सुराणां किं वितीर्य परितुष्यतु चेतः॥८१॥ सोमजा च हृदि मे परमास्ते जीवितादपि धनादपि गुर्वी। नस्वमेव मम सार्हति य
स्याः षोडशमपि कलां किल नो वः॥८२॥ मीयतां कथमभीप्सितमेषां दीयतां द्रुतमयाचितमेव॥ तं धिगस्तु कलयन्नपि वांछामर्थिवागवसरं सहते यः॥८३॥ प्रापि
तेन च टुकाकु विडंबं लंभितेन बटु याचनलज्जां॥ अर्थिना यदधमर्जति दाता तन्न लुंपति विलंब्य ददानः॥८४॥ यत्प्रदेयमुपनीय वदान्यैर्दीयते सलिलमर्थि
जनाय। सोर्थिनो जिग्विफलत्व विशंकात्रासमूर्च्छदुपमंत्युचिकित्सा॥८५॥ अर्थिवैनतृणवद्धनमात्रं किंतु जीवनमपि प्रतिपाद्यं। एवमाह कुशवज्जलदायी द्रव्यदा
नविधिरुक्तिविदग्धः॥८६॥ पंकसंकरविगर्हितमर्हं न श्रियः कमलमाश्रयणाय॥ अर्थिपाणिकमलं विमलं तद्वासवेश्म विदधीत सुधीस्तत्॥८७॥ याच्यमानजनमान

नै ८

शि ८
ना ७

नै २ दू १

घसर्ग ५
॥१६॥

सवृत्तेः पूरणाय बत जन्मनयस्य ॥ तेनम्भ्रमिरीति भार वृतीयं नद्भुमैर्न गिरिसिर्न समुद्रैः ॥ ८८ ॥ माधनानिरूपणः खलु जीवन्नक्षयार्पयतु जानुपरस्मै ॥ नन्वचैष कुरुतेम
मचित्तंयत्तुनार्पयितनानिमृतोपि ॥ ८९ ॥ मामममीत्ति रिहयाचितवद्दुर्दान्तजातमेवमत्यजगत्यां ॥ पद्मशोमथिनिवेषितमेतन्निभ्रमोस्तु कृतमस्तु तदीयः ॥ ९० ॥ लोक
रक्षपरलोकसुखेनाहा विहायनिघनेधनमेकः ॥ इत्समुरवलु तस्य निनीषत्सर्पिथंबंधुरस्यदृपचित्तं ॥ ९१ ॥ दानपात्रमणीमिहैकयाहिकोटिगुणितं दिविदायि ॥ सौरितस
ह तैर्यदिकत्तुपारलोकिककुसीदमसीदत् ॥ ९२ ॥ एवमादिसविचिंत्य मुहूर्त्तं तानवोचत पतिर्निषधानां ॥ आर्थितुर्ब्ध समवाप्य सहर्षान्याच्यमानमुरवमुल्लसितश्रीः
॥ ९३ ॥ नास्ति जन्यजनकव्यतिभेदः सत्यमन्नजनितो जनदेहः ॥ वीक्ष्य कः खलु तनूममतादांदद्रुमज्जनमुपैति सुधायां ॥ ९४ ॥ मत्तपःपंक्तैतनुकृफलंवाय्यसमीक्षण
पथं त्रजयेति ॥ ईदृशं परिणमंति पुनर्नः पूर्वपूरुषतपांसि जयेति ॥ ९५ ॥ प्रस्तुतिक्षिपदिनांखलु देवीकर्मसर्वसहनव्रतजन्म ॥ यूयमप्यहह पूज्जनमस्याप ॥ निर्जेः स
जयपादपयोजैः ॥ ९६ ॥ जीविता वधि किमप्यधिकं वायमनीषितभितोनरतुंभात् ॥ तेनवभ्भरणमर्चतु सोयं ब्रूत वस्तु पुनस्तु किमीदृक् ॥ ९७ ॥ एवमु
कवति मुक्तविशोके वीरसेनतनये विनयेन ॥ वक्रभावविषमाम्मयराज्ञः कायकैतवगुरूगिरिमूचे ॥ ९८ ॥ पाणिपीडनमहं दमयंत्याः कामयेमहिमहीमिहिकांशो ॥

नृ९

समयकर्तृनः स्मरसीतिं निर्जितस्मरचिरस्यनिरस्य ॥ ९९ ॥ आसते शतमधिक्षितिरूपास्तोयराशिरसि ते खलु भूपाः ॥ किंतु हार्दिविनजायति ते ते भास्वकुरस्यकनमे
स्तुलयास्ते ॥ १०० ॥ विश्वदृश्वनयनाचयमेवलब्धुणांबुधिमगाधमवेमः ॥ लामिहैवमानिवेश्यपरहस्ये निर्व तिनहिलक्ष्मेमहिसेवे ॥ १ ॥ भूद्धवं राजनितोपि गुणस्य

नु ८

स्थाननामनुसवन्नपिशंकः ॥ क्षि रेनम्मजुमांशुसपक्षंसायकंपञ्चुरिवाजनिवक्रः ॥ २ ॥ तेनतेनवचसैवमघोनः स्वस्नवेदकपटं पटुरुद्धः ॥ आचरनृदुचिताम

हि९

वाणीमार्जवं कुटिलेषु न नीतिः ॥ ३ ॥ आस्येयमुच्चतरताडरितानामन्यजन्मनिमयैवहतानां ॥ युष्मदाश्रयमपियामहिमानं मेतुभिद्यतिकेधपयपारं ॥ ४ ॥ विल्यन्वित
मखिलस्यनकुर्याधुर्यकार्यपरिपंथितुमौनं ॥ ह्री गिरास्तुवरमस्तु पुनर्मास्त्वीलतैवपरवागपरास्ता ॥ ५ ॥ यन्मतोविमलदर्पणिकायां सन्मुखस्य मदिलखलुन
त्वं ॥ तेपि किं वितरथैदृशमाज्ञां यान मस्य सदृशी चितरीढं ॥ ६ ॥ यामियामिहवरानुमहातद्भुततांतुकथंवः ॥ ईदृशां नमह तावतजानावंचनैममत्तणस्यघृणापि ॥

दू३

॥ ७ ॥ उत्क्रमामि विरहाहवकुप्यस्यामोहमेमिचमुहूर्त्तमहंयः ॥ ब्रूत वः प्रसवितास्मि रहस्यं रक्षितुं सकथमीदृगवस्थः ॥ ८ ॥ यांमनोरथमयीं हृदि सायः
श्यसिम्यथकथं सतदग्रे ॥ भावगुप्तिमवलंबितुमीशो दुर्जयाहि विषया विदुषापि ॥ ९ ॥ यामिकानतुपमस्घनमादृत्त्यां निरीक्षितुमपि क्षमते कः ॥ र
क्षिलक्षजयचं उवरित्रे पुंसि विश्वसिति कुत्र कुमारी ॥ १० ॥ आददीधि चिल्लदातलकताघ्रंघ्राणमात्रपणसीमयशो मत् ॥ आददेकथमहं प्रियया

मध ३

नु ५

दू १

करवाणि ४

॥१६॥

चा०टी० १

तस्माणतः शतगुणेन पणेन ॥ ११ ॥ अर्थना मयि भवद्भिरिवास्य कर्तुमर्हति मयापि स खलु ॥ त्वामजार्थपरयाचनयाँचैँ पयमेव गुरवः करणीयाः ॥ १२ ॥ अर्थिता
प्रथमतो दमयंतीं यूयमन्वसमुपास्य मयायं ॥ फीर्नचेद्ध्वनियतामपि तद्वः साममापि सुतरां न तदस्तु ॥ १३ ॥ कुंडिनेंद्रसुतया किल पूर्वं मां वरीतुमुररीकृतमास्ते ॥
(पि३) ब्राउमेव्यतिपरं स्वयदत्तस्वीकरिष्यति न सा खलु युष्मान् ॥ १४ ॥ तन्मयासीदत विघत्तन खेदं हृत्यमत्यसदृशो हि ममेदं ॥ हास्यतैव सुलभा न तु साध्यं तद्विधित्सु त्ति
रन्नौपयिकेन ॥ १५ ॥ ईदृशानि गदितानि तदानीमाकलय्य स नलस्य बलारिः ॥ शंसति स्म किमपि स्मयमानः स्वानुगाननविलोकनलोलः ॥ १६ ॥ नास्य धीर्यदि न
(षु५) पवेस्व तवेदं रोहिणीरमणवंशभुवेव ॥ लज्जते न रसना तव वाम्यादर्थिसंचयमुरीकृतकाम्या ॥ १७ ॥ संगुरंन वितथं न कथं वा जीवलोकमवलोकयसीमं ॥ येन घ
र्मयशसी परिहातुं धीरहो वलति धीरतवापि ॥ १८ ॥ कः कुले जनि जगन्मुकुटे वः प्रार्थकेप्सितमपूरि न येन ॥ इंदुरादिरजनिष्ट कलंकी कष्टमत्र स भवान् पिमाभून् ॥ १९ ॥
(चे७) याः पदष्टिरपिपासु[illegible]रवमुद्रायाचमानमनुयोनतुष्टिः ॥ बादशास्य सकलः सकलंकः शीतभास्विशशाकः परमंकः ॥ २० ॥ नाक्षराणि पठता किमपाठि [illegible]
विस्मृतः किमथवा पठितो पि ॥ इत्थमर्थिचयसंशयदोलाखेलनं खलु चकार नकारः ॥ २१ ॥ अब्रवीत्तमनलः क्व नलेदं लब्धमुज्झसि यशः शशिकल्पं ॥ कल्प
वृक्षपतिमर्थिनि मिथ्यं नापकीर्तिपिशितमन्युमिहान्यः ॥ २२ ॥ न व्यहन्यत कदापि मुदं यः स्वः सदामुपनयन्नभिलाषः ॥ तत्पदे त्वदभिषेककृतान्तः सत्यजत्यसमता
मदमद्या ॥ २३ ॥ अब्रवादथ यमस्तमहर्षं वीरसेनकुलदीपतमस्त्वां ॥ किंमेमप्यमिवुधं प्रतितिष्ठति चंद्रवंशवसुतेः सदृशं ते ॥ २४ ॥ रोहणः किमपि यष्कठि नानांका
मधेनुरपि याप्युरेव ॥ नैनयोरपि वृथा भवदर्थस्तहाविधिल्लुरसि वत्स किमेतत् ॥ २५ ॥ याचितश्चिरयति क्व नु धीरः प्राणने क्षणमपि प्रतिभूः कः ॥ शंसति द्विनयनी
दृढनिद्रा भ्रूविमेषमिषघूर्णनपूर्णा ॥ २६ ॥ अन्नपुष्पमपि दित्सति शीतं सार्थिना विमुखता यदि भाजि ॥ स्तोककस्य खलु चंचुपुटेन म्लानिरुल्लसति तत्र घन
संघे ॥ २७ ॥ ऊचिवानुचितमक्षरमेनं पाशपाणिरपि पाणिमुदस्य ॥ कीर्त्तिरिव भव तां प्रियदारा दाननीरकर मौक्तिकहारा ॥ २८ ॥ चर्म वर्म किल यस्य न भेद्यं यस्य
वज्रमयमस्थि च तौ चेत् ॥ स्थायिनाविह न कर्णदधीची तन्न धर्ममव धारय धीर ॥ २९ ॥ अघयावदपि येन निबद्धौ न प्रभू विचलितुं बलिविंध्यौ ॥ प्रार्थितावि
नयता गुणपाशस्तादृशास्तव विदुर्भरपास्तः ॥ ३० ॥ प्रेयसा जितसुधां मधुरस्य श्रीयनिर्मुंचति दिग्गंतगतापि ॥ संगिसंगमकुरंगदृगर्थे किं कदर्थयति तामपि कीर्ति
॥ ३१ ॥ यान्वरं प्रतिपरे र्थयितारस्ते पियं वयमहो सपुनस्त्वां ॥ नैव नः खलु मनोरथमात्रं भ्रष्टपस्पर्द्दिशो पियशोभि ॥ ३२ ॥ ओघपांडु गगनं स्फुरशारदीकेवलेन कुसुमे
न विघत्तां ॥ अर्थितां सयिगतेषु सुरेषु म्लानदानजनितोरुयशः श्रीः ॥ ३३ ॥ भवसते सरनाज्जनिवैन्यकस्मिंतघनोपिनलमसोवदंश्च ॥ स्वगमनाफलतायीदशंकसेतद

श्री ७

घसर्ग५
१८॥

नः३

फलं निखिलं खलु मंगलं॥३४॥ इत्थं नः प्रतिनो प्रतिश्रुतिरभूद्धा घस्वरह्लादिनी धर्मार्थं स्तजतां श्रुतिप्रति सहीकृत्यान्वितारस्यापदा॥ त्वत्का तिं पुनती पुनस्त्रिभुवनं श्र
व्याह्मयादेशनात्प्याणि शितिपीनत्लो हितहरिन्मा मान्यं यं लुंपतु॥३५॥ यं प्रासूत नमहत्स्रपादुदत्ते वस्यादेन स्वजः कथं स छायातनयः सुतः किल पितुः सादृश्यमन्वि
च्छति॥ एतस्योत्तरमर्घसम्कमिलव जसं लंघने साहसैरपि पंगुरांघ्रिभिर सिष्यक्की स व भानुमान्॥३६॥ द्रसा कर्णं क्षितोश स्त्रिदशा परिषद स्लारी स्त्रीगुण
सर्वे दर्श कामुको पिअसस विनिहितं त्रैस सारं बभार॥ अंगीकारं गते सिन्न मरपरिवठः संभ्रतानं दमस्व स्यादंत दि सिद्धेरनुविहित भवत्रितयाय त्रतत्र
॥३८॥ ॥श्रीहर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं॥ तस्य श्रीविजयप्रशस्तिरचनातातस्य नव्ये महाकाव्ये चा
रुणि नैषधीयचरिते सर्गोगमत्पंचमः॥५॥ ॥दूत्याय दैत्यारिपतेः प्रवृत्तो द्विषां निषेद्धा निषधप्रधानः॥ स भीमभूमीपतिराजधानीं लक्षीचकाराथ रथस्य
दूरात्॥१॥ भैम्यासमं नाजगणद्वियोगं सहत धर्मं स्थिरधीरधाराः॥ पयोधिपाने मुनिरंतरायं दुर्वारमप्यौर्वमिवौर्वशेयः॥२॥ नलप्रणालीमिलदंबुजाक्षीसंवा
दपीयूषपिपासवस्ते। तदध्वनी ध्वाध्वमिवानिमेषा देशास्यनस्याश्रणी बभूवुः॥३॥ तां कुंडिनाख्यापदमात्रगुप्तामिंद्रस्य सस्मेरमरावतीसः॥ मनोरथः सिद्धिमि
व क्षणेन रथस्तदीयः पुरमाससाद॥४॥ भैमीपदस्पर्शनितार्थरथ्यासेयं पुरीत्युत्कलिकाकुलस्तां॥ नृपो निपीय क्षणमीक्षणाभ्यां स्पर्शं निराश्वासखुरैः क्षता
शाः॥५॥ स्विद्यत्प्रमोदाश्रुलवे नवामं रोमांचवत्स्व समिरस्यचक्षुः॥ अन्यसुनः क्रमिवस्फुरत्वा तस्याः पुरः प्रापनवोपभोगं॥६॥ रथादसौ सारथिनासना
थाद्रोजावतीर्याशु पुरं विवेश॥ निर्गम्य बिंबादिव भानवीयासौ धाकरं मंडलमंशुसंघः॥७॥ चिरं तदाकुंडिनवेशिनः सानलस्य मूर्तिर्वरतेन दृश्या॥ बभूवत
च्चित्रतरं तथापि विश्वैकदृश्येयमदृश्यम् अभूत्॥८॥ जनैर्विदग्धैर्नवनैश्र मुग्धैः पदे पदे विस्मयकल्पवल्ली॥ नो गाभृमानास्यपुरं नलस्य दृष्टिर्यपोराजकुल्या
निपिलं॥९॥ हेलां दधौर क्षिजनेत्रसज्जेली न स्त्रामी तिहृदालल ज्जो॥ अस्यामिसेमी मितिसंतुतोष दूतं विचिंत्यस्वमसौ शुशोच॥१०॥ अथोपकार्यामि
मरेंद्रकार्यं क्व लब्धासुरक्षाधिकृतेर दृश्यैः॥ भैमीदिदृक्षु बंधु दिदृक्षुचक्षुः पिबन्न सौ नामविशाद्विशंकः॥११॥ अयं करत्यन्यनिवारकाणां गिरा विभुद
निर्विभुज्य कंठं॥ दृशादरे विस्मयनिस्तरंगा सलंघितायामपि राजसिंहः॥१२॥ अंतः पुरांतः स विलोक्य बालां कांचित्समालब्धमसंवृतांगी॥ निमीलि
ताक्षः परयाभ्रमंत्यासंघट्टमालाघचमत्वकार॥१३॥ अनादिसर्गस्त्रजिवानुभूता चित्रेषु वा भीमसुतानलेन॥ जातैवयद्वा जितशंबरस्य साशांब
राशिल्पमलक्षि दिक्षु॥१४॥ अलीकसेमी सहदर्शनान्न तस्यान्यकन्यापरसोरसाय॥ सेमीभ्रमस्येव ततः प्रसादाद्भैमी भ्रमस्तेन न तास्वलंभि॥१५॥

॥१८॥

चा० १

तज्ञाणतः शतगुणेन पणेन॥ ११॥ अर्थनामपि सवद्भिरिवास्यैकचुमर्हति मयापि स वस्तु॥ सामजार्थपरयाचनवाँचैंकयमेव गुरवः करणीयाः॥ १२॥ अर्थिताः
प्रथमतो दमयंतीस्वयमन्यस्मुपास्यमयायत्॥ हीनिचेद्भ्रियतामपि तद्वःसाममापि सुतरांनतदस्तु॥ १३॥ कुंठिनेंद्रसुतया किल पूर्वं मांवरीतुमुररीकृतमास्तो॥
पि३ आउमेव्यतिपरं नैवेहद्वैस्वीकरिष्यति न सा खलु युष्मान्॥ १४॥ तन्मसीदत विधत्त न खेदं हृत्यमत्यसदृशो हि ममेदं॥ हास्यतैव सु नलभानतु साध्यं तद्दिवि घसुत्ति
रनौपयिकेन॥ १५॥ ईदृशाभिगदितानि तदानीमाकलय्य स नलस्य बलारिः॥ शंसति स्म किमपि स्मयमानः स्वानुगाननविलोकनलोलः॥ १६॥ नास्य धार्यमिन
धु५ पवेसवतेदंरो ह्रिणीरमणवंशशुवेव॥ लज्जते न रसना तव वाम्याद्दर्थिस्वियमुरीकृतकाम्या॥ १७॥ संगुरं न वितथं न कथं वाजीवलोकमवलोकयसीमं॥ येन ध
र्मयशसी परिहातुं धीर होवलति धीरतवापि॥ १८॥ कः कुलेजनि जगन्मुकुटे वः आर्थिकेप्सितमपूरि नयेन॥ इंदुरादिरजनिष्ट कलंककः कष्टमत्र स भवान् प्रिमाभून्॥ १९॥
चं७ याऽपदृष्टिरपि पामुर रवमुद्राया वमानमनुयौन दृष्टिः॥ चाद्रशस्य सकलः सकलंकः शीतभास्मि शशाकः परमंकः॥ २०॥ नाक्षराणि पठता किमपाठि स्मनो य सर्व
विस्मृतः किमथवापठितोपि॥ इत्थमर्थिचयसंशयदोलाखेलनं खलु चकार न कारः॥ २१॥ अब्रवीत्तमनलः नलेदं लब्धुमुज्झसि यशः शशिकल्पं॥ कल्प
वृक्षपतिमर्थिनमित्थं नापकोपि शतमन्युमिहान्यः॥ २२॥ नव्यहन्यत कदापि मुदं यः स्वः सदामुपनयन्नभिलाषः॥ तत्प्रदे त्वदभिषेककृतान्तः सत्यजत्वसमता
मदमघा॥ २३॥ अब्रवीद्थ यमस्तमहस्त्वं वीरसेनकुलदीपतमस्त्वं॥ किंमपि मप्यभिवुधर [illegible] तिकिं चंद्रवंशवसतेः सदृशं ते॥ २४॥ रोहणः किमपि यक्षकठिनानांका
मधेनुरपियापशुरेव॥ नैनयोरपि वृथाभवदर्थी हाविचिंत्य सुरसिवत्सकिमेतत्॥ २५॥ याचितश्चिरयति क्व नु धीरः प्राणनक्षणमपि प्रतिभूः कः॥ शंसति द्विनयनी धी ७
दृढनिद्रा द्रागुन्मेषमिषघूर्णनपूर्णा॥ २६॥ आत्मपुष्पमपि दित्सति शीतं साऽर्थिना विमुखता यदि साजि॥ ल्लोककस्य खलु चंचुपुटेन म्लानि रुल्लसति तत्र घन
संघे॥ २७॥ ऊचिवाननुचितमक्षरमेनं पाशपाणिरपि पाणिमुदस्य॥ कीर्त्तिरिव भव तां प्रियदाराननीरद मौक्तिकहाराः॥ २८॥ चर्म वर्म किल यस्य न भेद्यं यस्य
वज्रमयमस्थि च तौ चेत्॥ स्थायिना विहनकर्णदधीचीतन्न धर्ममवधारय धीराः॥ २९॥ अघयावदपियेन निबद्धौ न प्रभूः क्वचिल्लिंतुं बलिविंध्यौ॥ आस्थितो वि
तथतागुणपाशास्ताहशास विदुषा गुरपाशः॥ ३०॥ श्रेयसा जितसुधांशुसुखश्रीर्यनि मुंचति दिगंतगतापि॥ संगिसंगमकुरंगदृगर्थैः कः कदर्थयति तामपि कीर्त्तिं
॥ ३१॥ यान्वरं प्रतिपरेर्थयितारस्ते पियं वयमहो सपुनस्ते॥ नैव नः खलु मनोरथमात्रं भूरपरस्य यदि शो पियशोभिः॥ ३२॥ ऊचिपांडुगगनं सुरशाखी केवलेन कुसुमे
नविघन्ना॥ अर्थितांलयिगतेषु सुरेषु म्लानदानजनितोरूयशाः श्रीः॥ ३३॥ भवसनेसरनाज्जनि वैन्यकस्मतघनोपिन लभसावद॥ स्वगमनाफलतायदिशंकसेतद

सैमी निराशो हृदि मन्मथेन दत्ताः स्वहस्ताद्विरहाद्विहस्तः ॥ सतामलीकामवलोक्यतत्र क्षणादपत्रयन्व्यषदद्विबुद्धः ॥ १६ ॥ प्रियां विलप्योपहृतां
सयावदिगीत्रासिंदेत्रामजल्पदल्पं ॥ अदृश्यया गत्याविततन्तुरि[illegible]तारुक्तवोरवस्तानदवेतयन्तं ॥ १७ ॥ पत्रयन्सतस्मिन्भरुतापितन्व्याः स्तनोपरि
स्पृष्टुमिवान्नवस्त्रो ॥ अक्षांतपृक्षांतमृगांकमास्यंदधारतिर्यग्दलितं विलक्षः ॥ १८ ॥ अंतःपुरे विस्तृतवागुरोपि बालावलीलावलितेर्गुणोघैः ॥ नकाले
सारं हरिणं तदहि दयं प्रसुबंधुमुक्तमनोस्तः ॥ १९ ॥ दोर्म्णमालोक्य कवरूरुत्सो स्तनः कुर्वीतावनुलेपयंत्याः ॥ नासीमथेष श्लथवासस्तोत्तु मिमील
दिसुक्रमदृष्टवसुः ॥ २० ॥ मिलन्नन्नशोकेत्तिमुखागतास्यां घटुनिपीड्य स्तनसान्तरास्यां ॥ स्वांगान्यपेतो विजगौसपक्ष्मात्पुमंगसंगात्पुलके पुनस्ते ॥ २१ ॥
निमीलनस्फुटविलोकनास्यो कदर्थितस्ताः कुलयन्कयाक्षैः ॥ सरागदर्शीवक्षः शैलल्लक्षेस्वतः स्तनाक्षाः परतोतिगुर्वः ॥ २२ ॥ रोमाञ्चितांगीमनुतत्कराश्लेषतेन कांतेनरतो
र्निदिष्टः ॥ मौघः शरौघः कुसुमानि नाभ्रः तद्वैर्यपृज्ञांप्रतिपर्यवस्यन् ॥ २३ ॥ हित्यैववक्षैकमिह भ्रमंत्याः स्पर्शः स्थिपोः सुस्यजं वेत्य ॥ चतुष्पथस्यासरणं बभूवत्नो
कावलोकायसतांसदापः ॥ २४ ॥ उद्वर्त्तयंत्याहृदये निपत्यन्नपस्यदद्विन्यवतद्द्रुतैव ॥ वियोगिवैरात्कुचयोर्नखांकैरर्द्धेंदुलीले गलिहस्तितेन ॥ २५ ॥ तन्वीमुखव्याग
धिगत्यचंद्रं वियोगिनस्तस्य निमीलिताक्ष्यां ॥ द्वयं द्वयीयः कृतमीक्षणाभ्यां तद्दिद्रुताचस्वसरोजताचा ॥ २६ ॥ चतुष्पथेते विनिमीलिताक्षं चतुर्दिगेताः सुखमभ्यहीष्य
न् ॥ संघ चतस्मिन्स्पशस्ता निबद्धास्ताएवतद्वर्त्मनि चेददास्यन् ॥ २७ ॥ संचद्यस्यास्तरसात्म कृपाहारांकुरस्मोतदुकूलहारा ॥ निशानितंबपरिधापयन्त्यास्तस्या
पसंतापमवापसूपः ॥ २८ ॥ हृतः कयाचित्सधिकंदुकेन संघट्टितसिन्नः करजैः कयापि ॥ कयाचनांकः कुचकुंकुमेनसंभुक्तकल्पः सबभूवतासिः ॥ २९ ॥ छायामयः
प्रैक्षिकयापिहारे निजेसगच्छन्नथनेक्ष्यमाणः ॥ तत्रिंतयांतर्निरवाचि चारु स्वस्यैवतन्व्याहृदयं प्रविष्टः ॥ ३० ॥ तच्छायसौंदर्यनिपीतधैर्याः प्रत्येकमालिंगदमस्रुता
शः ॥ रतिप्रतिर्हेदितमासुनन्नं नामक्षुनिणाकृतरतिः कथंचित् ॥ ३१ ॥ नस्मादृदृश्यादपिनानिबिभ्युस्तच्छायरूपोहितमोहलोलाः ॥ मन्यंत एवादृत मन्मथाज्ञाः गाणान
पिस्वान्मुदृशास्तृणानि ॥ ३२ ॥ जागर्तितिच्छायदशांपुरायः स्पृष्टेचतस्मिन्विससर्पकंपः ॥ कुतेकृतेतस्पदर्शशब्दे मोत्सारिवहस्तितस्थारुदृशांपरंसः ॥ ३३ ॥ उत्तुलास्यतांस्य
घनलांगमंगतासांनलच्छायपिबाऽपिदृष्टिः ॥ अशेषमेवरत्यास्तदनर्पिपत्याछेदेप्यबोधं यदहर्षिलोम ॥ ३४ ॥ यस्मिन्नलस्पृष्टकमेत्य दृष्ट्वा रूपार्पितं देराम
गान्मगाक्षी ॥ निपत्यतचास्यधरारजःस्थ्यपदेप्रसादेतिशनैरवादात् ॥ ३५ ॥ त्वमन्नमुष्यानुपकारिकायामयस्पृशेमी विरहाक्रशायान् ॥ आसोमुक्तः सौधपरं
पराणामचत्तविश्रांतिमुपत्यकासु ॥ ३६ ॥ उल्लिरव्यहंसेनदलेन लिन्यास्तसेयथादर्शितिथैवसैमी ॥ तेनाभिलिरव्योपहृतरचहाराकस्यानदृष्टा जनिविस्म

साया॥३८॥कौमारगंधीनि निवारयंती रत्नानि रोमावलिचेत्रचिह्नात्॥सालिरव्यतेनैक्ष्यत यौवनाय यद्याः स्यामवस्थां परिचेतुकामा॥३८॥पश्याः पुरं ध्रीः प्रतिसांद्रचं
हरजः स्तनक्रोडकुमारचक्रे॥चित्राणि चक्रेः ध्वनिचक्रवत्तर निकृंतदं ध्रिंशीतमासुचक्रे॥३९॥तारुण्यपुण्यामवलोकयंत्योरन्योन्यमेणेक्षणयोरासिरव्यां॥मध्येमुकुरु
त्रंसिबभ्रवगच्छन्नाकस्मिकाच्छादनविस्मयाय॥४०॥पुरः स्थितस्यथ्वचिदस्ति भूषारत्नेषु नार्यः प्रतिबिंबितानि॥व्योमन्यदृश्येषु निजान्यपश्यन्विस्मित्य विस्मित्य
सहस्रकृत्वः॥४१॥तास्मिन्विपञ्च्यार्ड पयात्तपाते तदंगरागच्छुरितेनिरीक्ष्य॥विस्मेरतामापुरपि स्मरंत्यः क्षिप्तं मिथः कंदुकमिंदुमुख्यः॥४२॥कुंसिरव्यसर्व्यति
रिक्तेभित्ते भ्रत्वाप्यनीक्षानियमव्रतिन्यः॥छायासुरूपं मुविंबीक्ष्य तस्यफलं दृशोरानशिरेमहिष्यः॥४३॥विलोक्य तच्छायमनर्किताभिः पतिंप्रतिस्वंवसुघा
पिधत्ते॥यथा वयं किंमदनं न धैनं त्रिनेत्रनेत्रानलकालनीलं॥४४॥सवृन्नदृश्यः प्रतिबिंबदेहव्यूहं वितन्वन्मणिकुट्टिमेषु॥पुरंध्रेपरस्यप्रविशन्वियोगियो
गीवचित्रं स्मरराजराजा॥४५॥×रूपंप्रतिच्छायिकयोपनीतमालोकिताभिर्यदिनामकामं॥तथापि नालोकितदस्य रूपं हा मिद्र तंगापवितीर्णसंगं॥४५॥×पुमानि
वास्य शिंमियात्रमंत्साछायामियापुंसद्वव्यलोकि॥ब्रुवन्निवातर्किमया पिकश्री दिति स्मरः स्त्रैणगिरः शृणोति॥४७॥अंबांप्रणम्यापुनतानतांगीनलैनपे
मीपार्थियोगमाप॥सभ्रांतिसेमा मुनतां विवेदसातं वनादृश्यतयाददर्श॥४८॥प्रसन्नप्रसादाधिगताप्रसूनमाल्लानलस्यापम्भ दृमचाक्षितस्य॥क्षिप्तापिकंवा
यतयोपकंठस्थितं तमालंबत सत्यमेव॥४९॥स्त्रग्वासनादृष्टजनप्रसादः सत्येयमित्यद्भुतमापभूपः॥क्षिप्तामदृश्यस्य मिमेतां बमालामालोक्यतो विस्मयते
स्मबाला॥५०॥अन्योन्यमन्यत्र वदीक्षमाणो परस्परेणाध्युषिते प्रदेशे॥आलिंगिताल्लोकपरस्परांतस्तथ्यं मिथस्तौपरिषस्वजाते॥५१॥स्पर्शतिमस्याधिगताप
सेमीमेने पुनर्भ्रांतिमदर्शनेन॥नपः सपश्यन्नपितामुदा तस्तांतोनधर्तुं सहसाशशाक॥५२॥स्पर्शातिहर्षादितसत्यमत्याप्रवत्र मिथ्यात्मप्रतिलसबाधौ॥
पुनर्मिथस्तथ्यमपि स्पृशंतौ नश्रद्दधाते पथितौ विमुग्धौ॥५३॥सर्वत्र संबाधमबाध्यमानौ रूपश्रियातिथ्यकरं परंतौ॥नशेकतुः केलिरसाद्विरंतुमली कमा
लोक्य परस्परं तु॥५४॥परस्परस्पर्शरसोर्मिसेकात्तयोः क्षणं चेतसि विप्रलब्धः॥स्नेहातिदानादिव दीपिकार्चिर्निमिष्य किंचिद्द्विगुणं दिदीपे॥५५॥वैरस्या
परसाधैर्यवियोगयोगाद्बोधं च मोहं च मुहुर्दधाना॥पुनः पुरस्तां न नृपः स पश्यन्बभ्राम तां सुभ्रुवमुद्भ्रमेण॥५६॥पश्चान्नृपः संचरमाण एष चिरेपरि
ऽन्यकथं कथंचित्॥विदर्भराजप्रभवाविनिवासप्रासादमभ्यं कुसुमासरसाद॥५७॥सखीशतानां सरसैर्विलासैः स्मरावरोधप्रममावहंती॥विलो
कयामारसभांसमेम्यास्तस्यप्रतोली मणिवेदिकायां॥५८॥कंठः किमस्याः पिकवेणुवीणास्तिस्त्रोजिताः सूचयति स्विरेरवः॥इत्संनरस्तस्य यतयत्रका ॥१८॥

५८

खिन्नळे नुबाळाकलमालपंक्ती॥ एतं नलंतं दमयंतिपत्रयस्यजान्तिमित्या लिकुळप्रबोधान्॥ अत्यासनारीकरवर्तिसारीमुखात्मात्रां कतयत्र ६९॥
॥६०॥ यत्रैकयाळीकनळीकृताळी कंठे मम्षाळीमनवीसवंत्या॥ तद्रूपस्यथैदोहदिकोपनीतात्रालीनमाधायिमधूकमाळा॥६१॥ वंशात्तमात्त्वंतिळ
कं दधानात द्विन्निजास्यं दुदृतानुबिंबं॥ सखीमुखे वंशसमे ससेर्व्यं बिंबात्रानुवस्त्रामिव कापियत्र॥६२॥ दळोदरे कांचनकेतकस्य क्षणान्मषीत्तानुकव
र्णरेखं॥ तस्यैवयत्रस्वमनंगलेखं लिलख नैमीनखलेखनीभिः॥६३॥ विलेखितुं नैमसुवोलिपीषु सख्यातिविख्यातितमापियत्र॥ अत्रा किलीला
कमुळं नपाणिरपास्मिरिकर्णोत्पळमलिनेव॥६४॥ नैमीमुपावीणयदेत्ययत्र कलिप्रियस्यप्रियशिष्यवर्गः॥ गंधर्वबध्वस्वरमध्वरीणतलकंठनाळे
कधुरीणवीणः॥६५॥ नाबाहस्मरः किंहरतीति गुप्तैः पयोधरे खेलतिकुतएव॥ इत्यईवंश्रात्तनखांकवंबिकुवासखीयत्रसखीसिरूखे॥६६॥ स्म
राम्भुगीस्त्य विदर्भसुस्तुवक्षोयदक्षोलिखलुप्रसूनैः॥ स्रजंस्रजं त्यात दत्रोधितेषु यत्रैकयासूविन्तिखांनिनाय॥६७॥ यत्रा वदन्नाम तित्तीयसे
मीत्यजत्यजेदं सखिसाहसिक्यं॥ त्वमेवरूत्वामदनाय दित्से बाणान्प्रसूनानिगुणेन सज्जान्॥६८॥ आलिस्यसख्याः कुचपत्रसंगीमध्येसुमध्या
मकरीकरेण॥ यत्राऽलपत्तामियमाळियानं जानेत्वदेकावळिनाकनघाः॥६९॥ तामेवसायत्रजगाद रूयः पयोधियदः कुचकुंसयोस्ते॥ सैयं सि
ताताबकहृत्यांकप्रियासुविस्तारयत्राः प्रशस्तिः॥७०॥ सारीत्वरंतीसखिमारयेतामित्यक्षदायकथितकयापि॥ यत्रस्वघातत्वमतीरूसारीका
रूत्वसाकूतहसः सजन्ने॥७१॥ नैमीसमीपे सनिरीक्ष्ययत्र तांब्रलजांबूदनहंसलक्ष्मीं॥ सूतप्रियास्त्यमहोपकारमराळमोहुड्डिमानमू
हे॥७२॥ तस्मिन्नियं सेतिसखीसमाजे नळस्यसंदेहमथप्युदस्यन्॥ अपृष्ठ एनस्फुटमावबद्धे स कोपिरूपातिशयः स्वयंतां॥७३॥ नैमीवि
नोदायमुदासखीभिस्तदाहृतीनांसुविकल्पितानां॥ नातः किमध्येस्फुरमप्पुदीतं तस्यानुबिंबं मणिवेदिकायां॥७४॥ ऊताशकीनात्राज
वेशाहूतीर्निराकरिष्णोःकृतकाकुयाच्याः॥ नैम्यावबोत्तिःसनिजांतदात्रांन्यवर्त्तयद्दूरमपि प्रयातां॥७५॥ विज्ञप्तिमंतःससयःसत्तैम्यामथ्ये
सत्वं वासवत्रांस्तलीयां॥ संसावयामास सत्रांकृताशशस्तादाळिहृदेरसिनं यमानां॥७६॥ लिपिर्नदैवीसुपठासुबीतिजुस्यंमयिप्रेषितवाव
कस्य॥ इंद्रस्यदूत्यांरचयत्प्रसादं विज्ञापयंत्याम बधानदानैः॥७७॥ सलिलमालिंगनयोपपीडमनामयं पृच्छतिवासवस्त्यां॥ शेषस्वदाश्ले

सर्ग६
।।१९।।

षकथापनिर्ऊे स्तत्रोमन्निः संदिदिशे सवर्येै ।।७८।।यः प्रेर्यमाणोपि हृदा मघोनः स्वदूर्त्यनायां क्रियमापदागः ।।स्वयंवरस्थानजुषस्तमस्य बधानकं
ठंवरणस्रजाशु।।७७।। नैनं त्यजंत्नीरधिमंथनाद्यैरस्यानुजायोऽस्मितामरैः श्रीः।।अस्मै विमथ्येस्तुरसोदमन्यांश्रास्यंतुनोत्थापयितुं श्रियं ते।
।।८०।।लोकस्रजि द्योर्दिविवादितेया स्तथादितेयेषु महान्महेन्द्रः।।किं कर्तुमर्थ्यः यदि सोपि रागाज्जागर्ति कक्षा किमतः परापि।।८१।।पदं शतेनाप
म स्वैर्यदिंद्रस्तस्मैसतेयावनवादुकारः।।कुरु प्रसादं तदलं कुरुष्व स्वीकारकृत्कूनटनक्रमेण।।८२।।मंदाकिनीनंदनयोर्विहारे देवे धवे देवरि
माधवेच।।श्रेयः श्रियां या तरियच्च सख्यां तत्र तत्सा सा विनिसावयस्व।।८३।।रज्यस्व राज्ये जगतामितीन्द्रा द्याच्चा प्रतिष्ठा लस सेत्यमेव।।ल
घूकस्स्वं बलियावनेनतत्प्राप्त येवामनमामनंति।।८४।।यानेव देवान्नम सित्रिकालं न तत्प्रसतघ्नीकृतिरो विचितातेः।।प्रसीदतानण्यनृणान्विधातु
पतिष्यतस्त्वत्पदयोस्त्रिसंध्यं।।८५।।इस्फक्क वयानि हितादरेण सैमीगृहीतामघवत्प्रसादः।।स्ववपारिजातस्यकृतेनखात्राग्ं या सेर्ष्याशोषामपु
र दारां।।८६।।आर्ये विचार्यख्विमिहेतिकापि योग्यं सखिस्यादितिकावनापि।।ओंकारमेवोत्तरमस्तुवस्तु मांगल्यमत्रेति च काप्यवोचत्।।८७।।
अनाश्रवावः किमहं कदापि वक्तुं विशेषः परमस्ति शेषः।।इतीरितेसौ मजयानत्यतीमालिंगदालीश्चमुदामियत्ता।।८८।।सैमीव हृत्यंवन कैं
वदापमितिस्वयंसावयतोनलस्य।।आलोकमात्राघदितन्मुखेंदोरसृन्तसिन्नंहृदयारविंदं।।८९।।इषत्स्मितक्षालितसक्कसांगा हृक्षसं
शयावारिततत्रदालिः।।स्वजानमस्मृत्यतयैवशांक्रतांस्त्रीसीमसत्तरूत्तरयांबभूव।।९०।।स्कृतौमघोनस्यजसो हसि किंचन कुकियत्तंयदिवेदवे
दः।।इथोत्तरं साक्षिणि हृत्सुदृणामत्रात विज्ञापिममापि तस्मिन्।।९१।।आज्ञांतदीयामनुकस्यनामनकारपारुष्यमुपैतिजिह्वा।।प्रकालुतांम
ध्निनिधायमाल्यं बालापराध्यामिविशेषवाग्भिः।।९२।।तपःफलत्वेन हरेः स्पृहेयमिमं तपस्येवजनं नियुक्ते।।नवस्फपायं प्रति हि प्रवृत्ता
बुपेयमाधुर्यमधैर्यसर्जि।।९३।।शुश्रूषिताहंतदहं तमेव पतिं मुदे पिब्रतसंपदे पि।।विशेषले शोयमदेनदेहमंशागवंतु क्षितिस्तुतं ये ह।।९४।।
अश्रोषमिंद्रादरिणीगिरिस्तो सतीव्रतातिप्रतिलोमतीव्रा।।स्वं प्रागहं प्रादिषिनामराय किं नाम तस्मै मनसा नराय।।९५।।तस्मिन्विमृत्यैवहृ
हृदेषा मे श्रीदयामामनुकंपिकात्सूत।।निर्वत्तुकामं स्ववसं सावनानांधीरं सुखानामवधीरणेद।।९६।।वर्षेषुयद्भारतमार्यधुर्याः स्तुवंति ।।१९।।

29

गार्हस्थ्यमिवाश्रमेषु ॥ तत्रास्मि पत्युर्वरिवस्यया हं शर्मोर्मिकिर्मीरितधर्मलिप्सुः ॥९७॥ स्वर्गे सतां शर्म परं न धर्मास्तवं ति कर्मा विह तच्च तेच ॥ राबयामरखेन
पिमुदोमराणां कथं विहाय त्रयमेकमीहे ॥९८॥ साधोरपि स्वः खलु गामिताधोगामी स तु स्वर्गमितः प्रयाणे ॥ इत्यायतीं चिंतयतो हृदि द्वद्वयोरुदर्कः
किमुत्राकरेन ॥९९॥ प्रक्षीण एवापुषि कर्म दृष्टे नरान्न तिष्ठत्युपतिष्ठते यः ॥ बुभुक्षते नाकमपथ्यकल्पं धीरस्तमोपातसुखोन्मुखं कः ॥१००॥ इतीप्र
हृत्यां प्रतिवाचमर्थ्ये प्रत्यूह्य से बासिदधे वयस्याः ॥ किं बिट्टिबद्वोल्लसदोष्ठलक्ष्मीजितातपनिद्रद्दलपंकजस्याः ॥१०१॥ अनादिधाविस्वपरंपराहेतुः स्त्रजःस्व
त सिवेष्ष रेवा ॥ आयत्तधीरेष जनस्तदार्याः किमीदृशाः पर्यनुयुज्यकार्यः ॥१०२॥ नित्यं नियत्या परवत्यशेषे कः संविदानोप्यनुयोगयोग्यः ॥ अवतनासा
नच्चवाचमर्हं द्व्क्रातुवक्रश्रमकर्म भुंक्ते ॥१०३॥ क्रमेळकं निंदति कोमलेच्छुः क्रमेळकः कंटकलंपटस्तं ॥ प्रीतौ तयोरिष्टभुजोः समायां मस्थितानेकतरोपु
हासः ॥१०४॥ गुणाहरं तोपि हरेर्नरं मेन रोचमानं परिहारयंति ॥ नलोकमालोकय थापवर्गात्त्रिवर्गमर्वाचममुं वमानं ॥१०५॥ आकीटमाकेटसवे
रितुल्यः स्वासीष्टलाभात्कृतकृत्यभावः ॥ भिन्नस्पृहाणां प्रतिवार्थमर्थं द्विष्टत्वमिष्टत्वमपव्यवस्थं ॥१०६॥ आध्यागजाग्रन्निरस्ततापदं धुर्वं धुर्यादिस्याम
तिबंधमर्हः ॥ जोषं जनः कार्यविदस्त्वबस्थ दृष्ट्यानिजेच्छापदवीमुदस्थ ॥१०७॥ इत्थं प्रतीपोक्तिमतिं सखीनां विलुप्यपांडित्यबलेन बाला ॥ अपिभ्र
तस्यपतिमं त्रिसूक्तिं दूतीबसाधेद्धुतलोलमौळि ॥१०८॥ परेतभर्तुर्मनसेव दूती नलस्यते बानिलसख्यसाजः ॥ त्रिस्रोतसेवांबुपतेस्तदाश्रुस्थि
रास्थमायातवती निरास्थ ॥१०९॥ स्व्योर्घमेनं यदिमां त्वमात्थ तदापदावालससेमघोनः ॥ सतीव्रतेस्तीव्रमिमं तुमंतुमंतर्वरं वज्रिगिमार्जितास्मि
॥११०॥ इत्थं पुनर्वागिवकाशनाशान्महेन्द्रदूत्यामपयातवत्यां ॥ विवेशलोलं हृदयं नलस्य जीवः पुनः क्षीबमिवप्रबोधः ॥१११॥ श्रवणपुटयुगेन स्वेन
साधूपनीतं दिगधिपरूपयाशारीदृशोः संविधानात् ॥ अलभतमधुबाळारागवागुत्थमित्थं निषधजनपदेन्द्रः पातुमानंदसांद्रः ॥११२॥ ॥
श्रीहर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं ॥ षष्ठः खंडनखंडतोपि सहजात्क्षोदक्षमे तन्महाकाव्
ये व्यगमन्नलस्य चरिते सर्गो निसर्गोज्वलः ॥६॥ ॥ अथ प्रियासादनशीलनार्यो मनोरथः पल्लवितश्चिरं यः ॥ विलोकनेनैव स राजपुत्र्याः पत्या
पुवः फलविदस्यमानि ॥१॥ जति प्रतीकं प्रथमं प्रियायामथांतरानंदसुधासमुद्रे ॥ ततः प्रमोदाश्रुपरंपरायाममज्जतस्य दृशो नपस्य ॥२॥

या२

वघसर्ग ७
॥२०॥

ब्रह्माद्यस्या न्वभवत्प्रमोदं रोमाग्रएवाग्रतिरा स्तितस्याः॥ यथौ चिताक्षं तदशेषदृष्टा व यस्मरा दैतमुदं तथास्मै॥३॥ वेलामतिक्रम्य चिरं मुखं दोरालो क्य
एषमुखेन तस्याः॥ नलस्य रागांबु निधौ विवृद्धे तुंगो कुचावाश्रयतः स्मदृष्टी॥४॥ मग्नासु पायां किंनु तन्नु खंदोलग्नास्य स्थितात कुचयोः किमंतः॥ चिरेण तम
ध्यमं मुचतास्य दृष्टिः क्रशीय स्त्व लना प्रियानु॥५॥ अपांगपाथा कुचयोर्नितम्ब नितम्ब लोल्लाम लदृग्भ्रमंती॥ बसौ तमांतन्मगान्नाभिलेप तमः सुमास दि
तदि ग्ध्यमेव॥६॥ विश्रम्यत चारु नितंब चक्रे हृतस्य दृत्तस्य खलु स्खलंती॥ स्थिरा चिरादास्त तदूरुस्तं भास्तं भवाबुपाश्लिष्य करेण गाढं॥७॥ वासः परं नेत्रमहं तैने
त्रं विभूतमालिंगयतन्मयापि॥ उरो नितंबोरु कुचस्मसाद्मि तीवसातस्य दृयोः पपात॥८॥ दृशौ यथाकामम थोपहस्य सभ्रूय सीमाग्लि कुलं च तस्याः॥ द्रुम
मोदाद्भुत संस्तेन महस्म हं द्रोमन साजगाद॥९॥ पदे विधातुर्यदि मन्मथो वाम मासिसिच्यते मनोरथो वा॥ तदाघटेतापि न वाघटे तस्या तिमता काद्भुतरूप
शिल्पं॥१०॥ तरंगिणी दूरमिस्सतः प्रसत्ता नाना मिश्र गार रसस्य सेयं॥ लावण्यपूरोज नियोवने न यस्यां तथोच्चैस्तनता घनेन॥११॥ अस्यां वपुर्व्यु
ह विधान विद्यां किंद्योतयामास न वासकामः॥ प्रत्यंग संग स्फुटलब्ध भस्मा लावण्य सीमायदि माद्युपास्ते॥१२॥ जंबालजाला त्किमकर्षिजं बनघानकारि
तुल्य नापि नाम वस्तुलमीषामुपमापमानः॥१४॥ पुरा कृतस्त्रैणमिमां विधातुमभू द्विधातुः खलु हस्तलेखः॥ येयं स्व वज्रावि पुरंध्रिसृष्टिः सास्ये य रत्ना
ज्जय जं प्रदातुं॥१५॥ सव्या निहानी रघुरेतदंगाद्य धायथा नत्ति तिथात धाते॥ अस्याधिकस्योपमयोपमातादा तासृतिष्ठां खलुते स्प एव॥१६॥ नारा
यि दिविस्त्रपि विमोहिकेयं दोषैरशेषैः स्व श्रियेति मन्ये॥ अन्ये स्तुतेराकुलितास्ल दस्यां वसत्य सापत्न्य सुखी गुणौघः॥१७॥ श्रोत्रि श्रियां गौर्धणयेव रूढान
वारि दुर्गात्तु वराट कस्य॥ न कुट केरावरणात्र कांतिर्दूरान्तरता कांचवनकेतकस्य॥१८॥ प्रत्यंगमस्याम भिकेनर क्षां कर्तुं मघोनेव निजास्त्रमस्ति॥ वक्र
रुषामणि मूर्ति धारि नियोजि तंतद्युति कार्मुकंच॥१९॥ अस्याः सपक्षैक विधोः कचौघः स्थाने मुखस्योपरि वासमाप॥ पक्षस्य ताव च्छक्र चंद्रकोटि कं
लापिनां येन जितः कलापः॥२०॥ अस्याय दास्येन पुरस्तिरश्च तिरस्कृतं शीतरुचां धकारं॥ स्फुटरद्धं गिकच छलेन तदेव पश्चादिदमस्ति बद्धं॥२१॥
अस्याः कचानां शिखिनश्च किंनु विधिं कलापो विमतेरगातां॥ तेनायमेभिः किमपूजि पुष्पैरस्निंदितास किमर्द्धचंद्रं॥२२॥ केशांधकारा र थर स्य ॥२०॥

मावलस्थ ळाईवंशास्फुटमष्टमीयं॥ एनांयदासाघजगज्जयाय मनोभुवासिद्धिरसाधिसाभुत्॥२३॥ पोष्यं धनुः किं मदनस्य दाहे रुपाग्नी
नव केसरत्रोषमासीत्॥ व्यधाद्विधेत्रास्तदपिकुधा किं नै मीभुवोयेन विधिर्व्यधत्त॥२४॥ भ्रूभ्यां प्रियाया यान्नवतां मनोभूश्चापेन चाऽपे घनसार
भावः॥ निजांयदलोषदत्राम पेक्ष्य संप्रत्यनेनाधिकवीर्यताजि॥२५॥ स्मारं धनुर्यद्विधुनाजितास्या यास्येन भ्रूतेन चलत्स्मतल्लेखा॥ एतद्बुवौन्न
ममतदापयुग्मेलीलाचलत्वोचितबाळभावं॥२६॥ इषुत्रयेणैव जगत्त्रयस्य विनिर्जयात्पुष्पमयाशुगेन॥ त्रोषादिवाणीमफळी हृते यं प्रियाद्दगंभो
जपदेशिषिच्या॥२७॥ सेयं महदः कौसुमचापयष्टिः स्मरस्य मुष्टिग्रहणार्हमध्या॥ तनोतिनश्रीमदपांगमुक्तो मोहाय या दृष्टिशरौघवृष्टिं॥२८॥
आघूर्णितं पक्ष्मलमक्षिपद्मं आंशुद्युतिश्चेत्यजितामृतांशु॥ अस्याइवास्योम्बुलदिंदुनीळगोळाभळरूपामुळतारतारं॥२९॥ कणोत्पलेनापि मुखं
सनाथं लग्नेतुनेत्रद्युतिनिर्जितेन॥ यं घेत दीयेन ततः दृताथां स्वचक्षुषा किं कुरुते कुरंगी॥३०॥ वचःसमुत्तार्य दळानि रीत्यापोचात्वचः पंचषपार
नायां॥ सारैर्गृहीतैर्विधिरुत्पळोघादस्याममदीक्षणरूपशिल्पी॥३१॥ चकोरनेत्रेणा दृगुत्पळानां निमेषयंत्रेण किमेषकृषः॥ सारः सुधोद्गार
यः प्रयत्नैर्विधातुमेतन्नयने विधातुः॥३२॥ कर्णीहृता किं हरिणीभिरासीरस्याः सकर्णानयनेद्वयं श्रीः॥ भ्रूयोर्गुणोयं सकळाबळाघत्ताक्ष्योनया उ
न्यतविश्यतीम्यः॥३३॥ दत्तौ किमस्याम्बुपलस्वभावेन दूरमाक्रम्य मिथो मिलेतां॥ नचेत्कृतः स्यादनयोः प्रयाणे विघ्नं श्रवः कूपनिपात्यभीत्या॥३४॥
कुदारजाजाशिखरप्रवेशात्सुण्याय मन्येमृतमुत्पळिन्यो॥ जाताय तस्तत्कुसुमेक्षणेयं यत्नच्च तत्कोरकदृक्कोरः॥३५॥ नासोदसीयातिळपुष्पत
णं जगत्त्रयव्यस्तशरत्रयस्या॥ श्वासानिळामोदभरानुमेयां दधद्विबाणीं कुसुमायुधस्य॥३६॥ बंधूकबंधूमनवदेत दस्यामुखेंदुनानेन सहोज्झित
ना॥ रागश्रियाशैशवयोवनीयां स्वमाहसंध्यामधरोष्ठलेखा॥३७॥ अस्यामुखेंदावधरः सुधांशुबिंबस्य यत्कूः प्रतिबिंबएषः॥ तस्याधवाश्रीर्दुमन्न
जिदेशे संभाव्यचैमनास्यच विद्रुमेसा॥३८॥ जानेतिरागादिदमेव बिंबं बिंबस्य च व्यक्त मितोधरत्वं॥ द्वयोर्विशेषावगमाक्षमाणां नाम्नि भ्रमो भृद
नयोर्जनानां॥३९॥ मध्योपगैवूठावधरोष्ठभागो भातः किमप्युच्छसितो यदस्याः॥ तत्त्वप्रसंभोगवितीर्णदत्तदंशेन किंवानमयापराद्धं॥४०॥ विधाबि
दर्भेद्रसुताधरोष्ठेन त्वयेति कृत्यंतरभेदभाजः॥ इतीव रेखाभिरपश्रमस्ताः संख्यातवान्कौतुकवान्विधाता॥४१॥ संभुज्यमानाघमयानिशांते स्व
प्नेनुभूता मधुराधरेयं॥ असीमलावण्यरदच्छदं वृथ्यं मयेव प्रतिपद्यते वा॥४२॥ यदिप्रसादीकुरुते सुधांशोरेषासहस्रांशमपिस्मितस्य॥ तत्को
मुदीनां कुरुतेतमेव निर्मिंछ्यदेवःसपूर्वसजन्म॥४३॥ चंद्राधिके मुखचंद्रिकाणां दरायतं तत्किरणाङ्कुनानां॥ पुरःसहस्रस्तपदद्वितीयंरदावळि

दंहुतिबिंदुवृंदं ॥४४॥ सेयं मदेतद्विरहार्त्तिमूर्छीतमीविभातस्य विभाति संध्या ॥ महेंद्रकाष्ठागतरागवृद्धिर्द्विजेश्वरैर्मीन्निः समुपास्यमाना ॥४५॥
राज्ञौ द्विजानामिह राजदंताः संबिभ्रति श्रोत्रियविभ्रमं यत् ॥ उद्वेगरागादिमलं बदाताः श्वेतार एतेतदवैमि मुक्ताः ॥४६॥ शिरीषकोशाद्यपि कोमलस्या
यावेधाविधायांगविशेषमस्याः ॥ प्राप्तप्रकर्षैः सुकुमारसर्गैस्समापयद्वाचि मृदुत्वमुद्रां ॥४७॥ प्रसूनबाणाद्वयवादिनी सा काचिद्द्विजेनोपनिषत्पिबे
न ॥ अस्याः किमास्यद्विजराजतो बानाधीयते न्नेस्य मनुजातरून्यः ॥४८॥ पमांकुसं मानेमवे स्पलस्मीमेकस्य विलोः श्रयणात्मपत्नी म्रा ॥ आस्येंदुम
स्याभजते जिताब्जे सरस्वती तद्विजिगीषया किं ॥४९॥ कंठेवसंती चतुरा यदस्याः सरस्वती वादयते विपंचीं ॥ तदेव वाग्भूय मुखे मृगाक्ष्याः श्रोतुः श्रुतीयाति
सुधारसत्वं ॥५०॥ विलोकितास्या मुखमुन्नमय्य किं वेधसेयं सुषमासमाप्तो ॥ धृत्यड्वायच्चुबुके च तस्यास्तनिम्ने मनागंगुलियंत्रणेव ॥५१॥ प्रियामुखी
न्मपसुखं सुधांशुं जयत्ययं नाकुमयत्व्ययेन ॥ इमां दधाराथ रविं बलीलां तस्येव बालं कुरुचक्रवालं ॥५२॥ अस्या मुखस्यास्तु न पूर्णिमास्यं पूर्णस्य जित्वा महि
मा हिमांशोः ॥ भल स्मरवं डं दधर्द्दमिंदुर्लोकान्तेतीयः खलु यस्य भागः ॥५३॥ व्यधत्त धाता मुखपद्मस्याः संभ्राजमंभोजकुलैरखिलैः पि ॥ सरोजराजौस
जतोदसीयाने त्राभिधेयावतैतरवसेवां ॥५४॥ दिवारजन्योरविसोमभीते चंद्राब्जे निक्षिपतः स्वलक्ष्मीं ॥ अस्येयदास्यानतदातयोः श्रीरेकप्रियेदं बुधतन
कांतं ॥५५॥ अस्या मुखश्रीप्रतिबिंबमेव जलाच्चताता मुकुराच्च मित्रात् ॥ अन्यथ्र्धवत्तः खलु पमचंद्रो विभर्षणं यांचितकं वृत्तचित ॥५६॥ अकीयपत्येखलु
तिष्ठमानाम्नंगैर्मितामक्षिभिरंबुकेली ॥ जैमीमुखस्य श्रियमंबुजिन्यो याचंति विस्तारितपग्रहस्ताः ॥५७॥ अस्या मुखेनैव विजित्य नित्यं स्पर्द्धीमिलत्कु
कुमरोधभासा ॥ प्रसस्यचंद्रः खलुनस्य मानः स्यादवतिष्ठस्यरिवेषपाशः ॥५८॥ विधोर्विधीर्वविभाता निलोपंलोपं कृताराजिषुमासि मासि ॥ अनंगुरूम
कृतेमंकिमस्या मुखेंदुमस्थापयदेकशेषां ॥५९॥ कपोलपत्रान्मकरात्सकेतुर्भ्रूभ्यां जिगीषुर्धनुषा जगंति ॥ इहानालंब्यास्तिरतिं मनोभूरज्यद्वयस्यामधुनाध
रेण ॥६०॥ वियोगबाष्पांचितनेत्रपद्मच्छ्मार्पितोत्सर्गपयः प्रसूनो ॥ कपोलौ किमस्यारतितत्पतिभ्यां निवेघपपोविधिनील्यमीद्दक् ॥६१॥ इहाविघाघेनुप घाति
वक्रः न्नास्त्रौ घनिष्टं वसुधाम्बाहुः ॥ स्रोस्योऽस्रवःस्त्रयुगे प्रणालीरेखेवधावस्य धिकूर्णकूप ॥६२॥ अस्याय दृष्टाद्द्वसंविज्ञप्यविधाः श्रुतीरं अनुरूद्धमद्भ्र ॥ क
र्णतरूल्कर्णगभीरलेखनः किं तस्य संख्येनवानेवांकः ॥६३॥ मन्ये मुना कर्णलतामयेनपाशद्वयेन धिडुरेतरेण ॥ एकाकिपाशंवरूणं विजिग्येनांगीकृता
यासततीरतीत्राः ॥६४॥ आत्मैवतातस्य चतुर्भुजस्य जातश्चतुर्भरुचितः स्मरोपि ॥ तच्चापयोः पोतले भुजेज्यबंद्याश्वसंगौ चपिटोकृतस्या ॥६५॥ ग्रीवाड्
ते वाचदुग्धोजिताप्रिप्रसाधितामाणवकेनसेयं ॥ आलिंगितामप्यवलंब्यमानासुरूपताभाग्गरिवक्रो धर्योकृया ॥६६॥ कविषु गानप्रियवादसत्यान्यस्या विधात

राम
॥२१॥

33

न्यधिताधिकं ठं।। रेखात्रयन्यासमिषादमीषां वासाय सोयं विबभाज सामा।।६७।। बाहू प्रियायाजयतां मृणालं द्वंद्वे जयो नाम न विस्मयोस्मिन्।। उच्चैस्तुत बीच
ममुष्य भग्नस्याल्लोक्यते निर्व्यथनं यदंतः।।६८।। आजीयुता वर्त्मशुभं युनाश्या दोर्भ्यां मृणालं किमु कोमलाभ्यां।। निःसूत्र मास्ते घनपंकमध्यमग्नौ सुनालीर्तिं
तन्निमग्नं।।६९।। रज्यन्नखस्यांगुलिपंकजस्य मिषादसौ हैंगुलपद्मतूणे।। हैमै कपुंरवास्ति विशुद्धपर्वा प्रियाकरे पंचशरः स्मरस्य।।७०।। अस्याः करस्पर्द्धिनिग
र्द्धस्फद्विबाललच्चमापरवलुपल्लवोयः।। सत्योपि नामाधररसाम्यगर्भं कुर्वन्कथं वास्तु सनप्रवालः।।७१।। अस्य वुसगाय सवल्कस्य सजो... लेख
रत्याह धाता हरिणेक्षणायां किं हस्त लेखी कृतया तयास्यां।।७२।। किं नर्मदायाममसेयमस्या दृश्या मितो बाहुलता मृणाली।। कुचौ किमुत्तस्थतुरं नरा
येस्मरोष्म शुष्यच्चर बाल्यवारः।।७३।। तालंज्ञ चुः स्यादनुकर्तुमेतावुक्षानसुस्थोपतितं न तावत्।। परं चनाश्रित्य तरं महांतं कुचौ कुशांग्याः स्वत एव तुंगौ
।।७४।। एतत्कुचस्पर्द्धितया घटस्य ख्यातस्य शास्त्रेषु निदर्शनत्वं।। आस्तां तस्मात्तु शिल्पान्मणिकादिकारी प्रसिद्धनामा ऽजनि कुंभकारः।।७५।। गुच्छालयस्वच्छ
तमोदबिंदुवृंदाप्तमुक्ताफलफेनिलांके।। माणिक्यहारस्य विदर्भसुभ्रू पयोधरे रोदसि तरोहितश्री।।७६।। निशोकसंकोचितपंकजोयमस्यामुदीतो मुखभि
दुबिंबः।। चित्रं तयापि स्तनकोकयुग्मं न स्तोकमप्यंचति विप्रयोगं।।७७।। आभ्यां कुचाभ्यामिभकुंभयोः श्रीरादीयते साल्वनयोर्न नाश्यां।। भयेन गोपायितमौ
क्तिकौ तौ व्यक्तं मुक्ताभरणाविमौ यत्।।७८।। करायजायक्षतकोटिरथ्येयं यो भिमौ तौ तुलये कुचौ चेत्।। र्वंतिदा श्रीफलमुन्मदिष्णु जातं वटीमप्यधुनानल
क्ष्णुं।।७९।। स्तनांतरे चंदनपंकिलेस्या जातस्य यावघुवमानसानां।। हारावलीरत्नमयूखधाराकाराः स्फुरंति स्खलनस्य लेखाः।।८०।। क्षीणेन मध्येपि रस
तोदरेण यन्नाप्यते नाक्रमणं वलिभ्यः।। सर्वांगिभुक्तो तदसौ स्तनेगराज्य विजं ... तं तामसुवीह चित्रं।।८१।। मध्यं तनूलत्सयदाद मीयं वेधान दध्यात्कमनीयम
शं।। केन स्तानेसंगतियौवनेस्याः स्रजेदनन्यत्र गतिं मां गदाज्ञे।।८२।। गौरीवपत्यास्तु भगाकदापि कृत्तेयमप्यर्द्धतनू समस्यां।। रत्नीव मध्येक्षिद धे विधातार ४।।
मावध्यामेचकरत्नमस्याः।।८३।। रोमावलीरज्जुमुरोजकुंभौ गंभीरमासाद्य च नाभिकूपं।। मद्गृश्चितलाविरमे यदि स्यान्नैषा बवतेषां सिंचयेन गुप्तिः।।
उन्मीलितालान बिलाभनाभि भिन्नस्खलघ्रस्खलरोमदामा।। मत्तस्य सेयं मदनद्विपस्य गस्यापवर्गाच्च कुचास्तु वास्तु।।८५।। रोमावलिश्च कुसु
मैः स्य मौर्वी चापे भ्रुवौ मध्यललाट ... ।। व्यस्तोरीपस्थास्तु भिरेतदीये जैत्रैः सचित्रं रति जानि वीरः।।८६।। पुष्पाणि बाणाः कचमंडनानि भ्रूवो धनुस्त
लमलंकरिस्तु।। रोमावलीमध्यविभूषणं सा ज्यातथापि जेतारति जानिरेतैः।।८७।। अस्याः खलु ग्रंथिनिबद्धकेशमल्ली कदंबप्रतिबिंबवेषात्।। स्मर

प्रथसर्ग ॥२२॥

प्रशस्तीरजताक्षरैर्यं एकस्थली हाटकपट्टिकायां ॥ त्वं ॥ चक्रेण विश्वं युधि मत्स्यकेतुः पितुर्जितं वीक्ष्य युवा दर्शनेन ॥ जगज्जिगीषत्यमुना नितांतं वयमेयेन किं दुर्लभ
दर्शनेन ॥ ८९ ॥ रोमावलीदंडनितंबचक्रे गुणं च लावण्यजलं च बाला ॥ तारुण्यमूर्तेः कुचकुंभकर्तुर्बिभर्ति शंके सहकारिचक्रं ॥ ९० ॥ अंगेन केनापि विजेतुमस्या
गवेष्यते किं चलपत्रपत्रं ॥ न चेद्विशेषादितरच्छदेभ्यस्तस्यास्तु कंपस्तु कुतो भयेन ॥ ९१ ॥ स्वरश्रियं लेखवती लोचनमास्यानासत्वरं भावय दूरसृष्टिः ॥ दृशा
ततः पूरयतीयमेकाऽनेकाप्सरःप्रेक्षणकौतुकानि ॥ ९२ ॥ रसात्पिपासेः किं पिबत्यपति अवकाऊं न चात्मनः स्वेन न चैतदर्हं ॥ स्वस्यैव ये नोपरि स्वाददानाय प्राणिनागत्य न ते
र्त्तमेण ॥ ९३ ॥ विधाय मूर्द्धानमधस्स्वसंचे नु चेत्तपोभिः स्वभसार भावं ॥ जाड्यं च नांचे त्वदवलीबलीयस्त्वदायदस्यादिदमूरुचारुः ॥ ९४ ॥ करुणकांडद्युतय
नतन्व्याः करः पराजीयत वारिणीयः ॥ युक्तं क्रियाकुंडलनद्धलेन गोपायति स्वं मुखपुष्करस्सः ॥ ९५ ॥ अस्यां मुनीनामपि मोहमूहे भृगुर्महान्यत्कुचशैलशी
ली ॥ नानारदाल्हादिमुखश्रिनोरूर्वशी सोमहासारनसर्गयोग्यः ॥ ९६ ॥ क्रमोद्गता पीवरताधिजंघं वृक्षाधिरूढं विदुषी किमस्याः ॥ अपि भ्रमीतं गमिसराव
गंवासलोलताविधितकप्रवीणं ॥ ९७ ॥ आरूपे तीकामपुरं विलक्ष्मी जंघाद्विषदारनवीविकानां ॥ चतुर्दशीयं तदिहौचिती यं गुल्फद्वयाह्वाय दृश्यसि
॥ ९८ ॥ अस्याः पदौ चारुतया महांतावपवेक्ष्य सौक्ष्म्यात्क्व च भावनानुः ॥ जाताज्ञवाल्कस्य महीरूपहाणां जानीमहे पल्लवशब्दलब्धिः ॥ ९९ ॥ जगद्वधमूर्द्ध
सुरूपद पार्ष्णि देतया धायिपदारविंदं ॥ न सांद्रसिंदूरपरागरागैर्द्युतेऽत्र वाल्यबलारुणं तत् ॥ १०० ॥ रूषारुणा सर्वगुणैर्जयंत्या सेव्याः पदश्रीः समविधेर्वणीते ॥
धुवंसतामध्रुलयपतः सा शारूणेतस्पदस्याग्विभाति ॥ १०१ ॥ यानेन तन्व्या जितदंतिनाथोपादाकराजोपरि भुज्यपासैः ॥ जानेन शुश्रूषायितुं स्वमिच्छूनते
नमद्भूकिन्तमस्य राज्ञः ॥ १०२ ॥ कर्णाक्षि दंतच्छदबाहुपाणिपादादिनः स्वाखिलतुल्यजेतुः ॥ उद्देगभागद्वयनाभिमानादिहैव वेधा व्यधितद्वितीयं ॥ १०३ ॥ तुप
रनिःशोषितमध्रुसर्गविधातुकामस्य पुनर्विधातुः ॥ पंचस्थिहास्यान्धि कर बन्धिरख्या मिक्षाधुनामाधुकरी सदक्षा ॥ १०४ ॥ रक्ष्यं तिया वदणनाद्दिगंतान्त
पाः स्मरार्त्ताः शरणे प्रवेष्टं ॥ इमे परा भ्रेम धुन्वा विधिनापि सृष्टा स्नावसएवांगुल्यपोनरेखाः ॥ १०५ ॥ अिया नखीभूतवतोमुदे दंष्ट्राघाद्दिधिः साधुदशाल
दो ॥ एतत्परद्धप्रसरांगपसौभाग्यभाग्यं कथमन्यथास्य ॥ १०६ ॥ यशःपदांगुष्ठनखौ मुखं च बिभर्त्ति पूर्णेंदुचतुष्टयं या ॥ कलाश्चतुःषष्टिरुपेतिव
सेतस्यां कथं सुभ्रु विनामनास्यां ॥ १०७ ॥ स्वदातिनिश्वासविधिनैवतावत्ततोऽपि नीतोपरि यौवनेन ॥ सुवेयमव्यापिता वाक्यपथपातमेचावेदव्यमध्या
यमनो सुवेयमनापिनावाक्यपथपातुमेव ॥ १०८ ॥ इति स्वचिकुरादारभ्यैनां नखावधिवर्ण्यप्रहरिणरमणनित्रांविप्रांबुधौतरदंतरः ॥ हृदयमरणोद्धेल
नंदः स्वरवीचनसीमजानयनमनविषयीभावेनावंदधार धराधिपः ॥ १०९ ॥ ॥ श्रीहर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितें

॥२२॥

नि

ङ्रियवयंमामल्लदेवीचयं ॥ गौडोर्वीशकुलप्रशस्तिभणितिभ्रातर्ययं तन्महाकाव्ये चारुणि वैरसे चरिते सर्गोऽगमत्सप्तमः ॥७॥ ॥अथा
द्भुतेनास्तनिमेषमुग्धमुग्धेन निर्द्गलोमानममुं युवानं ॥ ददर्श ताः पुष्पसुदृशः समस्ताः सुताश्च सीमस्य मघोनः ॥१॥ कियच्चिरं दैवतसाविताति
निक्रोतुमनं प्रसवं तु नाम ॥ पल्लालजालैः पिहितः स्वयं हि प्रकाशमासादयतीह डिंभः ॥२॥ अपांगमप्यापदृशोर्न रश्मिर्नलस्य सैमीमभिलष्य
यावत् ॥ आस्मरा मुग्धाः सुहृत्सु बितावदस्यां प्रत्यंगमापुंखशिखं ममज्ज ॥३॥ पदक्रमं विक्रमशक्तिसाम्यादुपाचरद्द्यावपि पंचबाणः ॥ कथ्यनवेमत्य
ममुष्य चक्रे बाणैरनर्द्धं विसागसा ॥४॥ तस्मिन्नलो साविति सान्चरज्यः क्षणं क्षणं के हसद्रूदासा ॥ पुनः स्मतस्यां वलते स्व चित्तं पुनश्च हृत्ये
नवला न्यवृत्ति ॥५॥ कया विदालोक्य नलेल लज्जे कया वितज्ञासि हृदा ममज्जे ॥ तं कापि मेने स्मरमेव कन्या सेजेमनो रूवशात्तूपमन्या ॥६॥ कस्त्वं कुतो
वेति न जातु शेकुः सा प्रष्टुमप्यप्रतिभातिभारात् ॥ तत्तत्स्फुरत्स्युत्थितिवां ...छयेव निजासनान्नैकरसाः कृतांग्यः ॥७॥ स्वाच्छंघमानं दपरपराणां सेमीत
मालोक्य किंमप्यबाप ॥ महारयं निर्झरिणीव वारामासाद्य धाराधरकेलिकालं ॥८॥ तत्रैव मग्ना यदपश्यद[illegible]पश्यदग्ने नास्याद्दृगगास्यागम
यास्यदन्यत् ॥ नादास्यदस्यैव दबुद्धिधारां विछिद्य विछिद्य चिरान्निमेषः ॥९॥ दृशापि सालिंगितमंगमस्य जग्राह नाग्रावगतां गहर्षैः ॥ अंगांतरेन
तरमीक्षितेतु निवृत्य सस्मारनपूर्वदृष्टं ॥१०॥ हित्वैकमस्यापघनं विशांतीन दृष्टरंगांतरसुक्तिसीमां ॥ चिरं चकारोत्सयला स लोसास्य तावल्लो
सागतमागतं च ॥११॥ निरीक्षितं वागमवीक्षितं वेदृशापि बंतीरसुसेनतस्य ॥ समानमानंदमियं दधाना विवेद भेदं न विदर्भसुभ्रूः ॥१२॥ स्तुत्यमेघ
नैनैषधके शाषात्रो निपत्य निस्पंदतरी सवस्यां ॥ तस्यानुबंधं न विमोच्य गंतुमपारि तल्लोचनखंजनाभ्यां ॥१३॥ भूलोक सर्त्तुमुखपाणिपादप
भैः परीरंभमवाप्य तस्य ॥ दमस्वसुर्दृष्टिसरोजराजिर्विरं तनत्याजसबंधुबंधं ॥१४॥ तत्कालमानंदमयी भवंती भवत्तरा निर्वचनीयमोहा ॥
सामुक्ते संसारि दशारसास्यां द्विस्वादमुल्लासमसुक्तमिष्टं ॥१५॥ दूतेन लक्ष्मीस्तुतिसाविसारी कलंकनीयं जनिमेति नूनं ॥ न संव्यधान्नैषधकाय
मायं विधिः स्वयं कृतमिमां प्रतीद्धं ॥१६॥ पुण्ये मनः कस्य मुनेरपि स्यात्प्रमाणमेनस्यपि दृश्यदृष्टिः ॥ तद्धिंतिविचिंतपरमेश्वरस्त्व सकस्य हृष्यत्करुणो
रुणद्धि ॥१७॥ सालीकदृष्टे मदनोन्मदिष्णुर्यथा पशालीनतया न मौनं ॥ तथैव तथ्ये पि नलेन लेभे मुग्ध...शुकः सत्यमृषाविवेकः ॥१८॥ अथैस्वर

णेव विस्मापयंती सा वं निजं सामृतु गद्गदेन॥ सखी वयेसाधु सबद्धवाग्विस्मयं तमूचे न मदाननेंदुः॥१९॥ नलाज्ञिरोरलरूचापि पाद्यं संपा
द्यमाचारविदातिथिस्त्वं॥ श्रियाहराळीरसधारया पिवेदधी विधेया मधुपर्कतृप्तिः॥२०॥ स्वात्मापि शीलेन तृणं विधेयं देयो विधेयासनसूमि
जापि॥ आनंदबाष्पैरपि कल्प्यमंभः पृष्ठा विधेया मधुसिक्तवोक्तिः॥२१॥ पदोपहारेनुपनम्रतापि संसाव्यते पांथरयापराधः॥ तत्कुर्चु महंजि
द्धिसज्जनेन स्वसंस्तृतिः प्रांजलतापि तावत्॥२२॥ पुरापरित्यज्य मयात्स्स जिस्त्वमासनं तत्किमिति क्षणं ना॥ अनेहमित्येतदलं क्रियेत प्रयातु
मीहायदियान्यतोपि॥२३॥ निवेद्यतां हंत समापयंतो शिरीषकोशाप्रतिमासिमानं॥ पादौ कियद्दूरमिमौ प्रयासे निधित्सते तुच्छदयं मनस्ते
॥२४॥ अनायि देशः कतमस्त्वयाद्य वसंतमुक्तस्य दशां वनस्य॥ त्वदाप्तसंकेततया कृतार्था श्रव्यापि नानेन जनेन संज्ञा॥२५॥ तीर्णः किमर्णोनि
धिरेव नैषसुरक्षिसद्धिहयेत्थवेशः॥ फलं किमेतस्य तु साहसस्य न तावदद्यापि विनिश्चिनोमि॥२६॥ तवप्रवेशो सुकृतानि हेतुर्मन्ये मदस्या
रपि तावदत्र॥ न लक्षितो रक्षिसहस्रदृष्टेर्दास्यां पितोसितत्वाजितपुष्पधन्वा॥२७॥ यथा श्रुतिः कावन तेयथावादौवारिकाधं करणी वशक्तिः॥ रूप्या
रूचीसिर्जितकांचनासिस्सा यथासि पीयूषसुजांसनातिः॥२८॥ नमन्मथस्त्वं सहिनासिमर्त्रिर्नवाग्भिनेयः सहिनाद्वितीयः॥ विन्धैः किमन्यैरथवा
वेयं श्रीरेवतास्याम धिकाविशेषः॥२९॥ आलोक तन्वीलुतलोकयस्यामेसूतपीयूषमयूखमेतं॥ कस्य द्विजं धावति साधुसा द्विमुदंचतान
न्वयमंचुद्भायः॥३०॥ इतीरयंती नलसुंदरं तं मत्वामरं रक्षिजनाक्षिबंधात्॥ आतिथ्यवाहूनेपदिश्य तस्मा अयं प्रियस्यास्मृत वस्मृतः सा॥३१॥
वाग्जन्मवैफल्यमसह्यसत्यं गुणाद्भुते वस्तुनि मौनिता वेत्॥ खलत्वमल्पीयसिजल्पितेपि तदस्तु बंदित्वस्तु मितेव॥३२॥ कंदर्प एवेदमविंद
तत्रांपुण्येन मन्ये पुनरन्यजन्म॥ चंडीशचूडाशिकृताशकुडशुहावयन्मंदिरमिंद्रियाणां॥३३॥ सोत्सायशोनिर्जितशैवशैलंकरोषिलज्जा
रूमौलिमेलं॥ दस्मो हठश्रीहरणाद्दस्तौकंदर्पपृष्टमप्युज्झितरूपदर्पः॥३४॥ अवैमि हसावलयोवलाकास्वकांतिकीर्ते स्थपलाः पुलाका
तदुर्वियमुत्कंपतिताः स्रवंती नेत्रांतरपरिताः प्लवंते॥३५॥ तवत्यदांगुष्ठमपि श्रिताश्रीः ध्रुवं न लब्धा कुसुमायुधेन॥ रतीशजेतुः खलु विक्र
मस्मिन्नर्धेदुरास्ते न खकेतवेन॥३६॥ राजा द्विजानामनुमासखिन्नः पूर्णां तनूरूह्यत नुतपोत्तिः॥ कुहूषुदन्व्यत्तरतामिषेण सायुज्यमाप्नोतितव

तो॰

मुखस्य ॥३७॥ विधाय चित्रे तव धीरनेत्रे किं हृद्यसारस्य दृशोर्मृगस्य ॥ अहूरजाग्रद्विदरप्रमाणा लीलू[illegible]दयछिद्दिघिरर्द्ध्वं दं ॥३८॥ मुग्धसमे हालु
सगान्न देहाद्दद्भव[illegible] स्वनायवापं ॥ न्कसंगजेयस्तवयन्मनोक्त रनेनरूपेणयदातदास्तु ॥३९॥ मृगस्य नेत्राद्वितयं तवास्ये विधो विधा यानुमितर पदृश्यं ॥
तस्यैव वंव ह्रुत्रोपात्राविषः पुछः सुरत्रामरगुछ एषः ॥४०॥ आस्तामनंगीकरणाद्भवेन दृश्यः स्मरो नेति पुराणवाण ॥ तनैव देहश्रितया श्रियेति नव स्तुवस्तु
प्रतिस्तातिवादः ॥४१॥ त्वयीयाजगत्याश्रितकांतिसारे यदिंदुनारी ळिखितौ[illegible] ॥ आरोपितन्माणचकोपि मे[illegible] सयज्वराज्येपि महेश्वरेण ॥४२॥
आदेहदाहं कुसुमायुधस्य विधाय सौंदर्यकथादरिद्रं ॥ त्वदंगसंगात्पुनरीश्वरेणाचिरेणाज्ञानेजगदन्चकपि ॥४३॥ महीहृताथ यिदिमान[illegible]तासिजि
तं द्विवाय घमरेषु कोपि ॥ कुळंत्वयाळंहृतमोरगं वन्नाधोपिकस्योपरिनागलोकः ॥४४॥ सेयं न धत्तेनुपपत्तिमुः[illegible]र्मच्छित्त[illegible] यि विंत्यमाने ॥ ममोस
स्त्रं चुलुकैसमुद्रस्यमात्तेगां सौर्यमहत्वमुद्रः ॥४५॥ संसारसिंधावनु बिंबमत्र जागर्त्ति जानेतव वैरसेनिः ॥ बिंबा[illegible] बिंबो हि विहायपातुनेजातु दृष्टातिस
रूपरस्त्रष्टिः ॥४६॥ इयत्कृतं केनमहाजगत्यामहो महीयः सुकृतं जनेन ॥ पादोयमुद्दिश्य तवापि पद्यास्रज स्तु[illegible] मूप्रस्त्वजनमारभते ॥४७॥ प्रचीति मे किं
कि मियं न जाने संदेहदोलामवलंब्य संवित् ॥ न कश्चिदन्यस्य गृहातिथिस्त्वमलीकसंभावनयाथ बाले ॥४८॥ [illegible]क्षितिवृताव नवरूपसृष्टिं निजानुषः फलं
मे ॥ अपि श्रुतीनामृतमाद्रियेतां तयोः प्रसादाकुरूपे गिरं चेत् ॥४९॥ इत्थं मधत्थरस्वसमुद्गिरंती तदोष्ठबंधकृ[illegible]नुर्विस्त्रष्टा ॥ कर्णात्प्रसूनाशुगपंचबा
णीबाणीमिषेणास्य मनो विवेश ॥५०॥ अमज्जदाकंठमसौ सुधासु प्रियं प्रियायावदनान्निपीय ॥ द्वि[illegible]सुर[illegible]पिस्वदते स्तुतिर्यतात्मिष्टतानेद्दमु
खेत्वमेया ॥५१॥ पौरस्त्यशैलं जनतोपनीतां ग[illegible]न्यथाद्रापतिरर्घ्यपत्रां ॥ तथातिथेयीमथ सम्प्रतीच्छ[illegible]यापि तामासनमाससाद ॥५२॥ अथो
धितज्जैयमनोस्त बाभ्यां तामेच भैमीमवलंब्य भर्मि ॥ आहस्मयत्र स्मरचापमंतश्छिन्नं भ्रुवौ तज्जयसंगवा[illegible] ॥५३॥ अथस्मरान्नामवधार्य धैर्या
हृचे सतछाछपवीणितोपि ॥ विवेकधाराशतधौतमंतः सतां न कामः कलुषीकरोति ॥५४॥ हृदिस्थतीनांस[illegible]सः अतीहि त्वदर्थमेवातिथिमागतं
मां ॥ वहंतमंतर्गुरुणादरेण प्राणानि वस्त्वा प्रभुवाचिकानि ॥५५॥ विरम्यतां[illegible]तवतीसपर्या निविश्य ताम[illegible]सनमुज्झितं किं ॥ याहुवता[illegible]नःफळि
नी विधेया सेवातिथेयी पृथुरूद्र विज्ञी ॥५६॥ कल्याणि कल्याणितवांगकानि कच्चित्तमांचित्तमना विलं[illegible] ॥ अलं विलंबेन गिरं मदीयाम कर्ण

याकूर्णनटायताक्षि।।५७।।कौमारमारभ्यगणागुणानांहरं तितेसैमिदिशामधीशान्।।सुराधिराजंसलिलाधिपंचउनाशनंचार्यमनंदनंच।।५८
चरच्चिरंशैशवयौवनीयदेराज्यमाजित्वयिविघतेच।तेषांरूचश्चोरतरेणचित्तंपंचेषुणालुंठितधैर्यवित्तं।।५९।।तेषामिदानींकिलकेवलंसाहीद
त्वदाश।।विलसत्यजस्त्रं।।आशास्तुनासाधतनूरुदाराःपर्वदियःपर्वविदात्मदाराः।।६०।।अनेनसार्द्धंतवयौवनेनकोटिंपरामध्युरोध्यरोहत्।।अमी
तन्विलयिवासवृस्यगुणोपिचापेसुनःशस्य।।६१।।प्राचींप्रयातेविरहाद्यंतेनापावरूपाच्चशशांकशंक।।परापराधैर्यनिरुध्यातिमानोरुषारुणंलो
चनवंदमिंद्रः।।६२।।चिनेचमात्रेणरुषाकृतंयन्तदेवयोःध्यापिनसंवृणोति।।नवेदरुच्चेधसहस्रनेत्रेगंतासकामःखलुकामवस्थां।।६३।।पिकस्यवा
आत्रकृताघ्यलीकान्नसप्रभुर्निंदतिनंदनेपि।।बालस्यचरूउशशिनोपराधान्नाराधनंशीलितिभ्रस्त्रिनोपि।।६४।।तमोमयीक्रसैत्यादिशःपरागैःस्मरेष
शक्रदृशांदिशंति।।कुरुगिरश्चंचुपुटंद्विजस्यराकारजन्यामपिसत्सवाचं।।६५।।शरैःप्रसूनैस्तुदतःस्मरस्यस्महुँसकिंनाशनिनाकरोति।।
आपेयमस्याहृहवर्मनेस्योदनंगताचेअरिराप्रसादः।।६६।।घनाघतोस्तस्यपवृद्धियोगादन्यान्यशय्यारचनायलूनैः।।अप्यन्यदारिद्र्यहराःप्रव
लेर्जितादरिद्रास्तरवोमराणां।।६७।।रवैर्गुणास्फालभवैःस्मरस्यस्वर्नाथकर्णौबधिरावभूतां।।गुरोःश्रृणोतुस्मरमोहनिद्राप्रबोधदक्षाणि
किमक्षराणि।।६८।।अनंगतापप्रशमायतस्यकदर्थ्यमानामुकुरामणाल।।मधौमधौनाकनदीनलिन्योवरवहंतोशिशिरेनुरागं।।६९।।दमस्व
सःसेयमुपेतितत्स्मानिह्मोर्जगत्याग्रिमलेखलक्ष्मी।।दृशांयदक्षिस्तवनामदृष्टिविभागःमोत्तानिमिसोविसर्ति।।७०।।अग्न्याहिताग्नित्यमुपासते
यांदेदीप्यमानांतनुमत्समर्जेः।।आशापतिस्तोदमयंतिसोपिस्मरेणदासीत्वविनुंन्यदेशि।।७१।।तमेश्वरस्तेखलुपंचबाणःकरोतिसंतापयतयावि
नीतं।।स्वयंयथास्वादितनृत्तयःपरंनसंतापयितासभूयः।।७२।।आदाहियस्तेनदशार्द्धबाणःपुरापुरारेर्नयनानलेन।।सनिर्दहंस्तेभवदक्षिव
सानवैरस्फुरद्धुनाधमर्णः।।७३।।सोमायकुप्यन्निवविप्रयुक्तःससोममाचामतिद्वमपानं।।नामापिजागर्तिहियच्चशच्चोस्तेजस्विनस्तंकृतमेस
हंते।।७४।।शरैरजस्त्रंकुसुमायुधस्यकदर्थ्यमानस्तरुणीवदर्थे।।अभ्यर्चयद्विविनिवेद्यमन्नादप्येषमन्येकुसुमानिदत्तेति।।७५।।स्मरेधनेवक्षि
तेनदत्तासंवर्त्तिकाशैवलवल्लिचित्रा।।चकास्तिचेतोभवपावकस्यधूमाविलाकीलपरंपरेव।।७६।।पुष्पैस्सुहृद्येःसरोरुहाणांयस्येयसीचंदनव ।।२५।।

सिताक्षि दिक्॥ धैर्यं विभुः सोपि तवैव हेतोः स्मरप्रतापज्वलने जुहाव॥७७॥ दंदह्यमानैरपि मन्मथे धं हसौरु पास्ते मलयः प्रवालैः॥ हृद्यप्पसौनोज्झति तस्य
सेवां सदायदाशामवलंबते यः॥७८॥ स्मरस्य कीर्त्येव सितीकृतानि तद्घोः प्रतापैरिव तापितानि॥ अंगानि धत्तेस स वद्वियोगात् पांडूनि चंडज्वरजर्जराणि॥७९॥
यस्त्वच्चित्तं न घिसरणेन सायं दिशः समालंबनकौतुकिन्याः॥ तदासखे तेः प्रजिघाय तुभ्यं यदागतो नैति निहत्य पांथः॥८०॥ तथानतोपायपयोनिधीनामभ्या
सुखोत्सुकस्तुषितैः शिरस्यावान्॥ निजः पतिः संप्रति वारिपो पि यथा हृदिस्थः स्मरदाहदुःस्थः॥८१॥ यस्मत्स्मृतत्वन्मदुबाहुवल्लि स्मृति स्वजं गुंफति दुर्विनीता॥ ततो
विधत्ते धिकमेव तापं तेनाश्रिता शैत्यगुणा मृणाली॥८२॥ न्यस्तं ततस्तेन मृणालदंडखंडं उरस्तास्त हृदि तापतो जि॥ नखिन्नमग्नेर्मदनस्य बाणैः स्तुतं ज्ञात
छिद्रमिव क्षणेन॥८३॥ इति त्रिलोकीतिलकेषु तेषु मनोभवो विक्रमकामवारः॥ अमोघमस्त्रं सवतीमवाप्य मदांधतां नगच्छिवापलस्य॥८४॥ सारोत्थधारेव सु
धारसस्य स्वयं वरः श्रोत्रविताततवेति॥ संतर्पयंती दमयंति ते वांछति श्रुतीनां कजुषामयासीत्॥८५॥ समं सपत्नीस्तव दुःखती [illegible] क्षणोः स्वदारनासोपाधिके
मरुद्भिः॥ अनंगशौर्यानिलतापदुःखे रथप्रतस्थे हरितां मरुद्भिः॥८६॥ स्वलोकनाथैः क्रियतेधुना तैः अपास्तपाथेयसुधोपयोगैः स्वजं बिनैव स्वमनोरथेन॥
सुधं च निर्वापपताततषं च स्वादीयसा धागमितः सुखं तेः॥८७॥ प्रियामनोभूरदावदाहे देवी स्वदर्थे विनिमज्जयद्भिः॥ स्वलोकनाथैः क्रियते धुना तैः पाद
पूर्णानुग्रहस्सूरियंस्तुः॥८८॥ अलंकृतासन्नमही विसारोरयं जनस्तोरमरैस्तवयां॥ अवापितो जंगमलेखलक्ष्मीं निक्षिप्य संदेशमयाक्षराणि॥८९॥ प्र
सेकमेते परिरभ्य पीनस्तनोपपपीडं त्वयि संदिशंति॥ त्वं मूर्च्छतान्नः स्मरतल्लुशाल्यजुषां निशल्यो भव धिव क्लिरं धि॥९०॥ त्वत्कांतिमस्मासि रयं पिपासुर्मनो
रथाश्वासनयैकयैव॥ निजः कटाक्षैः खलु विप्रलब्धः कियंतिया वरुणवासराणि॥९१॥ अनुग्रहो स्मासु यदि त्वदीयस्तदेहि देहि द्रुतमंकपाली॥ त्वावंप्रि
निर्वापयतापमंगैरनंगलीलालहरीतुषारैः॥९२॥ दयस्व किं घातयसि त्वमस्माननंगचंडालशरैरदर्यैः॥ स्निग्धावरं तीक्ष्णकटाक्षबाणैः प्रेमस्त
नप्रेमरसात्पवित्रैः॥९३॥ तदर्थिनः संतु परः सहस्राः प्राणास्तु नस्त्वच्चरणप्रसादः॥ विज्ञांकसेकेतवनाटितं चेदं तश्चरः पंचशरः प्रमाणं॥९४॥ नास्मा
कमस्मान्मदनापमृत्योस्त्राणाय पीयूषरसायनानि॥ सुधारसादप्यधिकानि यच्छ प्रसीद वैदर्भि निजाधरं नः॥९५॥ अस्माकमध्यासितमेतदंतः प्रि
ये स्तव त्वा हृदयं चिराय॥ ब्रूहि स्वयालं क्रियतामिदानीमुरो मुरं विद्विषतः श्रियेव॥९६॥ दयोदयश्चेतसि चेत्तवास्ते दलं कुरुष्वां विफलो विलंबः॥ स्मा
मेवरे बालयतां नयामोस्तु मोरतिश्चेत्वजन्मस्तु मौ॥९७॥ छिनोति नास्मान् जलजेन पेजा त्वयान्य हंत निवितन्यमाना॥ तवप्रसादोपनतेन मौलौ प्

षधसर्ग८
॥२५॥

जासक्तनस्तत्पदपंकजास्यां॥९८॥ स्वर्णैर्वितीर्णैः किरवामवामनेत्रे त्वयस्मा किमुपासनासु॥ अंगर्भदंगानि निपी[illegible]पीतदर्पाणिपाणिः खलुयावतेनः॥९९॥ वयंकलादाइ
वकुर्विदग्धं वजोरिमुस्पर्द्धिदहेमुहेम॥ प्रसूननाराचशरासनेन स हैकवंशप्रभवत्त्ववस्तु॥१००॥ सुधास[illegible]सुलवदनंगतापः शांतो ननः किंपुनरस्मरः स्तु॥ नि
र्वातितुल्यनामता स्मरेणास्तनाम्भुगषोर्मधुशीकरेण॥१०१॥ खंडः खलुत्वज्झिरएव खंडः किंशर्करातत्पृथशर्करेव॥ स्त्रशां गितद्भंगिरसोच्छकस्तणां नदि सुप्र
थितं तदिसुः॥१०२॥ ददाम किं ते सुधयाधरेण त्वदास्य एव स्वयमास्यते हि॥ विधुं विजित्य स्वयमेव[illegible] विस्तवन्मुखं तन्मखभागसोजि॥१०३॥ जियेहयु
धाम रसाव मस्म दि तिश्रमाकुद्ववनं नकिंनः॥ त्वत्पादपद्मे शरणं प्रविश्य स्वेयं वयं येन जिजीविषामः॥१०४॥ लुष्टः स्वेश्चाप[illegible]रोपैरपि सह मकरेणात्म
स्यकेतुनास्तरुद्रां न स्वत्प्रसादादयमनसिजतां मानसोनंदनः स्तु॥ अस्यां ते तन्निधन्वी स्ववतु तव सितैर्जैत्रस्तल्लः स्मितैस्तादलं नेत्रवंचत्ररश्रफरयुगा
धीनमीनध्वजोंकः॥५॥ स्वप्नेन प्रापितायाः प्रतिरजनि तव श्रीषुमग्नः कटाक्षः [illegible] श्रोत्रे गीतामृता[illegible]लगपि नुतनूमंजरी सौकुमार्ये॥ नासाश्वासाधिवासेधर
मधुनि रसज्ञा चरित्रेषु चित्तं तन्नस्तोन्वंगिकैश्चिन्नैकरणहरिणैर्वागुरालंघितास्तु॥१०६॥ इति धृतसुरतार्थवाविकस्वाग्निजरसनातलपत्रहारकस्य॥ स
फलयय ममरुततां तृणीष्व त्वमनुविमृश्य दिगीशमेकमेषु॥१०७॥ आनंदयेंद्रमथमन्मथमग्नमग्निं केळीस्तिरूद्धरतन्नदरिन्नूतनानतिः॥ आसा[illegible]स्यो
दितदयं शमैनमनोवानोवायदीच्छमथ्य तद्वरुणं वृणीथाः॥१०९॥ ॥श्रीहर्षकविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मा
मल्लदेवी च यं॥ तस्यागादयमष्टमः कविकुळादृष्टाध्वपांथे महाकाव्ये चारुणि नैषधीयचरिते सर्गो निसर्गोज्ज्वलः॥८॥ ॥इतीयमह्रि
[illegible]व विस्त्रमेगितस्फुटामानिश्चां बिबरीतुमुत्सुका॥ तउ किंमात्रश्रवणेच्छयाभणो दिगीशसंदेशागिरं नगौरवात्॥१॥ तदप्रितामृतवद्विधायतां दिगीशासं
देशमयीं सरस्वतीं॥ इदं तमुर्वीतळशीतळद्युतिं जगाद वेदर्सनरेंद्रनंदिनी॥२॥ मयांगपृष्टकुळनामनी सा वानम विमुच्येवकि मन्यउक्तवान्॥ नमथ
मत्रोत्तरधारयस्य किं क्रियेपि सेयं सबतोऽधमर्णता॥३॥ अदृश्यमानाक्वविदीक्षिता क्वचिन्नमानुयोगेस्तवतःसरस्वती॥ क्वचित्प्रकाशं क्वचिदस्फुटा
र्णसंसरस्वतीं जितुमनाः सरस्वती॥४॥ गिरः श्रुता एव तव श्रवः सुधाः श्लथा सवन्नां मितु न श्रुतिस्पृहा॥ पिपासुता शांतिमुपेति वारिजान जातु
उग्धान्मधुनोधिकादपि॥५॥ विसर्जितं त्राःकृतमस्तमोपहं सवादृशं नायमीदृशं॥ तन्मन्यसामान्यधियावमानितं त्वयामहोतं बृजमर्गमुत्सुके
॥६॥ इतीरयित्वा विरतां सतां पुनर्गिरानुजग्राह तरां नराधिपः॥ विरुत्य विश्रांतवतीं तपात्यये घनश्चातकमंडळीमिव॥७॥ अयेममोदासित ॥२५॥

मेवं जिक्रयाद्ध्येपितास्मिन्न नतिप्रयोजने॥ गरौ गिरः पल्लवनार्थलाघवे मितं च सारं च वचो हि वाग्मिता॥८॥ इथों कथेयं मयि वर्णपद्धतिः क्रयानुप
र्व्यासमकेतिकेतिव॥ समे समं ह्यव्यवहारमावयोः पदे विधातुं खलु युष्मदस्मदी॥९॥ यदि स्वभावान्मम नोज्ज्वलं कुलं ततस्तदुद्भावनमौचितीकृतः॥ अथो
वधातं तदहो विडंबनाय थात थाजोषतयोपसेदुषः॥१०॥ इति प्रतीत्यैव मयावधीरिते तवापि निर्बंधरसो न शोभते॥ हरित्पतीनां प्रतिवाचिकं प्रतिसमो
गिरां ते घटते हि संप्रति॥११॥ तथापि निर्बध्नति ते थवास्थ हा मि हानुरुंधे मितयानु किं गिरा॥ हिमांशुवंशस्य करीरमेव मां निशाम्य किं नासि फलेग्रहिर्
हा॥१२॥ महाजनाचारपरंपरेदृशी स्वनाम नामाददते न साधवः॥ अतोभिधातुं न तदुत्सहे पुनर्जनः किलाचारमुचं विगायति॥१३॥ अदोयमाले
र्यशिखीवशारदो बतूवतूधमीमहितापवारकः॥ अथास्य रागस्य दधापदे पदे वचांसि हंसीव विदर्भजा ददे॥१४॥ सुधांशुवंशाभरणं सवानिति श्रु
तेपिनोपैति विशेषसंशयः॥ कियत्तु मौनं विता कियत्सु वाग्महत्यहो वंचनचातुरी तव॥१५॥ मयापि देयं प्रतिवाचिकं न ते स्वनाम मत्कर्णसुधां मकु
ते॥ परेण पुंसा हि ममापि संकथा कुलाबलाचारसहासनासहा॥१६॥ हृदाक्षितं नघप्रतिबंधनुत्तरः प्रियागिरः सस्मितमाह सस्मितां॥ वदामि वामाक्षि
परेषु मा क्षिप त्वमीदृशां माक्षिक माक्षिपद्रवः॥१७॥ करोबिनेमं फलिनं मम श्रमं दिशानुगन्नासि नकं वनं प्रभु॥ तमित्यमर्हसि सुरानुपासितुं रसामृतस्नान
पवित्रया गिरा॥१८॥ सुरेषु संदेशय सिद्धदृशी बृहूं रसस्रवेण स्तिमितां न भारती॥ मदर्पिता दर्पकतापितेषु या गयातिदावार्दितदावदृष्टितां॥१९॥ यथा
यथेह त्वदुपेक्षयानया निषमप्येषजनो विलंबते॥ रुषाशारव्यीकरणे दिवौकसां तथा तथा घत्वरते रतेः पतिः॥२०॥ इदं च यद्वीरस्यावदधं तिमत्पथेकि
मिंद्रनेत्राण्यशानि निर्निमेषमो॥ धिगस्तु मां सत्वरकार्यमंथरं स्थितः परप्रेष्यगुणोपियत्रन॥२१॥ इदं निगद्य क्षितिभर्तरि स्थिते तयात्यधायि स्वगतं वि
दग्धया॥ अधिस्थितं दूतयतां सुवस्मरं मनो दधत्यानयने पुणाव्यये॥२२॥ जडाधिपस्याम दिरामयि ध्रुवं परेतराजः प्रजिघायसस्फुटं॥ म
रुत्वतेव प्रहितोसि निश्चितं नियोजितश्चोर्ध्वमुखेन तेजसा॥२३॥ अथ प्रकाशं निस्तृतास्मितासती सतः कुलस्यास्तरणं किमप्यसौ॥ पुनस्तदाभाषण
विभ्रमोन्मुखं मुखं विदर्भाधिपसंसवादधौ॥२४॥ इथापरीहास इति प्रगल्भता ताननेतिवलाद्दशिवाग्वि[illegible]र्हिणा॥ सवत्यनुज्ञाव सवत्यनुत्तरादतः प्रदि
शः प्रश्नप्रतिवाचमस्मि ते॥२५॥ कथं नु तेषां कृपयापि वागसौ वसानि मानुषकन्ययोच्छनेजने॥ स्वचः वत्तक्रिमवतिप्रतीश्वराः कयानवावामुदमु

षसर्ग
२६॥

ऊिरंति वा॥२६॥ अहो महेंद्रस्य कथं मयोचिती सुरांगनासंगमनो निताम्न तः॥ क दस्य हंसावळिमांसळश्रियो बकावळये वसवळाविडंबना॥२७॥ पुर
सुरीणां मणाकेव केवळं मानवीनयत्र तत्रापि तु सापि ज्ञोन्निकाः॥ अकांचने किंचन नाम्नि कांगके किमार कूटाभरणेन न श्रियः॥२८॥ यया तथा नाम गि
रः किरंतु ते श्रुती पुनर्मे बधिरे तदक्षरे॥ एव कित्रारी कुरुतामसंगतां कथं मनो वृत्तिमपि द्विपाधिपे॥२९॥ अदो निगद्येव नतास्यया तया श्रुतो लगित्वा
ज्जिहिताळि राल पत्॥ प्रविश्य यन्मे हृदयं क्रियाहतद्विनिर्यदाकर्णय मन्युरबाधना॥३०॥ विभेमि चिंतामपि कर्तुमीदृशीं चिराय चित्तार्पितनैषधेश्वरा
म्णाळतंतुच्छिदुरा सतीस्थितिल वादपि त्रुट्यति चापलात्किळ॥३१॥ ममात्रायः स्वप्नदशान्नयापि वा नळे विलंघ्येतरमस्पृशाघदि॥ कुतः पुनस्तत्र समन
स्तसाक्षिणी निजैव बुद्धिर्विबुधेर्न पछ्यतां॥३२॥ अपि स्वमे स्वप्नमसूषुपन्नमी परस्य दाराननवेतु मेवमां॥ स्वयं दुरुधार्णव नाविकाः कथं स्पृशंतु विज्ञाय
हृदापिताद्दृशी॥३३॥ अनुग्रहः केवळमेव मादृशो मनुष्यजन्मन्यपि यन्मनोजने॥ स चेद्विधेयस्तदमीतुमेव मे प्रसह्य वित्सांवितरीतुमीशतां॥३४॥ अपि द्र
ढीयः स्मृणु तत्र तिश्रुतं स पीडयेत्पाणिमिमं न चेन्नृपः॥ हुताशनोद्बंधनवारिकारितां निजायुषस्तत्कर वैस्ववैरितां॥३५॥ निषिद्धमप्याचरणीयमापदि क्रि
यासती नावतियत्र सर्वथा॥ घनांबुना राजपथे हि पिच्छिले क्वचिद्बुधैरप्यपथेन गम्यते॥३६॥ स्त्रियामया वाग्भिषुतेषु शक्यते न जातु सम्यग्वितरीतुमुत्तरं॥
तदत्र माङ्भाषितमत्र पद्धतौ प्रबंधता स्म प्रतिबंधतानते॥३७॥ निरस्य दूतः स्मतथा विसर्जितः प्रियोक्तिमप्याह कृडुल्लमस्वरं॥ कुतूहळेनेदमुदः कृतारवं
विडंब्य डिंभेन पिकः प्रकोपितः॥३८॥ अहो मनस्त्वामनुते पितन्वतेत्त्वमप्यमीस्यो विमुखीति कौतुकं॥ क्व वानिधिर्निर्दहनेति किं च तं स वाक्पाटं घटयन्निरस्या
ति॥३९॥ सहारिवळस्त्रीषु वहेव हेलया महेंद्ररागाकुरु मादरं त्वयि॥ त्वमीदृशिश्रेयसि संमुखेपि तं पराङ्मुखीचंद्रमुखि न्यवीवृतः॥४०॥ दिवौकसं कामयते
न मानवी नवीनमश्राविततावनेनादिदं॥ कथं न वा दुर्ग्रह दोष एव ते हितेन सम्यग्गुरुणापि नाम्यते॥४१॥ अनुग्रहादेव दिवौकसां नरो निरस्य मानुष्यकमेति
दिव्यतां॥ अयोविकारे स्वरिते त्वभिष्यते कुतोयसां सिद्धरसस्पृशामपि॥४२॥ हरिं परित्यज्य नळाभिलाषुकानलन्न सेवा विदुषि ब्रुवा कथं॥ उपेक्षिते
स्तोः कूरमाच्छमीरतादुरं वदे त्वां कटुजोरुजो हृति॥४३॥ विहाय हा सर्वसुपर्वनायकं त्वया दतः किं नरसादिधिमत्वमः॥ सुखं विमुच्यः श्वस्तितस्य धार
यावध्येवनास्तापथ्यधावनश्रमः॥४४॥ तपोनळे जुह्वति सूरयस्तनुं दिवि प्रकाय्यायान्यजनुर्न विश्लवे॥ करे पुनः कर्षति सैनविक्रकाबळादिव त्वाव
लसेनवाळिको॥४५॥ यदि स्वमुद्बंधुमनाविनानळं भवेर्भवंतीहरिरंतरिक्षगां॥ दिवि स्थितानां प्रथितः पतिस्ततो हरिष्यति न्याय्यमुपेक्षते हि कः॥४६॥
विनेक्ष्पसे यघनळेनळोज्झितासुरेतदस्मिन्महतीदृपा हता॥ चिरादनेनार्थितया तिदुर्लभं स्वयं त्वयेवांगयदंगमर्प्यते॥४७॥ जितं जितं तत्खलु पाशपा

राम
॥२६

णिनाविनानलंवारियदिप्रवेक्ष्यसि॥ तदात्वदाख्यान्बहिरप्यमूं न सोपयःपूतिर्वहसि वक्ष्यते तरां॥४८॥ करिष्यसे यद्यतएव हृष्णाडुपायमन्यं विदुषी
तुमर्हसि वे॥ प्रियातिथिः स्वेन गतागृहान्कथं न धर्मराजं वरितार्थयिष्यति॥४९॥ निषेधवेषो विधिरेष ते यवान्तवैव युक्त्या खलु वा विदग्धता॥ विजृंभि
तं यस्य किल ध्वनेरिदं विदग्धनारी वदनं तदाकरः॥५०॥ त्वमामिते तेमि सरस्वती रसप्रवाहचक्रेषु निश्य कृत्यदः॥ त्वपामपास्य मना रुकुरु
स्फुटं कृतार्थनीय कतमः सुरो नमः॥५१॥ मतः किमैरावतकुंभकेतव प्रगल्भपीनस्तनदिग्धवस्त्व॥ महस्रनेत्रान्नपृथज्ञ तेमम त्वं रंगलक्ष्मीम
वगाहितुं क्षमः॥५२॥ प्रसीदतस्मे दमयंति संततं तवदंगसंगप्रसवैर्जगत्प्रभुः॥ पुलोमजालोचनतीक्ष्णकंटके स्तनं घनामातनुतां सकंटकैः॥५३॥
अबोधि तत्वं दह नेनु रज्यसे स्वयं खलु क्षत्रियगोत्रजन्मनः॥ विनातमोज्झस्थिनमन्यतः कथं मनोरथस्तेवलते विलासिनि॥५४॥ त्वयैकसत्या
तनुतापत्रां कयाततो निवर्त्यं नमनः कथं वन॥ हिमोपमा तस्य परीक्षणक्षणे सती भुद्दत्तिः त्रातत्रो निरूपिता॥५५॥ स धर्मराजः खलु धर्मशीलया
त्वया स्ति विन्नातिथितामवापितः॥ ममापि साधुः प्रति साप्रयं क्रमम्श्च कास्ति योग्ये न हि योग्यसंगमः॥५६॥ अजातविच्छेदलवैः स्मरोत्सवैरलगास्य
त्तासादि त्रिनिर्मलं त्विषि॥ अमुं तावधिं काळम मत्स्यत्रां कितो निमेषवृत्तेन न यस्य केलिभिः॥५७॥ त्रिरेषमद्दीवरुणं किमीहसे पयः प्रेत्याम दुं
वर्गवासवं॥ विहाय सेवान्च्युणुतेस्म किं न सा निशापित्रीतां प्रमनेन हेतुना॥५८॥ असेवियस्थाक्त दिवा दिवानिशं श्रिय प्रियेणा ऽनणुरामणीयकं॥
सहामुनातत्रपयपयोनिधौ स्त्रात्रोदरिक्रीडयथा मनोरथं॥५९॥ इति स्फुटं तद्भवस स्तयादरासुरस्य हारोपविडंबनादपि॥ करांकसुप्तैककपो
ळकर्णयाश्रुतं वतस्राबितमश्रुतं वतत्॥६०॥ विरादनध्यायमवाप्य खीमुखे ततः स्मसावासयतेदमस्वसा॥ कृतायतश्वास विमोक्षणा थ तं द
णाद्दत्ता वेक रूणं वियक्षणा॥६१॥ विसिंदिताडुद्रुतिनी मम श्रुतिं दिगीद्रुदुर्वाविकसत्वि संचये॥ प्रयातजीवामिव मां स्फुटंगतिस्फुटं रु
तं बयाप्यं तक हृततो वित॥६२॥ त्वदास्यनिर्यत्सदली कदुर्यशो मषी मसंसलिपि रूप सोगिव॥ कृतिं ममाविनयस्तवदुरक्षरं सजत्यदःकी
टबदुत्करारुजः॥६३॥ तमालिरूवे थ विदर्भजे रितात्रगाढमौनव्रतयैकया सखी॥ त्वपांसमाराधयती यमन्यया स वर्तमाहस्वैरसेन
यामया॥६४॥ तम त्विंतुं मदरणस्वजान्नपं स्वयंवरः संस्तवितापरेघवि॥ ममासुसि गंतुमनाः पुरः सरैस्तादतारायः पुनरेषवासरः॥६५॥

षधसर्ग
॥२७॥

तदघविश्राम्यदस्पात्पुरे धिमेदिनं मिनीषामिभवद्धि लोकिनी॥ नरयेः क्लिलारव्याधिनि क्लिरव्यप वणात वेवरूपेण सुमः समाश्रियः॥६६॥ द्वी
द्वैयाते विधिनास्तिवं श्वितामुरवस्यलक्ष्मीं नवयन्नवीक्षते॥ असावपि श्वस्तादिमां नलानुने लोक्य साफल्यमुपैतु जन्मनः॥६७॥ मैमैपा
णौकरणे निसाक्षिकं शुसंगरं संपादितमंगसंगतं॥ न हास हा धीति तस्य हा कथं तवार्यपुत्र यमजर्यमर्जितुं॥६८॥ दिगीश्वरार्थनिकथं वन्
त्वयाकदर्थनीयास्मि कृतोयमंजलिः॥ प्रसह्यतां नाः घनिगाद्यमीदृत्तांदधेद त्रोबाष्परयास्यदे स्त्रां॥६९॥ हणे दिगीशानितिकाकथा तथाच यीतिन्ने
क्षेन लज्जामपीहया॥ सती व्रते गौतणयामिन्ना वितं स्मरस्तु किं वृस्तु तदस्तु नस्मयः॥७०॥ न्यवेशि रत्न चितये जिनेनयं भ धर्मचिंतामणिरु
ज्झितोयया॥ कृपालिको पानलभस्मनः कृते तदेव भस्मस्वकुले स्तृतं तया॥७१॥ निपीय पक्षरसौरसीरसो गिरः स्वचक्षु दर्भुगाशनात्कु
तोः॥ कृतां न द्वृतं न तयाप्यथो दितं कृतांतमेवस्वममन्यतादयं॥७२॥ स्नभिन्नमर्मा पितदर्त्तिवाकुशिः स्वहृत धर्मान्न विरंतुमेहत॥ शेनेर
शंसान्निभ्रतं विनिश्वसन्विचित्रवाक्चित्रशिखंडिनंदनः॥७३॥ दिवौ धवस्यां यदि कल्पशाखिनं कदापि याचेत निजांगणाद्रयं॥ कथं स
वैरस्य नजीवितेश्वरानमोघयाश्चः सहि नारुहमरुहः॥७४॥ शिखी विधायत्वद्वाञ्छिकामनास्वहयं तस्याग्राह विःस्वमूर्तिषु॥ क्रतुं विध
त्तेयदि सार्वकामिकं कथं स मिथ्यास्तु विधिस्तु वैदिकः॥७५॥ सदा तदाशामधितिष्ठतः क्रतुं वरं प्रदातुं चलितो द्विलादपि॥ क्रुनेरुगस्सा
द्वपुतैस्स धर्मराड्रप्यदित्सदादितं सणकांतदागतिः॥७६॥ क्रतोः हुते जागतिवैत्रिकः कीतिशभोरपां चेरमानि कामधेनवः॥ त्वद धर्मे कामीप
यात्रतेस्म चेह्मचेतसः प्याणि गतेवृक्तसि॥७७॥ नसन्निधा वीयदिविघ्नसिद्धयेप तिव्रतापक्ष्मपुरनिश्च यासची॥ स एव राजा व्रजवैशसात्क
तेपरस्परस्य द्विवरः स्वयंवरः॥७८॥ निजस्य वृत्तांतमजानतामिमां धीमुखस्यरोषात्परुषाणि जल्पतः॥ मधं किमद्य त्रकृदृत्तांतवे भुजा
ज जिह्वेणि भृतांदिदृक्षसे॥७९॥ अपार्थयन्याजकपूत्कृति॥ आमंज्वलन्ते दृषाच्चे दृपुषापिनानलः॥ अलं नलः कर्तुमनग्निसाक्षिकं
विधुं विवाहे तव सारसाक्षिकं॥८०॥ पतिंवरायाः कुलजं वरस्य वा यमः किमप्याचरिता तिथिं दिवि॥ कृपं नगंता पुंविपलीत विव्यतां स्वयं

॥२७॥

वरः सन्धिसमृद्धिमानपि ॥८१॥ अपां पतिः स्वामितया परः सुरः सतां निषेधे घृदिनैष घः क्षुधा ॥ नळ यूलोन्नाततप णाये पितेपिताकथं त्वां वदसं प्रग
स्यते ॥८२॥ इदं वचस्तेऽभिहितं महर्द्धितं विहाय मोहं दमयंति चिंतय ॥ सुषु विद्धेव परेषु को नरः करस्थमप्यर्थमवाप्तुमीश्वरः ॥८३॥ इमा गिरस्तस्य विचिं
सच्चेतसा तथेति संप्रत्ययमाससाद सा ॥ निवारितोवग्रहनीरनिर्झरे न मौनमस्य त्वमलं मयदृशौ ॥८४॥ स्फुटोत्पळ व्याममळिदंपतीव तद्विलोचना
भ्यां कुचकुड्मलाश्रया ॥ निपत्य बिंदू हृदि कज्जलाविलौ मणीवनीलौ तरलौ विरेजतुः ॥८५॥ च्युताऽपतत्पुष्पशिळीमुखाश्रुगैः मुचेस्तदासीत्सरसी
रसस्य सा ॥ रयाय बद्धादरया श्रुधारया स नाळनीळोत्पल ळोल लोचना ॥८६॥ अथोऽभ्रमंतीं रुदतीं गतक्षमां ससंभ्रमालुप्तरतिस्मरं स्वबलन्मतिः ॥ व्य
याप्रियप्रापि विघातनिश्चया न्येहूनिहूना परिदेवितानि सा ॥८७॥ त्वरस्व पंचेषु कृतार्थनात्मनस्तनुष्व मद्भस्ममयं यशाश्रयं ॥ विधेपरे हाफळ लक्षणाड
तीपतापघ्नप्पन्न सुभ्रिर्मभापूळेः ॥८८॥ मनस्त्वं वियोगानळ ताप्यमान किं विलीयसे तत्त्वमयोमयं यदि ॥ स्मरेषु भिन्नैर्घनवज्रमप्यसी भूवीचिनस्वांतकृ
थं न दीर्यसे ॥८९॥ विलंबसे जीवित किं द्रव द्रुतं ज्वलत्यदस्ते हृदयं निकेतनं ॥ जहासि नाद्यापि मृषासुखासिकामपूर्वमाळस्यमहो तवेदृशं ॥९०॥ द
ग्रोमषापातकिनो मनोरथाः कथं परस्त्वामपि विप्रलेभिरे ॥ प्रियः प्रियः प्रेक्षणघातिपातकं स्वमश्रुभिः क्षाळयतं ज्ञातं समाः ॥९१॥ प्रियं च मत्स्येन ल
नेतवेक्षितं तदेव न स्यान्मम यत्त्वमिच्छसि ॥ वियोगमेवेच्छ मनः प्रियेण मे नवत्मसाहान्न नवत्वसीमम ॥९२॥ न काकुवाक्यैरतिवाममंगजं द्विषन्म्र
याचे पवनं तु दक्षिणं ॥ दिशापि मद्भस्म किरत्वयं तया प्रियो यया वैरविधिर्वेधावधिः ॥९३॥ अमूनि गच्छंति युगानि न क्षणाः कियत्सहिष्ये न हि मृत्युरस्ति
मे ॥ न मां तु कांतस्फुरमंतरुज्झितानां तमनस्तृणेन कायवायवः ॥९४॥ मदुग्रतापव्ययशान्ककीवरः सुरासवः केनपपे कूपार्णवः ॥ उदेति कोटिर्न मुदे मडुत्तमावि
माम्बु संकल्पकणाश्रमेण वः ॥९५॥ ममैव बाहार्दिनमश्रुदुर्दिनैः प्रसरद्वपुसिस्मृतौ प्रसंजिते ॥ कथं नु मन्मथं तु सुपुष्पदेवतां मनवत्सरण्येरुदितं न मे गिरः ॥९६॥
इयं न ते नैषध हक्ष्यधातिथिस्त्वदेकृतानस्यजनस्य यातना ॥ क्रदे क्रदेहानक्रियकृदेक्षितः सवेधसाऽगोपि खगोपिवक्त्रियः ॥९७॥ ममापि किं नोदयसे दयाधि
नत्वदंघ्रिमगं यदि वेत्य मे मनः ॥ निमज्जयन्संतमसे पराश्रसंत्रायं विधिस्तवाच्यः कृतवागसः कृष्या ॥९८॥ कथावशेषं तव सा गतेति हे तत्पुपत्युपैष्यति श्रोत्रप
यं कथं न तो ॥ दयाणुनामांस मत्कृतं ॥ हीष्यसे तदपि तावघदि नाथ नाधुना ॥९९॥ ममादरीदं बितरीतुमांतरं तदर्थिकल्पद्रुम किंचिदर्थये ॥ निदां हृदि द्वारमवाप्य
मेव मेहता सुभिः प्राणसमः समंगमः ॥१००॥ इति प्रियाकाकुभिरुक्षिषन्मरुज्ञांदिगीतिहृत्सेन हृदि स्फुरीरतः ॥ नृपं सयोगेऽपि वियोगमन्मथः क्षणांतमुद्भ्रांतमजीजनत्पुनः ॥

महेंद्रमुख्यादिसमस्तमाल्यनस्ततःस विस्मरत्स्मनोरथस्थितैः॥ प्रियाः प्रियायाललितैः कृतं वितावितर्कयन्नित्थमलीकमालपत्॥२॥ अयि प्रिये कृत्स्यस्ते
विलप्यते विलप्यते हा मुखमश्रुभिः बिंदुभिः॥ पुरस्त्वयालोकि नमन्नयन्त्वं कृ्तिरस्खललोचनलीलयानलः॥३॥ चकास्ति बिंदुच्युतकातिचातुरी घनाश्रु
बिंदुस्तिति कृतवान्तव॥ मस्मार तारासि सुमारमालेनाततो विसंसारमसंशयं यतः॥४॥ अपास्तपाथोरुहि शायिनं कुरे करोषि लीलानलिनं किमाननं॥
ततो विहारं क्रियदश्रुणः स्त्रवेरदोषनिवोसितमखणेहृदि॥५॥ दशोरमंगल्यमिदं मिलज्जलं कुरेणातावत्परिमार्जयामिते॥ अथापराधं नवपंकजद्वयीरजो
भिः समभात्यमोल्लिना॥६॥ ममत्वदधांघ्रिनखांमतद्युतैः किरीटमाणिक्यमयूखमंजरी॥ उपासनामस्य करोतु रोहिणी त्यज त्यजाकारणरोषणे रुषं॥
ततो विमानं मयि चेन्मनागपि त्वयि श्रयेत द्रुतमानमानतः॥ विनम्य वक्त्रं यदि वर्त्तसे क्रियन्माभिते चंद्रितदापदावधि॥८॥ प्रभुः समन्मानगदाणवानां
वाप्रणामसात्रापिधिग मेषिवृःश्रमः॥ कयाचतां कल्पलतामिमां प्रति कृद हृषितानेतवदहमुषिता॥९॥ स्मरेषु माथं सहसे मदुःकृथं हृदि स्थीयः कुचसंवृते
तव॥ निपत्य वे सारिणाके तनस्यवाकजं तिबाणा विमुखोत्पतिष्णुतां॥१०॥ स्मितस्य संभावयस्व कणाकणान्विये हिलीलाचलमाचलं भुवः॥ अपांगरथ्या
पथि कींचहेलयाप्रसघसं घेहि दृशां ममोपरि॥ समापय त्वापृषमश्रुविप्रुषां स्मितेन विश्राणय कौमुदीमुदः॥ दृशा वितःस्व ल तु खंजनद्युतीविकासिपं
के रुहमस्तु ते मुखं॥१२॥ सुधारसो द्वेलनमैव समस्तरस्त्रजास्तंजातमेमकर्णकूपयोः॥ दृशोमदीयेमदिरासि कारयस्मितप्रियापायसपारणाविधिं॥१३॥
प्रमासनार्द्रं नवमंडनं नन प्रिये मदुत्संगविभूषणं नव॥ अमाडमादालपमंगमिष्यतां विनाममोनः कृतमत्तवासनं॥१४॥ अधीतपंचाशुगबाणबंचने स्थि
ताम दंतर्बहिरेषि चित्ते कुरु॥ स्मरास्त्रुगे न्योहृदयं बिभेतु नप्रविश्यतत्वन्मय संपुटे मम॥१५॥ परिष्वजस्वानवकाशबाणतास्मरस्य लग्ने हृदये हृदये स्तनौ॥
दृशामतत्त्वकुचयोः कठोरयोः रुरस्तटीयं परिचारिको चिता॥१६॥ तवाधरायस्पृहयामियन्मधुस्त्रवे श्रवः साक्षिकमाक्षिक गिरः॥ अधित्यकासु स्तनयो
स्तनोतु ते ममैं दुखेलाप्युदयाद्युतं नखः॥१७॥ न वर्त्तसे मन्मथनाटिकावृथं प्रकाशरोमावलिसूत्रधारिणी॥ वैतवांगहारैरुचितैर्नतिनायकः शिखामणिश्च
द्विजराजि कूपकः॥१८॥ प्रभाषवर्गीस्त्वदनं गजन्मनस्तवाधरेलिख्यतयत्रलेखया॥ मदीयदंतक्षतराजिरंजनैः समज्जतामंजुविंबपाटवः॥१९॥ गिरानु
कंपस्वदयस्व चुंबनैः प्रसीदशुश्रूषयितुं मयाकुचौ॥ निपीडनं वाचयस्वकरोत्कुरस्यमन्मथमेकासिनलस्य जीवितं॥२०॥ प्रतिमर्थ्यापाताननमथप्रबोधवा
प्रकाशायन्तं स्वप्रसावबुध्यत॥ अपि प्रपन्नां प्रकृतिं विलोक्य तामवाप्तसंसंस्कारतयास्तजन्निरः॥२१॥ अयेमयात्माकिमुनि कृतीकृतः किमत्रमंतासतुमां
त्रातरुतु॥ पुरः स्वमत्स्याथनमनु क्रियाविलोविलोकिताहेनतदिंगितान्यपि॥२२॥ स्वनाम यन्नाममुधान्यधाम हामहेंद्र कार्यं महदेतदुज्झितं॥ हन्त मा

६२
राम

धैर्यन्नासामयापुनर्द्विषां हसैर्हृत्यपथः सितीकृतः॥२३॥ धियात्मनस्तावदसाधुनाचरं परस्य तद्वेदसयद्दिष्यति॥ जनावनायोद्यमिनं जनार्द
नं स्तयेजगज्जीवितपिबं शिवं वदन्॥२४॥ स्फुटत्यदः किं हृदयं त्रपाभराद्यदस्य शुद्धिर्विबुधैर्विबुध्यतां॥ विदंतु तेतत्त्वमिदं तु दंतुरं जनानने कः करमर्पयिष्यति॥२५॥
ममश्रमस्वेतनयानयापूर्वाबलीयसा लोपि च सैव वेधसा॥ न वस्तु दैवस्वरसाद्विनश्वरं सुरेश्वरोपि प्रतिकर्तुमीश्वरः॥२६॥ इति स्वयं मोहमहोर्मिनिर्मि
तं प्रकाशनं शोचति नैषधे निजं॥ तथाव्यथामप्यमतद्दुर्दशीषया दयालुरागात्सुघुहेमहंसराट्॥२७॥ नलं स तत्पक्षरवोर्ध्ववीक्षिणं सपक्षपातिप्रणतं तमभ्य
यात्॥ न यादयेनामति मानिराशतामसज्जिहातेयमतः परं परं॥२८॥ सुरेषु पश्यन्निजसापराधतामियत्वयस्यापि तदर्थसिद्धये॥ न कूटसाक्षीभवनो
चितो जनोऽस्त तां हि चेतः शुचितात्मसाक्षिका॥२९॥ इतीरिणापक्ष्म नलं विदर्भजामपि प्रयाते न खगेन सांत्वितः॥ मुदुर्वहावेगिनी दमस्वसः प्रणम्य चिन्ति
न हरित्पतीन्नृपः॥३०॥ ददे पितुर्म्यं वियतीः कृदर्थना सुरेषु रागं मम सर्वथा वेश्चिनीः॥ अदंनहत्सेन न जंतु वादयोदिशंतु वादं दमनीमनागसा॥३१॥ अयोग
जाम प्यत्र वंनवेदनां हितायमे न्नदियमुन्मदुस्मता॥ उदेति दोषादपि दोषलाघवं कृतज्ञता मज्ञान वज्ञादिवैनसः॥३२॥ तवेत्त्वयोगं स्मरपावकोपि मे कदर्थ
नात्यर्थितयागमद्व्यां॥ प्रेक्षाज्ञमुन्माघयदघकारयन्मयात्मनो मामकृतकृपतेस्मसः॥३३॥ अमीसमीहेकपुरासत्तवामराः स्वविकरं त्वां मामपि कर्तुमीशिषे॥
विचार्य कार्यं सृजमाविधानमुधाकृतानुतापास्त्वयि पार्ष्णिविग्रहं॥३४॥ उदासिते नैव मयेदमुच्यते प्रियान तेऽस्पः स्मरतानवान्नवा॥ हितं यदि स्यान्मयि सु
व्ययेन तेतदातवप्रेमणि सुश्लिष्टये॥३५॥ इतीदृशैर्नैषधसून्तैतामतेर्विदर्भजन्माप्रसवामुकुलासमा॥ कृतोरधिश्रीः शिशिरानुजन्मनः पिकस्वरेर्द्धर
विकस्वरेर्यथा॥३६॥ नलं तदावेत्यतमान्नायेनिजेघणां विगानं च मुमोच सामुजा॥ जुगुप्समानाहिमनोधतं तदा सती धियादैवतहृत्प्रधाविसा॥३७॥ मनोभु
वस्तोभविनां मनः पिता निमज्जयन्नेन सितन्निमज्जसे॥ अमुद्रिसत्तुत्रकयाल्ययेति सा स्थिता सती मन्मथनन्दिनी धिया॥३८॥ प्रसून मित्येव तदंगवर्णनानिसा विशेषात्कतम
न दिग्भ्यकर्तुं॥ तदाकदंबं तदवर्णि रोमभिर्मुदश्रुणः प्रावृषि हर्षमागतैः॥३९॥ मयैव संबोध्य नलं व्यलापि यन्मयाहमद्यददिदं विमृश्यपत्॥ असावितिप्तांतिमशादमस्वसु
स्वसाक्षिता स्वोद्गमविभ्रमक्रमः॥४०॥ विदर्भराजप्रभवा ततः परं त्रपावती कस्मलेन सानलं॥ पुरस्तमूचे स्मिमुखयदत्रपामम जतो नेव महाकृदीदृयकः॥४१॥ यदापवाय
पिनदातुमन्तरेशशाकसरव्यामवसिज्जियायसा॥ विहस्य सख्यैव तमब्रवीत्तदा क्रियाधुना मौनधना न व ह्रिया॥४२॥ पदातिथेयांह्लिनिवतस्यतेस्य यं वितन्वती लोव
न गिर्ह्रसिरानियं॥ जगाद यां सैव मुखान्ममत्वया प्रसूनबाणोपनिषन्निशम्यतां॥४३॥ असंशयं सत्वयि हंस एवमांशशंस नत्वद्विरहाहतसंशयां॥ कृतं द्रवं शस्यवतं समग्रधा
न्तशेसतासंसविनीश्वावादश॥४४॥ जितस्त्वयास्येन विधुः स्मरः श्रिया कृतश्रितिश्री मम तीव धेकुतः॥ तवेति हमखाय दिन उझितं मयानमोघसंकल्पसराः किलामराः॥४५॥

त्र

निजांघ्रिनिर्दग्धमदंगलक्ष्मा सिर्मुधा विधुर्वध्रितिलांछनोत्मजां॥ तदास्यतां याद्यति तावतापि किं व्यथ व धेनैव पुनः कलंकितः ॥४६॥ असीदयद्यस्य शरान्मनोऽस्य
वेसहतुमां ते धृतकौसुमाशुगः॥ तदेकचित्ता हमसून्विमुंचती तमेव नत्वात्मन वज्जयामितं ॥४७॥ श्रुतिः सुराणां गुणगायनीयदि चदंघ्रिमग्नस्य जनस्य किं ववः॥
स्तवैरवैरं पृथुकृतापूर्वैः कृते नमुद्यतीजा उभवेत्कुमुद्वती ॥४८॥ कथासु शिष्ये वरमद्य नः प्रियेममावगंतासि नतावमन्यथा॥ त्वदर्थमुक्तासुतया सुनाथमीगता हि
जीवास्यापि धिक्तव देकिकां ॥४९॥ महेंद्रहेतेरपि रक्षणं स्याद्यदर्थिता पारणमस्य स्वद्धृतं॥ प्रसस्त्रबाणादपि मामरक्षतः क्षतं तदुच्चैरवकीर्णिनस्तव ॥५०॥ तवास्मिमाघा
उकमप्युपेक्ष्य सेमरषामरहामरगौरवा स्मरं॥ अवेहि चंडालमनंगमंतंग स्वकांडकारस्य मघोः सखाद्विसः ॥५१॥ न चोलघावेवपुरः परे बुधैर्विधेयमुत्तेजनमाक्ततेजसः॥
तृणेतृणेदिज्वलनः स्वयंज्वलन्क्रमात्करीषद्रुमकांडमंडलं ॥५२॥ सुरापराधस्तव वाक्क्रियानयस्त्वयं वृरायामेधुकं गतामयि॥ गिरापि वक्ष्यंति मरवेषु तर्पणादिदं न देवामु
स्वलज्जयैव ते ॥५३॥ जनं नु तेनेपि चरेस्य चयं वरप्रसाधतानेवमयावरिष्यसे॥ न सर्वथा तान्न पिनस्पृशाहृया न तेपि तावन्मदनस्त्वमेव वा ॥५४॥ इतीय मालेख्यगतेपि
चालिते त्वापि स्मरक्रीडसमस्यया नया॥ पदेपदे मौनमयांतरीपिणी भवन्तितासारघसारसारिणी ॥५५॥ चंडालस्ते विषमविशिखः स्पृश्यते हस्पतेन ख्यातोनां
गस्त्वयि जयतियः किं नु रूनां गुरुर्लीकः॥ कृत्वा मित्रं मधुमधि वसन्स्थानमंतं भ्रमिस्त्वा सख्याः प्राणाहरितहरितस्य घरास्तत्र षंतां ॥५६॥ अथ [illegible] मधुवैवरहोसि
हितानां नतमौलिरपत्रया सनिजां॥ आमरैः सह राजसमाजगतिं जगतीपतिरभ्युपगंतुमयो ॥५७॥ भैत्तस्याः प्रियमाधुमुद्रुरधियोपाराः स्तजंत [illegible] रयान्नस्त्रोन्नम्र
कपोलपालिपुलकैवेंतस्वतारश्रुणः॥ चत्वारः प्रहराः स्मरात्तिभिरहस्तायक्षपाङ्गः क्षपानत्तस्यांकृपपा खिन्नैव विधिनारात्रिः प्रियामाकृता ॥५[illegible] ॥ नदस्विन्नमिर
[illegible]तंस्ततगत्यांजगत्याः पतिरामिलपतिस्म स्वात्मदूतालतत्वं॥ त्रिभुवनजनयावदूतंवत्तांतसाक्षात्कृत्तितकृतिभुनिरस्तानंदमिंद्रादिभुत्राक्ष ॥५९॥ ॥श्रीहर्षकवि
राजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरःसुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं॥ संदब्धार्णववर्णनिस्य नवमस्तस्य व्यरंसीन्महाकाव्ये चारुणि नैषधीयचरिते सर्गो
निसर्गोज्वलः ॥९॥ ॥रथैरथायुः कुलजाः कुमाराः शस्त्रेषु शास्त्रेषु च लब्धपाराः॥ स्वयंवरं शंबरवैरिकायव्यूहः श्रियः श्रीजितयक्षराजः ॥१॥ नाभ्र
दभ्रमिः स्मरसायकानां नाक्रंदगंता कुलजः कुमारः॥ नास्पंदपंथा धरणेः कणोपि ज्जेषु राज्ञां युगपद्रजत्सु ॥२॥ यौग्ये[illegible]जद्भिः [illegible]पजांवरांतु [illegible]रैरनल्पैः प्रसर्पे
नहंतुं॥ उत्परे स्थानकुरोद्धुमन्यैः स्वमात्रशेषाः ककुभो बभूवुः ॥३॥ लोकैरशेषैरवनेः प्रियं तामुद्दिश्यदिश्यैर्विहिते प्रयाणे॥ स्ववर्त्मितन्न[illegible]तयंत्रणात्रिवि
क्रांतिमापुः ककुभां विभागाः ॥४॥ तलेय थे युर्न तिलाविकीर्णाः सैन्यैस्तथा राजपथा बभूवुः॥ भैमीसलब्धामिवतः मेनेपः [illegible]प्राप[illegible] द्भविलं पुरस्तात्
॥५॥ नृपः पुरस्थैः गतिबद्धवर्मापि श्वान्तनेः कश्चन तुद्यमानः॥ यत्रस्थ सिद्धार्थपदाभिषेकं लब्ध्वापि सिद्धार्थममन्यतस्वं ॥६॥ राज्ञ[illegible]रथैस्समानतपा ॥२९॥

नुपक्षिविलंघनाशक्तिविलंबसाजां॥ आक्रांतसंस्थानमिवाग्रकं पैरुद्विदित्रैर्नृपुरीपताकाः॥७॥ आगत्य कर्कोटिकनागवर्गसकं वक्रं नागव
ळंयदुश्रैः॥ पुत्रस्तलेकुंडनगामिराशांतहासुके श्वाश्वतरोन्वगच्छत्॥८॥ आगच्छदुर्वींद्रवमत्समुच्छेर्नरेणुलिप्तः पांडुरितामुखश्रीः॥ विस्पष्टमावष्ट दिशां
जनेषु रूपं परित्यागादृशानुरूपं॥९॥ आखंडलोदंडधरः कृशानुः पाशीति नाथैः ककुभां चतुर्भिः॥ सेव्यैव वेधाः स्वगुणेन सृष्टैर्मयि तदुदाहर
सान्नशोभैः॥१०॥ मंत्रैः पुरंध्रीमृपुरोहितस्य तत्कृष्टरत्नं विशातिकरस्तः॥ तत्रोप्यमंदिक्पतिरातातननसंश्रिया तु ततो जानुनया तु धानः॥११॥ कर्तुं त्रा
शाकातिमुखं नसैम्यामगं दगं सोरुहतर्जितियत्॥ अस्या विवाहाय ययौ विदर्भान्निद्धारुनृत्तेननगांधवाहः॥१२॥ जातोनुविरोनगुणेनवामः सो
दर्यएव प्रवणः सकामः॥ स्वच्छस्वचोलोहितकुसबेरस्तांमत्यगान्ने। त्रितमांकुबेरः॥१३॥ भैमीविवाहं सहते स्मकस्माद्दृष्टतत्रुर्याणि सिजात्मसंगः॥
श्रवं नयांत्या विदधे विदर्भानीशानया नायतयोंतरायः॥१४॥ स्वयंवरे सीमनुरेंद्रजायादिशः पतिर्न प्रविशावोषः॥ प्रयातु सारंसनिवेश्यकस्मि
न्नहि महीसा सहि रत्निकोन्यः॥१५॥ ययौ विमर्श्य प्रोद्य दिशः पतिर्नस्वयंवरं वीक्षितधर्मशास्त्रः॥ व्यलोकि लोके श्रुतिषु स्मृतौ वा समं विवाहः पितामृ
हेन॥१६॥ भैमीनिरस्तां स्वमवेत्य हृतीमुखाकिलेंद्रप्रमुखादिगीशाः॥ स्वपंदमुखं दोषवितत्यमाधंविनस्यते राजसमाजभीयुः॥१७॥ नलश्चमेपापि सज
तत्रैमीकदाचिदस्मानितिशंकितात्राः॥ असेमहेंद्रादिवृतस्य यीसा च तु नलंकाचिदलीकरूपा॥१८॥ प्रयस्यतां तं कवितुं सुराणां पृष्टेन दृष्टे न परस्परे
ण॥ नेवानुमेनेनलसाम्यसिद्धिः स्वात्मा विकारजिमन्यदेव॥१९॥ पूर्णेंदुमास्यं विदधुः पुनस्ते पुनर्मुखी वक्रं रत्निद्रमज॥ स्ववक्त्रमादर्शतिले यदर्शं
दर्शं विसंजनुर्नतथातिमंजु॥२०॥ तेषां तथालक्ष्मुमनीश्वराणां श्रियं निजास्येन नलाननीयां॥ नालं तरां तुं पुनरुक्तिदोषं बहिर्मुखानामनलाननत्वं॥२१॥
प्रिया वियोग कुधिता दिवैलांब्रंशाच्च राजग्रहणं डिताचे॥ धाता झेवनस्मरतोपि सारेः स्वं कल्प्ययंति स्मनलानुकल्पं॥२२॥ नलस्य पत्र्यपि पियदंतरं तसैमी
तिरूपान्तु विधेराहतास्ये॥ स्पर्धिदिगीशाननपिकारयित्वात स्येव तस्यः प्रथिमानमाख्यत्॥२३॥ ससानलश्रीयमकर्यमाद्यैर्नलविनाऽरूढतदिव्यर
लैः॥ तामांगणप्राघुणिकेव तु सिंदर्वेच्छमैर्योरिवपारिजाते॥२४॥ तत्रागमद्वासुकिरीशास्तूपासस्तापदहस्फुटगौरदेहः॥ फणाजुहृदप्रणि
गघमानः प्रसीदजीवा घनुजीविवादः॥२५॥ द्वीपांतरेभ्यः पुटसेदनतत्क्षणाद्वापि सुरस्मिन्स्तपः॥ तल्कोळमा। लंबिनकेन्यूना स्मरेषुप

नैषधसर्ग १०
॥३०॥

र्यैस्तत्क्षणानिळतूळलीला॥२६॥ द्वारम्येषु रम्येषु निवेशनेन सपर्यया कुंडिननाकनाथः॥ प्रियोक्तिदानादरनम्रताद्यैरुपाचरच्चारु स राजचक्रं॥२७॥
चतुःसमुद्रीपरिखेन्द्रपाणामंतःपुरे वासितकीर्त्तिदारे॥ दानं दयासूनृतमातिथेयी चतुष्टयी सैरक्षणसौविदल्लाः॥२८॥ अस्या गतैः कुंडिनवासवस्य
परोक्षवृत्तेष्वपि तेषु तेषु॥ जिज्ञासितस्त्वेस्मितलास्तलिंगं स्वल्पोपि नावापि न्वपैविशेषः॥२९॥ अंके विदर्भेन्द्रपुरस्य शंके नृसंगमेनो नैषतथाससमाजः॥
यथापयोराशिरगास्त्यहस्तेयथाजगद्राजगृहेसुरारेः॥३०॥ पुरे पथि द्वारपथी गृहाणि तत्र च्चित्रीकृतान्युत्सववांछये वा॥ नभोपि विभीररमकारि तेषां म
हीभुजामागमरणप्रभाभिः॥३१॥ विलासवैदग्ध्यविभोषणश्रीस्तेषांतथाऽभूत्परिचारवृद्धि॥ अज्ञासिषु स्त्रीशिशुबालिशाः स्वं यथागतं नायकमे
वनूं चित्॥३२॥ अस्वेदगात्राश्चलचामरौघैरमीलनेत्राःप्रतिवस्तुचित्रैः॥ अम्लानमाळाविपुळातपत्रैर्देवानदेवान्स्वभिदां नसेजुः॥३३॥ अन्योन्यभा
षानवबोधभीतेः संस्कृत्रिमाभिर्व्यवहारवत्सु॥ दिग्भ्यः समेतेषु नरेषु वाग्भिः स्वर्गीयवर्गोनजनैरचिह्नि॥३४॥ ते त्रैतेन्येभ्याश्चरितानि चित्रे चित्राणिपौ
रैः पुरिलेखितानि॥ निरीक्ष्य निन्युर्दिवसं निशां च तत्स्वप्नसंभोगकृत्वा विलासैः॥३५॥ साविभ्रमं स्वप्नगतापि तस्यां निशि स्वलाभस्य भदंदेमदेभ्यः॥ तदर्थि
तां भ्रमिभुजां वदान्यासतीसती पूरयति स्म कामा॥३६॥ वैदर्भहूतानुनयोपहूतैः श्रृंगारभंगीरनुभाव यद्भिः॥ स्वयंवरस्थानजनाश्रयैस्तैर्दिनेपरस्त्राळमकारि वीरैः॥३७॥
भूषाभिरुच्चैरभिसंस्कृते यं वीक्ष्यावृत प्राकृत बुद्धिमेव॥ प्रसून बाणे विबुधाधिनाथस्तेनाथ सांशोभिसभान ळेन॥३८॥ ध्व तां गरागे कृश्चित धुशोभां
तस्मिन्स्तभां भुवाति राजचंद्रे॥ गताबता स्पर्णा विषये विलंघ्य वृत्तेत्र नत्रक्ष कुळस्य कांति॥३९॥ प्रागेष यः क्षोणिभुजामभुष्मिन्नाभ्यर्षपर्युत्सुकितानिपे
तुः॥ अनंतरं दृतु रितभ्रवां तु नितांतमीर्ष्याकलुषा दृगंता॥४०॥ सुधांशुरेव प्रथमो मुनीतिस्मरोद्वितीयः किमसाविति तीमं॥ दस्रस्तृतीयोयमिति क्षितीशा स्तुति
छळाभत्सरिणो निनिंदुः॥४१॥ आघं विधोर्जन्मस एष भूमौ दैत युवासौ रति वल्लभस्य॥ नासत्ययोर्निर्णयते यमिति स्फुटैः स्तैः किळमत्सरैःसो॥४२॥
इह हृष्टाः संति कृतीति दृष्ट्वेदृष्ट्वांति ताळीस्ताली कनळावलीतैः॥ आत्मा पवूर्षेकिळमत्तराणां द्विषः परस्पर्द्धितयासमाधिः॥४३॥ गुणेनकेनापि जनोऽनवधे
होषांतरोक्तिः खलु तत्ख्ळत्वं॥ रूपेण तत्तस्य स दूषितस्य सुरैर्नरैर्नयदयदूषितस्य॥४४॥ नळानसस्मानवदत्तसत्यः कृतोपवेशान्सविधेसुवेषान्॥ नोभा
निलाभः किमु दर्पकस्य भवंति नासत्ययुजोभवंतः॥४५॥ अमीतमाङ्कः स्मे यदत्र मध्ये कस्यापि नोत्पत्तिरभद्विळायो॥ अदर्पकास्मः सविधेस्थितास्तेना

राम
॥३०॥

श्रीत २

सत्यतां नात्र बिभर्त्ति किंचित् ॥४६॥ तेभ्यः परान्नः परिकल्पयस्व श्रिया विदूरीकृतकामदेवान् ॥ अस्मिन्समाजे बहुशश्चमंती सैमी किलैतास्मात्सुध
रिव्यतेसौ ॥४७॥ असावयन्नाम तवेह रूपं स्वेनागत्य स्वयमुच्च सावकः ॥ तन्नो धिगाशापतितां नरेंद्र धिक्रूवेदमस्मद्बिबुधत्वमस्तु ॥४८॥ सा
वागवाज्ञायितमानलेन तथा मनाशंकितवान् कछलेन ॥ स्त्रीरत्नलाभोचितयत्नमग्नमेनं हि नस्मप्रतिभाति किंचित् ॥४९॥ यः स्पर्द्धयायेन निजप्र
तिष्ठां लिप्सुः स एवाहतउन्नतत्वं ॥ कः स्पर्द्धितुः स्वास्तिहितस्य हानेः स्थाने ऽवहेलां बहुलां करोति ॥५०॥ गीर्देवतागीतयशाः प्रशास्तिः श्रियाता
सल्ललितास्ति नेता ॥ मुदा ततश्चैव सतकेराव सत्संस्वयंवराडंबरमंबरस्थः ॥५१॥ अशोतेदाघखुहरिस्तुदष्टीः सदोदिदस्तुनिंदिदेत्रादवः ॥ लेगी
महष्ट्वापि शिरः श्रियं योदषोमषावादितकेतकीकः ॥५२॥ एकेनुपर्यक्षिपदात्मनाद्रिं वसुमुरारेरुत्सवत्परेण ॥ तेद्वदिशात्मादशाप्ति रक्तशोभे
दिशो दशालोकतलोकफूणाः ॥५३॥ प्रदक्षिणं दैवतहर्म्यमद्रिं सदैवकुर्वन्नपि शार्वरीशः ॥ जघाम हे भ्रानुज दृष्टिमत्यानिआपतदर्शनविघ्नता
पं ॥५४॥ आलोकमानावरलोकलक्ष्मीता क्वाषि कीमप्रसरसोरसोल्काः ॥ जनांबुधौतत्र निजाननानि वितेनुरंसोरुहकाननानि ॥५५॥ नयस्तलोकैः
किमलद्भिनोवा सिद्धैः किमध्यासि सत्ताहेशोसा ॥ सा किंनरैः किंनरसादसे विनादत्रिहिषैणमहर्षिभिर्वा ॥५६॥ वाल्मीकिरश्लाघत तामनं
कशारवत्रयीफूरुहराजिसज्जा ॥ क्रौंचां विनाकंठपथेन यस्य देवीदिवः प्राग्गुमागमद्वाक् ॥५७॥ प्राप्तांसिसंस्सहुरुणापिवाक् ॥ वाल्मीकित
सर्वविहूषकोपम ॥ आस्थानपद्दं९ रसनां तदीयां जानामि वाचामधिदेवतायाः ॥५८॥ नाकेपिदीव्यन्नमदिव्यवा विवयः स्वगावार्यकविकविर्यः ॥
दैतयनीतेः पथिसार्थवाहः काव्यः सकान सत्तामसाणीत् ॥५९॥ अमेलयश्रीमनपः परं नु नाकर्षदेतान्मनः स्वसेव ॥ इदं विधातापि वि
विंसयन्नः स्वशिल्पसर्वस्वमदर्शयन्नः ॥६०॥ एकाकिनावेनपुरा पुरारियैः पंचतां पंचशरं निनाय ॥ तद्गीसमाधानममुष्य कायनिकायली
लाः किममी युवानः ॥६१॥ पूर्णेंदुबिंबानजुमाससिन्नानास्थापयत्क्वापि निधायवेधाः ॥ तैरेवशिल्पी रैनिरमादमीषां मुखानि लावण्यम
यानि मन्ये ॥६२॥ मुधार्पितं मद्धसुरत्नमेतिर्यन्नाम तानिस्वयमेत एव ॥ स्वतः प्रकाशपरमात्मबोधे बोधांतरं नस्तु रणार्थमर्थ्यं ॥६३॥ प्र
नस्यतः सुंदरवृंदमुच्चैरिदं मुदावेदितरंतरंतत् ॥ नत्रास्यतो लक्षयितुं विमिश्रं दस्त्रौ सहस्त्रैरपि वत्सराणां ॥६४॥ स्थितैरियद्भिर्युव

स्तिर्विदग्धे दग्धेऽपि कामे जगतः क्षतिः का॥ एकांबुबिंदुव्ययमंबुराशेः पूर्णस्य कः शंसति शोषदोषं॥६५॥ इति स्तुवन् ओंइति वर्गणाभिर्गीर्भिर्वरेणि स गायतै
तैव॥ ओंकारस्तम्भापठते ववेदान्महर्षिवर्गेण तथा न्चमानि॥६६॥ न्यवीविशत्तानथ राजसिंहान् सिंहासनौघेषु विदर्भराजः॥ शृंगेषु यत्र त्रिदशोऽपि वेत्सिर
शोसिकार्तस्य रत्नधरस्य॥६७॥ निविश्य नानाभुवनागतांस्तान् मर्त्यसंकीर्त्य वरिष्ठगोवान्॥ कथ्याः कथंकारममी सुतायामिति व्यथादिह्नि तिपेन तेन॥६८॥
अभ्रालुसंकल्पितकल्पनायां कल्पद्रुमस्याथ रथांगपाणेः॥ तदा लौकैः सौकुल्लदेवतस्य स्मृतिं ततान क्षणमेकतानः॥६९॥ तच्चिंतनानंतरमेव देवः स
रस्वती सस्मितमाह सस्म॥ स्वयंवरे राजकगोत्रवृत्तं वक्ष्यामि हत्वाकरवाणि वाणि॥७०॥ कुलं च शीलं च बलं च यूनां नानाभिनानाभुवनागतानां॥ एष
मतस्त्वं सवयाव हूकाम्म काचिंतुं कस्समय स्तवायं॥७१॥ जगत्त्रयीपंडितमंडितेयं सज्ञानमस्तान वसाविनीव॥ राज्ञांगुणज्ञापनकैतवेन संख्यावतः
श्रावयवाक्षुख्यानि॥७२॥ इतीरितात ब्ररणात्परागं गीर्वाणचूडामणिम ष्टत्रोषं॥ तस्यप्रसादेन सहाद्ययासा बाधायमूर्धादरिणीबभार॥७३॥ मध्ये
ससंसावततारबाळा गंधर्वविद्याधरकंठनाळा॥ त्रयीमयीस्फूतवळीविभंगा साहित्यनिर्वर्तितिदृकूतरंगा॥७४॥ आसीद्यथर्वा त्रिवळि त्रिवेदीमळा
दिनिर्गत्य चितायमाना॥ नानाभिवारोचितमेवकश्रीः स्मृतिर्यदीयादररोमरेखा॥७५॥ शिक्षैव साक्षाच्चरितं यदीयं कल्पक्रियाकल्पविधिर्यदीयः॥
यस्याः समस्तार्थनिरुक्तिरूपैर्निरुक्तविद्या खलु पर्यणंसीत्॥७६॥ जात्यावृत्तेन वर्त्सिघमानं छंदः सुजदृमस्त घदीयं॥ अम्भोकाद्वि विश्रांतिमयी नविभु
पर्वद्वयी संधिसु विक्रमध्यं॥७७॥ असंशयं सा गुणदीर्घसावकृतां दधानाविततिं यदीया॥ विधायिकात्वात्परं पराणां किंवार विव्याकरणेनकां
वी॥७८॥ स्थितैव कंठे परिणाम्य हारलताबभूवोदिततारहत्ना॥ ज्योतिर्मयीय जनाय विद्यामध्यंगमंकेन भृता विशांके॥७९॥ अवेमि वादिप्रतिवा
दिगाढस्वपक्षरागेण विराजमाने॥ तत्पूर्वपक्षोत्तरपक्षशास्त्रे रदच्छदोऽस्तु तवृतीयदीयो॥८०॥ ब्रह्मार्थकर्माथिकवेदसेदा द्विधा विधाय स्थित
यात्मदेहं॥ चक्रे पराद्धादनवारुयस्या मीमांसया मांसलमूरुयुग्मं॥८१॥ उद्देशपर्वण्यपि लक्षणेऽपि द्विधोदितैः षोडशभिः पदार्थैः॥ आन्वीक्षि
कीयदशनद्विमालीतां मुक्तिकामाकलितां प्रतीमः॥८२॥ तर्कारिसायद्वदनस्य तर्कवादस्य शक्तिः कथमन्यथा ते॥ पत्रं कदा तं गुणशालिपूगं कं
नादतः खंडयितुं प्रसक्तं॥८३॥ सपल्लवं व्यासपराशरास्यां प्रणीत सावाउसयी स्तविह्नु॥ तन्मत्स्यपद्माद्युपलक्ष्यमाणं यत्पाणियुग्मं वहते पुराणं॥८४॥

आकल्पविछेदविवर्जितोयःसधर्मचारस्त्रजजएवयस्याः॥पश्याभिरूढांकृतिमल्लमालीकंठस्थितःकस्यमुदेनवृत्तः॥नृपाभुवोढव्यांप्रणवस्ययस्याःस्त
।दिंडुनाक्तावृतमाळपत्रंतदईचंदेणविधिर्विपंचीनिक्वाणनाकोणधनुःप्रणिन्ये॥८६॥द्विकुंडलीदंतिसमाप्तलिप्याःकरांगुळीकांचनलेखनीनां॥केत्रयंमयं
णांस्मितभाःकंठिपैन्याःकायेयदीयेनिरमायिसारैः॥८७॥यासोमसिद्धांतमयाननेनश्रून्यात्मतावादमयोदरेव॥विज्ञानसामत्यमयांतरेवसाकारतासिद्धिम
याविळेव॥८८॥नीमस्तयागघतमोदितुतेवेळाक्रिळेयंतदयांळंविवध॥मयानिगाघंजगतीपतीनांगोत्रंचरित्रंचविचित्रमेषां॥८९॥अविंदतासौमक
रंदलीलांमंदाकिनीयच्चरणारविंदे॥अत्रावतीर्णागुणवर्णनायराज्ञांतदाज्ञावशगासरस्वत्यपि॥९०॥तत्काळवेधैःकाकुनस्वराधैरापामवाप्तान्नपतिः
प्रतीत्य॥तांलोकपाळैकपुरीणएषतस्यैसपर्यामुचितांदिदेश॥९१॥दिगंतरेभ्यःपृथिवीपतीनामाकर्षकोत्रहळसिद्धविद्यां॥ततःक्षितीशःसनिजांतनूजांम
ध्येमहाराजकमाजुहाव॥९२॥दासीषुनासीरचरीषुजातंस्फीतंक्रमेणाळिषुवीक्षितासुः॥स्वांगेषुरूपोज्ज्वलमथाङ्गनाभिमुद्वेलयंतीमवलोककानां॥९३॥
स्निग्धत्वमायाजळलेपलोपसयत्नरत्नांशुमजांमुकामां॥नेपथ्यहीरधुतिवारिवर्त्तीस्वच्छायसछायनिजांळिजाळाः॥९४॥विलेपनामोदमुपागतेन
तत्कर्णपूरोत्पळसर्पिणाचारतीन्नाहूतेनमधुव्रतेनकर्णेरहःकिंचिदिवोच्यमानां॥९५॥निरोधिवर्णीमरणाभ्रमत्तासांमत्काञ्चिकोत्रहळमीक्षमाणां॥स्मरस्व
चापमत्रमचालितेनुभ्रुवोविलासाद्दलितेवहंती॥९६॥सामोदपुष्पाम्बुगवासितांगीद्विरेफगारवाग्रज्ञायाक्विमाळां॥वसंतलक्ष्मीमिवराजमस्तैःकल्पद्रुमैरप्यभि
लष्यमाणां॥९७॥पीतावदातारुणनीळसांसांदेहोपदेहात्किरणैर्मणीनां॥गोरोचनाचंदनकुंकुमेणनाभीविलेपान्पुनरुक्तयंती॥९८॥स्मरंप्रसूनेनशरास
नेनजेतारमसौदधतीनळस्य॥तस्मैस्वपक्षाद्वदंमुशिल्पेबलद्विषःकार्मुकमर्पयंती॥९९॥विभूषणेभ्योवरमंशुकेषुततोवरंसांद्रमणिप्रभासु॥संभ्यस्मु
नःक्वापिनराजकस्यपातुंदृशाघातधृतावकान्तां॥१००॥प्रासूष्यवर्षैर्वियतःपतद्भिःषट्पदेनपक्ताम्रधृतद्विरेफैः॥तज्ञातिभ्रंगेणततोमुखेनविधेरहोवांछिते
विघ्नयत्नः॥१॥एतद्वरंस्याद्वितिराजकेनमनोरथातिथ्यमवापितायाः॥सखीमुखावायोत्स्फजेतामपांगात्कर्पूरकस्तूरिकयोःप्रवाहं॥२॥स्मितसुदंतच्छदकंपकिंचिद्वि
गंबरीष्वेतरदंशुहृदैः॥आनंदितोवीन्द्रामुखारविंदैर्मदंनुदंतीहृदिकौमुदीनां॥३॥प्रत्यंगभूषाद्युमणिच्छळेनयेलग्नतन्निश्वमळलोकनेत्रां॥हाराग्रजाग्रत
उन्नमरश्मिपीनाम्ननानीकुहरांधकारं॥४॥तज्ञोरसारास्मितविस्मितेतुप्रभाग्निरःकंपरुचोन्निनेतु॥विपांडुतामंडितचामरावळीनानामराळीहृतलास्यलीलां॥५॥
तदंगजोगावळिगायत्नीनांमध्येनिरुक्तिक्रमकुंठितानां॥स्वयंधृतामप्सरसांप्रसादंक्रियंहृतोमंडनमर्पयंती॥६॥तारारदानांवदनस्यचंद्रःचाकचानांच
नभोजयंती॥आकंठमस्याद्दितियंमधूनिमहीभुजःकस्यनभोजयंती॥७॥अळंकृतांगाद्भुतकेवळांगीस्तवाधिकाध्यक्षनिवेधलक्ष्मी॥इमांविमानेनसखांवि

वांतीपपावपांगैरथराजराजिः ॥८॥ आसीदसौ तत्र न कोपि मर्त्यरूपोऽद्भवदद्भुतस्य ॥ उल्लेखतुंगानि मुदानयस्य विनिद्ररोमांकुरदंतुराणि ॥९॥ अंगुष्ठ
मूर्ध्नो विनिपीडिताग्रा मध्येन भागेन च मध्यमायाः ॥ आस्फोटितेनैमीमवलोक्य तत्र नतर्जनीकेन जनेन नाम ॥१०॥ अस्मिन्सभाजे मनुजेश्वरेण तां खंजनाक्षी
मवलोक्य वृत्त ॥ पुनः पुनर्मौलिनान भुवो रुदस्ते पितरा ह्रियीवा ॥११॥ स्वयंवरस्याजिरमाजिहानां विज्ञाय भैमीमथ मन्मथिनार्थैः ॥ इदं मुदाविकचचित्तभावा
दवादि खंडाक्षरजिह्नजिह्वैः ॥१२॥ रंभादिलोभात्कृतकर्मभिर्नो मा भून्यैव भर्तुः स्मर मन्मथिपांथैः ॥ इत्येतयालोपि दिवोपि पुंसां वैमत्यमत्यप्सरसा रसायां ॥१३॥
रूपं यदाकर्ण्य जनाननेभ्यस्तत्तद्दिगंताद्वयमागमाम ॥ सौंदर्यसारादनुमूयमानादस्यास्तदस्माद्बहुनाऽकनीयः ॥१४॥ रसस्य शृंगार इति श्रुतस्य क्व ना
मजो गर्त्तिमहानुदन्वान् ॥ कस्मादुदस्थादियमन्यथा श्रीलावण्यवैदग्ध्यनिधिः पयोधेः ॥१५॥ लक्ष्ये धृतं कुंडलिकेसुदत्या ताटंकयुग्मं स्मरधन्विने किं ॥ स
व्यापसव्यं विशिखावाविसृष्टास्तेनैतयोर्याति किमंतरेव ॥१६॥ तनोत्यकीर्त्तिं कुसुमायुगस्य सैषा बतेंदीवरकर्णपूरौ ॥ यतः श्रवः कुंडलिकापराद्धशारखच्छः स्या
पयिता तमाभ्यां ॥१७॥ साक्षात्सुधांशुर्मुखमेव नैम्यादिवस्फुटं लाक्षणिकः क्षाशांकः ॥ एतद्भ्रुवो मुखस्य मनंगचापं पुष्पं पुनस्तद्गुणमात्रवृत्त्या ॥१८॥ रजःपदंषट्
ददकीरजुष्टं हि सात्मनः पुष्पमयं पुराणं ॥ अथात्मभूता ध्रुवं तां समेत्याभ्रूयुग्ममंतर्दुतमेषि चापं ॥१९॥ पमान्हि मे शांवृषि खंजरीटान्धि मुखमादाय विधिः
कूचित्तान् ॥ सारेण तेन प्रतिवर्षमुच्चैः पुष्णाति दृष्टिद्वयमेतदीयं ॥२०॥ एतद्दृशोरंबुरुहैर्विरोधे पंगोजनः पद्मतुतमुष्णो ॥ इतीव धाता तारत तारकाक्षि स्त्रीपुंस
माध्यस्थमिहाक्षियुग्मे ॥२१॥ व्यधत्त सोधेरतिकामयोस्तत्कंवयोस्या हृदि वासमेनोः ॥ तद्यजायत्पथुजाच्यातकुंभकुंभोनसंभावयति स्तनौकः ॥२२॥
अस्या भुजाभ्यां विजिता द्विसाक्षिं पद्मरोगप्रततल्मसूनं ॥ इहेप्सितेव न्ननगहाश्रीयः कैनेगीयते वाक्ररएवलोकैः ॥२३॥ छमेव तच्छंबरजं बिशिन्यास्तत्समम
स्यास्तु भुजाग्रसप्म ॥ उत्कंटकामुखमनेन नकोनालोकुत्कंरकंत्रा तशिरखैर्न खैर्यत्न ॥२४॥ जागर्ति मर्त्येषु तुल्यार्थमस्या योग्येति योग्यानुपलंभनंनः ॥ यद्यस्तिना
केभुवनेथवाधस्तदान कौतुस्कृतलोकबाधः ॥२५॥ नमः कृतेभ्योस्तु विधेर्नवास्तुस्पर्शंधियाप्यस्यनैव पुनस्तैः ॥ स्पर्शादिदं स्याल्ललितं हि शिल्पं मनोभुवोनंगत
यानुरूपं ॥२६॥ इमां नमस्कीमस्तजत्कराभ्यां वेधाः कराभ्यां सनकश्राभ्यां ॥ शृंगारधारां मनसा नत्तांति विश्रांतिधन्वा घमहीरुहेण ॥२७॥ उल्लास्यधातुस्तु स्तन
लितावकरेण श्रोणो द्विमेषास्तनयोर्गुरूर्वी ॥ तेनांतराळे त्रिभिरंगुळीनामुदीतमध्यत्रिवळीविलासा ॥२८॥ निजामतो घन्नवनीतजोंगीमेनांक्रमेणमोन्मीलित
पीतिमानं ॥ क्वत्वेंदुरस्यामुखमात्मनाभ्रन्दिशाकुनादुर्घटमंबुजेन ॥२९॥ अस्याः सचारुर्मधुरेवकारः स्मासंवितेनेमलयानिळेन ॥ अमूनिपुष्पेर्विदधेंगकानिचका
रवाचं पि कपंचमेन ॥३०॥ स्तुति स्मरस्यैव न धातुरेषा नास्या हि शिल्पीतरकारुजेयः ॥ रूपस्य शिल्पे वयसापि वेधाः निर्जीयते स स्मरकिंकरेण ॥३१॥ गुरोरपीमां

राम ॥३२॥

55

मणदोष्णकंठनिरुक्तिगर्वछदयाविनेतुं॥ श्रमःस्मरस्यैवतवं विहाय मुक्तिंगतानामनुतापनाय॥ ३२॥ आख्यातुमस्मिन्जनसर्वपीतां मैमीं तदेवांगमिरवा
तदिक्षु॥ गाथासुधाश्लेषवकूलाविलासैरवंचवकाराननचंद्रमिंदुः॥ ३३॥ स्मितेन गौरीहरिणी दृशोयं वीणावतीसुस्वरकंठभासा॥ हे मैव कायप्रणयांगनो
भक्त्याच मतिं क्रामति मेन कापि॥ ३४॥ इति स्तुवानः सविधेन तेन विलोकितः शंकितमानसेन॥ व्याहृत्य मसौ चितम[illegible]भुक्तेरारवडलस्तस्यनुनोदशंकां॥ ३५॥
स्वं नैषधादेशमहो विधायकार्यस्पृहे तोरपि नानलः सन्॥ किं स्यान्निवृत्याचमधर्चडदृष्टं तादृक्कृतत्याकरणः पुनःसः॥ ३६॥ इयंमियमधिरध्यंयातिनेपथ्यमंजु विशि
तिविशतिवेदीमुर्बसीसेयमुर्व्यां॥ इति जनजनितैःसानंदनादैर्विजघ्ने नलहृदिपरसैमीवर्णनाकर्णनाञ्चि॥ ३७॥ ॥ श्रीहर्षकविराजराजिमुकुटालंकारहीरः
सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेन्द्रियचयं मामल्लदेवी च यं॥ तुर्यःस्वादुसमुत्थमस्य दशमस्तस्य व्यरंसीन्महाकाव्ये चारुणि नैषधीयचरिते सर्गो निसर्गोज्ज्वलः॥ १०॥ ॥
तां देवतामिव मुखेंदुवसत्प्रसादामक्ष्णोरसादनिमिषेण निभालयंती॥ लाभायचेतसि ध्रतस्य वरस्य सीमस्मैमीद्दजातदनुराजसभाव भाज॥ १॥ न निर्मल
वयवक्षितिषु तदिक्षुसारले पुनःप्रीतिफलं निजदेहदं सात॥ दस्यापरं न हृदयेन न केवलं तैः सर्वात्मनैव सुतनोयुवभिर्ममज्जे॥ २॥ धामं तरावस्तुमतीमपि गा
धिजन्मायधन्यमैवनिरमास्यतनाकलोकं॥ चारुस्सयादगर्विष्यदसद्विमानैस्छादन्दभ्रमवलोकितुमागतानां॥ ३॥ कुर्वद्भिरात्मभवसौरभसंगदानं
रूपालवक्रचलवामरमारुतौघं॥ आलोकनाय दिवि संचरतां सुराणां तत्रार्चनाविधिरभूदधिवासधूपैः॥ ४॥ तत्रावनीन्द्रचयचंदनचंद्रलेपनेपथ्यगंध
वहगंधवहि गवाहाः॥ आलीशिरापतदनंगशरानुसारी संरुध्य सौरभमगाहत भृंगवर्गः॥ ५॥ उत्तुंगमंगलमृदंगनिनाददंभैः सर्वानुवादविधिबोधितसाधुमे
धाः॥ सौधध्वजःप्लुतपताकतया सिनिन्युर्मन्ये जनेषु निजताडवपंडितत्वं॥ ६॥ संभाषणं भगवती सदृशंविधाय वाग्देवता विनयबंधुनैरकंधरायाः॥ उच्चैश्च
तुर्दशजगज्जनतानमस्याः तत्राधिनासदसिदक्षिणपक्षमस्याः॥ ७॥ अभ्यागमन्मरवभुजामिह कोटिरेषा येषां पृथग्वदनमब्दशतातिपाति॥ अस्यां व
णीषमनसापरिसाध्यकं चिदुचितरनिरनुधावति तावकीना॥ ८॥ एषां तदीक्षणवशादनिमेषतैषा स्वाभाविकानि मिषता मिलिता यथाभूत्॥ आस्ये
तथैव तवनच्चधरोपभोगैर्मुग्धे विधावमृतपानमपि द्विधास्तु॥ ९॥ एषां गिरेः सकलरत्नफलस्तरुर्यः प्रागुग्धमभूमिसुरभेः खलु पंचशाखः॥ मुक्ताफलं
फलनसान्वयनामतन्वन्नाभाति बिंदुभिरिव च्छुरितः पयोधेः॥ १०॥ वक्रेंदुसन्निधिनिमीलदलारविंदद्वंद्वभ्रमक्षममथांजलिमास्य मोधे॥ कलापराध
सयचंचलभ्रमाणासान्यत्रगंतुममरैः कृपयाध्वमान्वि॥ ११॥ तत्र द्विरागमुदितं शिबिकाधरस्याः साक्षाद्विडौजनमनागपियानधुर्याः॥ आसन्ननाय

कविषण्णमुखानुमेयसौमी विरक्तवरितानुमयानुजग्मुः॥१२॥ रक्षःस्वरक्षणमवेक्ष्य निजं निरुत्तो विद्याधरेष्वधरतां वपुषैव सौम्याः॥ गंधर्वलंसदिनगं धमपि स्वरस्य
तस्याविमत्र्य विमुखोऽजनिया निवर्गः॥१३॥ दीनेषु सत्स्वपि कृताफलवित्तरक्षैर्धैरैरदत्तिनिमुखं त्रपयैव तस्यां॥ तेजानते स्मखुरत्राक्षिपति विव्रतां किंतां कल्प
बीरुधमध्वितिति नावतीर्णा॥१४॥ जन्यास्ततः फणभृतामधिपं सुरौघान्मां जिष्ठमंजिमविगाहिपदोष्ठलक्ष्मी॥ तां मानसं निखिलबाखियान्नवीनाहसाव
लीमिवघनागमयां बभूवुः॥१५॥ यस्याविस्तार खिलनाश्रयविस्तरोयमाख्यायतेपरिणदिमुनिस्तिः पुनस्सा॥ उत्फुल्लरामतकराईपराऊर्ध्वसाकांबाक्षींका
मत्तावतस्ससतत प्रगल्भा॥१६॥ आश्लेषलग्नगिरिजाकुचकुंकुमेनयः पदृस्त्रपरिरंसण[illegible]शोणमासः॥ यत्रोपवीतपदवी स्वजतेस त्रांसोःसेनासु
बासुकिरयं प्रथितःसितश्रीः॥१७॥ पाणौफणीस्तजतिकंकणतामयमेत्रोस्तोयंमनोहरमणीरमणीयमूर्त्तिः॥ कोटीरबंधनधनुर्गुणयोगपद्व्यापारपारग
मर्मुस्तजत्क्तत्तनुः॥१८॥ धत्तेकया रसनया मतमीश्वरं तोरप्यन्ययाल्वदधरस्य रसं द्विजिह्वः॥ आस्वादयन्युगपदेषपरं विज्ञोषं निर्णेतुमुत्तउत्तयस्ययदिस्ता
मःस्यात्॥१९॥ आशीविषेणरदनच्छददंशदानमेतेनतेपुनरनर्थतयानगण्यं॥ बाधांविधातुमधरेहिनताकीनेपीयूषसारघटितेघटतेस्य शक्तिः॥२०॥
तद्विस्फुरत्फणविलोकनकृतसीतेः कंपंवधीस्य पुलकं च ततोनुतस्याः॥ संजातसात्त्विकविकारधियःस्वसख्यान्न्यषेधउरगाधिपतिर्विलक्षः॥२१॥
तद्दृष्टिसिःस्वबरणेफणिनिर्निरासेनिःश्वस्यतस्किमपि सष्टमनाल्मनीनं॥ यत्राश्रयत्तु[illegible]मनसोपि विमानवाहो[illegible]हाप्रतीपपवनाशकुनान्नजग्मुः॥२२॥
क्षीसंकुचित्फणिगणाउरगप्रधानात्तांराजसंघमनयंत विमानवाहाः॥ संध्यानमद्दलकुळाकमल्लादिनीयकल्हारमिंदुकिरणाइवहाससासं॥२३॥
दृश्यास्यधाधिसवसीरुधतावधानास्त्रमीस्तुजोसजतसीमस्तुवोनिरीक्षां॥ आलोकितामपिपुनःपिबतांदृशोनामिच्छाविगच्छतिनवत्सरकोटिस्त्रिवंः॥२४॥
लोकेशाकेशावशिवानपियच्चकारशृंगारसांतरसत्रांतरशांतसावान्॥ पंचेंद्रियाणिजगतामिषुपंचकेन संक्षोलयाञ्चितनुतांवितनुर्मुदंवः॥२५॥ पुष्पे
षुणाधृवममूनिषुवर्षजन्तिकुंकारमंत्रबळसस्मितशांतशाक्तीन्॥ शृंगारसर्गरसिकद्व्यणुकोदरित्वंदीपाधिपान्नयनयोर्न्नयगोचरत्वं॥२६॥ स्वाहूदके
जळनिधौ सवनेन साऊंसव्यासवृत्ततवबारिविहारलीलाः॥ द्वीपस्यतंपतिममुंस्तजपुष्करस्य निस्तंभपुष्करतिरस्करणक्षमास्ति॥२७॥ सावर्त्तसावसेवद
दुतनासुरूपे स्वत्तोममेतदुपवर्त्तनमात्मनैव॥ स्वाराज्यमर्जयसिनश्रियमेतदीयामेतत्गृहेपरिगृहाणशचीविलासं॥२८॥ देवःस्वयंवसतितत्रकिंकस्य
यंस्त्वन्यग्रोधमंडळतळेहिमशीतळेयः॥ सत्वांविलोक्यनिजवीव्यमनन्यकल्पं सर्वेषुदारुषुकरोतुकरेणदर्पं॥२९॥ न्यग्रोधनादिवदिवःपतदातपा ॥३३॥

दिन्यग्रोधमात्मभरमैघारभिवावरोधहेतोः॥ तं तस्य पाविफूळनीळदळद्युतिर्य्यां द्वीपस्य पश्चिरिवपत्रजमातपत्रं ॥३०॥ नेभ्ये ततां च नतुवामुव
ने पुराजहंसस्य नप्रियतमा वृथमस्य कीर्त्तिः॥ चित्रं तु तद्धित्रादिमाऽह्रय मादित्रीती क्षीरं च नांबु च भिद्यः पृथगातनोति॥३१॥ दूरेपि सरूपरिषत
प्रथमार्चितेपिभृंगाररत्नं गिमधुरेपि कल्पावृक्षेपि॥ तस्मिन्नवघुमियमापतदेवनामयत्कोमळेन किळतस्यन तिनाम ॥३२॥ कूवालिवेल्लि
तमध्यास्ति रत्नं गिमेषालिंगं च कांतदनादरणस्य विघ्नं॥ राज्ञोपि तस्य तद्दलाघ्रजतापवह्निचिह्नीवक्षवमळि रध्वविभ्रमधूमः॥३३॥ राजा
तराभिमुखभिंदुमुखीमयेनां जन्याजनीहृदयतयेव निन्युः॥ अन्यानपेक्षितविधौ न खलु प्रधानवाचां प्रवृत्यवसरः सतिमव्यमत्ले॥३४॥ उच्चै
पुनर्भगवगवतीन्नपमन्यमस्ये निर्दिश्य दत्तपतमताऽवमता स्विनेयं॥ आलोक्यतामयमयं कुळशीलशाली शालीनतानतमुखस्य निजास्यबिंबं॥३५॥
एतत्पुरः पठदपत्रयमग्रमवंदिहृंदवागुंबरेरनवकाशतरेऽबरेस्मिन्॥ उत्पच्चुमस्तिपदमेवन मत्पदानामर्घोपि नार्घ पुनरुक्तिषु पातुकानां ॥३६॥ न
न्वत्र हव्य इति विश्रुतनाम्नि शाकद्वीपप्रशास्ति निसुधीषु सुधीभवंत्या॥ एतद्भुजाविरूढबंदिजयाऽन्ययापि क्रूरागिराजनि गिराऽजनि नातरंते ॥३७॥
शाकः प्रसुकृष्टदसमच्छविपत्रमाळभाराहरीष्यति तरुस्तव तत्र चित्तं॥ यत्पल्लवौघपरिरंभविजंभणेन रख्याता जगत्सु हरितो हरितः स्फुरंति ॥३८॥
स्पर्शेन तत्र कुळतत्तरुपत्रजन्मा यन्मारुतः कृमपि संयमदं मदधाति॥ क्रोतूहळं तदनु भर्यविधेहि भूयः श्रद्धं पराशरपुराणकथांतरेपि ॥३९॥
क्षीरार्णवस्तव कटाक्षरुचिच्छटानामन्वेतु तत्र विकटापितमायतालीं॥ वेळावनीवनततिप्रतिबिंबचुंबी किर्मीरितो भिचयचारिमचापलाभ्यां ॥४०॥
कल्लोळजाळचलनोपनतेन पीवाजीवातुनाऽनवरतेन पयोरसेन॥ अस्मिन्नखंडपरिमंडलितोरुमूर्त्तिर्व्यास्यते मधुजिदाप्तुजगाधिराजः॥४१॥
त्वद्रूपसंपदवलोकनजाततंद्रा कापातदाब्जयोरिह कुरंगशुक्लिलालनेन॥ भ्रूया ख्रिरायवक्रमळाकुलिता वधाना निद्रानुबंधमनुवेघयितुं धवस्य ॥४२॥ बाळा
तपैः कृतकृशोरिकृतां दृतां द्विस्तत्रोदयाचलळिताळाः परिशीळयंतु॥ त्वद्वित्रमत्रमपाजश्रमवारिधारिपातं गुळीगलितयानखलास्त्रयापि॥४३॥
न्र्णां कुरंबितमुदामुदयम्नगां कृत्रां क्रोसजत्वनघअंघिपरिभ्रमंस्याः॥ तत्रोदयाद्रिशिखरेतवदृष्यमास्य कांतमीरसंभवसमारचनाभिरामं ॥४४॥
एते नते विरहपावकमेत्य तावत्कामंस्त्वनामकलितान्वयमन्वभावि॥ अंगीकृतो विपदितत्तव वंदनाघेले क्रान्चयस्त्वमपि नन्वयमातनोतु॥४५॥
लक्ष्मीलतासमवलंबिभुजद्रुमेपि वागेवतायतनमंजुमुखांबुजेपि॥ साऽमुत्रहृष्णमज्ञीगणादेकमेवनाधिवमघवायदमुष्यदेवः॥४६॥
लक्ष्मीविलासवसतेसुमनस्तु मुख्यास्माद्दिप्रभुविलक्षगुणप्रसिद्धिं॥ स्थाने तांतरं तदनु निन्युरिमां विमानवाहाः पुनः सुरजितामिवगं

अथसर्ग॥

॥३४॥

घवाहाः॥४७॥न्यस्ततोनिखिळवाङ्मयदेवतासाहेमोपमेयतनुभासमभासतैनां॥एवंस्वचक्रबकवारनिवारितारिंचित्तेकुरूषकुरूविंदसमानदंति॥४८॥

द्वीपस्यपश्यदधितंयुतिपन्नमेतंक्रौंचस्यचंचळदृगंचळविभ्रमेण॥यन्मंडळेसद्विळमंडळसंनिवेशाःपांडुश्रकास्तिदधिमंडपयोधिपूरः॥४९॥

तत्राद्रिरस्तिप्रवदंघ्रिविहारयाचीक्रौंचंस्फुरिष्यतिगुणानिवयस्त्वदीयान्॥हंसावळीवळवळश्रुतिनादवाग्भिःस्कंधेषुहंदविवरेविवरीतुकामः॥५०॥

वैदर्भिदर्भदळपूजनयापियस्यगर्भेजनःपुरनरूदतिनजातुमातुः॥तस्यार्चनांरचयतत्रमृगांकमौळेस्तन्मात्रदैवतजनाभिजनःसदेशाः॥५१॥

नूजयचुंबिभिहिरोदयशैलशीळस्तेनास्तनंधयसुधाकरशेखरस्य॥तस्मिन्नुवर्णरसभूषणरम्यहर्म्यभूमहृदाघरयहेमघरावतंसाः॥५२॥

तस्मिन्नळिन्नुचइवस्मरवृद्धिजन्मघर्मोदबिंदुमयमौक्तिकमंडनंते॥जाळैर्मिलन्दधिमहोदधिपूरलोलकल्लोलचामरमरुत्तरुणिच्छिन्नन्तु॥५३॥

एतघनौनवनवंरवलुहंसवेषंवेदांतसंतरणहृरगमक्रमेण॥अभ्यासमर्जयतिसंतरितुंसमुद्रानंतुंचनिम्नमभितःसकूळान्दिगंतान्॥५४॥

तोस्मिन्नुपोरपिवृतेगणनादरिद्रैस्तन्वीनस्ताहृदयबंधमवापरूपे॥देवेनिरुंधतिनिबंधनतांवहंतिहंतत्रयासपरुषाणिनपोरूषाणि॥५५॥

तेनिन्धिरेन्नपतिमन्यमिमाममुष्मादसावतंससत्रिविक्रांताभतःपुमांसः॥रत्नाकरादिवतुषारमयूखलेखांलेखानुजीविपुरुषागिरिशोत्तमां

गं॥५६॥एवैकमद्भुतगुणंगतदूषणंचाहित्वान्यमन्यमुपगत्यपरित्यजंती॥एनांजगादजगदंचितपादपद्मापद्माभिवाच्युतहृजातरविच्युतांसा॥५७॥

ईशाःकुशोशयसनाभिशयेकुशोनद्वीपस्यलांछिततनोर्यदिवांछितुस्ते॥ज्योतिष्मतासममनेनवनीघनासुतत्वंविनोदयघतोदतटीषुचेतः॥५८॥

वातोर्मिदोलनचलद्दळमंडळायभिन्नाभ्रमंडळगळज्जळजातसेकः॥स्तंबःकुशास्यभवितांबरचुंबिचूडश्चित्रायतत्रतवनेत्रनिपीयमानः॥५९॥

पायोधिमाथसमयोत्थितसिंधुपुत्रीपत्नत्वकजार्पणपवित्रशिळासुतत्र॥प्रत्यासहावहविहारमयेविलासैर्नानंदभिंदुमुखिमंदरकंदरासु॥६०॥आरो

हणायतवसज्जइवास्तितत्रसोपानशोभिवपुरस्यसमवळिछटाभिः॥मेगींइवेषिशातघटैः॥पिरताभिरभिस्तुत्याचळठःकृतरत्नकृतकृगोत्रगात्रि॥६१॥

मध्यानगःसभुजगप्रभुवेषघषिलेखाचळळद्धवलनिर्झरवारिधारः॥चन्द्रेजयोःस्वभरयंत्रितशीर्षशोषशेषांगवेष्टितततेनुभ्रमेममातनोतु॥६२॥

एतेनतेस्तनयुगेनसुरेभकुंभौपाणिद्वयेनदिविषद्रुमपल्लवानि॥आस्येनसस्मरतुनीरधिमंथरोत्थंस्वच्छंदभिंदुमपिसुंदरिमंदराद्रेः॥६३॥

वैदर्भवचोभिरखिळैःहतकौतिरलेहेतुंविनेवघ्नतनिस्पराघ्यलेः॥मीमांसयेवभगवत्यमतांश्रुगोळौतस्मिन्महीभुजितयानुमतिर्नभेजे॥६४॥

राम

॥३४॥

तस्मादिमां नरपतेरपनीय तन्वीं राजन्यमन्यमथ जन्यजनः स निन्ये ॥ स्त्रीत्वावधारितपदाम्न विमन्त्रयंयांत्वामथीनिवत्यविधनादिव विन्नविन्नां ॥ ६५ ॥ देवी
पवित्रितचतुर्भुजवामभागा वागाळपत्पुनरिमां गरिमाभिरामां ॥ अस्यारिनिःकृपकृपाणसनाथपाणेः पाणिग्रहादनुगृहाण गणं गुणानां ॥ ६६ ॥ द्वीप
स्य शाल्मल इति प्रथितस्य नाथः पाथोधिना वलयितस्य सुरांबुनाऽयं ॥ अस्मिन्नपुष्पतिन विस्मयसे गुणाब्धौ रक्तातिळप्रसवनास्ति [illegible] कृनाऽ[illegible] द्भवा ॥ ६७ ॥
विप्रेषयत्यदधिमेकृतमेत्र सत्कृय स्तेषु पंचसु विपायन सीधुसिंधुः ॥ तस्मिन्ननेन च निजालिजनेन च त्वं साकं विधेहि मधुरा मधुपानकेळीः ॥ ६८ ॥ द्रोणः
सतत्रवितरिष्यति भाग्यलभ्य सौभाग्यकार्मळ्ळमयीमुपदां गिरस्ते ॥ तद्वीपदीप इव दीप्तिभिरेषधीनां चूडामिलज्ज्वलधैदकूल्लदर्शनीयः ॥ ६९ ॥ तद्वीपल
क्ष्मपक्ष्मपुत्राल्मलितलजालैः क्षोणीतळे मृदुनि मारुतचारुकीर्णैः ॥ लीलाविहारसमये चरणार्पणानि योग्यानि ते सरससारसकोमलांघ्रि ॥ ७० ॥ एतन्मु
णाश्रवणाकाळविजृंभमाणतल्लोचनांचळनिकोचनसूचितस्य ॥ भावस्य चक्रुरुचितं त्रिविक्रमास्ते तामेकतः क्षितिपतेरपरं नयंतः ॥ ७१ ॥ तां भारती पुन
रभाषत नन्वमुष्मिन्क्राम्भीरपंकनिमग्नजनानुरागे ॥ श्रीखंडपेकृमयदिग्जयकीर्तिराजि राजन्नुजे भज महीभुजि भेभिकानं ॥ ७२ ॥ द्वीपं द्विपाधिपति
मंदपदे प्रवालास्तिल्लसोप्लसितमयं क्षितिपस्तदस्य ॥ मेधातिथेस्त्व मुरसि स्फुरसुष सैरथ्यासा क्षाघ्यथैव कृमळायमलार्जुनारेः ॥ ७३ ॥ क्रूसे महीयसि म
ही वलयातपत्रे तते क्षिते खलु तवापि मतिर्न विन्नी ॥ खेलां विधातुमधिशारद विल्लेबिदेला लालोलालोरिलगिजनिताजनितानुरागे ॥ ७४ ॥ पीत्वातवाधर
सुधां वसुधासुधांशुर्न श्रद्धधातु रसमिक्षुरसोदवारां ॥ द्वीपस्य तस्य दधतां परिवेषवेषं सोयं न मत्स्यतचकोरचलाचलाक्षि ॥ ७५ ॥ सूरं न सौर इव नेंदुमवी
स्यतस्मिन्नभ्याति यस्तदितरत्रिदशानभिज्ञः ॥ तस्येंदवस्य भवदास्यनिरीक्ष्ये वदनैर्भ्रमतो [illegible] नत्त्रवत्त्ववक्त्री र्निजावः ॥ ७६ ॥ उत्तंसपिणीनकि[illegible]ठ तस्यतरं
गिपीयात्वनेत्रयोरहह तत्र विपात्रिजाता ॥ नीराजनायतनवनीरजराजिरास्तामस्त्रांजसानुरजराजनिराजमाने ॥ ७७ ॥ एतनघत्रोभिरखिव्व दुवनुनिसंतु
हंसा दुग्धीहते तद्भमयव्येतिमेदमुग्धाः ॥ क्षीरेपयस्यपि पदद्वयवाचिनूयं नानार्थकोत्र विषये घमघोघमस्ते ॥ ७८ ॥ कूर्मः कूर्मस्यनळमप्पल [illegible]जुकूलबोः
कीर्तीः स चैष च समादिन्नातस्म वक्तुं ॥ स्वद्वीपसीमसरिदीश्वरपारपारवेलाचलाक्रमणविक्रमकक्रमेण ॥ ७९ ॥ अंभोजगर्भरुचिरांघविदग्धसुरस्त्रगर्भ
रूपमपि रूपजितत्रिलोकं ॥ वैराग्यरूक्षमवलोक्य कृयत्नि स्म भूपं दधिः पुरत्रयरिपोरिव पुष्पचापं ॥ ८० ॥ ते तां ततोपि च वहत्सु जगेद्द्वीपादं समिक्षते स्थळं समान
विमानदंडाः ॥ चंडद्युते रुदयिनीमिव चंद्ररेखे रवां सोत्कंठकेरवचनीसुरतप्ररोहाः ॥ ८१ ॥ भूपेषु [illegible]नमनागपि चित्तवृत्तिचित्ताविस्मेरयावचनदेवतयातयाथ

60

वापीगुणोदयत्तणीकृतपाणिवीणानिक्वाणयापुनरत्राणिमृगेक्षणासा॥८२॥यन्मौळिरत्नमुदितासिमएषजंबूद्वीपस्तदर्थमिलितैर्युवभिर्विभाति॥तो
लायितेन बकुनाप्तवत्रीतिकंप्रः कंदर्पलीकृइवखात्पतितस्त्रुटित्वा॥८३॥विषण्वतः परिजनैरयमंतरीयैस्तेषामधीन्नाइव राजति राजपुत्रि॥हे माद्रिणाकृनव
दंडमहातपत्रकैलासरश्मिचयचामरचक्रचिह्नः॥८४॥एतत्तरुस्तरूपि राजति राजंबूःस्थळोपलानि व विभ्रत्य फळानि यस्य॥सिद्धस्त्रियः प्रियमिदं
निगदंति दंतियूथानि केनतरूमारुरुक्षुः पथेति॥८५॥जांबूनदं जगति विश्रुतिमेति हृद्यसौत्स्नामत्वापि सा तवरुचा विजितश्रियस्याः॥तज्ञां बवदृव
मवास्य सुधाविधौ बुजैर्बूस्तरिबृहतिसीमनिकंबुकंठि॥८६॥अस्मिन्नजयंति जगतीपतयः सहस्त्रमस्त्राम्बुसार्द्ररिपुतद्वनितेषुतेषु॥रंभोरुचारुकृतिचि
त्तवचित्तबंधिरूपाग्निरूपयमुदाहमुदाहरामी॥८७॥प्रत्यर्थियौवतवतंसतमालमालामीलत्तमःप्रकरतस्करशौर्यसूर्ये॥अस्मिन्नवंतिनृपतौ गुणसं
ततीनां विश्रामधाम निमनो दमयंति किं ते॥८८॥तत्रानुतीरवनवासितपस्विविप्राशिप्रातवोर्मिभुजयाजलकेलिकाले॥आलिंगनानि ददती भवता वय
स्याहास्यानुबंधरमणीयसरोरुहास्या॥८९॥अस्याभिरत्राम्य पुरमुज्जयिनीभवानीजागर्त्तियासुभगयोबतमौळिमाळा॥पत्यार्द्धकाय घटनाय मृगा
क्षितस्याः शिष्याभविष्यसि चिरं वरिवस्ययापि॥९०॥निःशंकमंकुरिततां रतिवल्लभस्यदेवः स्वचंद्रकिरणामृतसेचनेन॥तत्रावलोक्य सुदृशां हृदयेषु रू
द्रस्तदेहदाहपुनमाहसविस्मविप्रः॥९१॥आगःशतं विदधतोपि समंदकामानोधीयते परुषमस्तरमस्य वामाः॥चांडीनतज्जहरमौळिकलायालुरेखा
नध्यायेहे तु तिथिकेतुरयैतिलेखा॥९२॥भूपं व्यलोकत नहरतरानुरक्तंसाकुंडिनावनिपुरंदरनंदिनी तं॥अन्यानुरागविरसेन विलोकनाङ्गजा
नाभिसम्यगविलोकनमेव रम्यम्॥९३॥जैमीगितानि शिबिकामधरेवहंतः सासान्वयप पिपृथ्वं चनजानतेस्म॥गुरूस्तथापि सविधस्थितसंमु
खीनभूपालभूषणमणिप्रतिबिंबितेना॥९४॥जैमीम वापयत जन्यजनस्तदन्यं गंगामिवक्षितितलं रघुवंशदीपः॥गांगेयपीतकुचकुंभयुगां च
हारचूडासमागमवशेन विभूषितांच॥९५॥तां मत्स्यलांछनदराचिंतचापनासानीराजितभ्रुवमभाषत भासितेत्रा॥ब्रीडाजडे किमपि सूचय चेतसा
चेतत्क्रीडारसेवहसिगौडबिडौजसीह॥९६॥एतद्घनानि रमव्वानि कुळानि भासां तद्ध्वंतु मारकिरणास्यतणीकृतानि॥स्थाने ततो वसति तत्र सदा
सुधाब्धौरं कुस्तदंकुरवनीकवलाभिलाषात्॥९७॥आलिंगितः कमलवत्कुरवक्तत्वया यं नृपाभः सुमेरुशिखरेव वनवःपयोदः॥कंदर्पमूर्द्धरुहमंडनचंप
कस्त्रग्दाम त्वदंगरुचिकंचुकितश्चकास्तु॥९८॥एतेन संमुखमिलत्करिकुंभमुक्ताःकौक्षेयकाग्निहतिभिर्विबभुर्विमुक्ताः॥एतद्भुजोष्मभवशेनिःसह

राम

या विकीर्णाः प्रेंखे स्वेदबिंदव इवारिनरेंद्र लक्ष्म्याः ॥९९॥ आश्चर्यमस्य वकुनामवचीनवापदजानुगाम्बुजयुगाद्दुरितः प्रतापः ॥ व्यापन्नदान्नाय विसा
रितसप्ततंतुजन्मा चतुर्दश जगंति यशःपटश्च ॥१००॥ औदास्य संविदवलंबितमन्यमुद्राम स्मिन्द्रगो निपतितामवगम्य मैन्याः ॥ स्वैनैव जन्यजनता
न्यमजीगमत्तां सुलंम्रतीगितविभावनमेव वाचः ॥१॥ एतां कुमारनिपुणां पुनरप्यमाणी द्राणी सरोहजमुखि निर्भरमारभस्व ॥ अस्मिन्न संकुचित
पंकजसरव्य त्रिशक्षानि स्मातदृष्टि परिरंभविजृंभितानि ॥२॥ प्रत्यर्थिपार्थिवपयोनिधिमाथ्यपंथ पथ्वीधरः पृथुरयं मथुराधिनाथः ॥ अश्मक्ष्म जातमनु
यातिन शार्वरीशाः श्यामां वकुर्कुरवपुर्वदनांबुमस्याः ॥३॥ बाळे धराधरितनैकविधप्रवाळे पाणौ जगद्विजयकार्मणमस्य पश्य ॥ ज्याघातजेन रिपुराजकधू
मकेतुतारायमाणमुपरज्यमणिं किणेन ॥४॥ एतत्कुमारणिम्स मुद्भवविक्रमाग्नि त्रिकं धनुर्गुणकिणः खलु धूमलेखा ॥ जातं ययारिपरिषन्मशकार्थया
शु विश्राणनायरिपुदारदृगंबुजेभ्यः ॥५॥ श्यामीकृतां मृगमदैरिव माथुरीणां धौतैः कलिंदतनयामधिमध्यदेशं ॥ तत्रापि कालियमहाह्रदनाभिजांत्
रोमावळीमिव विलोकयितासि भूमेः ॥६॥ गोवर्धनाचलकूलापिचयप्रचारनिर्वासिता हि निघने सुरभिप्रसूने ॥ तस्मिन्जनेनेन सह निर्विशानि र्विशांकवृं
दावने वनविहारकुतूहळानि ॥७॥ नावीकरः करुहांकुरकोरकोपितहल्लिपल्लवचये तव सौख्यलक्ष्यः ॥ अंतस्तवदास्यहृतसारतुषारभानु शोभानुका
रिकरिदंतजकर्णिकः ॥८॥ तज्जाःस्म मांबुसुरतांतमुदानितांतमुत्कंट कस्तनयुगे तव संचरिष्णुः ॥ एवं जनस्त्वं जननजनः कपिकः पथिकः पिपासुः पाताकुरंग
मदपंकिळमप्यशंकं ॥९॥ प्रजाविधौ मरवभुजामुपयोगिनो ये दिक्चक्रराः कमळनिर्मळकांतिभाजः ॥ लक्ष्मीमनेन दधते नुदिनं वितीर्णे स्तेहाटकैः स्फुटवशा
टकगौरगर्भाः ॥१०॥ वैरिश्रियः प्रतिनियुद्धमनामुवन्यः किंचिन्नतप्यति धरावलये कवीरः ॥ स त्वामवाप्य निपतन्मदने षुवृंदस्यंदीनितप्यतु मधूनि पिब
न्निवायम् ॥११॥ तस्मादियं क्षितिपतिक्रमगम्यमानमध्वानमेष्यत नपादवतारिताक्षी ॥ तत्रावबोधबुधतां निजचेष्टयैव व्याचक्षते स्म शिबिकानय
नेयियुक्ताः ॥१२॥ भूयोपि भूपमपरं प्रतिसारतीतां त्रस्यच्चमूरुचलचक्षुषमाचचक्षे ॥ एतस्य काशिनृपतेस्तमवेक्ष्य लक्ष्मीर्मक्ष्णोः सुखं जनय खं
जनमंजुनेत्रे ॥१३॥ एतस्य सावनिभुजः कुळराजधानी काशी भवोत्तरणधर्मतरिः स्मरारेः ॥ यामागता दुरितपूरितचेतसोपि पापं निरस्य चिरजं विर
जीभवंति ॥१४॥ आलोक्य नाविविधिकर्तृकलोकसृष्टिकष्टानि रोदिति पुरा द्रुपयेव रुद्रः ॥ नाम्नैव यो तिमिवमात्रमथयत्तां संसारतारणतरीमस्य ज

पुरीसः॥१५॥ वाराणसीनिविशतेन वसुंधरायां तत्र स्थितिर्मखभुजां भुवने निवासः॥ तत्तीर्थमुक्तवपुषामत एव मुक्तिः स्वर्गात्परं पदमुदेतु मुदे
तु कीदृक्॥१६॥ सायुज्यमृच्छति भवस्य भवाब्धियादस्तांपत्युरेत्य नगरीं नगराजपुत्र्याः॥ भूताभिधानपटुमद्यतनीमवाप्य भीमोद्भवे भवति भावभि
दास्ति धातुः॥१७॥ निर्विश्य निर्विरति काशिनिवासिभोगान्निर्माय नर्म च मिथो मिथुनं यथेच्छं॥ गौरीगिरीशघटनाधिकमेकभावं शर्मोर्मिभिः कंचुकितमंच
तिपंचतायां॥१८॥ नश्रद्दधासि यदि तन्मम मौनमस्तु वक्ष्यामि जातमयमेव तवानुभूत्या॥ नस्यात्कनीयसितरां यदि नामकान्त्या राजन्वती मुदिरमंडन
मञ्चनाभ्यः॥१९॥ ज्ञानाधिकासि सुकृतान्यधिकाशिकुर्याः कार्यं किमन्यकथनैरपि यत्रमत्योः॥ एकं जनायमततामभयप्रदानमन्यत्कन्येव हलमतस
मवारितार्थि॥२०॥ अमर्त्तुरस्य रतिरेधि मृगाक्षि मर्त्तो सोयं तवास्तु कुसुमायुध एव मर्त्तः॥ मातेचताविव युवां गिरिशांविराड्मौराकुमास्तु भुवितत्र
रतावतारो॥२१॥ कामानुशासनशतेऽसुतरामधीती सोयं रहो नरवपदे मेहतुस्तनोते॥ रूपाङ्गिनाचरणकुंकुमपंकरागसंकीर्णशोणकरचारुरलांककार
रैः॥२२॥ पृथ्वीशएषमनुदनुवदनं गतापमालिंग्य कीर्तिचयचामरचारुचापः॥ संग्रामसंगतविरोधिशिरोधिदंडखंडस्फुरत्प्रहारसंप्रसरत्प्रतापः॥२३॥
वस्त्वस्त्वदुग्रविरहादपि नास्य दीर्णवज्रायते पतनकुंठितशत्रुशस्त्रं॥ तत्खंडदखंडदलतया भुजयोर्नतेजोवह्निर्नमस्सरिवधून्यनांबुनापि॥२४॥ क्लिन्नद्रुमाजग
तिजाग्रतिलक्षसंख्या स्कल्योपनीतपिककाकफलोपभोगाः॥ स्कंत्यस्य कल्पविटपीफलसंप्रदानं कुर्वन्स एष विबुधानमृतैकवृत्तीन्॥२५॥ अस्मै करं प्रवितरं
तु नृपानकस्मादस्यैव तज्जयदमूलमतिभूष्टपाणाः॥ देवाघदिप्रवितरंति न ते न देवने दलपानिजरूपाणवरग्रहाय॥२६॥ एतद्गलेः स्मणिकृतामपिभूरखुराग्रस्पर्शायुधं
रसरयादसमापयद्भिः॥ दृश्येयकेवलनभःक्रमणाश्ववाहैर्वीरैरलुप्यत सहस्रदृगर्वगर्वः॥२७॥ तद्वर्णनासमय एव समेतलोकशोभावलोकनपरातमसौ निरासे॥ मानी
तया गुणविदाय दनादतोसौ तद्भूभृतां सदसि दुर्यशसेव मेस्तो॥२८॥ सानंतनानाप्यतेजः स्मरनिविष्टमरुत्पार्थिवांदिवभाजश्चित्तेनाश्रानुपस्तान्समभस्यमणु
णामुंचती गरुणभावा॥ पापैरेवाग्वर्त्तिरूपं पुरुषमनुचिदंभोधिमेकं स्मुभांगिनिःसीमानंदमासीदुपनिषदुपमातत्परीभ्यभ्यमयमयः॥२९॥ ॥ ॥ ॥

राम

श्रीहर्षकविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यम्॥ श्रृंगारामृतसीतगावयमगादेकादशस्तन्महाका
व्ये चारुणि नैषधीयचरिते सर्गो निसर्गोज्ज्वलः॥ ॥११॥ ॥शाके १६११ सुक्लनाम संवत्सरे मार्गशीर्षशुद्धतृतीयायामिदं नैषधपूर्वार्द्धं समाप्तम्॥ ॥३६॥

॥श्रीगणेशाय नमः॥ श्रियाश्रियालंब्यविलंबमाविळविलासिनः कुंडिनमंडनायितं॥ समाजमाजग्मुरथो रथोत्तमास्तमासमुद्रादपरे
परे नृपाः॥१॥ ततः सुसैम्यावहृतेहृतेन्द्रपौर्वि निश्वसद्भिः सदसि स्वयंवरः॥ विरागतैस्तैर्वितत द्विरागतैः स्मरत स्फुरद्भिरानंदमहार्णवैर्नवैः॥२॥
वलत्पदस्त्रत्पदयंत्रणे गितस्फुटाञ्चायामासयतिस्मराजके॥ श्रमंगताया नगतावपीयमत्युदीर्य धुर्यः कपटाज्ञनीजनः॥३॥ नृपानुपक्रम्य
विसृषिता सनानुसनातनी सा सुषुवे सरस्वती॥ विहारमारस्य सरस्वतीः सुधा सरस्वतीवाङ्तनू रनूच्छिताः॥४॥ दणीषवर्णनिसुवर्ण
केतकीप्रसूनपर्णादितुपर्णमादृतं॥ निजामयो ध्यामपिपावनीमयं स वन्मयो ध्यापतिना वनीपतिः॥५॥ नृपीयतां नामचकोरजिह्वयाक
थं विदेतन्मुखचंद्रचंद्रिका॥ इमां किमावामयसेन च सुषी विरंचकोरस्य सवन्मुखस्पृशी॥६॥ अपां विहारे तवहारविभ्रमं करोतु नीरे
पृषदुत्करस्तारन्॥ कठोरपीनोच्चकुचद्वयीतटं त्रुटत्तरः सारवसारवोर्मिजः॥७॥ अखानि सिंधुः सम पूरि गंगया कुले किळास्य प्रसस
सर्जन्स्यतो॥ विलंघ्यते वास्य यशः श्रातेरहो सतां महत्संमुखधाविपौरुषं॥८॥ एतद्यशः क्षीरधिपूरगाहि पतत्यगाधेव वनं कवीनां॥

क्र ८

एतद्गुणानां गणना ऽपातः प्रत्यर्थिकीर्तिः खटिकाः क्षिणोति॥९॥ सास्य दंष्ट्राकरीरतां दधदयं वीरः कथं कथ्यतां मध्युष्टापि हि कोटिरस्य
समरे रोमाणि सत्वांकुराः॥ नीतः संयति बंदितिः श्रुतिपथं यन्नाम वर्माविळीमंत्रस्तं नयति प्रतिक्षितिरुत्तांद्गो स्तांसकुंसीनसान्॥१०॥
तादृग्दीर्घविरं विवासरविधौजानामियत्कर्तृतां शंके यत्प्रतिबिंबमंबुधिपयःपूरोदरे वाडवः॥ देव्याऽकीर्तिकलिंदशौ न्तमुतया
नयाः स्पयद्दोर्द्वयी॥ कीर्तिश्रेणिमयी समागममगाद्गंगा रणप्रांगणे॥ तत्रास्मिन्चिनिमज्य बाहुजसटे रारं त्सिरं स्तापरैः रंसानंद
निकेतनंदनवनक्रीडादराडंबरः॥१२॥ इति श्रुति स्वादित तद्गुणस्फूतिः सरस्वतीवाड्मय विस्मयोद्भया॥ शिरस्त्विरः कंपनयैव सी
मज्ञानतं मनोरथं यमन्यमन्यत॥१३॥ युवांतरं सा वचसा मधीश्वरा स्वरामृतं न्यक्कृतमत्तकोकिला॥ त्रात्रांसससंसक्तकरैव

+ व्योमव्यापिविपक्षराजकयशः स्ताराः परासाद्युकः कासामस्य न सप्रतापतपनः पारंगिरां गाहते॥११॥

तद्दिशा निशापतिज्ञातिमुखीमिमां प्रति ॥१४॥ न पांडुरूमंडनमेण लोचने विलोचने नापि नृपं पिपासति ॥ दशा विशेषकाशानन्नमे नमीरितुं
तरंगया पांगदृशा दृशा त्विषः ॥१५॥ पुविश्वमिर्यानिवलंबमंबरे विहर्तुमस्यास परंपरापरा ॥ अहो महावंशमसमाश्रितास कौतुकं नस
तिकीर्तिनर्तकी ॥१६॥ इतो स्मिया स्वपति स्मिर्वनं वनादटत्रि रूक्षैरटवीत्वमीयुषी ॥ निजापि सा ऽवापि विरात् पुनः पुर[illegible]री पुनः स्वमध्या
सिविलासमंदिरं ॥१७॥ आसीदासीमत्त्रमीवलयमलयजालेपनेपथ्यकीर्तिः सि[illegible]ाकूपारपारीसदनजघनघनोमीतवा [illegible]गतापः ॥
वीरादस्मात्परः कः पदयुगयुगपन्यातिरूपा ऽतिरूपश्चूडारत्नोडुपलीकरपरिचरण ऽमेदनंदन्नखेडुः ॥१८॥ [illegible]गा ऽकीर्तिमषीमली
मसूतमत्रत्यधिसेनासटश्रेणीतिंदुककाननेषु विकसत्यस्यप्रतापानलः ॥ तस्मा उत्पतिताः स्फुरंति जगदुत्संगे स्फुलिंगाः स्फुटं
साळोकृतसवास्मिसानुजातस्तु गजं सारिदं सोळयः ॥१९॥ एतद्दंतिबळे विलोक्य निखिलामालिंगितांगीभुवं संग्रामांगणसीम्नि जंगम
गिरिस्तोमभ्रमाधायिभिः ॥ पृथ्वीद्रः पृथुरेत दुग्रसमरंग्रे स्नोपनम्राम स्वश्रेणी मध्युवरः पुनः क्षितिधर स्तोपाय धत्ते धियं ॥२०॥ शशांसदा
सीगित विद्धि दर्ज्जाभितो नतुरचाभि निपस्य कौतुकं ॥ यदेष सोधागनटे पटांचळे ऽनलेपिकाकस्य पदार्पणग्रहः ॥२१॥ ततस्तद प्रस्कं
तसाक्षितोस्थितैः सदस्तदभ्येति हसैः सदः सदां ॥ स्फुटाजनि म्ना निरतो स्यतत्पतेः सितेहि जायतस्त्रितैः सुलक्षणा ॥२२॥ ततोनु देव्या
जगदेमहेंद्रपुरंदरं साजगदेकवंद्यया ॥ तदाजवादवर्जित तर्जनीकया जनीकया विस्तर विस्त्ररूपया ॥२३॥ स्वयंवरो द्वारमहेहणी
ख हेमहेंद्र शैलस्य महेंद्रमागतं ॥ कलिंगराजानां स्वकुचद्वयश्रिया कलिंगराजानां भरणुतश्चकुंभयोः ॥२४॥ अयं केळ्ळायात इती रिपो
रबागस्याद्याद स्परि[illegible]पुर्ह्थावनं ॥ ऋता स्तु उत्त्वापि गिरस्तद क्षराः पठद्भिरत्रासि भुके वनेपिसः ॥२५॥ इतस्त्रसद्विटुतत्त्तस्थडु
क्षिता प्रियाथ दृष्टा व[illegible]नमानवीजनैः ॥ शशांसपृष्ठानुतमालदेशराजं शास्त्रि विलिख शीतळतां किळ ॥२६॥ इतो पि किं वीरयसे

शीतळ

मुं२
प४
ध्य८
ह४

त

नकुर्वतोर्न्नैपान् धनुर्बाणिगुणौर्वशंवदान्॥ गुणेन शुद्धेन विधाय निर्भरं तमेन सुबीरवलयोर्वशीवशं॥२८॥ एतद्गीतारिनारीगिरिबिलविगल
द्वासरानिःसरंती स्वक्रीडाहंसमोहग्रहिलशिशुसत्राप्रार्थितान्निद्रवंद्रा॥ आक्रंदद्दूरियत्तन्नयनजलमिलद्बंद्रहंसानुबिंबप्रत्यासन्नप्र
हृष्यत्तनयविहसितैराश्वसीन्यश्वसीद्वा॥ अस्मिन्दिग्विजयोद्यतेपतिरयं मेस्तादिति ध्यायिनी कंपं सालिकसावमंचति रिपुश्रोणीश्रद
राधरा॥ अस्येवासिमुखं निपत्य समरे यास्यद्भिरूर्ध्वं निजैः पंथा सास्यति दृश्यते बिलमयः प्रत्यर्थिभिः पार्थिवैः॥२९॥ विज्ञाणे रणव
वरादरिगणे त्रस्तैः समस्तैः पुनः कोपाकोपि निवर्तितेयदिसटः कीर्त्याजगत्स्फूर्तः॥ आगच्छन्नपि संमुखं विमुखतामेवाधिगच्छत्यसौ
ड्रागे[illegible]छुरिकारयेण ठ[illegible]गितिच्छिन्नोपसर्पद्भिराः॥३०॥ ततस्तु दुर्वैरिकुगुणोद्धुतादिव स्वच्छकूपप्रेंगुलिनाच्छदायिनी॥ विधीयतामान
नमुत्कृणेति सा जगाद वैदग्ध्यमयैर्वणितेव तां॥३१॥ अनंतरं नाम वदन्नृपांतरं तदध्वदृक्तारतरंगरिंगणा॥ तणीत्तवलुप्यत्तारं सरस्व
तीस्वतीव्रतेजः परिलूतलूतलं॥३२॥ तदेव किंतु क्षियुतेन काक्षतिर्यदेषदूतस्य मुखेन कांक्षति॥ प्रसीद कांचीमयमाच्छिनत्तु ते प्रसह्य
कांचीपुरलूपुरंदरः॥३३॥ मयि स्थितिर्नन्वतयैव लभ्यते दिगेव तु स्तोच्यतया विलंघ्यते॥ इतीव चापं दधदाशुगं क्षिपत्रयं नयं स[illegible]म्यगु
पादिशाद्द्विषां॥३४॥ अदः समित्संमुखवीरयौवत[illegible]टज्जुजां कंबुमृणालहारिणी॥ द्विषत्कृणस्त्रेण दृगंबुनिर्झरे यत्र रोमराजावलि
रस्य लेखति॥३५॥ सिंदूरद्युतिमुग्धमूर्द्धनि धृतस्कंधावधिव्यामिके व्योमांतस्पृशि सिंधुरेऽस्य समरारंभाद्धुरे धावति॥ जानीमो
नुयदिभ्रदोषतिमिरव्यामिश्रसंध्याधियैवास्तं यांति समस्तबाहुजमुजा तेजःसहस्रांशवः॥३६॥ हित्वा दैत्यारिपौरुषः स्वसवनंम्र
न्यत्वदोषस्फुटासीदन्मर्कटकीटकृत्रिमसितछत्रीतवकौस्तुभं॥ उत्क्षिप्तवानिजसभपप्रमपितद्वक्त्राचनम्रीहितं लूतातंतुसिरंत
रस्यभुजयोः श्रीरद्यविश्राम्यति॥३७॥ सिंधोर्जैत्रमयं पवित्रमसृजत्तत्कीर्तिपूर्तान्द्भुतं यत्रस्नांति जगंति रंति कवयः केवानवाचं

यमाः॥ यद्विंदुश्रियमिंदुरंचति जलं वाविश्य दृश्येतरा यस्यासौ जलदेवतास्फटिकभूर्जागर्ति यागेश्वरः॥ ३९॥ अंतःसंतोषबा
ष्पैः स्थगयति न दृशास्ता स्तिराकर्णयिष्यन्नंगेनानस्तिरोमा स्वयमपि पुलकश्रेणिमानंदकंदां॥ न क्षोणीसंगसीरुः कलयति च
शिरःकंपनं तन्न विघ्नः श्रण्वन्नेतस्य कीर्तीः कथमुरगपतिः प्रीतिमाविष्करोति॥ ३०॥ आचूडाग्रममज्जयज्जयपुर्दुर्यल्लुल्य
जा४ दंडानयं संरंभे रिपुराजकुंजरघटाकुंभस्थलेषु च्छिरान्॥ सा सेवास्य पृथुः प्रसीदसि तया नास्मै कृतस्थलकुत्वस्य श्रीगर्द्धिषु तेषु
तान्यत्व तेदंडान्प्रचंडानपि॥ ४०॥ स्मितश्रियास्य क्षणिलीयमानया विकीर्णया तद्गुणशर्मणोवसा॥ जपाहसत्कीर्तिमह
त्वमेव तं गिरां हि पारे निषधेंद्रवैभवं॥ ४१॥ निजाक्षिलक्ष्मीहसितैणशावकामसावसाणीदपरंपरं तपं॥ पुरैव तद्दिग्वलनभ्र
योस्तु वास्तवावि निर्दिश्यस स्तासस्ताजितं॥ ४२॥ कृपान्नपाणामुपरिक्षचिन्नतेनतेन हाहा त्रिरसारसा दृशां॥ स्त्वं नु तावत्नवलो
चनांबुजानि पेयनेपालनपालपाळयः॥ ४३॥ स्तुत्यमौनक्रतिपारगामितायदीयमेतत्परमेव हिंसितुं॥ अतीव विश्वास
विधायि वेष्टितं वपुर्महानस्य सदांशिकासरः॥ ४४॥ रिपून वाप्यापि गतो विकीर्णितामयं नयावज्ञनरंजनव्रती॥ स्वरां विरक्ता
नपि रक्तवत्तरान्निकृत्य युक्तान सृजाऽसृजद्युधि॥ ४५॥ पतत्येतत्तेजोऽजुततनुजिकदा विघटितदापतंगस्याप्रंगीकृततमपतंगापप
उदयः॥ यश्शामुष्यैवोपार्जयितुमसमर्थेन्नु विधिना कथं विश्वीरौ निधिरपि कृतस्तत्प्रतिनिधिः॥ ४६॥ यावत्पौलस्त्यवास्तु सवदुजय
हरिलोमरे खोत्तरीये सेतुप्रालेयशैलौ वरति नरपते स्तावदेतस्य कीर्तिः॥ यावत्प्राकूप्रत्यगाशापरिवृढनगरारंभणस्तंभमु
ग्रावद्री संध्यापताका॥ वरविरचितशिखा शोणशोभास्तावृत्सौघ॥ ४७॥ युधावासिमुखरणस्य वरणस्येवादर्शीसीयस्यबाहु
धांतः स्वपरांतरं निपततामुल्लुच्य बाणावली॥ छिन्नं वीवनतीनवं निजसियः खिन्नं सरेणाथवा राज्ञानेन हठाद्विलोटितमसृ

जो४

था४

ल९

चे३

कुमाबरीणां शिरः॥४८॥ न तूणादुद्धारे न गुणघटने नाश्रुतिशिखं समाकृष्टे दृष्टिर्न वियति न लक्ष्ये न च भुवि॥ नृणां पश्यत्यस्य क्वचन नवि
शिखान्किन्नु पतितद्विषद्वक्षःश्वभ्रैरनुमितिरमुन्नोत्तरयति॥४९॥ दमस्वसुश्चित्तमवेत्य हासिका जुगाद देवीं कियदस्य वक्ष्यसि॥ सपत्न
कूतौ जगति स्थिते गुणौ रिहाप्यते संकटवासयातना॥५०॥ ब्रवीति दासी हृक्कि मध्यसंगतं ततो ति नायमतिप्रगल्भतां॥ अहो सखा साधु
रिता रिणः क्रुधान्यषेधदेत क्षितिक्षितिपानुगाञ्जनः॥५१॥ अन्यमुद्दिश्य नृपं कृपामयी मुखेन तद्विमुखसंमुखेन सा॥ दमस्वसारं व
दति स्म देवतागिरा मिताक्षवदति स्मरश्रियं॥५२॥ विलोचनेंदीवरवासवासितैः सितैरपांगाध्वगचंद्रिकांचलैः॥ नृपानपाहृत्य
निसान्निचालयक्षितिक्षितमालयमायिरूचुः॥५३॥ इमं परित्यज्य परं रणादरिः स्वमेव जग्मः शरणं मुधाऽविशत्॥ नवेत्ति यद्वा
नुमितः कृतस्मयो नु र्गया शैलम्भुवापि शाम्यतो॥५४॥ अनेन राज्ञार्थिषु दुर्लगीकृतो भवन्न च धानजरलमेदुरः॥ तथा विद्दुराद्रि
रदूरतां गमीयथा सगाम्मीतवकेलिशैलतां॥५५॥ नमत्प्रस्य र्थिएथ्वीपतिमुखवकमलम्लानताःसंगजातछायां तैः पीतचंद्रायिते चरण
नखश्रेणिरेणायनेत्रे॥ पृथ्वी रिग्राणवातामृतलैरसलहरी१रि पानेन पीनं कृल्लोकस्येषप्रभर्त्तां भुजप्रभुजगयुगं सांयुगीनं बिभ
र्त्ति॥५६॥ अध्याहारः स्मरहरशिरश्चन्द्रशेषस्य शेषस्याहेर्भूयःफणसमुचितः कायवृद्धीनिकायः॥ दुग्धांभोधेर्मुनिचुलुकनत्रास
नाशाभ्युपायः कायव्यूहः क्वजगति न जागर्त्यदःकीर्त्तिपूरः॥५७॥ राज्ञामस्य शतेन किं कलयतो हेतिं शतघ्नीकृतं तं दोर्लक्ष्मभिदो
दशैव जयतः पञ्चाग्निपञ्चैरलं॥ कर्त्तुं सर्वपुरिच्छिदः किम नो शक्यं पराद्धेन वा तसंरव्यापमें गे विनास्ति न गतिः क्वापि द्वतेन द्विषां॥५८॥
वयस्यया कृतविदा दमस्वसुः स्मितं वितत्याभिदधे धमारती॥ इदं ततः परेषामपि पश्य याचतां भवन्मुखेन स्वनिवेदनत्वरां॥५९॥
कृता च देवी वचनाधिकारिणी त्वमुत्तरं दासि ददासि का सती॥ इतीरिणास्तं नृपपारिपार्श्विकास्वपसतुरिव भ्रुकुटिर्न्यवर्त्तयत्॥६०॥

२
षधसर्ग १२
।।३९।।

धराधिराजं निजगाद भामती तदुन्मुखेषद्वलितांगसूचितं ।। दमस्वसारं प्रतिसारवृत्तरं कुलेन शीलेन च राजसूचितं ।। ६१ ।। कुतः
स्तुतैवं बलोकमागतं गतिप्रतिज्ञानवलोकनायवा ।। अपीयमेनं मिथिलापुरंदरं निपीय दृग्भिः शिथिलास्तु तेवरं ।। ६२ ।। नृपा
हिपाहीतियदद्रुवी रमुं ममौ स्वते नैव मभ्रदिति कुधा ।। रणाक्षितावस्य विरोधिमर्दुभिर्विदस्य दंते निजमोक्षमास्यते ।। ६३ ।। भुजो
पसर्पस्यपि दक्षिणे गुणं सहेषुणा दाय पुरः प्रसर्पिणो ।। धनुः पुरारं भविवास्य संभ्रमान्महा वेदिस तिवामबाहवे ।। ६४ ।। अस्यावी
७५ रमृणस्य पार्वण विधुद्विराज्यसज्जे यशः स्वर्गिजगौरवपर्वतप्रसितश्री गवनिर्वासियत ।। तत्कं बुधाति बिंबितं किमुशरस उर्ज्जन्य
राजिश्रियः पर्यायः किमु दुग्धसिंधुपयसां सर्वांहवादः किमु ।। ६५ ।। निस्त्रिंशत्रुटितारिवारणघटाकुंभास्थिकूटावटस्था
नस्थायुकमौक्तिककारकिरः केरस्य नायंकरः ।। उन्नीतश्च तुरंगसैन्यसमरं तंगातुरंगक्षणक्षुण्णास्तु क्षितिषु क्षिपन्निव यशः ति०
क्षोणीजबीजव्रजं ।। ६६ ।। अर्थिस्त्रेश बहुवस फलसर व्याजेन कुंजायितः सत्यस्मिन्नितिदानभाजि कृथमव्याप्तांसकल्पद्रुमः ।।
आस्ते निर्व्ययरत्नसंपदुदयोदग्रः कथं याचकश्रोणी वर्जनदुर्यशो निबिडितश्रीरुत्सुरलाञ्चलः ।। ६७ ।। स्रजामिवि किं विद्रुमैरंव
पस्तुतावितिं गितेः पृच्छतितां सखीजने ।। स्मितायवक्रयदवक्रय दधस्तदेव वैमुख्यमलक्षितं नपे ।। ६८ ।। दृशापिनिर्दिश्य नृपंप्र
नरेश्वरान्तरमधुस्वरावक्तुमघाभ्वरा गिरं ।। अनपयामास विदर्भजाश्रुती निजास्यचंद्रस्य सुधाभिरुक्तिभिः ।। ६९ ।। सकामरू
पाधिप एष हालपानकामरूपाधिक ईक्ष्यते प्रियः ।। तमस्य सायोग्यतमा सिवल्लभास्तु दुर्लभायस्त्रतिमल्लभापरा ।। ७० ।।
अकर्णधाराशुगसंस्कृतां गतागतैरीरित्रेण विनास्य वैरिभिः ।। विधाय यावत्तरणे क्षिदामहो निज्यु तीर्णः समरे भवार्णवः ।। ७१ ।। ।।३९।।
अमुष्य स्फूलोकभुजो भुजोष्मणि स्त्तपत्तुरे वक्रियते रिवेश्मनि ।। अपां न तत्रारिवधस्तपस्विनीददातु नेत्रोत्पलवासिवारिभिः ।। ७२ ।।

म २

एतद्दत्तासिघात स्त्रवदस्रगस्थुदंडशासार्दै धनैतदोरुद्दामप्रताप ज्वलदनलमिलद्धूमधूमश्रमाया॥ एतद्दिग्जैत्र यात्रासमसमरभरं
भस्यतः कस्यनासीदितनासीरवाजिव्रजखुरजरजोराजिराजिस्थलीषु॥७३॥ क्षीरोदन्वदंदपाःप्रमथ्यमथिता देशमरे निर्मितस्वाक्रम्यंसरजन
स्तदस्ययशसः क्षीरोदसिंहासनं॥ केषांनाज निवाजनेनजगतामेनौलाम्रतस्त्रोतः प्रोतपिपासुकर्णकुहरा भाजाभिषेकोत्सवः॥७४॥
क्षमितिपतिभिपाताकर्णनक्रोगदीर्णप्रीतेन पतिमगाक्षील क्षववक्षःशिलासु॥ लिखित लिपिरिवोरस्ताडनव्यस्तहस्तश्रवरनरवरदंवे
रस्यकीर्तिःशस्तिः॥७५॥ विधायतां कुलपुत्रीकरांकगांव भाणतां कुलकरं कवाहिनी॥ दमस्वस्तु भविमवेत्य भारतीनया न्नयावक्र
परिश्रमंशमं॥७६॥ समुन्नुरवीकृत्य बभार सारतीरतीरा कल्पैन्यन्न पतिस्मनं भुजं॥ तनस्म्रसद्दालपृथ्वदिवलोचनांशशंससंस
जनरंजनीजनी॥७७॥ अयंछुणौ चैरहुंय्यद्कलौ भवन्मुरसालोकरसोकुलोचनः॥ स्पर्शंछुरत्पाम्पतवापिनन्वमुंनवापिहका
रतरंगभंगायगः॥७८॥ अनेनसर्वार्थि[illegible]कृतार्थतांहृतार्थिनोकामवीक्षुरद्रुमो॥ मिथःपयःसेवनपल्लवांशैःप्रदायदानव्यसनंस
मात्रुतः॥७९॥ नपःकरासामुदतोल्लसिजे नपानयंयान्पततः पद्दये॥ तदेवचडाकुरु विंदरश्मिभिःस्फुटेयमेतत्करपादरंजना॥
॥८०॥ यत्तस्यामभ्रात्तुमान्नककुभिरथमानमालंबतेजातंयद्भुनकाननेकरस्याग्राहेनदावाग्निना॥ एषैतद्भुजतेजसाविजि
तयोरचावत्त्रयोरौनौ धिक्कंवाउवर्मसंसिद्धिभियायेनप्रविष्टंभुजः॥८१॥ आमुष्यावरीभद्रुःअस्समरचमूसिंधुरभवेरवेभिप्रा
रन्ध्रेवमथुभिरवश्यायसमये॥ नकंपतामतःप्रतिन्पसदाम्लायद्वनतद्धयवक्त्राम्भोजंसवहुसतेषांकुदिवसः॥८२॥ आरभ
न्यस्पमुंचितीलतच्छणस्याहोतरामोक्षितीयदन्तांतरवर्जनादजनयद्दुनिरेपादिदृषो॥ क्षयोहं क्रियतेस्मयेन च हृदास्कंधोन
यश्रानमत्तन्ममाणिदत्तैदलंसमिदलंकमदृणबाणव्रजः॥८३॥ दूरंगौरगुणैरहंलतिसतांजेचांककारेचत्ये तद्दोर्यश

अथ सर्ग १२

॥४५॥

सिप्रयातिकुमुदंबिभ्यन्ननिशांनिशि ॥ धम्मिल्लेतवमल्लिकासुमनसांमाल्यंश्रियालीयतेपीयूषस्रववेदतेरुतदरःन्नीतद्युतिःक्षिपति ॥ ८४ ॥
एतद्बंधगजस्तषांमसिमन्त्रांबंगानमज्ञातनुःफेनैःपांडुरितःस्वदिक्करिजयक्रीडायत्रास्पर्द्धिभिः ॥ दंतद्वंद्वजवलानुबिंबनवतुर्दतःकृरास्तोवमिथ्या
जादभ्रमुवल्लभेनविहरंनिर्वापयत्वंबुधेः ॥ ८५ ॥ जयेतदुर्वीपतिवर्णनाङ्कुतंत्वमीलदास्वादयितुंहृदीवसा ॥ मधुस्वजानैषधनामजापिनीस्फुटीभवत्
ध्यानपुरस्फुरन्नळा ॥ ८६ ॥ अत्रांसितुंसंसदुपांतरंजिनंश्रियाजपेतंजगतीश्वरंजिनं ॥ गिरःश्रतस्तारपुरावदेवतादिनांतसंध्यासमयस्यदेवता ॥ ८७ ॥
तथाधिकुर्यारुचिरेचिरेप्सितायथोत्सुकःसंप्रतिसंप्रतीच्छति ॥ अपांगरंगस्थळळास्यलंपटाः [illegible]टासधारास्तवकीकृटाधिपः ॥ ८८ ॥ इदंयत्रांसि
द्विषतःसुधारुचःक्रिमंक्रमेतद्विषतःक्रिमाननं ॥ मनोभिरस्याखिळलोकयाविनिर्बिभीषितायावतितामसीमषी ॥ ८९ ॥ इदंनपत्रार्थिभिरूक्षितो
[illegible] क्रियद्दिनैरंबरमावरिष्यतेमुधामुनिर्भेद्यमरुंधरूधरम् ॥ ९० ॥ अनेनाकृत्स्ययत्रांसिविक्रमस्परेणोपार्जिता
र्थिभिर्मणिप्ररोहेणविहध्यरोरणाः ॥ लिंपद्भिःक्षतवक्षतोपिरजतेराज्ञायत्राःपारदेरस्यस्वर्णगिरिःप्रतापदहनैःस्वर्णंपुन
निक्रमादेतस्यस्कंमहेमहेन्नदत्रानस्पर्द्धीनिदेवरस्तमेरुमेरः ॥ [illegible] तोकुलना ॥ [illegible] संध्यवेलनेटनंभा
र्निर्मितिः ॥ ९१ ॥ यदत्रचतुःकुरुतेऽभिषेणनमयंत्राक्रोभुवःसाधुवंदिग्गहेरिवत्रस्तनिर्मघवतास्पष्टेदतोकुलना ॥ [illegible] अगाद्गाध
जिव्रतंश्रागितिस्रोणीनंत्यतिमूर्त्तिरिषवपुषोस्गृहेषिसंध्याधिया ॥ ९२ ॥ प्रागेतद्दुरामुखेनुस्तजतःस्तुंसमग्रक्षिपांकोत्राःत्रोषभगाद्गाध — तत्तद्दिग्जैत्रया
जगतीश्रीष्पनल्पायितः ॥ निः ५ त्रोवघुतिमंडलव्ययवत्रादीपल्लजेरेववाक्रोषःक्रेशामयःक्रिमंघतमसस्तोमेस्ततोनिर्मितः ॥ ९३ ॥ गोळछायमायाममपगणितविदुत्क्षेयकायोस्त्रियाभ्र
त्रोकुरतुरगरत्नराग्रोद्धतेरंधकारंनिर्वीणतारिप्रतापानळजमिवसजत्येषराजारजोभिः ॥ [illegible] मंतित्रथिमसरवशा
देतत्कीर्त्तिप्रतापौर्वैधुभिरिवयुधेराकूराक्रमानः ॥ ९४ ॥ आस्तेदामोदरीयामियमुदरदरीयावलंब्यत्रिलोकीसंमातुंत्राक्तिमंतित्रथिमसरवशा
दत्रनैतुघत्रांसि ॥ तामेतांपररथिनानिरगुरिवमधुध्वंसिनःपाडुपद्मप्रापन्नामितानिद्विपदज्ञानसमोमीजीनिनानोपपद्येत ॥ ९५ ॥ अस्यासिभु
जगस्वकोषसुश्रिराद्दषस्फुरत्त्वलिमाकृपोन्मीलदराळलीलवलनस्तेषांभियेभुजां ॥ संग्रामेषुनिजांगुलीमयमहासिद्धोषधी ॥ वीरुधःप

॥४७॥

कृ५

॥४०॥

वस्थे वि निवेश्य आंगुलिकतायैर्नमितालंबिता॥ ९६धायः पृष्ठं युधिष्ठिरयस्य रिसरश्रेणीषु योव ऋताम स्मिन्नेव बिस्तर्त्रियश्चाकि
रतिक्रूर घ्वनिं निष्ठुरः दोषं तस्य तथा विधस्य स्तज तश्चापस्य गरुत्मन् गुणं विख्यात स्फुटमेक एव नृपतिः सीमा गुण ग्राहिणां॥ ९७॥
अस्यारिप्रकरः शार श्च नृपतेः संख्येप तंता कुसौ सीत्कारं च न सन्मुखौ रव्ययतः कं पंच न जा पुनः॥ तद्युक्तं न पुन र्निहन्ति रूसयो अ
गान्ति यिन्मुक्तयोरेकस्ता त्रसिन त्तिमित्रमपरश्चौमित्यद्भुतं॥ ९८॥ धूलीभि र्दिवमं धयन्बधिरयन्नाशाः खुराणां रवैर्वातं संयति
स्वंजयनूजवजयैस्तोत्कृन् गुणैर्मूकयन्॥ धर्माराधन संनियुक्त जगता राज्ञामुनाधिष्ठितः सां जो क्ष्माळ मिषाद्धिगायति पदासा
पुं गुरुं गोपिगां॥ ९९॥ एते नोल्हणचक्रे ठप्रतिसुभ [illegible] रनयार ब्धनाय्याद्भुतानां कष्टं दृष्टैवनारूढ विसर रसमा लोकिलोकास्य देपि॥
अश्वैरश्चैरवेगैः हृतखुरखुरलीमंतुविस्तु घमानस्मापृष्ठोत्तिष्ठदंधकरण रणधूरेणु। तरौ यकारात्॥ १००॥ उन्मीलल्लीलनी
लोत्पलदळदनामोदमेद स्विपूरक्रोडक्रीड द्विजाळी गरुडदितमरुत्कारवान्वाळवीचि॥ एते नाखानि शाखानि यहन वहरित्स्वर्ण
त्वर्णपूर्णधुंधु मा ळी व्याली ढोपांत शान्ता व्यथ पथिक हृदा दरारागसक्तडागः॥ १०१ हृद्योवार्धिरसौ तरंगवळि संबिभ्रद्वपुः पांडुरं हंसा
ळीपळितेनयश्चिकलितस्तावद्वयो [illegible] बं हिमा॥ विच्छक्रांग्रिकया चकं विकच यायो यस्फुरत्संगतस्थानेस्थानविधायि धार्मिकद्विरो
नस्यापि निस्याद्दतः॥ १०२॥ तस्मिन्नेते नयन्नास हविरंपयः केळि वेळा सुबाळे नाळे नास्मत्त्वदसि प्रतिफळनासि दाप्त्व नीलोत्पळा
नां॥ तत्पाथो देवतानां विरातु तव तनुच्छायमेवाधिकारे तत्कुल्लां सोज राज्ये स न तुच्चनदीयानन स्यासिषेकः॥ १०३॥ एतत्कीर्तिविवर्तधौ
तनिखिळत्रैलोक्य निर्वासितै विभ्रांतिः कलिता कथासु जगतां ग्यामेः समग्रैरपि॥ [illegible] जल्ले कीर्तिमियाद होस यसरैरस्मादकीर्तेः पु
नः सायं नास्य कथापथे पिमलिन छाया बबंधस्थितिं॥ १०४॥ आथावद् द्रीमसुतैर्नात्सरवीजनैरकीर्तिर्यदिवास्य नेष्यते॥ मयापि सा

मित्र ४

७८

९

म९

रा०

गि०

५

नैषधसर्ग१२

॥४१॥

तत्खलु नैष्यतेपरं स्म साश्रवः स्मरतमालवल्लितां॥१०५॥ अस्यक्षोणिपतेःपरार्द्धपरयालक्षीकृताःसंख्ययाप्रज्ञाप्रांप्रर्केरेकूर्मरमणीदुग्धो
दधेरोधसि॥ तदक्षरैःसास्मितवि॥ चक्षुरवेक्ष्यमाणतिमिरप्रख्याःकिलाऽकीर्तयः॥ गीयंतेस्वरमष्टमंकलयताजातेनवंध्योदरान्मूका
नांप्रकरेणकूर्मरमणीदुग्धोदधेरोधसि॥१०६॥ तदक्षरैःसास्मितनिस्मितानना निपीयतामीक्षणसंगिभिःसखीं॥ इहास्यहास्यंकिम
कृत्यवेतिनंविदर्भजाभ्रूपमपिन्यसालयत्॥१०७॥ नलान्यवीक्षांविदधेदमस्वसुःकनीनिकागःखलुनीलिमालयः॥ चकारसेनांघ्र
विरक्ततोचितांमिलन्नपांगःसनिधेतुनैषधे॥१०८॥ दृशानलस्यक्षतिमुंबिनेत्रुणाकरेपिचक्रचूलनम्रकार्मुकः॥ स्मरःपरांगेरनुक
ल्पधन्वितांजनीमनंगःस्वयमाद्रियत्तत॥१०९॥ उत्कंटकाविलसउज्वलपत्रराजिरामोदसागनपरागतरातिगौरी॥ रूपकुधस्त
दाधरिकामधियानलेसावासार्थितामधतकांचनकेतकीव॥११०॥ तन्नालीकनलेवलेतरमनाःसाम्यान्मनागप्यसूदप्यग्रेस्वतु
रःस्थिताम्नयतुरापातुंदृशानैषधान्॥ आह्लादांबुनिधौनिमज्यनितरांदूरंगताततत्रलाऽलंकोंकोसवनाउज्जमायदृतीपाताळक
न्याप्त्रमं॥१११॥ सर्वस्वंचेतसस्तान्नृपतिरपिदृशोःप्रीतिदायंप्रदायप्रापतद्दृष्टिमिष्टाऽतिथिममरदुरापाममपांगोत्तरंगां॥ आनं
दांध्येनवंध्यानकृततदपराःकृतपातान्स्वयंप्राप्यापीयूषधारावलनविरचितेनाम्नुगेनाभ्युलीढः॥११२॥ ॥श्रीहर्षंकवि
राजराजिमुकुटालंकारहीरःसुतंश्रीहीरःसुषुवेजितेंद्रियचयंमामल्लदेवीचयं॥ तस्यद्वादशएषमातृचरणांभोजालिमौलेर्महा
काव्येचारुणिनैषधीयचरितेसर्गोनिसर्गोज्वलः॥१२॥ ॥कल्पद्रुमान्परिमलाइवसंगमालामालात्मनाश्रयांनिखिलनंदनचाखिदृं
दाम॥ तांराजकादपगमय्यविमानधुर्यानिन्युर्नृपेतिधरानथपंचवीरान्॥१॥ साक्षात्सुताखिलजगज्जननात्वरिज्ञातत्रान्नाथमघिल
त्यदिवृत्यथासा॥ ऊचेयथासयत्रावीपतिरस्यधार्यिग्राकाक्षीतस्यनवनैषधकायमाया॥२॥ भ्रमःकिमस्यवरवर्णिनिवीरसेनो
त्कृतिंद्विषद्दलविजित्वरपौरुषस्य॥ सेनाचरीभवदिभाननदानवारिवासेनयस्यजनितासुरसीरणश्रीः॥३॥ अंशुप्रभाशुहारगणा

ला

२।८

४३

॥४५॥

ति

हारिपयोधरांकस्तुंबीद्वयाप्रखचितद्युमणिप्रसादितः। अन्यास्यतेस्मिं(?)चामरवाहिनीभिर्यत्रासुवेषवधूजनसरणार्चिताभिः॥४॥ क्षोणीसतामतुळकर्कशविग्रहाणामुद्दामदर्पहरिकुंजरकोटिभाजां॥ पक्षच्छिदामयमुदग्रबलोविधायत्रासाद्विमानगमखिळंजगदुज्जहार॥५॥ स्मीत्वंतःसमितिजिष्णुमपत्यपायंजानीहिनत्वमघवंतममुंकथंचित्॥ गुप्तंघटप्रतिभटस्तनिबाहुनेत्रं नालोकसेतिन्त्रायमदुतमेतदीयं॥६॥ लेखानितंबिनिबळादिसमरूराज्यप्राज्योपसोगपिशुनादधतेसरागं॥ एतस्यपाणिवरणंतदनेनपद्यासाकंत्रावीवहरिणाक्षि मुदमुद्वहस्व॥७॥ आकर्ण्यतुल्यमखिलांसुदतीलगंतीमाखंडलेपिचनैपिचवाचमेतां॥ रूपं समानमुभयत्र विगाहमाना श्रोत्रान्तनिर्णयमवाप सोनचेत्रा(?)॥८॥ राज्ञःकिमेषनिषधाधिपतिःसचेतिदोलायमानमनसंपरितापसेमी॥ निर्दिश्यतत्रपवनंस्यसखायमस्यांस्तूयोस्यजंद्रूगवतीवचसांस्वजंसा॥९॥ एषप्रतापनिधिरुद्गतिमानुसदायं किंनाम नार्जितमनेनधनंजयेन॥ हेमप्रसूतमधिगच्छगुवेरमुख्यमुत्स्यैवकस्यनचशास्वरूपसंपत्॥१०॥ अस्यर्घहेतिपटुताकवळीसवत्रातत्पाधिवाधिकरणप्रसवास्यसूतिः॥ अप्यंगरागजननायमहेश्वरस्यसंजायतेरुचिरकर्णितिपश्विनोपि॥११॥ एतन्मुखाविबुधसंसदि[illegible]शक्यापुन[illegible]नाथा॥ सदसावशेषामाघस्यमस्ययमतोपिमहेंद्रतोपि॥ एनं महस्विनमुपेहि सदारुणोच्चैर्येनामुनापितमुरिवश्रीयतेकरश्रीः॥१२॥ नेवाल्पमेधसिपटोरुचिमहत्तमस्यमध्येसामिन्निवसतोरिपुवस्तुणानि॥ उत्थानवानिहपरा[illegible]विकुंतरस्वीशाय्यः पुनर्भवतिकेनविरोधिनायं॥१३॥ साधारणीगिरमुषबुधनेषधाभ्यामेतांनिपीयनविशेषमवाप्तवत्याः॥ उच्चैनलोयमितांप्रतिधिचूतमवूत्तस्यचान्यदनलोयमितादमीयं॥१४॥ एतादृशीमथविलोक्यसरस्वतीतांसंदेहचित्रस्यचित्रचित्तवर्तिं॥ देवस्यसूनुमरविंदविकाशिरश्मेरुद्दिश्यदक्षपथिभू[illegible]रथिहुंअचक्रे॥१५॥ दंडबित्तसूर्यमहोजगतस्ततःस्यात्कंपाकुलस्यसकलस्यनपंकतापः॥ स्यवेधयोरपिमदव्ययदायिनी।भिरेतस्यरुग्भिरमरःक्रिमुक

६
नैषधसर्ग १२
॥४२॥

श्चिदस्ति ॥१६॥ मित्रप्रियोपजननं प्रति हेतुरस्य संज्ञाकृता सुहृदयं न जनस्य कस्य ॥ छायेव यस्य तु न कुत्र विदध्यगामितत्संयमेन नियमे
न तपो मुनेव ॥१७॥ किं वप्रस्तावनिमिता खिलराजतेजा देवः पितांबरमणीरमणीयमूर्तिः ॥ तं क्षोतिदा कमनु प्रतिसातिरात्रिः क्षमुखम
स्य वपरेषु मदां नियोक्तुः ॥१८॥ एकः प्रस्तावमयमेति परेतराज्ञो तज्जीवितेत्रा धियमत्र निधत्स्व मुग्धे ॥ रूतेयस्य खलु रूरियमस्य व
स्य जानं समाश्रयति दस्वसहोदरस्य ॥१९॥ गुंफो गिरां त्रामन नैषधयोः समानः शंकामनेकनलदर्शनजां तशंके ॥ वित्तेविदर्त्तवसुधा
धिपतेः सुतायाय न्निर्ममे खलु तदेव पिपेव पिष्टं ॥२०॥ तत्रापि तत्र सखीत्र सत्रासं त्राया ळोरालोक्य सा विधिनिषेधमस्याः ॥ पाथः प
तिं प्रतिधृतास्तिमुखांगुळीकृपाणिः क्रमोवितमुपाक्रमतास्तिधातुं ॥२१॥ यासर्वतोमुखतया व्यवतिष्ठमाना या दतेरणोर्जयतिनैक
विदारकाया ॥ एतस्य स्फूरितरवारि निधिश्रमः सायस्याः प्रतीति विषयः परतो निरोधः ॥२२॥ नार्द्रसीम निघनघ्न निरस्य स्तूया च्कुंसी
रवान् समकरः सहदानवारिः जत्पप्रकाननसरवः सुखमातनोतिरत्नैरलंकरणतावमितैर्नदीनः ॥२३॥ सस्यंदनैः प्रवहणैः प्रतिकूलपातं
कावाहिनीन तनुते पुनरस्य नाम ॥ तस्याविळासवतिकैत्राता श्रितायाक्रमेः कथं व कृतयासिकतावयंताः ॥२४॥ शोणांपदप्रणयिनं गुणमस्यप
रय विंवास्य सेवनपरेव सरस्वती सा ॥ एनं लजस्व सुसगेतु वनाधिनाथं केयास्त्रजंतित मिमं कमळाश्रयानं ॥२५॥ शंकाल तातति मनेक
न लावलंब्यांयाणीन न दंष्ट्र्य पतुतावदसेदकेयं ॥ सीमोद्भवां प्रति नळेव जळेश्वरेय तुल्यं तथा पियद वर्ण्यपद त्रविवं ॥२६॥ बाळांविलोक्य विबुधे
रपि माचि सितस्तौरस्नपितामियमलीकनळीकृतस्तैः ॥ आह स्म तां सगवती निषधाधिराजं निर्दिश्य राजपरिषत्परितोषसाजं ॥२७॥ अस
जिल ध्व चिजयप्रसवस्सुया किं विज्ञाय तेरु विपदं नमहीमहेंद्रः ॥ प्रत्यर्थिदानवशता हितवेष्टया सो जीमूतवाहनधियं न करोति कस्य ॥२८॥
येनामुना बहु विगाढसुरेश्वराध्वराज्याभिषेकविकसन्महसा बभूवे ॥ आवर्जनं तमनु तेन न साधुनाम श्राहं मया नळमुदीरितमेतमत्र ॥
२९॥ यत्रं उमारणविधिव्यसनं वतालं बुधाश्रयाश्रितममुष्य वदक्षिणत्वं ॥ सेषानळस्सहजतागलराद मुष्मिन्नात्मानमर्पयितुमर्हतितिध
र्मराजे ॥३०॥ किं ते तथा मतिरमुष्य यथा श्रयः स्याद्युत्पाणिपीडनविनिर्मितिये नपात्राः ॥ कान्मानवा नवतिमोक्षुवनेन रिष्ठन्नासामेष

न२
पु३
नित्रि५
री०
॥४२॥

७९

चनरतास्तवनीतियुक्तं ॥३१॥ श्लोकादिह प्रथमतो हरिणा द्वितीया धूमध्वजेन शमनेन समं तृतीया तुर्यान्न कस्य वरुणेन समानसा वं सा आनल
पुनरवादि तया विमुग्धा ॥३२॥ त्वं यामिनी किल नलेन मुधायतस्याः कस्या निजार्पणमुत्र चतुष्टये ते ॥ इंद्रानलयमार्यमतं न्न अपयःपतीनां च प्राये
करूप्यमिह संसदि दीप्यमाने ॥३३॥ देवः पतिर्विदुषि नैषधराजगत्या निर्णीयते न किमु नो व्रियते स वत्स्या ॥ नायं नलः खलु तवास्ति महाननाभो
यद्येनमुज्झसि वरः कतरः पुरस्ते ॥३४॥ संक्रंदनज्वलनकालजलाधिपैस्तां बाचं नलेतरखिलां तथ समां प्रमाय ॥ सा सिंधुवेणिरिव वाडववीति ६ हो रं
लावण्यसूः कमपि सीमसुतापतापं ॥३५॥ आहं प्रयच्छति नपस्त्वचतुष्टयेतां तल्लासशंसितनपंचमकोटिमात्रे ॥ श्रद्धां दधौ नैषधराड्विमतो मतोम
तानाम द्वैतत त्वद्व सत्यतरोपि लोकः ॥३६॥ कारिष्यते परिसुवः कलिनानवस्यतां द्वापरस्तु सुतनूमनु नो पुरस्तात् ॥ नैमीनलोपयमनं पिशु
नो सहते न द्वापरः किल कल्कि श्च युगे जगत्सां ॥३७॥ तत्कंठयन्नपृथगिमां युगपन्नलेषु अस्येकमेषु परिमोहयमाणबाणः ॥ जानीमहे नि
जशक्तिलीमुखशरीलि संख्या साफल्यमाप तस्तदा यदि पंचबाणः ॥३८॥ देवानियं निषधराजरुचस्त्यजन्ती रूपादरज्यत नलेन विदर्भसुभ्रूः ।
उन्मांतरा धिग्गतकर्मविपाकजन्मे बोन्मीलति क्वचन कस्य च नानुरागः ॥३९॥ कस्याप्यते स पतगः परिषच्युतेयः अत्येमितस्य हि पुरेव नलेगिरे
ति ॥ सस्मार सस्मरमनाः प्रियदूतभूतं तं तत्र चामरराज्यमराज्ञ मरालकेशी ॥४०॥ एकैकमेक्षत मुकुर्म हतादरेण सेद विवेदनवपंचकसुकं विदेषा ॥
शंकाकृतं वितरता हरता पुनस्तामुन्मादिनेव मनसेयमिदं बभाषे ॥४१॥ अस्त्वेवं क्रमतिरस्ति जनस्य तत्र श्चामं तो हगंतविपिटीकरणां हिरा
दिः ॥ स्वच्छोपसर्पणमपि प्रतिमास्तिमा नेभेदमेषु नरमीषु न मेनिमित्तं ॥४२॥ किं नोतनोति मयि नैषध एव कायव्यूहं विधाय परिहास
मसौ विलासी ॥ विज्ञान वैसु नस्ततः किमु तस्य विद्या सा विद्यते न तु रगाशयवेदितेव ॥४३॥ एकोनलः किमयमन्यतमः किमेलः कामोऽपरः किमु
किमुदयमाश्विनेयो ॥ किं रूपधेयसरसीमतया समेषु तेष्वेव नेह नलमोहमहं वहेयां ॥४४॥ पूर्वं मया विरहहिः सह या पिदृष्टः सायैश्वि
यस्तत ॥ तो निषधाधिराजः ॥ भूयः किमागतवती मम सादरायं पश्यामि यद्विलसितेन नलानलीकान् ॥४५॥ मुग्धा दधामि कथमित्यम
धापशंकां संक्रंदनादिकपटः स्फुटमीदृशोयं ॥ देव्यानयैवरचिता हि तथा तथेषा गाधायथाश्चि दिगधिपानपि ताः स्पृशति ॥४६॥ ए
तन्मदीयमतिवंचकपंचक स्रोनाथे कथन्नमनुजस्य च कास्कविक्रं ॥ लक्ष्माणि तानि किममीन वहंति हंत बहिर्मुखा धुतरजस्तनुतामु

७
नैषध सर्ग १३
॥४३॥

रवानि ॥४७॥ याचे न यद्दं किमु मम राज्यवातद यनित्यार्जनादपि ममाऽफलितैरखंडैः ॥ कंदर्पशोषणपरः पवननिपातपीतकाधरण्यनीरनिधिगह्वर
घोरचित्रैः ॥४८॥ ईशादिशां नलभुवं अतिपद्यलेखावर्णश्रियं गुणवतामपि वः कथं वा ॥ मत्स्वार्थकृत्पतनादिवपुस्त्वकाना मस्तागतं बतपराप
छतिद्ग तिलं ॥४९॥ यस्येश्वरेण यदलेखि ललाटपट्टे तस्याद्य योग्यमपियोग्यमपास्यतस्य ॥ कावासनाऽस्तु बिभ्रयामिहयां हृदाहं नाकतिपेज
क्तजमेति हि मेस्तु दाहं ॥५०॥ इत्थं यथेह मदभाग्यमनेन मन्ये कल्पद्रुमोऽपि समया खलु याच्यमानः ॥ संकोचसंज्वरदलांगुलिपल्लवाग्रपा
णिर्भवन्भवति मां गति बद्धमुष्टिः ॥५१॥ देव्याः करे वरमाल्यमथार्पयेवाऽथो विरसे निरिहतत्र निवेशयेति ॥ सैवामयामरवधुर्जो ह्विषतीह(?)
तास्य स्वचस्मैत णायनु निहान्मिनवं घुरत्नं ॥५२॥ यः स्यादमीषु परमार्थनलः समालाम् अंगीकरोतु वरणाय ममेति चैतां ॥ तं भ्रापयाभिर्युदि
हंत विसृज्य लज्जां कुर्वे कथं जगति भ्रण्वति हा विडंबः ॥५३॥ इतर नलतुलाभागेषशेषः सुधाभिः स्नपयति मम चेतो नैषधः कस्य हेतोः ॥
प्रथम चरमयोर्वा शब्दयोर्वर्णसाम्ये विलसति चरमेऽनुप्रासभासां विलासः ॥५४॥ इति मनसि विकल्पानुद्यतः संत्यजंती क्वचिदपि
दमयंती निर्णयं नाससाद ॥ मुखमथ परितापास्त्वादितानंदमस्या मिहिरविरचिताऽवस्कंदमिंदुं निनंद ॥५५॥ ॥ श्रीहर्षं कविराज
राजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं ॥ स्वादूत्पादभृति त्रयोदशतया देश्यस्तदीये महाका
व्येयं व्यगलन्नलस्य चरिते सर्गो निसर्गोज्ज्वलः ॥१३॥ ॥ अथाधिगंतुं निषधेश्वरं सा प्रसादनामाद्रियतामराणां ॥ यतः सुपर्णा
सुराभिर्नणोतु सा वेधसाऽसृज्यत कामधेनुः ॥१॥ अथाधिगंतुं निषधेशमेषं प्रसादनं दानवशात्रवाणां ॥ आनेसोमहतीर्हि(?) सिद्ध
राराधनादेव हि देवतानां ॥ क्षेपकः ॥ अदक्षिणप्रक्रमणाल्लवाल्ल विलेपधूपावरणानुसेकैः ॥ इत्थं च भित्त्वं च फलं सुवाना देवाहिकल्पद्रु
मकाननेनः ॥२॥ आह्वामयी भयसुपर्वणस्त्वा न्ननाम नामग्रहणाग्रकेसा ॥ स्वरेषु हि श्राद्धधृतानमस्या सर्वार्थसिद्धौ अंगमिथ्यः
समस्या ॥३॥ फलान्निजे साहृदि सावना याबलेनसाक्षादकृतास्वित्वोस्तान् ॥ अश्रद्दधासी द्यमीतिदृः स तस्या वरं हि दृष्टाऽदृष्टप

ता४

॥४३२

रंते॥४॥ इत्थमस्यसभमन्यधिवास्यबुद्ध्यादध्यावथैतानियमेकताना॥ सुपर्वणांहिस्फुटभावनायासापूर्वरूपंफलभावनायाः॥५॥ सत्याजनं
तत्रततानतेषांसत्याजनेपथ्यतिविस्मितेसा॥ आमुच्यतेयत्सुमनोभिरेवफलस्यसिद्धौसुमनोभिरेव॥६॥ देवायदत्येष्मदिमास्तिरामेरामो
दिमिस्तानथजातिजाते॥ आनर्चगीत्यञ्चितबद्धदेःसोसावगस्त्रनस्तबकैर्नवाकैः॥७॥ अस्याश्चदिर्त्रदश्यतेपविश्रोआगेवहृष्टाक्षदितिप्र
सेदुः॥ स्वेनेवरूःस्फुटतामियासोःकृत्यपेक्षाक्रियती ... खलुस्यात्॥८॥ प्रसादमामासाद्यसुरैःकृतंसासस्मारसारस्वतसूक्तिम
स्य॥ देवाहिनान्यद्वितरंतिकिंतुप्रसद्यतेसाधुधियंददंते॥९॥ शेषंनलेप्रत्यमरेणगाथायायासमर्थाखलुयेनयेन॥ तांतांतदन्येनस
हालगंतीतदाविशेषंप्रतिसंदधेसा॥१०॥ एकैकदृशेःप्रतिलोकपालंपतिव्रतालंजगृहेद्विरागांयाः॥ वेदस्यगाथामिलितास्तदासावाशाइ
वैकस्यनलस्यवक्त्याः॥११॥ यापाणिनैवाशानिपाणिनैवगाथायमेनेनसहाग्निनेयु॥ नामेवमेनेमिलितांनलस्यसैषाविशेषायतदानलस्य
॥१२॥ निश्चित्यशेषंतमसोनरेशंगमोदमेदस्वितरांतरास्तत्॥ देव्यागिरांप्राविशंगिरास्यचित्तेनविगाणवयादसेदं॥१३॥ सातंगिरस्या
खलुवाचिकापियशारतीमूर्तिमयीयमेव॥ क्लिष्टंनिगद्याहतवासवादीनविक्षिप्यमेनेषधमप्यवादीत्॥१४॥ जग्रेथसेयंमदनुग्रहेणवत्सः
स्वजंःस्पष्टचितुंचतस्याः॥ देतेनलंलक्षयितुंक्षमेतेममेवमोहायमहोमहीयान्॥१५॥ श्लिष्यंतियाचोयदमूरमुष्याःकविर्नोकैःखतविला
साः॥ रूपालीलाःखलुलोकपालाःसमाविशांतिव्यतिसेदिनोपि॥१६॥ सांगंमहद्रौचकुधयस्यकिमस्यनंदकमसूचितस्य॥ किंप्रेर
यामासनलेवतन्मांसासूक्तिरस्याममकःप्रमोहः॥१७॥ परस्यदारानिवमन्यमानैरस्यत्र्यमानाममरैर्दरित्री॥ तत्क्ष्येवभर्तुश्चरणोदधा
नांनलस्यतत्कालमपत्रयदेषा॥१८॥ सुरेषुनापश्यदवैक्षितानालोकेनिमेषंनिजसंमुखेसा॥ इत्थमागत्यनलेमिलेतिसंज्ञानदानादि
वभाषमाणं॥१९॥ नाबुद्धवालाविबुधेषुतेषुक्षोदंक्षितेरैक्षतनैषधेतु॥ पत्येसुजंस्ताःपरिरंसमुद्योःसंस्तृतसंसेदमसंशयंसा॥२०॥
स्वेदःस्वदेहस्यवियोगतापंनिर्वापयिष्यन्निवसंसिसृक्षोः॥ हीरांकुरश्चारूपिहेमनीवनलेतयालोकिनदैवतेषु॥२१॥ सुरेषुमाला
ममलामपरेयन्नलेतुसैमीमम्लिनायमानां॥ इमांकिमासाद्यनलोघसद्धीत्रुमास्यतेमामितिचिंतयेव॥२२॥ तजंगुरूपंक्रियदस्यदे
वाग्व्याधानलस्यास्तितथापिनेषां॥ इतीरयंतीवतयानिरैक्षिसानैषधेनत्वमरेषुतेषु॥२३॥ चिक्षेरमीभिर्नलसंविदस्याःसंवादमा

न०
दि०

मापश्रद्धमोपजाता ॥ श्लाक्षणं यं जनयैव देवप्रसादमासादितमप्यबोधि ॥२४॥ न लेविधातुं वरणस्रजं तामथ स्मरः प्रेरयति स्म भैमीं ॥
आपत्रपाले तरितान्यथैषघद्वचानुरोधं तु लितं दधौ सा ॥२५॥ स्रजा समालिंगयितुं प्रियं सा रसादधत्तेव बहुप्रयत्नं ॥ स्तंभश्च पाश्याम सवत्तदा
स्मरस्पृशस्तु मंदं भिनपाणिपद्म ॥२६॥ तस्या हृदि व्रीडमनोभवाभ्यां दोलाविलासं समवाप्यमाने ॥ श्रितं धृते र्णां कण्ठकुलातपत्रे श्रृंगारमालि
गद धीश्वरश्रीः ॥२७॥ करस्रजा सज्जनरस्तादयत्न श्रियो नु सुखं सस्त्विरराम सत्यः ॥ प्रियानने स्याद्रूपधेयं यौवनप्रत्याययया यातिचलः कटाक्षः ॥
॥२८॥ तस्याः प्रियं चित्तमुपेतमेव प्रभञ्ज भङ्क्त्वा क्षितु नयनातु ॥ स्वसः कृतः स्पष्टमभक्त तदानीं तया क्षिललज्जेति जनप्रवादः ॥२९॥ कपंकंथ
चिन्निषधेश्वरस्य कृत्वास्य पद्मंदरवी क्षितश्रि ॥ वाग्देवतायाः वदनेंदुबिंबं त्रपावतस्यै कृतसामिदृष्टे ॥३०॥ आकूतमस्यास्तदवेत्य देवी
नजानती वेदमवोचदेनां ॥ सावस्यपो भिक्षि तिसारयाते वितीर्यतेल्लक्षयितुं न मेपि ॥३१॥ देव्यामुतोने तिन त्वं ईना भ्रिगहीत एव त्रपया नि
पाता ॥ अथांगुल्यो रंगुलिभिः स्पृशंती दूरं शिरः सानमयांचकार ॥३२॥ करे विपत्येश्वरया गिरोसापांथी प यांद्रस्य कृता विहस्य ॥ वामेति
नामैव बभाज सार्थं पुरंध्रि सा धारणसंविधानं ॥३३॥ विहस्य हस्तेथ विलक्ष्य दीने तुं प्रयाता स्मिमदेमेतां ॥ त्वमादियं दत्त मिवाहिमे
हेतत श्रमहृत्सकरं च कर्ष ॥३४॥ सैमी निरीक्ष्या स्मिमुखीमिमो न स्वारा उपल क्ष्मीरलताभ्यसूयां ॥ दृष्टातते स्तत्स रिहारिणीतां व्रीडविडंबि
प्रवणाम्पदे ॥३५॥ लतः श्रुतं ने तिन त्क्रेम यातः परं वदखे त्सुदिता यदेव्या ॥ श्री मन्मथ दैरथरंगभूमी भैमी दशा साधित नैषधाप्नुत ॥३६॥
हस्तस्तु सैमी दिविषत्सुपाणौ पाणिं प्रणीयाप्रसासांसासा ॥ आलिंग्य नीलाः कृतपांथतुगौरिपाल दिक्पाल कुब्जाधमय्यां ॥३७॥

आदेशितामप्यवलोक्यमंदं नस्यैलेव दिवलंती ॥ स्वयं स्तुरानंदपथादथासौ तानेव तानेतु मनातुनोद ॥३८॥ मुखा भूमाव निनिकं
ठनाल कृत्वालि दुकुरवलक्ष्मलक्ष्यं ॥ अमोचयत्तत्र यमं कपालितस्यानवोढेव ददौ विवोढुः ॥३९॥ देवी कथं चित्स्खलु सुतामदेवद्रीचीभ
वंती स्मि न स्निक्रसरक्का ॥ आहस्म मांश्रय्य पिते पुनः कारांकाशशांकादधिकास्य बिंबे ॥४०॥ एषाम हलाचरणत्रणाममेषामनुज्ञा

मनवाप्यस्नम्य क्व।।सुपर्वविरेतववैरस्सेभिंवरा तुमी हाकथमो।चितीयं।।४१।।इती रिते विश्वसितां पुनस्तामादायपुणतो दिविषत्सुदेवी।।
नमस्पयामास जगादचैता-भक्ते यमर्हसि धुनानुकंपां।।४२।। बहून्स्ततीयं वृणुते नयुष्मान्शोषा वमानाश्च भवहुनैदं।।तदः समंतान्न
पवंशमेनेवरावुमान्वि इति लोकपालाः।।४३।।सौम्याः स्नजः संजनयापृथिव्या क्ष्यवयंवरं संजनयांबभूव।।संभोगमालिंगनयास्यवे
धाशेषंतु किंहं तु भियघतधं।।४४।।वर्णाश्रमाचारपथा ह्सजा [illegible] लिः स्वाप्तिः सहैवासवल्कतेनलाय।।प्रसेदु षो [illegible] घेदक्षा वत्तसंग्यादिसे
वकात्तैर्थ्ठ वृमानयद्द।।४५।।इति श्रुते स्याक्वस्तैव हास्यात्कुलासत्वास्या धरमास्य बिंबं।।भ्रू विभ्रमाकुत [illegible] ताभ्यनुज्ञे घते ष्तुतां साध
न च्छायनिन्ये।।४६।।मंदाक्ष निस्पंदतनो र्मनोभूऽः प्रेरमस्यानयतिस्मतस्याः।।मधुकमालामधुरं करस्था कंठे [illegible] र्पकंठं वह्स्तु धास्तुधांशतोः।
।।४७।।अथाभिलिख्येवसमर्प्यमाणांराजिं निजस्वीकरणाक्षराणां।।दुर्वांकिशाजेनलकंठनालेवधूर्मधू [illegible] कसनजमुत्सलसन्ज्ञे।।४८।।
तां हृर्वया श्यामलया तिवेल्लं श्रृंगारसारं स्निभयासशोभां।।मालांग्रस्नायुधपाशभासं कंठेन भूम [illegible] वभूव।।४९।।दूर्वांयजाय
सुल्लकावलिनां नलांगसंगाद्दृशा मुल्लसंती।।मानेन मन्येन भितानना सा सासूयमालोकत पुष्पमालां।।५०।।क्वापि प्रमोदात्स्फुटमि
जिहान्वर्णैवियामंगलगातिरासीत्।।सैवानने भ्यः पुरसुंदरीणामुच्चैरुलूलु ध्वनिरुच्चचार।।५१।।सा निर्म [illegible] लातस्यमधूकमा
ला हृदि स्पिताच प्रतिबिंबिनाच।।क्रियत्यमग्ना क्रियती वमग्ना पुष्पेषुबाणानि दिव्यलोकि।।५२।।रोमाणि सर्वाण्यपि बालसा
याह्निर प्रियं वीक्षितुमुत्सुकानि।।तस्यास्तदा कंटकितांगयष्टेरुद्वीविकादानमिवाच चक्रुवन्।।५३।।रोमांकुरैर्दतुरिता रविलांगी
रम्याधरा साप्तुतरां विरेजे।।शारव्यद्दरे: श्रितमंडनश्रीः स्मारी शरासोपासन वेदिकेव।।५४।।चेष्टाव्यनेशन्निरविलास्तदास्याः
स्मरेषुवातैरिवताविधूताः।।आभ्यर्थनीताः कलिनामुहूर्तं लीलायितस्याब कुचेष्टितं वा।।५५।।तन्वयस्तमाल्यस्पृशियन्ना
लस्यस्वेदं करे पंचशरश्चकार।।सविघ्यदुद्दाहमहोत्सवस्य हस्तोदकं तज्जनयांबभूव।।५६।।तत्त्वेनतस्यास्तुलनामदोस्तकं

त्रास्त सामन्मथबाणवातैः॥ विश्रीयितं तत्तु [illegible] नलो यदुच्चैरलसत्स्तस्तत्पृथुवेपथुस्तैः॥५७॥ रश्रोरपिन्यस्तमिवास्तरागां रागाद्दृगंबु
प्रतिबिंबिमाल्यं॥ नृपस्य तत्पीतवतोरिवाक्ष्णोः प्रालंबमालंबत युक्तमंतः॥५८॥ स्तं सस्तथालं सितमां नलेन भैमीकरस्य श्रमुदः
प्रसादः॥ कंदर्पलक्ष्मीकरणार्पितस्य स्तंभस्य दत्तं स विरंच[illegible] थापत॥५९॥ उत्सृज्य साम्राज्यमिवाथ सिद्धां तारुण्यमुत्तुंग्यमजरा
मिवारात्॥ तेकांतमाकारमुपेक्ष्य यातुं नि[illegible]जांतनूमादधिरे दिगीशाः॥६०॥ मायानलत्वं सृजतो निलीनैः पूर्वैरहं पूर्वविकिया
मघोनः॥ सीमोद्भवासासिकसावश्रोसादृद्दिष्टयेवा विरसाविनेत्रैः॥६१॥ गोत्रानुकूल्यप्रसवे विवाहे तत्प्राप्तिकूल्या दिवगो
त्रशत्रुः॥ पुरश्च कारप्रवरं वरं य[illegible]मायन्स सत्वायं दहनो तया सः॥६२॥ स्वकामसंमोहमहांधकारनिर्वापमिच्छन्निव दीपिकाभिः॥
उज्वलरीतिश्चुरितं बभार निजं वपुर्यद्युसखः शिखाभिः॥६३॥ पयोधृते भीमजया नवक्रावक्रा स्वमक्रायनिशुक्रवेयः॥ जनादप
त्रप्य सेहासहायस्तस्यप्रकाशो सवदप्रकाशः॥६४॥ सदंडमालक्रकनेत्रचंडं तमः किरं कायमधत्त कालः॥ तत्कालमंतःकरणांत
पुराणमध्यासितुं कोपइवापनम्रः॥६५॥ दृग्गोचरो भूदथ चित्रगुप्तः कायस्थउच्चैर्गुण एतदीयः॥ उर्ध्वपत्रस्य मषीद एको मर्षेर्द
रेखोपरिपुत्रमन्युः॥६६॥ तस्यां मनो बंधविमोचनस्ये कृतस्य तत्काळमिवप्रवेताः॥ पाशं दधानः करनद्रवासं विसुबसावा
प्यमवाप्य देहं॥६७॥ सहद्वितीय[illegible] स्त्रियमस्पुपेया देनं सुदुर्बध्यनयोपदेशः॥ अन्यांस सार्यः कथमकृतीतिजडाधि
यो भूदसहाय एव॥६८॥ देव्यापि दिव्यास्तनुः प्रकाशीचक्रे मुद्रश्च कसतः सृजंती॥ अनिकृतेस्तामुवधार्यविनो सघावि
बाळाशिधिळाद्भुतास्तत॥६९॥ विलोकनेनायकमेलके स्मिन्नरूपान्यता कौतुकदर्शितस्ते॥ [illegible]मावते जातिरिंद्रजाळवि
घाविदां त्रितयोघधायि॥७०॥ विलोकयतानामपदुरापकामोपरस्परप्रेमरसा शिरामो॥ अथप्रभुः प्रीतमनाबसावेजांबदमंन
दोकघरसानंसौमः॥७१॥ वेदर्भिदित्तस्वावतानदेव वतोदुरापः पृथिवीश एव॥ दूत्यस्तुयसंहृतवानमायं नब्रह्मप्रसादस्त्वयि

तन्ममायं॥७२॥नवान्नमिलद्दयितावं॥प्रत्यक्षलक्ष्यामवलंब्य मूर्त्तिंकृतानियज्ञेषुतयोपसोऽस्ये॥संतोरतैस्माभिः रवीक्ष्य नोक्तुंमरवंहिमंत्रा
धिकृदेवताये॥७३॥भवानपित्वद्दयितावनेषेसायुज्यमासादयतंहिनाभ्यां॥नेत्वास्मिकुदे चितेतिजंतोःसंतापमंतस्तनुतेहिचिंता॥७४॥ मभर
तवोपवाराणसिनामचिन्हंवासायपारेसिपुरंपुरास्ते॥निर्वातुमिच्छोरपितन्नमेभिसंभोगसंकोचभियाधिकाशी॥७५॥धूमावळीश्मश्रुत
तःसुपर्वानुरवंमरवास्वादविदांतमग्ने॥कामंमदीक्षामयकामधेनोःपयायतामभ्युदयस्त्वदीयः॥७६॥यागाहपाकोपधियेकीतनुर्मेभूयात्व
त्वदिच्छावशवर्त्तिनीसा॥तयापराजन्ततनोरनंगात्तस्याःप्रभुःसन्नधिवृत्तमेधि॥७७॥अस्तुत्वयासाधितमन्नमीनरसादिपीयूषरसा
तिशायि॥यद्रूपविभ्रस्तवकौस्तुपर्वाक्तारद्भियासुकौतहळशालिशीळ॥७८॥वैवस्वतोपिस्वंतएवदेवस्तुष्टस्तमाचष्टधराधिराजं॥वर
प्रदानायतवावेदानेच्छिरंमत्कीयारसनेवदुरेयं॥७९॥सर्वोपिमान्याःप्रिसहांगवक्रेराविष्टिवंतुखयिशत्रुजैत्रे॥अवाप्यमस्मादधिवंनाकं
चिंताग्निर्वीरव्रतदीक्षितानां॥८०॥हत्वोगतस्यापिदत्तावियापाकथमन्निचेतःस्वलनुत्वदीयं॥अंमुंचतःपुण्यमनन्यभक्तेःस्वहस्त
वास्तव्यमंदवत्रिवर्गः॥८१॥स्मितान्वितांवाचमवोचदेतांप्रसन्नचेतान्नपतिंप्रचेताः॥प्रदायमैमीमधुनावरीतेददामिनघोतवकौतु
केन॥८२॥यत्राभिलाषस्तवतत्रदेशेनन्वस्तुधन्वन्यपिपूर्णमर्णः॥अपोवहंतीहहिलोकयात्रांयघानभूतानितथापराणि॥८३॥प्र
सारितापःस्मुचिमानुनाद्यःमरुःसमुद्रत्वमपिप्रपद्य॥नवक्रनस्मारलवोधमेनन्नमेळकानानिलयःपुरेव॥८४॥अक्लानिरामोदभरश्चदि
व्यःपुष्पेषुभूयाद्भवदंगसंगात्॥ददौप्रसद्धेनोपमयामयात्वन्नघर्मत्राभोंजयदक्षमैहंयतू॥८५॥वाग्देवतापिस्मितपूर्वमुर्वीसुपर्वराजंरच
साऽद्भुतनाबे॥त्वत्प्रेयसीसंमदमाचरंत्यामत्तोनारिंश्चिदुहणोचितंते॥८६॥अर्थेनपैवार्थेविनोपसीदन्नाल्पोपिधीरैनवधीरणीयः॥मा
न्येनमन्येविधिनावितीर्णःसप्रीतिदायोबहुमंतुमर्हः॥८७॥अवामावामार्द्धसकळमूर्त्तयाकारघटनाद्विधाभूतंरूपंभगवदभिधेयं
भवतियत्॥तदंतर्मंत्रंमेस्मरहरमयंसेंदुममळंनिराकारंशश्वज्जपनरपतेसिध्यतुसते॥८८॥सर्वांगीणरसामृतस्तिमितयावाचास

वाचस्पतिः स स्वर्गीयमर्गीदृशामपि वशीकाराय मारायते॥ यस्मै यः स्पृहयत्यनेन स तदेवाप्नोति किं भूयसा येनायं हृदये कृतः सुकृतिना मन्मंत्र
चिंतामणिः॥८९॥ पुष्पैरभ्यर्च्य गंधादिभिरपि सुभगैश्चारुहंसेन मां चेन्निर्यांतीं मंत्रमूर्त्तिं जपति मयि मतिं न्यस्य मय्येव भक्तः॥ तत्प्राप्ते वत्सरांते
शिरसि करमसौ यस्य कस्यापि धत्ते सोपि श्लोकानकांडे रचयति रुचिरान्कौतुकं दृश्यमस्याः॥९०॥ गुणानामास्थानीं नृपतिलकनारीति विदि
तां रसस्फीतामंतस्तव च तव वृत्ते च कवितुः॥ भवित्री वैदर्भीमधिकमधिकंठं रचयितुं परीरंभक्रीडाचरणशरणामन्वहमहं॥९१॥ अवहत्त
स्तोतुर्मदुपहितकंठस्य कवितुर्मुखात्पुण्यैः श्लोकैस्तव यिघ नमुदयजनमुदे॥ ततः पुण्यश्लोकः क्षितिभुवनलोकस्य भविता भवानाख्यातः सन्क
लिकलुषहारी हरिरिव॥९२॥ देवी च ते च जगदूर्जितलोकमांगल्यायते कृपय यत्किं वितरामकामं॥ किंचित्त्वया न हि पतिव्रतया दुरापं अस्मात्त्व
यस्तव व्रततत्लोपमिषुः॥९३॥ कूटकायमपहाय मेव पुर्बिभ्रतस्य मसिवीस्य विस्मिता॥ आनुमाद्यति मरोमनीषि तां विघयात वहृदि मघ्
यतां॥९४॥ इत्थं वितीर्य वरमंबरमाश्रयत्सु तेषु क्षणादुदलसद्विपुलप्रणादः॥ उत्तिष्ठतां परिजनात्परमैर्नृपाणां स्ववीम्रदृवंदहतदुंदुभिनाद
सांद्रः॥९५॥ नदोषविद्वेषादपि निरवकाशं गुणमयेव रेणाशापाशस्त्रैनसमरसमारं नसदृशां॥ जगुः पुण्यश्लोकं प्रतिनृपतयः श्लोकतुविदधुः स्व
निश्वासैर्भैमीहृदयमुदयन्निर्जयरदं॥९६॥ अमरपुंजिर्लंभिताशोककूपारसनदीमर्त्तिमद्देवताखं तातेनाश्यर्घ्यंयोग्याः सपदि दिविजसत्वा दर्प
यामासतेभ्यः॥ वैदर्भ्यास्तेप्यलाभात्कृतगमनमनः प्राणवोवांनिजभुः सरम्याः संविभिस्पविद्याः सततेरतवयस्यानुकाराभिराभिः॥९७॥ अह
हमहमपोनाश्रीमतिष्ठासमानेनिलयमभिन्दपे वस्वंमतिष्ठासमाने॥ अपतदमरभर्त्तुर्मूर्त्तिवद्देवकीर्त्तिर्गलदखिलमधु वाष्पापुष्पवृष्टिर्नी
मत्तः॥९८॥ स्वस्मात्परैर्नृपतिमंत्रामभुस्यजद्भिरंगछिदाकृदनमेव तदप्यगामि॥ उक्ताः स्म पंचपतिभिर्वद्य निवत्स्यमान्निराग देवतापिनिजवि
भमभागमनैमी॥९९॥ सानंदं तनुजाविवाहनमहे भीमः समूमीपतिर्वैदर्भी निबिसृष्टे स्वरोचनपजनानिष्टो विरर्मसृष्टये॥ स्वानि स्वानिधरा
धिपाश्चविविधाभिराण्युद्धिरपयातिः कन्यादेक्षोद्दोब हवश्यकारस्तजतःस्मातेनिरेमंगलं॥१००॥ ॥श्रीहर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः
सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं॥ तौ भीतस्तस्य चतुर्दशः शारदजज्योत्स्नाच्छसूक्तेर्महाकाव्ये चारुणि नैषधीयचरिते सर्गो निसर्गोज्ज्वलः॥ ॥१४॥

धुः

॥४६॥

न्

र्ग२

अथोपकार्यां निभृतावनीपतिर्निर्जगाम यासीद्भरण ... सजांचितः॥ वसन्निवर्षन्सुबहूनि बंदिनां विशेषसैमीगुणकीर्तनाहृतां॥१॥
तथापथिश्रागमयं चितीर्वाग्यथातिस्ताराधिगमेन मागधेः॥ तणीहृतं रत्ननिकायमुच्चकैश्चिकाय लोकश्चमुं चमुल्लुकः॥२॥ अत्रपास्य
नस्यासदसिस्त्रियान्वया कुतोति रूपस्सुरसाजनं जनः॥ अमूदशीतल्कविबुद्दिवर्णनैरवाकृतारा जकलोकवाकृ॥३॥ असोषतामिव
सतां विशृण्वते द्विषां स्वबादोषकणाधिरोपणाः॥ नजातु सत्ये सतिहूषणे सवेद्लीकमाधातुमवद्यमुद्यमः॥४॥ विदर्भराजोपि समंतनूज
यो प्रविश्य हृष्यन्नवरोधमात्मनः॥ आचांस देवीमनुजातसंत्रायां प्रतीछजामातरमुल्लुकेन ळं॥५॥ तनुश्रिया यस्य तणं समन्मथः कुळश्रियापः
पवितास्मदन्वयं॥ जगत्त्रयीनायकमेळकेवरं सुतापरं वेदविवेकुमीदशं॥६॥ स जंतु पाणिग्रहमंगळोचितामल्लिदृशः स्त्रीसमयः स्वशास्त्रि
यः॥ क्षितिस्मतीर्नांतु नयं विदन्महे विधीनितिस्माह यनिर्ययो वसः॥७॥ निरीयसूपेन निराहितानना शौशं समोहूर्तिकसंसदशकं॥ गु
णेरशीणैरुदयास्तनिरूपं तदैवदानुं तनयां प्रचक्रमे॥८॥ अथाव ददूतमुखः स नैषधं कुळं चचाव्यावममानुकंप्यतां॥ सपल्लवत्वं च मनो
रथांकुरश्चिरेण नस्तूश्चरणोदकैरिति॥९॥ अथोषितं तसीमवबः प्रतिध्वनिं निपीय हूतस्य ... सवक्रगकृरात॥ अजामिवं देवरणो गुरोरिति
ब्रुवन्नदायन्नजिघाय तं वकृ॥१०॥ निपीनहूताळपितस्ततो नळं ... विदर्भसर्गागमयां बभूव सः॥ निशावसाने श्रुतनाम वकृ उवाग्यभार रथांग
तापनं ध्वनादरः॥११॥ क्वचिन्नुताळेपनदानपंडिताकमप्पहं कारमगात्पुरस्कृता॥ अळंकितुं गा सनसंनिवेशनादप निर्मणि विदग्धया
दरः॥१२॥ मुखानि मुक्तामयतोरणान्तदामरीचिलिः पांथविलासमाश्रितेः॥ पुरस्य तस्याश्विळवेश्मनाम प्रिप्रमोदहासच्छुरितानि रेजिरे
॥१३॥ पथा मनीयं ततथाधिवासनान्मधुव्रतानामपि दत्तविभ्रमाः॥ वितानतामातपनिर्जयास्तदा पटच्छिदाकालिकपुष्पजोरजः॥१४॥ वि
तषणेः कंचुकिताव भुःअजा विचित्रचित्रैः स्नपितश्चियोगृहाः॥ नूबेतास्मिन्मणिकुट्टिमेः पुरे यपुः स्वमुख्याः परिवर्तितोपम॥१५॥ तदा निस
स्वानतमांघनं घनं ननाद तस्मिंनितरां ततं ततं॥ अमानमानंदमियत्तयाऽधनीदवापुरुच्चैः सुषिराश्रिताशिताः॥१६॥ विपंचिराद्यादिव
वेणुभिर्नतेऽगणीतमीतेर्न च ते पिसर्सरेः॥ नतेऽजडुक्रोनन सोपि ढक्कया न मर्दलेः सापि न तेपि दक्कया॥१७॥ विधिश्च नादिन निनादमू

र२
रंजिउ

॥१२

पधसर्ग१५

॥४७॥

ध्वितः सुदूरवारीजनतामुखारवः॥ममौनकर्णेषु दिगंतदंतिनां पयोधिपूरप्रतिनादमेदुरः॥१८॥तदस्य कुंतीरथयातकुंतलजाश्रुतः कौवार
लिपिर्वै दिकोदरे॥यथाकुलावारमथावनीद्रजापुरंध्रिवर्गस्य पयांबभूवता॥१९॥विजित्य दास्याद्दिवारिहारितामवापितालाकुः यो दुर्यवे
नताः॥शीखामवालुः सहकारशाखिनस्त्रपासरं म्लानिमिवाननैर्मुखे॥२०॥असौमुकुजातिजलालिसेचनात्क्रमादकूलेन सितामुकुनो
ज्वला॥दयस्यवर्णिरदांतदांतनीसनालितांसाधुबबंधसंध्यया॥२१॥निरेजिरेतत्रि कुरोत्कराः किराः क्षणं गलन्निर्मलवारिबिंदुकाः॥
तमः सुहृद्याम रनिर्जयार्जिताः सिताबमंतः खलु कीर्तिमुक्तिकाः॥२२॥प्रदीयसास्नानजलस्य वासः सा प्रमार्जनेनाधिकमुज्वलीकृता॥
अदस्य मुख्याजतसोक्रमत्राणनात्प्रकाशरोचिः प्रतिमेव हेमजा॥२३॥तदातदंगस्य विभज्विचित्रमंविलेपनामोदमुदः स्फुरंदुच॥दरस्फुट
कांचनकेतकीदलप्रसुवर्णमस्यस्यति सौरसंयदि॥२४॥अयापितायाः शुचिवेदिकांतरं कलासुतस्याः सकलासुपंडिताः॥क्षणे नसस्य
श्चिराशीलणस्फुटं प्रतिप्रतीकं प्रतिकर्मनिर्ममुः॥२५॥विनापिरूपामवधिश्रियामियं व्याप्य विविस्ता सिरदर्शिवाधिका॥नसप्तयेघाधि
काक्षिकिंतु सा॥नयेतिकस्यास्तविवारचातुरी॥२६॥विधायबंधूकपयोजपूजने स्तां विधोर्गधफलीबलिश्रियं॥निनिंदलब्धाधरलोचना
वनंमनः शिलाचित्रकमेत्यतन्मुखं॥२७॥महीमघोनां मदनांधतातमीतमःपटारंजणतंतुसंततिः॥अबंधितन्मूर्ध्नजपाशमंजरीकयापि
धूपग्रहधूमकोमला॥२८॥पुनः पुनः कांचनकुर्वतीकत्वघटाधियाधूपजधूमसंयमं॥सखीस्मितेस्तर्कितत्निजभ्रमा बबंधतन्मूर्ध्नजयाम
रंचिरात्॥२९॥बनस्य लूषेवहलेनलातियाकलिंदकन्याधनसंगमंगुरा॥तदापितेस्तांकरुणस्य कुंजालेर्जहासतस्याः कुटिलाकचावल
॥३०॥धतैतयाहाटकपट्टिकालिके बस्तूवकेशांबुदविद्युदेवसा॥मुखेंदु संबंधवशाल्लुधांशुषः स्विरत्वमप्ते नियतंयशुमा॥३१॥ललाटिकासीमनि चक्रणकुंतलाबभुः स्फुरं सीमन्तरेंद्रजन्मनः॥मनःशिलाविभ्रकदीपसंस्या अमीन्तःकज्जलधूमवल्लया॥३२॥अपाग
(margin: ॥४७॥)
लिंग्यतदीयमुभ्रं केरदापिरेखारचितांजनेनया॥अपातिसत्वं तदिवद्वितीययावयःश्रियावर्धयितुं विलोचने॥३३॥अनंगलीलासिर
पांगधाविनः कनीनिकानीलमणोः पुनः पुनः॥तमिस्त्रवंशप्रसवेण रश्मिनास्य [illegible] प्रकृतिः साकिमरंजिनांजनेः॥३४॥असेविषातास

षमांविदर्भजादृशावबाप्यांजनरेखयान्वयां॥भुजद्वयज्याकृिळापपद्धतिस्यत्रोःस्मरेणबाणीकृतयोःप्रयोजयोः॥३५॥तदक्षितत्काळतु
ळ्गसानरवंनिखायवृत्तमस्यमगस्यचसुषी॥विधिर्यदुद्धर्तुमियेषतत्तमोरहर्वर्त्तिस्ततताम्रशंसति॥३६॥विलोचनाभ्यामतिमात्रपीडिते
वतंसनीळांबुरुहद्वयीखलु॥तयोःप्रतिद्वंद्विधियाधिरोपयांबभूवतुभ्रमसुताश्रुतीततः॥३७॥ध्रुवंतवतंसोत्पलयुग्ममेतयाव्यराजदस्यां
पतितेदृशाविव॥मेनोभुवांघ्र्यंगमितस्यपश्यतःस्थळेकलित्वारसिकस्यकस्यचित्॥३८॥विदर्भपुत्रीश्रवणावतंसिकामणीमहस्यापपत्नान्न
कुञ्जळे॥उदीतनेत्रोत्पलवाससंभृतिर्नळंपरंलक्ष्यमवैक्षतस्मरः॥३९॥अनाचरत्तथ्यमेषाविचारपरातदाननंकूर्णीकृतासुगेनकिं॥बबंध
जित्वामणिकुंडळेविधूद्विचंद्रबुध्यावृधितावसत्पदो॥४०॥अवादिनेमीपरिधाप्यकुंडळेवयस्ययाभ्यामभितःसमन्वयः॥तवाननेनैदोःप्रियका
मजन्मनिश्रयंत्स्वयंदौरधुरीपुरंध्रुवं॥४१॥निवेशितंयावकरागदीपवेल्लगन्तदीयाधरसीम्निसिक्थकं॥रराजतत्रैवनिवस्यमुत्सुकुंमफनि
निर्धूयसुधासधर्मणि॥४२॥स्वरेणवीणोत्थविशेषपंपुरास्फुरत्तदीयारवलुकंठकंदळी॥अवाप्यतंत्रीरथसपामुक्तिकासरानराजसूरिवा
दिनीस्फुटं॥४३॥उपास्यमानाविबश्रिक्षितंततोमधुत्रमधोढमणाळनाळया॥रराजतुंगिलिकेनसंगतौहुजोसुदत्यावलयेनकूबुनः॥४४॥
पदद्वयैस्यानवयावरंजनाजनैस्तदानीमुदनीयतार्पिता॥चिरायपद्मोपरिरन्यजायतीनिशीवविश्लिष्यननारविध्रुपुतिः॥४५॥कृतापराधः
स्तुतनैरनंतरंविचिंत्यकांतेनसमंसमागमं॥स्फुटंसिषेवेकुसुमेषुपावकःसरागचिह्नस्वरणोनयावकः॥४६॥स्वयंतदंगेषुगतेषुचारुतांपरस्परेणो
वविभूषितेषुच॥विमुच्यरेळंकूरणानितानितद्वयैवतेषांकरणंबभूवयत॥४७॥अमाधिकामुत्तरमुत्तरंश्रियंपुपोषयाभूषणचुंबनेरियं॥पुरः
पुरस्तस्त्वभिरामणीयकेतयावबाधेऽवधिबुद्धिघोरणिः॥४८॥प्रमणीसेनाक्रेतमुकुरस्यमंडळेवधोनिजास्यप्रतिबिंबदर्शिनी॥विधोरहरंस्वमुख
विधायसानिरूपयंतीवविशेषमेतयोः॥४९॥जितस्तदास्येनकळानिधिर्दधेविचंद्रधीसाक्षिकमापकायतां॥तथापिजिष्येयुगपत्सखीयुगंप्रद
श्रिताद्दशीबहुमविस्तुना॥५०॥विमाळियुग्मार्पितदर्पणद्वयेतदास्यमेवंबवभूचान्यदंबुजं॥हिमेषुनिर्वायनिरासमाधिभिस्तदीयसालोक्यमितंव्य
लोक्यत॥५१॥पलान्नादामेतिमिलहीमीलीमुरवैर्ईताविभूषामपिरनिमकामुनेः॥जलक्षितलसौर्धतुषामसौतदारतीनांसर्वस्वतयाभिरक्षिता॥५२॥

विरोधवती यैरिव जकुर्नंदनागुणैरिवाजानि कराग्रभूमिता ॥ जगाम भ्राम्यैरिव नीतिरूज्वलैर्विभूषणैस्तत्सुषमामहार्यतां ॥५३॥ न व्यात्त्ववे श्व
स्य मानानुमानतान्यप्रियास्तीमम होत्सवागताः ॥ तदंघ्रिलाक्षामलैर्दधंत मंगलैर्निरस्तुसिंदूरमिव प्रियायुधाः ॥५४॥ अमोघभावेन समानाभितां
गताः प्रसन्नगीर्वाणवराक्षरस्रजं ॥ ततः प्रणम्याधिजगाम साङ्क्रिया गुरुर्गुरूर्ध्व लपतिव ताश्चिषः ॥५५॥ तथैव तत्काळमथानुजाविभिः प्रसाधना
संजनशिल्पपारगैः ॥ निजस्य पाणिग्रहणोचिताः कृतान ळस्यापि विभो र्विभूषणाः ॥५६॥ नपस्य तत्राधिकृता पुनःपुनर्विचार्य तान्बंधम
वापयन्कृवान् ॥ कलापलीलोपनिधिर्गिरीत्यजःसयेरपालातुंपिकलापि संसदः ॥५७॥ पतत्रिणां द्विषिमनृणालिनाधनुर्गुणेन संयोगजुषां प्रनो
भुवः ॥ कृचेनतस्यार्जितमार्जनश्रियासमेत्य सौभाग्यमलंभि कुंतळे ॥५८॥ अनर्घरत्नौघमयेन मंडितो रराज राजा मुकुटेन मूर्द्धनि ॥ वनीपका
नां सह कल्पभूरुहस्ततो विमुंचन्निव मंजुमंजरी ॥५९॥ नळस्य भाळे मणिवीरपट्टिका नितंनलग्नः परिधिर्विधोर्बभौ ॥ तदग्रनाग्रांककाधिकरू
पतां गते तदाननेभोतुमनाःकिलमुद्वहन् ॥६०॥ बभूव भैम्याः खलु मानसौकसं जिघांसतो धैर्यखगं मनोभुवः ॥ उपश्रुत द्वतुंलळचिचरूपिणी
धनुस्समीपे गुळिकेव संभ्रता ॥६१॥ अंचु बियाचंदनबिंदुमंडळीन्वळीयवक्त्रेण सरोजतर्जिना ॥ श्रियं श्रिताकांचनतारकासखीलतो चात्रां
कस्य तयांककवर्तिनी ॥६२॥ न यावदग्निस्तमभेत्यकहृढतां नळस्य जैमीति हरेर्दुराचाया ॥ स बिंदुरिंदुग्रहितः किमस्य सा नवेति भाळेपठितुं लि
पीरिव ॥६३॥ कपोळपाळीजनितानुबिंबयोः समागमात्कुंडळमंडळद्वयी ॥ नळस्य तत्काळमवाप चित्तभूरथस्फुरच्चक्रसतुष्यचारुतां ॥६४॥
न.५ श्रितास्य कंठं गुरुविप्रवंदनावि नम्रमौळेश्चिबुकाग्रचुंबिनी ॥ अवाप मुक्ताव ळिरास्य चंद्रमःस्रवत्सुधातुं दिळबिंदुवृंदतां ॥६५॥ यदु[illegible]ताम्रबिंब
वान्वळंद्विषन्बभूव यस्याजिषु वारणेन सः ॥ पपार यस्तान्कमळार्थिनोघनान्स मुद्रभावं स बभार तद्भुजः ॥६६॥ कृतार्थयन्नर्थिजनाननारं
तंवभूव तस्यामरभूरुजं हःकरः ॥ तदीयमूळे निहितं द्वितीयवत्कुवंदधे कंकणमाल्यनालतां ॥६७॥ रराज दोर्मंडनमंडळीजुषोः सबंधमाणि
क्य सिता रुणत्विषोः ॥ मिषेण वर्षन्द्विरदादिरुत्सुखो मुखोयशःप्रतापावनजयार्जितौ ॥६८॥ घनेसमस्ताऽपघनावतले विनां विभूषणानां ॥४८॥
मणिमंडळेन ळः ॥ स्वरूपरेखाप्रबलोक्यनिष्कळीचकार सेवाचणदर्पणार्पणं ॥६९॥ व्यले [illegible]लोकेनन केवळं वलन्मुदाततदीयाभरणा

पर्णाघुतिः॥ अदर्शि विस्फारितरलल्लोचनैः परस्परेणो वि विभूषपौरपि॥७०॥ ततोनुबार्म्यनियंत्रितं रथं युधिष्ठिरस्तारि। स्तति भ
ङायरथः॥ नृपः पथास्तनुरिवाधिरूढवान्स्वजन्ययात्रामुदितः किरीटवान्॥७१॥ विदर्भनाम्नि। दिवस्य वीक्षितुं रसोदयाद्दमस्वसस्तम्
ज्वलो॥ गहाद्गृहादस्य घृतप्रसाधना व्यराजयन्नराजपथानथाधिकं॥७२॥ अजानती कापि विलोकनोत्सुकाः समीरधूतार्थमपिस्तनांशु
कं॥ कुचेन तस्मै चलतेऽकरोत्पुनः पुरांगनामंगळकुंभसंभृतिं॥७३॥ ससर्वीनळेदत्रीयमानयां कृतोजवाई दत्तस्य करस्य कं कृणो॥ विषज्य
हारैस्तटितैरतर्कितैः स्तंकयापि स्तणलाजमोक्षणं॥७४॥ लसन्तरवादन्नीमुखांबुजस्मितजस्तनवाणामिव पाणिपल्लवे॥ प्रियासतस्त
स्यन्नपस्य जन्निरे मन्नास्तवस्तन्नितदैवयोवतं॥७५॥ करस्थतां कलाजघत्सुरेद्धिकाविलोकनेकाग्रविलोचनोत्पळा॥ मुखे निचिक्षेप
मुखवद्विराजता सखेव लीलाकमळं विलासिनी॥७६॥ कयापि वीक्षाविमनस्कलोचने समाजप्रवेपपतेः समीयुषः॥ घनं सविघ्नंपति जसा
हसैत्तदातदालोकनमन्वभयत॥७७॥ दिदृक्षुरन्या विनिमेषवीक्षणानणामयोग्यां दधतीतनुश्रियं॥ पदाग्रमात्रेण यदस्य नान्महिनताव
ताकेवळमस्तरोऽभवत्॥७८॥ विभूषणस्त्रेसनशांस्तनार्पितैः करप्रहारैरपि धूननैरपि॥ अमंतमंतःप्रसन्नपुराः परा सखीषु संमापयतीवसं
मदं॥७९॥ वतंसळीलांबुरुहेण किंदृशा विलोकमाने विमनीव भूवतुः॥ अपिश्रुतीदर्शनसत्कचेतसा नतेन तेऽस्त्रवतुर्मगीदृशां॥८०॥ का
श्चिन्निर्माय च स्तुः प्रस्तति चुलुकितं तास्त्वरां कृतकांतामोगघ्याहान्वड मोचे श्रिं चुलितस्रिवतं भूषणतानां मणीनां॥ साहस्वीन्नि मिषा
ननीतमुर्वन्नयाः प्राणानपि विजयमानस्तनुरुचा॥ हरारुद्धक्रोधेंधनमदनसिंहासनमसावळं कर्मणः श्रीरदमवदळं कर्तुमंगना॥८२॥
अधरिस्र्वसुपर्वणां पतिरसावेतस्य यन्तः कृते पर्यस्याजि विदर्भराजसुतया युक्तं विशेषज्ञया॥ अस्मिन्नामतया कृते सुमनसः संतोपि
यन्निर्जराजाता दुर्मनसो नसो दुसुचिताते वांतुसानोचिती॥८३॥ अस्यो कंठितकंठलोहिवरणस्त्रकूलास्तिजिर्दिशटैः स्वं वसः स्वय
मस्फुरन्नकिमदः शास्त्रादपि स्फोटितं॥ साहस्रोपगतेन हान्नातमरवे नाघप्रसाधाकृयंप्रेमांचर्यमनोरथेन च शचीसा वीलस्यां कु

८९

त

जा॥८४॥ मा जानीत विदर्भजा मम विदुर्बालां नि दिव स्त्रेय सीसेयं मदम चीकरन्मघवतानस्वं दृतीयां शची॥ कूरं चा चारचर्याचकारस्वच्छि
ते कार्ब्य समनःकूप्यताम तस्यास्त करिष्यते र सुनी पार्श्वे च रित्रेन वैः॥८५॥ वैदर्भी बहुजन्म निर्मित तपः शील्येन देह श्रियानेत्रास्यांस्वप
ते युवायम वनीवासः प्रसुनायुधः॥ गीर्वा लयसा वेनौ मसुहृत ताम्भार कुः प्रापयायोग ग्नीप्रजयानु रूप्यम जतामदैतमघ विवा॥८६॥
स्त्री पुंसव्यति षंजनंजनयतः पत्युः प्रजानाम सूदभ्यासः परिपाकि मः कि मनयो दीपत्य संपत्तये॥ आसंसार पुरंध्रि पूरुषमिथः प्रेमाप्प
क्रीड्याप्येतज्जंपतिगाढ रागरचनात्मा कर्षितेभुवः॥८७॥ ताभिर्दर्शयतैष यान्यपधि महाज्येष्ठी म हेमन्त्रो हेयद्भूमिः पुरुषोत्तमः परिचिता
प्रास्मं च मंचन्दतः॥ सा स्त्रीरादूपतया लुमि त्रि तिमि तेः स्याद स्यदकूचाम रैः सस्नेमा घेमघामि घोति य मुना गंगौप योगेयया॥८८॥
वे दर्भी विपुलानुराग कलना सौभाग्य भ खिल्लसोपीत्र कृतातकृतो निजगदेत छत्र वत्त रू मेः॥ किं त्वास्मा कनरें सुभगतासंरूतयेल
ग्न कंदे वेंद्रा वरणप्रसारि तत्राची विश्रामि तत्रीः श्रुतिः॥८९॥ आसीत्रा मम पास नाम्न र वभुजां त्रै म्लेव राजव्रजाताद ध्यागमनानुरोध प
रया युक्तार्जित ज्ञामजा॥ आत्मानं त्रिदशात्प्रतादप्र ज्ञतांपत्ये विधाया नयाक्ष्रीरोपापयत्रा क्यान वरसे स्पष्टः सुरा णाम पि॥९०॥ इत्यालेपु
रनु प्रतीपं कनिलयालंकार सार श्रियाहं कुर्वनानुराम णीयक मम राला क्यपौर स्त्रियः॥ सानंदाः कुरु विंद सुंदर कर स्यानंदनं सैव स्यंदनेत स्यां
ध्यास्थियतः शातक्रतु हरित क्रीडाद्रिमिंदोरिव॥९१॥ ॥श्री हर्षं कविराजराजि मुकुटालंकार हीरः सुतं श्री हीरः सुषुवे जितेंद्रिय चयं मामल्लदे
वी च यं॥ यातः पंच दशोः कृशो तरर सस्वाद्यो महायं महाकाव्ये चारुणि वैरसेनि चरिते सर्गो निसर्गोज्वलः॥ ॥१५॥ ॥ हतः प्रतस्थे सुर
वैरघोरथीग हान्विद र्भाधिपते र्द्वराधि पः॥ पुरोधसं गौतममात्म वित्त मं क्रिया पुरस्कृत्य गृहीत मंगलः॥१॥ स्वरूप पाश्म प्रतिबिंबितेः
स्फुरंभजा त्रावेदातेः स्वनिवासि भिर्गुणैः। रजेक्षणानां समुपासि चामरै र्विधूय मानैः स विधुश्चैर्न्वैरप्रभुः॥२॥ परार्ध्य वेषाभरणैः पुरः स
रैः समंजि हाने निषधावनी भुजि॥ दधे सुना सीरपदाभिधेयतां स रूढिमात्रा घटि तत्र रात्र वः॥३॥ नलस्य नासीर सजां म हीभुजां किरीट रत्नैः
पुनरुक्त दीपया॥ अदीपि रात्रौ वरयात्रयातया च मूरजो मिश्रतमिस्र संपदा॥४॥ विदर्भ राजः क्षितिपालमन नुस्नुषणं प्रभम क्षणासन्न तरत्स

सि ७

लरः॥ दिदेश दूतान्पृथिपान्यथोत्तरं चमूमुख्योपनिकायतन्नृपः॥५॥ हरिद्विपदीपि सितांशुकैर्न सोनसस्वस्तधामापनपानितेरः स्फुरत्॥ तरस्व
दश्वधूजिनीध्वजैर्वनं विचित्रचीनांबरवद्दिवेक्षितं॥६॥ स्फुरन्नाकसंतोनिजतोरणस्रजां गजालिकर्णानिलखेलयाततः॥ ददर्श दूतन्मिनसीमजन्मनः
सनद्धतीहारमहीमहीपतिः॥७॥ श्लथैर्दलैस्तैः सयुगस्थयं भयोश्च का स्विच्चंडातकमंडितास्मसा॥ प्रियासखीवास्यमनस्थितिस्फुरत्सुखागत
प्रश्नितरत्यमिस्वना॥८॥ विनेतभर्त्तुर्दयसीतिदांतयोः परस्परस्मादनवाप्तवेशास॥ अजायतद्वारि नरेंद्रसेनयोः समागमः स्फारमुखैरवोप्समः
॥९॥ निदेश्यबध्ननित इत्युदीरितं दमेन गत्वार्द्धपथे कृताहणे॥ विनीतमाद्भुतएव पद्धतांगतं तमैक्षि स्व मुदाविदर्भराट्॥१०॥ अथायमुत्थाय विसा
र्यदोर्युगं मुदाप्रतीयेषतमात्मजन्मनः॥ खुरस्त्रवंत्साद्ववपात्रमागतं घृताप्सितोवाश्चिगतिः सरित्पतिः॥११॥ यथावदस्मै पुरुषोत्तमाय वासः साधु लक्ष्मीं
बद्धर्वाहिनीश्वरः॥ शिवामयस्यस्य शिवाय नंदनीं ददे पतिः सर्वविदे महाव्रतां॥१२॥ अर्स्वरस्यन्मधुपर्कमर्पितं सतद्व्यधात्तर्कमुदर्कदर्शिनां॥ यदे
षपास्यन्मधुभीमजाधरं मिषेण पुण्याहविचिंतदाग्सु तौ॥१३॥ वरस्य पाणिः परघातकौतुकी वधूकरः पंकजकांतितस्करः॥ सुरातितौतत्र विदर्भमं
डले ततो निबद्धौ किमु कर्करोः कुशैः॥१४॥ विदर्भजायाः करवारिजेनयन्नलस्य पाणेरुपरिस्थितं किल॥ विरांत्यसत्वं पुरुषायितस्यतद्व्यिरयलो
स्मायितदातदालिभिः॥१५॥ सरवाय दस्मै किलसीमसंज्ञया सयक्षमुख्याधिगतं ददौ भवः॥ ददेत देषश्च गुरः रोचितं नलाय चिंतामणिधाम
कामदं॥१६॥ बहोर्डुरापस्य वरायवस्तुनः कृतस्य दातुं शतिबिंबकेतवात्॥ बभौतरामंतरवस्थितं ददध्यद्दर्यमभ्यर्थि देयमर्थिने॥१७॥ असिं वा
न्याः क्षतकासरासुरं वराय सीमस्मैददातिभासुरं॥ ददे हितस्मै धवनाम धारिणे सशंभुसंभोगनिमग्नयानया॥१८॥ अथारियः प्राङ्हिवा सु
रद्विषात्तुपाणमस्मैन्तमस्तकूकुदः॥ अहार्यतस्याहि धवार्द्धमज्जिनासदक्षिणार्द्धेनपरांगदारणः॥१९॥ उवाहयः सांद्रतरांगकाननः स्वशौर्यकार्यो
दयपर्वतव्रतं॥ सनिसरः शाणेनधौतधारयासमूदसंध्यः क्षतशत्रुजास्रजा॥२०॥ यमेन जिह्वा प्रहितेव पाभिजातमात्मजांयाचितुमर्थिना भवतो॥
सतांददस्मै परिवारशोभिनीं करयहाहामिलित्पुत्रिकामपि॥२१॥ यदंगवन्मभिवभत्तुः स्यपोषितामु रोजपत्रावलिनेचकज्जले॥ रणस्थलस्यं तुलशा
यितव्रते गृहान्तरीक्षे रिवदक्षिणीकृते॥ पुरेव तस्मिन्नुमरे शीतस्तुताः पिकेनयः सोहृदनाटिनाग्निना॥२२॥ नलायविश्राणयतिस्मतं धनं

पः स्फुलिंगघ्याप्तिसमुद्रकापथं॥ २३॥ प्रसह्य तद्वृत्तानलकूबरान्वयप्रकाशितास्याः पिमहारथस्य यत्॥ कुबेरदृष्टांतबले पुष्पकं ग्रहस्तैतस्य त
नोनुमीयते॥२४॥ महेंद्रमुच्चैःश्रवसाप्रतार्य यन्निजेन पश्याः स्फुटनसिंधुरन्वितं॥ स तद्ददे स्मै हयरत्नमर्पितं पुरानुबंधुं वरु नबंधुतां॥२५॥ न वार
वाराह्वलहरहृदयपृष्ठतथाक्षियुग्ममायददे मुदं नयः॥ ददद्दिदृक्षादरदास्ततां यथा तथैव तत्सांस्फुलकंठनालतां॥२६॥ युग्मं। दिवस्पतेरादरदर्शिना:
स्रादृष्टौ कियत्समृति विश्वकर्मणः॥ तमेव माणिक्यमयं महोन्नतं पतद्ग्रहं याहितवान्नलेन सः॥२७॥ नलेन तां बद्धविलासिनो ज्झितेर्मु
खस्ययः पूगकणो भंतीन वा॥ इति व्यवेचिस्च मयस्त्वमं उद्गदुद्वहद्दुच्चारुणा चारुणा स्थिराया॥२८॥ मयेन प्रामसन॰ तर्मर्चितान्यपि पूजा
श्रुनाम्नियालता॥ अदत्त सौमोषि सनेषधाय तां हरिन्मणेर्भोजनभाजनं महत्॥२९॥ घ्रदेसदेव छ विमस्य बि॰ तांनकेकिनांसपर्विषं

गवान॰

प्रसर्पति॥ ननीलकंठत्वमधास्य दत्तचेतसकालकूटस्य भौक्ष्यत॥३०॥ विरोध्यपुर्वसिसमस्खल द्विवः स्त्रजंत्यजनस्य किमिंद्रसिंधुरः॥
अपत्त तस्मै समदछ्लसुदातम भ्रमातंगतयैव वार्धुकं॥३१॥ मदान्मदघ्ने भवता यवाशियापरं दिगंताद यातजीवत॥ इतिस्म
योदिक्करिणः स्वकूर्णयो विनाहवर्णं गजमागते गतिः॥३२॥ अधुत्तबीजं निजकर्नयेरदो द्विषामकीत्यैरखलु द॰ विप्रुषः॥ अवः श्रमैः
कुंभकुच्चां शिरःस्नानं श्रियं मुदामदस्य चेदवतामुपास्त्वयः॥३३॥ नतैनवाहेतु विवाहदक्षिणीकृतेषु संख्यातु भवे॰ वक्षमः॥ नशातकुंभे
स्तुनमतकुं भिषुप्रयलवान्कोपिनरत्नराशिषु॥३४॥ करग्रहेवाम्यम घत्तयरत्तयोः प्रसाधसेम्यात्तुवदाक्षिणीकृत॥ हेतःपुरस्थसततो
नलेनसः प्रदक्षिणस्तत्क्षणमाशुशुक्षणीः॥३५॥ स्थिराहमश्मेव भवेतिमंत्रवाग नेशदाशास्य क्रिमाश्रुतां क्रिया॥ शिलाचलेहेरणया
न्नणामपि स्थिते स्तुनाद्या लि विडोजसापि सा॥३६॥ प्रियांशुकग्रंथिनिबद्धवाससं तदाषु रोधाविद्याद्दद सजिं॥ जगाद विच्छिद्य पटं प्र
मास्यतो न लादविश्वासमिवैष विश्वावित्॥३७॥ ध्रुवावलोकाय तदुन्मुखं मुखं वानिदिश्यपत्यासिदघे विदर्भ ॥ किमस्य नस्याद
णिमाद्रिसाक्षिक स्तथापि तथ्यो मरिमामामोदितः॥३८॥ धवेन सार्द्धं ध्रुवं धूम्ररं धर्मांसती मिमां पश्यगता॰ वाणताः॥ कृतस्य पूर्व

हृदि स्म पतेः स्मृतेन पीडितस्य स्वर्गपतेर्जना तः॥३९॥ अस्मून तातत्करपल्लवस्थितैरुडु छू विव्योमविवाहहारि भिंताथि। सुखेमरा ण

मनल्लेर द्रावल्लैरभाजि लाजैरनयोज्झिते तिः॥४०॥ नयाग्रतीष्णः ऊर्ध्व धूमपद्धतिर्गता कपोलेमृगनाभिशोभितां। ययोर्दृशो ज

नतांश्रु तौश्रि तात मालतीदाम त्रिकेऽ कायिता॥४१॥ अपकुतः स्वेदजलैः करे तयोरपाजुषोर्दनिज लौमि लम्बुकः॥ दृशोरपश्र

स्रुतम श्रुसास्विक घनैः समाधीयत धूमल यनैः॥४२॥ बन्धूनि[illegible]मस्य वसून् दक्षिणामयच्छत सलमवेक्ष्य तत्क्षणं॥ जनेषु रोमा

मितेषु मिश्रतां ययुरन्तयोः कूटकत्कुड्मल यः॥४३॥ अवर्त्ततास्तं भविजित्वरी तयोः श्रुतिक्रियारंभपरंपरातरा॥ नकंपसंपत्तिम

पदयतः स्थितोपि वह्निः समिधा समेधि ः॥४४॥ दमस्वसुः पाणिमनुव्यगहतः पुरोधसा संविदधे नरां विधौ॥ महर्षिणेवांगिर

सेन सांगता पुलोमजामुद्वहतः शतक्रतो ॥४५॥ सकौतुकागारमगात्सुरंध्रिभिः सहस्रकं प्रोह्य नमीक्षितं ततः॥ अधास्त हस्र ॥

तलं तु च भित्र तामधिष्ठितं यत्स्वलु जिष्णु नामुना॥४६॥ तयाशनाया निरशोषि भैमीनो ह्रियानसम्यगाह्वो किपरस्परक्रिया॥

विमुक्त संभोगमशाप्यि सस्पृहं वरेण वध्वा यथाविधि यहं॥४७॥ कृतास्तणाञ्जन्यजनैर्निजाः प्रजाः द्विचित्तरीहासमत्राकर

रां॥ धराप्सरोभिर्वरयाचमागतान् जयस्रोज कुलांकुरः क्वचित्॥४८॥ सकंचिदृत्त्वेरचयं वृते मनोपहारमच्चां

गरूवेर्यधोचितं॥ पिपासतः काञ्चनसर्वतो स्वंतवार्पयंतामपि काममोदनं॥४९॥ मुखेन नेत्रोपविरालसाविति प्रयात्युसष्टान्

तिं खलाहसत्। वरांगनागाः स्वमुखंमते मुनास हि स्फुटं येन किंकोप चिरस्यते॥५०॥ युवामिमेमेस्त्रि नमद्दूती रणोगलेनथो का

निजगुच्छमेकिका॥ न ना स्वद स्तबूगलो दलितिन्यधराजन्य स्यततः पराकृषत्॥५१॥ नकायवाल्लव्यजनं विधुन्वती दमस्वद

स्यानिरूतपदेर्पिताव॥ अहासि लोकैः र टात्पटोक्षिनीलयेन [illegible] जंघाय तिलं चिरं हसः॥५२॥ पुरस्त्र[illegible] गूलमधात्वलादृ

षीमुपाविशत्तत्र ऋजुर्वरद्विजः ॥ पुनस्तमुत्थाय निजाग्रतेर्विदा [illegible] सच्चपश्चात्तत पुरतः [illegible] ॥ [illegible] यं वृथाजिर्वरपत्रै [illegible] सुभ्रुवः स्थिरीकृता
यां पदयुग्ममंतरा ॥ परेण पश्चान्निभृतं न्यधापयद्ददर्श चास्त्रीतलहेमनखच्छः ॥५४॥ अथा [illegible] राकु [illegible] वासुलोचना विलासिनि वासित धैर्यसंप
दः स्मरस्य शिल्पं वरवर्गविभ्रिया विलोक्य कं लोकमहासयन्मुजः ॥५५॥ तिरोवलद्वक्रसरोजनाल [illegible] स्मितेस्मितं यतेनखलु [illegible] बालया ॥ तद
तदीये हृदये निखाय तद्विधीयतां समुखलक्ष्यवेधिता ॥५६॥ स्तनं यदन्यत्करणोचितं त्यजा दिह [illegible] सुर्यदवारिबालया ॥ [illegible] सौदीयस्य तदेव
कामुके जगाद वात्तीमरविक्वाखच्छे खलु ॥५७॥ जलं ददत्याः कृतितानतेमुखं व्यवस्यतासा [illegible] सिकेनचुंवतं ॥ पदेपतद्वारिणिमंदपाणिनाप्रतीक्षि
तोन्यक्षणावंचनक्षणः ॥५८॥ युवानमालोक्य विदग्धशीलया स्वपाणिपाथोरुहनालनिर्मितः ॥ [illegible] पि [illegible] रव्यापरिधिः कृतानिधोदधावहोतं
प्रतिगाढबंधतां ॥५९॥ न तन्मुवः स्वघ्नखानुबिंबनछलेन कोपिस्फुट [illegible] कृपकृटवृः ॥ [illegible] योदद [illegible] वरणेन्दुशंकितः स्मरस्य बाणैः शरणेव्यधी
स्तत ॥६०॥ मुखं यदस्मायि विमुज्य सुभ्रुवा क्रियं यदालंब्यनतास्यमासितं ॥ अवादियद्दामदुगद्गदं युवा तदेव जल्पाहतदा [illegible] लमकं ॥६१॥ वि
लोक्य यूनाव्यजनं विधुन्वतीमवापासत्वेनन्नरांप्रसिस्विदे ॥ उदस्तकंठेन [illegible] बोधनाटिनाविजित्यलज्जांददृशे तदाननं ॥६२॥ स तत्कुचस्य
स्य कुचे षिदोलतावलद्दलाम व्यजनानिलोकुलः ॥ अवापनानानलनालशंखकानिब [illegible] नीडो [illegible] भ्रमं युवा ॥६३॥ अवरुद्याकापि कृटास्स
णस्यसातथैव संगीवचनस्यकाचन ॥ ययायुवस्पामनुनाथने मिथः [illegible] सखोपि दूतस्यन [illegible] ॥६४॥ पुपोन कोपि क्षणमास्यमेलितं ज
लस्य गंडूषमुदीतसंमदः ॥ चुचुंबतत्र प्रतिबिंबितं मुखं पुरस्पुरत्याः स्मरकामुकभ्रुवः ॥६५॥ [illegible] णे नो जनन जाजने र्पितेग [illegible] कोपिकि
लुवारयाञ्चिकाः ॥ भ्यतुं नशाकैः प्र [illegible] वितीर्णमस्तिवस्त्विषेदमेवहरितेतिबोधिताः ॥६६॥ युवं विन [illegible] स्मितपर्वं वाग्युवाकिमप्यपदन्नवि
लोकयन्मु [illegible] खं ॥ स्थितांपुरस्फाटिककुट्टिमेवधूं तदंघ्रियुग्मावनिमध्यबद्धदृक् ॥६७॥ अमी [illegible] सखा [illegible] मखंडिताबिंबविधुन्वमन्योन्यमनुक्त
मार्दवं ॥ रसोत्तरं गौरमपीवरंरसादभुंजतामोदनमोदनं जनाः ॥६८॥ वयोवयास्तोक [illegible] स्वसरस्तनी [illegible] स्तिर [illegible] बतिसुंदरेदर [illegible] स्वयंविलक्त
मुरस्थमंबरंगुरुस्तनीक्षीणतयापराद्धे ॥६९॥ यदादिहेतुः सुरभिः समुद्भवे नवेत्तदज्यं सुरभिप्रभुवं ततः [illegible] रमिरेभ्यैः प्रवितीर्यपायसं तदोघकुल्यात

रसैकृतं कृतं ॥८०॥ यद्दप्यपीताव सुधा पैः सुतैं दप्यदःस्वादुततो नुमीयते॥ अकेतवर्षर्बुपदाघगं धिनेस्पृहां यदस्मै
दधते सुधांधसः॥८१॥ अबोधिनो स्त्रीनिस्तृतं दिंगितं प्रत्ययवानादृतवत्यसाविति॥ लुनाति यूनः स्मधियं क्रियज्ञता निहत्य बाळादरदर्शि
नेपुणा॥८२॥ नराजिकाराद्धमसो जितत्रके सुखेन सीत्कारकृतादधद्धि॥ धुतोत्तमांगैः कथुसावपाटवाद कांडकंडूयितमूर्द्धतालुभिः
॥८३॥ वियोगिदाहायुककृत्सवत्विषस्तमार नो रिव खंडमाहृतं॥ सितंमदुमागधदाहदायितत्वक्ळःसुहृत्पूर्वमिवाहितस्तनः॥८४॥ न
वोयुवानौ निजस्तावगोपिनो वक्तूमिषु प्राग्वि तत्स्वमिक्रमं॥ दरो विधुतः स्मयदूकूयाकिळत्रिसागमन्योन्यमुखेपुनःपुनः॥८५॥ व्य
धुस्तमांतमगमांससाधितं रसादृत्रिवाम तेमनं मनः॥ निरा घवोत्संगकुरंगजैरदःपळैः सपीयूषजळैः किमप्यपि॥८६॥ परस्प
राकूतजहूतकृत्ययोरनंगमाराद्धमपिक्षण तौ॥ निमेषणेनैव कियत्त्रिरायुषा जनेषु यूनोरुदपादि निर्णयः॥८७॥ अहर्निशावे
तिरतायपृच्छतिक्रमोदृश्रीताम्नकूपरापण द्रिटे॥ क्रियाविदग्धा किळतन्निवेधिनिन्यधत्तसंध्यामधुरेध्यरंगुळी॥८८॥ क्रियत्य
जन्नोदनमानयन्क्रियत्कर स्वपपप्रच्छगतागते यां॥ अहं किमेष्यामि किमेष्य... सीति सान्युधत्त नम्रं किळ जायाननं॥८९॥ यथामिष
जगमुरनामिषस्त्वमं निरामिषेया मिषमोहमू रे॥ तथाविदग्धैः परिकर्मनिर्मितं विचित्रमेतत्परिहासकौशिकाः स्यजोजिताः॥९०॥
न खेनकृत्याधरसंनिसान्निस्ता घुयामदुव्यं नेमां सपाळिकां॥ ददंशदंतौ प्रज्ञाशीसतद्भुसं विहस्य ... पत्र्ययन्यरिवेषिकाधरं॥९१॥ अ
नेकसंयोजनयातथाकृते निकृत्यनिष्विव्य तादृगर्जनात्॥ अमीकृताःकाळिकवस्तुविस्मयं जनावकूव्यंजनमस्यवाहरन्॥९२॥
पिपासुरस्मीति विबोधितामुखं निरीक्ष्यबाळ सुहितेन वारिणा॥ पुनः करेकर्नु मनाग कंतिकाहसात्सखीनां सहसान्यवर्त्तत॥९३॥
सुवासमादित्सुरमत्रगंधतं विलोकयतत्रेण रानुबिंबनं॥ त्वकारतन्नीविनिवेचितंकरं बवृतद्य स्फुटकंटकोत्करं॥९४॥ जलेह
जस्नेहहृतानुबिंबनांबुबुवकोपिजत सोन नद्रुक्ळः॥ मुहूर्तःपरिस्रयकरांगुळीमुखेस्ततोनुरक्तैः स्वमवापितेर्मुखं॥९५॥ अराधि
यन्मीनमगाजपत्रिजैः पळैर्मृदुस्वादुसुगंधि मनं॥ अशाकिलोकैः कृतएवजोमितुं न तत्तु संख्यातुमपि स्मशाक्यते॥९६॥ कृताधन

१६
षधसर्ग १६
॥५२॥
बु

धादुत्तिरिंगितैः पुरापरासियः किंवनकुंचित... या॥ क्षिपन्मुखे सोऽजनलीलयांगुलिं पुनः प्रसन्नाननयान्चकंपि सः॥८६॥ अकारि नीहारनि
संप्रसंजनाद्धृपियस्त्रा गरुसारहारुत्तिः॥ नि... यस्त्रं गारकसंगितत्रतैरवर्णिवारिप्रतिवारमीदृशं॥८८॥ त्वयाविधातर्यदकारि वामतं दृतं व
यज्जीवनमंबुसोऽधुतत्॥ ददे दमारं स्तितु सर्वत... मुखं तथोचितः कर्तुमिदं पिबस्तव॥८९॥ सरोजकोशासि नयेन पाणिनास्थितेपि कूरे मुकुरेव
यावते॥ स खेलमस्मै वितरत्यमित्यसे मिथो... वादाहदतुः किलोदनं॥९०॥ इयं कियच्चारु कुर्वेति पद्यते पयः प्रहाया हृदयं समावृतां॥ ... वं मनो
ज्ञाय्यतरं च कुत्तरं मिषेण स्त्रं गारेधृतेः करदृयं॥९१॥ अमीस्तिराकंठममोजितत्रुहे तुषारधारामदितेव शार्करा॥ ह येद्विषद्वक्यणी पयःसु
तं सुधाकृशात्पंकमिवोद्धृतं दधि॥९२॥ तदंतरं... सुभिरस्य बिंदुभिः करंबितं कल्पयता जगत्कृता॥ इतस्ततः स्पष्टमचोदि माधिना निरीक्ष्यतस्मा
वलजिह्वतास्तता॥९३॥ दधौं दासिमेतन्न रूवे... दास्पदं न यत्र रागः सितयाहृतं तया॥ इतीरिणो बिंबफलं पलं... पिबिंबाधरया रुच
चित्तत्॥९४॥ समं ययोरिंगितवान्चयस्य योस्त... र्विहायोपहृतप्रतीगितां॥ अकारि नाकूतमवारि सा यया विदग्ध्या रंजितयेव सा चवित्त।
॥९५॥ सखीप्रतिस्माह युवेंगितेक्षिणीक्रमे... तेयं समतेन दित्सुतां॥ विलोमतत्प्यंजनमर्पितत्वया वरं किमस्मै न नितांतमर्थिने॥९६॥
समाप्तिलिप्येव सुजिक्रियाविधेर्दलोदरं च... याल्लयीकृतं॥ अखंडहूतं शीरवटैस्तदभ्नतां राजपाकार्पितगौरिकश्रिया॥९७॥ बुबुं
नो बबुवलयोर्वशीपरं पुरोधिपारिप्रतिबिंबि... विटः॥ पुनः पुनः पानकपानकैतवात्स्वकारतच्चुंबनचुंबनान्यपि॥९८॥ घनेरमीषां परिवे
षकेर्जनैरवर्षि वर्षोपलगोलकावली॥ वल... जास्त्रूषणरत्नरोचिषा धृतं स्वपैः श्रितवांद्रसौरसा॥९९॥ क्रियद् कृत्यं जनमेतदर्पितै
ममेति तत्पर्वदतां पुनः पुनः॥ अमूनि संख्या... मसावढौकितेष्वलेन तेषां कठिनीवरूयसी॥१००॥ विदग्धबालेंगितगुप्तिचातुरीम्रवहिति
कोत्पाटनपाटवे हृदः॥ निजस्य टीकाः प्रबबंध... मुकः स्फुटा द्विराकृतत्राते स्तदोविलीं॥१०१॥ घृतप्लुते सोऽजनसाजनेपुरः स्फुरत्पुरं ध्रिप्रतिबिंबि
ताकृतेः॥ युवानिधीयोरसिलड्डुकद्वयं न खेलि... रसाथ ममर्द निर्दयं॥१०२॥ विलोकिते रागितरेण सस्मितं क्रियाथ वैमुख्यमिते सखीजने॥
तदात्विरानीयकृतोपि त्रावृत्तिकृतेरदत्तोत स्यविह... पुत्रिकां॥१०३॥ निरीक्ष्य रम्याः परिवेषिकाधुवं नमुत्तमे वैभिरवापतत्पिङ्गिः॥ अत्राकुवहिर्भवेऽनु
त्तवत्तयायदुष्मितायव्यंजनपुंजराजयः॥१०४॥ प... स्मरकारेंगितत्रस्तितात्रायोयुवाययोदासितयापितापितः॥ ततो निरा...परिज्ञावयं न्यरामुपेत

॥५२॥

यातोपि सरोषयेव सः॥१०५॥ पयास्मितामंडकमंडनांबरावटानेंदुःपृथुलकुवस्तनी॥ पदंरुचेर्नोज्यभुजांभुजिक्रियाप्रियाव भूवोज्वलकूर
हारिणी॥१०६॥ चिरं युवा कृतत्रातैः स्रतार्थेन श्चिरंस्सरोबेंगितयाच निर्धुतः॥ सजन्कुरसाल नलील यांजल्वीन्मषेधिविकिंचिदिधुतांबुधार
या॥१०७॥ न षड्विधः खिंगजिनस्य भोजने तथा यथा योवत विभ्रमोद्भवः॥ अपारशृंगाररमयः समुन्मिषन्स्मरोरसस्तोष मधत्तसत्तमः॥१०८॥
मुखे निधाय क्रमुकं नलानुगेरथोज्झितपर्णाश्चिरे वे स्पबश्चिकं॥ दमार्पितां तमुखवासनिर्मितं नयाविलैः स्वचमहासितारिवलैः॥१०९॥
अमीषु तथ्यानृतरलजातयोर्विदर्भराट् चारुनितांतचारुणोः॥ स्वयंगृहाणेपौ कृमिहेतु दीर्यत द्वयं ददौ ज्ञो षजिघत्सवे हसन्॥११०॥ इति द्वि
सलः शुचिमिष्टभोजनां दिनानि ते बांकृत्तिचिन्नुतायुः॥ द्विरष्टसंवत्सरवारसुंदरीपरीक्षितुस्तुष्टिमुपेयुषां निशि॥१११॥ उवास वैदर्भ
गृहेषु पंच क्षपानिशाः स्नुषांगी परिणीय तां नलः॥ अथ प्रतस्थे निषधान्स्वहानया रथेन नार्धेय गृहीतरश्मिना॥११२॥ परस्य नस्य प्रभिमाम
धिकृत्य प्रियया त्रिशुः प्रांशुरसाविति ब्रुवन्॥ रथे सभैमीस्वयमध्यरूरुहन्नतल्किलाश्लिष्यदिमां जनेक्षितः॥११३॥ स्वैरं स्ववल्लिष्यति स्विन
ग्धतनुं प्रियादियंमृदीयसी पीडनभीरुदोर्युगात्॥ इति स्मरन्नश्रीमतिश्चकार तं वपुश्चरोमांचनरेणकंचुकी॥११४॥ तथा कृमाजन्मनिजां
कल्प्रर्द्धितां प्रहित्य पुत्रीं पितरौ विषेदतुः॥ विसृज्य तौ तं दुहितुः पतिं यथा विनीततत्वाक्षगुणीभवत्कुणं॥११५॥ निजादनुव्रज्य स मंडलावधे
र्नलं विहृत्तौ च दुलापतांगतः॥ तडागकल्लोल इवानिलं तटाद्धृतानति व्योवद्धते वराटराट्॥११६॥ पितात्मनः पुण्यमनापदः क्षमाधनं मन
स्कृषिरथारिवलं नलः॥ इतं परं पुत्रिन कोपितेह मित्यदश्रुरेष व्यसर्जन्निजौरसीं॥११७॥ प्रियः प्रियैका चरणाश्चिरेण तां पितुः स्मरंतीमचि
कित्सदाधिषु॥ तदा स्तनन्मानृवियोगवाडवः सत्तु प्रियप्रेममहांबुधावपि॥११८॥ असौ महीभृद्धहुधातुमंडितस्तया निजोपत्यकये वकाम
पि॥ भुवाकुरंगेक्षणदंतिचारयोर्ववंबभारत्रोभांस्तपादसेवया॥११९॥ तदेकतानस्य नपस्य रक्षितुं चिरोदयाज्ञावशिवात्मनिश्रिया॥ वि
हायसा पत्न्यमरंजिभीमजासमग्रतद्वांच्छितपूर्तिवृत्तिभिः॥१२०॥ मसारमालावलितोरणां पुरं निजाद्वियोगादिवलंबितालकां॥ दद
र्श पत्न्याभिवनैषधः प्रधामधाश्रितोद्धीविकमुन्नतैर्गृहैः॥१२१॥ पुरीनिरीस्यान्यमनाम नागितिप्रियाय जैन्यानिमतं विसर्जितः॥

॥५३॥

यथौकसः सहसानि वर्त्तिनात दीक्षणे नार्धपथे समागमं ॥१२२॥ अथ नगरधृतेरमात्यरत्नैः पथि समियाय सजायया निरामः ॥ मधुरिव
कुसुमश्रिया सनाथः क्रमभिलितैरखिलैः कृतहल्लोहलैः ॥१२३॥ क्रियदप्यनुगम्य तस्य वृत्तजातं श्रवणकृतहलं च चुल्लेषु तेषु ॥ क्रियदापनि
जदेशादत्तमेभ्यः श्रवणपथं स नयत्पुरीं विवेश ॥१२४॥ अथ पथि पथि लाजैरालनो बाहुवल्लीमुकुलकुलसतुल्यैः पूर्जैर्यत्योजयेति ॥
क्षितिपतिमुपनेमुस्तं दधाना जनानामुन्नतजळमन्नाळीसोकुमार्यं कुमार्यः ॥१२५॥ अभिनवदमयंतीकांतिजाळावलोकश्रवणपुर
पुरंध्रीवक्त्रचंद्रान्वयेन ॥ निखिलनगरसौधाहावळीचंद्रशाळाः क्षणमभिवनिजसंतांसान्वयामन्वभूवन् ॥१२६॥ निषधनृपमुखेंदुश्रीसु
धां सौधवातायनविवरगरश्मिश्रेणिनालोपनीतां ॥ पपुरसमपिपासापांसुलत्वोत्यरागाण्यखिलपुरपुरंध्रीनेत्रनीलोत्पलानि ॥१२७॥
अवनिपतिरथाहस्त्रेणपाणिप्रवाळस्खलितसुरभिलाजव्याजभाजः प्रतीच्छन् ॥ उपरि कुसुमवृष्टीरेव वैमानिकानामभिनवहृतनैमीसौध
मूर्ध्नि विवेश ॥१२८॥ इति परिणयमित्थं यानमेकत्र यानैर्दरचकितकटाक्षप्रेक्षितं चानयोस्तत् ॥ दिवि दिविषदधीशाः कौतुकेनावलोक्य प्रणिद
धुरथ गंतुं नाकमानंदसांद्राः ॥१२९॥ ॥ श्रीहर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं ॥ क्वाश्मी
रे महिते चतुर्दशतयीं विद्यां विदद्भिर्महाकाव्ये तद्भुवि नैषधीयचरिते सर्गोगमत्षोडशः ॥१६॥ ॥ अथारम्यव्यथा प्राप्यं धरित्री पावनश्रमं ॥
सुराः सेरस्वदुल्लोललीलाजग्मुर्यथागतं ॥१॥ नैमी भर्त्रे भुवस्तस्मै चिरं चित्रे घ्नतामपि ॥ विद्याभिर्वनिनीतायनरिषे दुःप्रदायते ॥२॥ कांतिभ
ति विमानानि नेजिरे मासुराः सुराः ॥ स्फटिकाद्रेस्तटानीव प्रतिबिंबा विवस्वतः ॥३॥ जवाज्जातेन वातेन बळाहृष्य बळाहकैः ॥ श्वसनात्वस्य
श्रीप्रत्वरथैरेषाभिवाकृथी ॥४॥ क्रमाद्वीयसां तेषां तदानीं समदृश्यत ॥ स्पष्टमष्टगुणैश्वर्यपर्यवस्यन्निवाणिमा ॥५॥ ततान विधुताते वां रथे
पीतपताकतां ॥ लब्धवेतुत्रिरवोल्लेखवालेखा जळमुचः क्वचित् ॥६॥ पुनः पुनर्मिलंतीषु पथि पाथोदपंक्तिषु ॥ नावना धरयालंबि बिंबमुद्भावा भर
णं धनुः ॥७॥ जलेजलदजालानां वज्रिवज्रानुबिंबनैः ॥ जाने तत्काळजैस्तेषां जातास्तानि सनाथता ॥८॥ स्फुरंसावर्णिवंद्यानां कुलछत्रं म
हीभुजां ॥ चक्रे दंडभृतश्चुंबनं दंडश्चंडरुचं क्वचित् ॥९॥ नळभीमभुवोः प्रेम्णि विस्मितायादशो दिवः ॥ पात्रीपात्राः शिरःकंपस्वस्तभूषस्रबश्रियं ॥१०॥

॥५३॥

पवनस्कंधमारूढस्त्यत्तरकरःशिखी॥अनेनप्रापिनैमीतिभ्रमंचक्रेनन्नःसदां॥११॥तत्कर्णोत्तारतीद्रनौविरहाग्नीमजागिरां॥अघनि
घनिर्जिवर्णैरनुकल्यैर्व्यनोदयत॥१२॥अथायंतमवेक्षंततेजनौघमसित्विषं॥तेषांप्रत्यूहमप्रीत्यामिलंघोमेवमूर्त्तिमत॥१३॥अप्स
सुराजिहानंतेस्मरमग्रेसरंसुराः॥असाविनयशिक्षार्थंबलिनेवपुरस्कृतं॥१४॥अगम्यार्थंतपञ्चाणपष्ठस्त्रीकृतद्योत्रियः॥त्रामली
सुकृत्सर्वस्वाजनायत्वारिपार्श्वकाः॥१५॥बिभर्त्तिलोकजिन्नावंबुद्धस्यस्पर्द्धयेवयः॥यस्येत्रातुळयेवात्रवर्त्तत्वमशरीरिणः॥१६॥ईश्व
रस्यजगत्स्रस्तंसृष्टिमाकुळयन्तिमां॥अस्तियोस्त्रीकृतस्त्रीकस्तस्यवैरमनुस्मरन्॥१७॥चक्रेशाक्रादिनेत्राणोस्मरःपीतनञ्छ्रियां॥
अपिदेवतवेघोस्यामाचिकित्स्यमरोचकं॥१८॥यत्तत्त्विपंतमुल्कम्रमुत्थाययुक्तमघारुणं॥बुभुधुर्विबुधाःक्रोधमाक्रोशातक्रोशघोषणं॥१९॥
यमुपासतदंतोष्ठसतास्तक्षशिष्यचलुषः॥स्कुटीपूणिनीनादनिर्मनिश्वासफूत्कृतः॥२०॥दुर्गकामाश्मुगेनापिदुर्लंघ्यमवलंब्ययः॥दु
र्वीसोहृदयंल्लोकाल्लेशादपिदिधुक्षति॥२१॥वैराग्यंयःकरोत्युच्चैरंजनंजनयत्यपि॥स्तूतेसर्वेंद्रियाद्यादिप्रज्वलन्नपियस्तमः॥२२॥प
चेषुविजयाशात्तोभवस्यलघ्यतोनुयात्॥येनान्यविग्रहीतारिजन्मकाळनयश्रितः॥२३॥हस्तोविस्तारयन्नित्यंबिम्यदर्द्धपपस्थ
वाक्॥स्तूचयन्काकुमाकृतेर्लीभस्तत्रव्यलोकितेः॥२४॥दैन्यस्तेन्यमयानित्यमत्याहारामयाविनः॥भुंजानजनुसाकृतपत्रयायस्यानुजीवि
नः॥२५॥घनिदानांबुहृष्टेर्यःपात्रपाणावव्ग्रहः॥स्वांदासानिवहानिस्वान्विक्रीणीतेर्थवत्सुयः॥२६॥एकद्विकरेणोहेतत्महापातकपंचके॥त
णेनमन्यतेकोपकामोयःपंचकारयन्॥२७॥यःसर्वेंद्रियसम्प्रापिजिकांबकवलंबते॥तस्योमाचार्यकंयांचाबटवेन्चेटवेर्जितं॥२८॥पथ्यांत
बजेबालेबालिशायदुपासिनः॥२९॥श्रन्यमाम्लिष्यनोस्तंतंमोहमेस्तततत्रते॥२९॥स्वस्वप्राणप्रयापोपिनस्मरंतिस्मरद्विषं॥मग्नाःकुटुं
चारिवनस्छायियतयोगृहिणंयथा॥३०॥पुंसामुलभ्यनिर्वाणज्ञानदीपमयालनं॥अंतम्लीययतिव्यक्तंयःकूडालवदुज्वलं॥३१॥बल
श्रुतेसत्यपिजाप्यंयःप्रज्ञारोपिचयस्तमः॥३३॥त्रयोयमुपजीवंतिक्रोधलोभमनोभवाः॥३२॥जाग्रतामपिनिद्रायःपन्नयतामपियोधता
कुरुसैन्यंहरेणेवप्रागलज्ञातनार्जुनः॥हतंयेनजयन्कामस्तमोहगुणनुषाजगत्॥३४॥

॥५४॥

चिक्रिताः कृतिचिद्देवैः प्राचः परिचयादमी ॥ अन्येन केचनान्यड मेनः कं तु कमेचकाः ॥३५॥ तत्रोर्णाइवार्णोधौ सैन्ये म्यर्णमुपेयुषि ॥ कस्या पाकर्णो
यामासुस्ते वर्णान्चूर्णकर्कशान् ॥३६॥ ग्रावोन्मज्जन वघज्ञप्लवेपि श्रुतिसत्यता ॥ का श्रद्धा तत्रधीवृद्धाः कामाध्यायति वल्लीरतः ॥३७॥ केना
पि बोधिसत्वेन जातं सत्वेन हेतुना ॥ यद्वेदमर्मभेदाय जगदे जगदस्थिरं ॥३८॥ अग्निहोत्रं त्रयीतंत्रं त्रिदंडं भस्मपुंड्रकं ॥ प्रज्ञापौरुषहीनानां
जीवो जल्पति जीविका ॥३९॥ शुद्धिर्वंशाद्वयीशुद्धौ पित्रोः पित्रोर्यदेकशः ॥ तदनंतकुलादोषाददोषा जातिरस्तिका ॥४०॥ कामिनीवर्गसंसर्गैर्न
कः संक्रांतपातकः ॥ नाम्नाति स्नाति हामोहात्काम क्षामव्रतं जगत् ॥४१॥ ईर्ष्यया रक्षतो नारीर्धिक् कुलस्थितिदांभिकान् ॥ स्मरांधत्वाविशेषेपि तथा
नरमरक्षतः ॥४२॥ परदारनिवृत्तिर्यासोयं स्वयमनादृतः ॥ अहिल्याकेलिलोलेन दंभोदंभोलिपाणिना ॥४३॥ गुरुतल्पगतो पापकल्पनां त्यजत
द्विजाः ॥ येषां वः पत्युरत्युच्चैर्गुरुदारग्रहे ग्रहः ॥४४॥ पापात्तापा मुदः पुण्यात्परासोस्तु दिति श्रुतिः ॥ वैपरीत्यं तु तेसाक्षात्तद्दारव्यात बलाबले ॥४५॥
संदेहेप्यन्यदेहाप्तेर्विवर्ज्यं वृजिनं यदि ॥ त्यजेतश्रोत्रिया सत्रं हिंसादूषणसंत्रायात् ॥४६॥ यस्त्रिवेदीविदां वंद्यः सव्यासोपि जजल्प वः ॥ रा
माया जातकामाया अग्रास्ताहस्तधारणा ॥४७॥ सुकृते वः कथं श्रद्धा सुरते वः कथं न सा ॥ तत्कर्म पुरुषः कुर्याद्येनांते सुखमेधते ॥४८॥ बला
कृतपापानि संतु तान्यहतानि वः ॥ सर्वान्बलकृतानर्थान्कृतान्मनुरखवीत् ॥४९॥ स्वागमार्थे पिमास्मिं स्थ तीर्थिकाविचिकित्सव तेषु त्सवः ॥ तं तमा
चरतानंदं स्वच्छंदं यंयमिच्छथ ॥५०॥ श्रुतिस्मृत्यर्थबोधेषु कैकमत्यं महाधियां ॥ व्याख्याबुद्धिबलापेक्षा सानोपेक्ष्या सुखोन्मुखी ॥५१॥ यस्मि
न्नस्मीति धीर्देहे तद्दाहे वः किमेनसा ॥ कापि किं तत्फलं न स्याद्यात्मेति परसाक्षिके ॥५२॥ मतः स्मरति जन्मानि मृते कर्मफलोदयः ॥ अन्यभुक्ते मृते
तृप्तिरित्यलं धूर्तवार्तया ॥५३॥ जनेन जानतास्मीति कायं नायं स्वमित्यसौ ॥ त्याज्यते र्युघ्यते चान्यदलं श्रुत्याति धूर्तया ॥५४॥ एवं संदिग्धयोस्ताव
द्भावितत्रेष्टजन्मनि ॥ हेतुमाकः स्वमंत्रादीन् सांगानन्यथाविदाः ॥५५॥ एकस्य विश्वपापेन तापेनंते निमज्जितः ॥ कः श्रोतस्यात्मनो जीरोमं रःस्याद्द
रितेन ते ॥५६॥ किं तेहं ते हता लुब्धाः तन्मात्रेहि प्रलत्वदः ॥ न्यस्यतन्मा धूर्तैर्नन्यस्य न्यस्य मेवा स्मनोयदि ॥५७॥ तृणानीव घृणावादान्विवितैर्धूनये
व धूकरनुगतवापिता हत्रास्येव काचिरंजनवंचना ॥५८॥ कुरुध्वं कामदेवाज्ञोज्ञलाघेरप्सलं घितां ॥ वेदोपि देवकीयाज्ञा तत्राज्ञाकाधिकार्हणा ॥५९॥

॥५४॥

प्रलापमपि वेदस्य भागं मन्य ध्व एव चेत् ॥ केनाभाग्येन दुर्वान्त विधीन पितथ्येष्वथ ॥६०॥ एकतिंश्रद्धर्थां सिप्रांप्र सिप्रांक्रथच स्व
यं ॥ मीमांसा मांसलप्रज्ञास्तां यूपछिपदायिनीं ॥६१॥ कोहि वेदास्त्यमुष्मिन्चालोक इत्याह याक्रृतिः ॥ तत्रामा याद मुंलोकं लोकः प्रत्येति
वाक्यथं ॥६२॥ धर्माधर्मौ म नुर्जल्पन्नूनत्राक्याजनवर्जनौ ॥ व्याजान्मंडळदंडा घरित्र दधायि मुधा बुधैः ॥६३॥ पासस्यैव गिरातस्मित्र
श्रद्धेत्स ह्यात्स्थतांत्रिकाः ॥ मत्स्यस्याप्युपदेश्यान्चः को मत्स्यान पिष्टाबतां ॥६४॥ पंडितः पांडवानां सख्या सख्यादुपर रूविः ॥ निनिंदे तमुनिं द तु
स्कृव स्तुस्तृतवान्नकिं ॥६५॥ न भ्रातुः कृळदेव्यांस व्यासः कामात्समास्जत ॥ दासीरतस्ततदासीघमात्रातत्राप्य दैस्त्रिकिं ॥६६॥ देवैर्द्विजैः
हृताग्रं यापंथाये षांतदादतो ॥ गांनं तैः किंनतैर्व्यक्तं तत्तोप्पात्माधरीहृतः ॥६७॥ साधुकामुकृतामुक्तात्रांतस्वांतैर्भरवोस्तुरवैः ॥ सारंगल्लो
चनासारांदिवंप्रेत्या भिलिस्तुभिः ॥६८॥ कः श्रामः क्रियतां आज्ञाः प्रियाप्रीतौ परिश्रमः ॥ भस्मीभूतस्य देहस्य पुनरागमनं श्रमः ॥६९॥
उभयीप्रहृतिः कामेसजेदिति मुनेर्मनः ॥ अपवर्गे तृतीये [illegible] क्षणतः पाणिनेरपि ॥७०॥ विश्रत्कपरियानायजनाजनितमज्जनाः ॥ विग्रह
यायतः पश्चाद्गुरुत्वरोरुत्र विक्रमं ॥७१॥ एनस्नानेन तिर्यक्पादिः का बिभीषिका ॥ राजिल्लोपि हि राजेव स्वैः सुखी सुखहेतुभिः ॥७२॥ हता
श्चेद्धि विदीव्यंति दैत्या दैत्यारिणा रणे ॥ तत्रापि तेन युध्यंतां हता अपितथ्येवते ॥७३॥ स्वंच ब्रह्मच संसारे मुक्तौ तु ● ब्रह्मकेवळं ॥ इति स्वो
छिंत्ति मुक्त्युपक्लिवै दग्धी वेदवादिनां ॥७४॥ मुक्तये यः शिलात्वाय शास्त्रमूत्वे सचेतसां ॥ गोतमं तमवेत्यैव यथावित्थ तथैव सः ॥७५॥ हराह
रिहरादीनां तन्मग्नमनसो भ्रजैत्रां ॥ किंन मुक्ताः कुतः संति कारागारे मनो मुवः ॥७६॥ देवश्चेदस्ति सर्वज्ञः करुणाभागवंध्यवाक् ॥ तत्किं वाग्य
ममोत्रान्तः स्तार्थयतिनार्थिनः ॥७७॥ भविनां भावयन्दुःखं स्वकूर्मेजमपीश्वरः ॥ स्यादकारणवैरी नः कारणादपरे परे ॥७८॥ तर्कप्रतिष्ठया
साम्यादन्योन्यस्य व्यतिघ्नतां ॥ नप्रामाण्यं मतानां स्यात्केषांसत्प्रतिपक्षवत् ॥७९॥ अक्रोधं त्रिसृयं सत्यैः क्रोधनाये तपोधनाः ॥ निर्घृ
नास्ति धनायैव धातुवादोपदेशिनः ॥८०॥ किंवित्तंदत्स्वतुष्येयमघातरिहरिप्रिया ॥ दत्वा सर्वं धनं मुग्धो बंधनं लब्धवान्न च बद्धिः ॥८१॥
तेगधाद्रोग्धा च सर्वोयं घनिनश्चेतसा जनः ॥ विषसल्लोभसंक्षोभमेकदायघुद्गसते ॥८२॥ दैन्यस्यायुष्यमस्तेन्यमनसंकुरुसि वंचना ॥

धर्मसर्ग१७

॥५५॥

स्वाछंदमच्छतानंदकंदली कंदमेककं ॥८३॥ इत्थमाकर्ण्य दुर्वर्णान्नराः सक्रोधतां दधे ॥ अवोचदुच्चैः कस्कोयं धर्मभ्रंशोपि संतति ॥८४॥
लोकत्रयीत्रयीनेत्रो वज्रवीर्यस्फुरत्करो ॥ कृदत्वं भाषते पाकर्त्रा सनेमपि त्रासति ॥८५॥ वर्णसंकीर्णतां यां वा जातस्त्वलोपेन्यं थापिवा ॥ कुल
हादेः परीक्षासु भंग मंगप्रमाणय ॥८६॥ ब्राह्मणपादिप्रसिद्धायां गंतायुन्येव्रते जयं ॥ तद्विशुद्धिमशेषस्यवर्णवंशास्य त्रासति ॥८७॥ जळो
नळपरीक्षा दोसंवादोवेदवेदिते ॥ गळहस्तितमास्तिक्यां धिग्धियं कुरुते नतो ॥८८॥ संसेजंपतियोगादौ गर्भादेरघुवो दयात् ॥ आशिक्षित्वं
नास्तिकाः कर्मनविभ्रमर्मभिनत्ति वः ॥८९॥ यावतस्वंगयाश्राद्धं भूतस्याविश्वकंचन ॥ नानादेशाजनोपज्ञाः प्रत्येषि नैकृथाः कथं ॥९०॥ नीता
नां यमदूतेन नाभक्ष्यांतेरूपागतो ॥ प्रश्नत्वेसेवदंतीन्नपरत्लोके कथां कथं ॥९१॥ जज्वाल्ज्वलनः क्रोधाद्वाचस्पेवा वाक्षिपंनमुं ॥ क्रिमात्थरे
क्रिमात्थेदमस्मदग्रे निरर्गळं ॥९२॥ महापराक्रिणः श्रोतधर्मैकबळजीविनः ॥ क्षणमक्षणमर्णोळ्स्मरन्विस्मयसेपिन ॥९३॥ पुत्रैषिः ऋपे
नकारीरिपुरवादृष्टप्रलामस्वाः ॥ नवः किंधर्मसंदेहमंदेहजयजानवः ॥९४॥ दंडतांडवनैः कुर्वन्स्फुलिंगालिंगितं नमः ॥ निर्ममेघगिराम
मीर्मिन्नमर्मेव धर्मराट् ॥९५॥ तिष्ठ नोस्ति षकगोष्ठं कुंठयामि हठादयं ॥ अपशुपठतः पाद्यमधिगोष्ठिरावस्यते ॥९६॥ वेदैस्तद्वेषिभिस्त
दस्थिरंमतत्रातैः हतं ॥ परं कस्तेपरंवाचालोकलोकायततत्यजेत ॥९७॥ समज्ञानाल्पभरयिष्ठपांयवेमत्यमेत्यपं ॥ लोकेभयास्तिपंथानं
परत्लोकेनतंकृतः ॥९८॥ स्वकन्यामन्यसात्कर्तुं विश्वानुमति दश्वनः ॥ लोकेपरत्रलोकस्य कस्यनस्या द्दृढं मनः ॥९९॥ कस्मिन्नपिमते
सत्येहताः सर्वैमतत्यजः ॥ तदृप्सावव्यर्थता मात्रमनर्थस्वनधर्मजः ॥१००॥ कापिसर्वैरवैमत्यात्पातित्यादन्यथाकचित ॥ स्वछंतव्यं श्रोत
एवस्याद्धर्मेरोघेपितत्क्षते ॥१॥ ब्रमाणावरुणः क्रोधाद्रुणः करुणोक्षितं ॥ रिवन्नमचंडात्मा रवंडपाशापात्तक्षितः ॥२॥ मानवात्रा
क्यनिर्माण कर्मीयुं कविलास्त्रिळ ॥ न श्रद्धापयते मुग्धास्तीर्थिका धनिवः कथं ॥३॥ शातक्रतरुजाघारव्याविरव्यातिर्नास्तिकाः कथं ॥ अ
तिवृत्तांतसंवादैर्नवप्रमदचीकरत ॥४॥ तत्तलोतु कृतावेशानायाश्राद्धादियाचिनः ॥ भूतान्नुजनंतोपिकथं प्रत्येकेनः श्रद्धीः ॥५॥ नामस्त्र
माघमंनीतानघस्वतनुमागतान् ॥ संवाददवादिनोजीवान्वीक्ष्यमात्यजतश्रुतीः ॥६॥ संरंभेजेर्नजेत्रादेस्तभ्यमानाद्धळाह्लन् ॥

॥५५॥

मर्घ्यं बद्धांजलिर्देवानथैवं कृष्णिहूचिवान्॥७॥ नापराधी पराधीनो जनोयं नाकनायकाः॥ काळस्याहं कळेर्बंदी तच्चाडुचडुळान
नः॥८॥ इति तस्मिन्वदत्येव देवास्यंदनमंदिरं॥ कूळिमाकूलयांचक्रुर्दीपरं चापरं पुनः॥९॥ संददर्शोन्नमत्कूविः श्रीबकूत्वलताकुता
न्॥ तत्तत्तापपरीतस्तान्नाकीयान्नारकीवसः॥१०॥ गुरुरीढौढावलीढः प्राक्रैंग भग्नमितमस्तकः॥ सचित्रांकुरिवाक्रांतस्तेजसेव
बिडौजसः॥११॥ विमुखान्नखषुमध्येव जनंगममिव द्विजान्॥ एषमत्तः सहेळं तानुपेत्य समभाषत॥१२॥ स्वस्ति वास्तोष्पते तुभ्यं त्रि
विनक्तिन रविन्नता॥ सखेवकाळसुखेनाग्निपात्राहस्तमुदस्तव॥१३॥ स्वयंवरमहे नैमीवरणाय चरामहे॥ तदस्माननुमन्यध्व
मध्वने तत्र धाविने॥१४॥ ते वज्रायतमस्योच्चैरहंकारेमकारणं॥ ऊचिरे ति चिरेणैनं स्मरत्वादष्टमुखाश्रियः॥१५॥ पुनर्वसुसिमाने
वं कूयमुद्धसे नुसः॥ स एष वान्यरमेष्ठीयं नेष्टिं कूब्रह्मचारिणं॥१६॥ जोहि पांडुहिणो वेत्तु त्वामाकर्ण्यी व कीर्त्ति न्॥ त्वजनेरपिवा
धातुः सेतुर्लंघ्यस्त्वयानकिं॥१७॥ अतिवृत्तं सहृत्तांतस्त्रिजगघुवगर्वनुत॥ अंगछतामपादानं सस्वयंवरएवनः॥१८॥ नोगेषु सानु
रागेषु पत्रयत्सुद्दिविषमुच॥ भूमिपाळेनळे भैमीवरं सावरयद्वरं॥१९॥ भुजगेशान सद्देषाच्चान रानितरान्नरान्॥ अमरान्यामरा
त्रमैमीनळे वेदगुणोज्वळं॥२०॥ इति श्रुत्वा सरोषे वेकूपरमंचरमं युगं॥ जगन्नाशानिशारूढमुद्रस्तानुक्तवान दः॥२१॥ कूयापिकूीडतु ब
ह्लादिव्यास्त्रीदरेव्यतेस्वयं॥ कूळिस्तूचरतुब्रह्मप्रैतु वातिप्रियायवः॥२२॥ चर्येवकूतमेयं वः परस्येधर्मदेशिनां॥ स्वयं तत्कूर्वतां सर्वं
श्रोतुं ~~सत्कीर्त्तन~~ बुद्धिमितः श्रुती॥२३॥ तत्र स्वयंवरेलं भीभुवश्रीर्भैषयेनसा॥ जगतोकूीसकूपुष्पाभिर्लीमस्तकूत्यामएववः॥२४॥ दूरान्न
प्रेष्यपुष्पावं पुत्ते यं वकूवकूण॥ लज्जयेवासमर्थानां मुखमस्माकूमीक्षितुं॥२५॥ स्थितं मबद्भिः पत्रयद्भिः कूथं सोस्ते दसांप्रतं॥ नि
दग्धादुर्विदग्धाकिं सादग्धा नज्वलकूधा॥२६॥ महावंशानिनादस्यमहातमग्निलाघुका॥ स्वीचकारकूथंकारमहोसारतरनळ॥२७॥
नवादश्नौदिग्नामीत्रोर्मग्यमाणां मगेक्षणां॥ स्वीकुर्वाणः कूथंसोढः क्षतरीढस्तणंनळः॥२८॥ प्रारणः कूटमाश्रित्यखिन्नारवीसाक्षीप

नन्वपि॥ नाव हन्ति तदुपाहे कूटसाक्षिक्रियामयं॥२९॥ अहो महःसहायानां मैत्रेसेंताम्रवतामपि॥ स्तमैवास्मैत्रवृळ्ळं कायदेवस्येवामृतघृतैः॥३०॥
सावध्रे यंत मुत्सन्न्यमस्य मीर्ष्याजुषस्छदि॥ कृतागःस मनस्तस्माद्युमनाधाधिनजितं॥३१॥ यतध्वं मह कर्तुर्मां पांचालीं पांडवैरिव॥ सापिपं
चभिरस्माभिःसंविभज्यैव भुज्यतां॥३२॥ अथापरि वृठासोऽपुं मरवतां मुखरस्यतां॥ चक्रे गिरा त्रातां घातेमानतीसारतीक्ष्ण्या॥३३॥ कीर्तिं
भीवरंवा स्मे दातुमेवागमन्नमी॥ नलादेघीरवेदग्धीघीरगंभीरगाहिनी॥३४॥ वाग्मिनीजडडिक्कस्तां प्रतिवक्तुं न वाग्मिमान्॥ लीलावहेलितं
स्वादेवानेवावदत्कलिः॥३५॥ औगत्विं वांछितमस्माभिरपिताप्रतिसंप्रति॥ तस्मिन्नलेन लेनोपि कारुण्यस्याक्ति नः पुनः॥३६॥ दृत्ते क मेंणि
कुमेः किं तदानाम्नमेसत्रपत॥ कालोचितमिदानीं यैनःस्प्रणुतात्लोचितंपुनः॥३७॥ प्रतिज्ञेयं नलेविजाः कूलेविज्ञायतामम्॥ तैर्मैमीचम
मीचलाजयामिजयामिते॥३८॥ नैषधेनविरोधंमे चंडतामंडितोजसः॥ जगतिहंतगायंतुरवैः रैरवरैरव त॥३९॥ द्वापरःसाधुकारेणतद्विकारम
दीदिपत॥ प्रणीयस्त्रवणे पाणिप्रवोचन्नमुचेरिपुः॥४०॥ विस्मयप्रतिरस्मोसुसाधुवेलस्यमीत्तसे॥ यद्वत्तेल्पमनल्पाय तद्वत्तेफियमा
लने॥४१॥ फळमीमांचतुर्वर्गीयष्टं तां नोपियच्छति॥ नलस्यास्य दुपम्रीमात्रत्कीर्तता वद्विनी॥४२॥ नव्योनव्यवसायस्तेनलेसाधुमतो
कले॥ लोकपाल विज्ञालेसोनिषुघानां सुधाकरः॥४३॥ नपाल्पयामः कले तस्मिन्नवकाशःस्तमास्त्विति॥ निश्चितासिलधर्मेव द्वापरस्योदयंव
यं॥४४॥ साविनीततमासेमीव्यर्थाव्यर्थयहेरलो॥ कूर्येसेवद्वियैवीध्याप्रमितिर्विचित्रमेरिव॥४५॥ तन्नासमस्ययुगं तां वात्रेता स्पर्द्धितुमर्हति॥ ए
कप्रकाशिधर्माणं न कलिद्वापरौ युगं॥४६॥ कूरिष्ये बनयमित्यक्ता कूरिष्यन्नपिदुष्यसि॥ दृष्टादृष्टाहिनायत्ताः कार्यसिद्धाहेतवस्तव॥४७॥ ओ
हमोहे न यस्तस्मिन्नाचिरेरचिरेणनः॥ तत्पापसंसत्तं तापमात्मयादनयात्ततः॥४८॥ युगशेषतवद्वेषतस्मिन्नेषनसांप्रतं॥ भविता न हिता
येतद्वैरं तेवैरसेनिना॥४९॥ गत्वांतरानलेजैमीनाकृस्मात्तत्रवेस्यसि॥ षण्णांवक्रमेसयुक्तपथमानेठकारवत॥५०॥ तत्र याभीत्येस
तज्ञानं राजसंसदि हास्यतां॥ इतितत्रगतो मागाराजसंसदि हास्यतां॥५१॥ अपरेपिदिग्नाथीनायावचमेतां नाचीपतेः॥ अन्यमन्यत दिकें
नां नारत्तयुगयोर्युगं॥५२॥ कलिं प्रति कलिं देवा देवान्प्रत्येव कर्णोःकलिः॥ सोपहासं समेवर्णो दिष्ट्या व्यचरयन्निषः॥५३॥ तत्वागमनमेवा

हिवैरसेनीतयावृते ॥ नवेगेन विमानेन न क्रमेनापि धावता ॥५४॥ पुरा या सिवरीतुं या मयप्रवतया वृते ॥ अन्यस्मिन्नवतो हा स्यंदनमेत
न्नेपावरं ॥५५॥ पत्योतयावृतेन्यस्मिन्न दर्शितवानसि ॥ भवतः कोपरोधस्तादस्तमस्य वृथा रोषः ॥५६॥ क्वासि स्मरंजयन्क्वां त्यायोजनो घं
महार्वता ॥ समरुढस्त्वं वृतेन्यस्मिन्किं न क्रीस्तेत्र पामर ॥५७॥ नळं प्रत्यनपेतान्तितात्तीर्यतुरीययोः ॥ युगयोर्युगुळं बुधादि विदेवाधि
पं दधुः ॥५८॥ द्वापरे कूपरीवारः कळिर्मत्सरमूर्छितः ॥ नळं नियाहिनीं पणीयाञां जग्राह ग्राहिलं दृढं ॥५९॥ नळेष्वापूर्त्तसंपत्ते दूरदुर्गा
नमुंप्रति ॥ निषिधं निषधान्यातुं निघ्नः संजघनं पाधि ॥६०॥ मंडळं निषधेंद्रस्य चंद्रस्येवोडुमेळकः ॥ आपन्ना पयितुं पापः स्वभौनु
रिव सग्रहः ॥६१॥ क्रिमताप्तिच्छिद्रं काळे न काळः कळिरूपेयिवान् ॥ अभीमर्त्तुरहंमानी राजभानीमहीभुजः ॥६२॥ वेदानुद्धरतां तत्र मुखा
दवर्णयन्पेदं ॥ नमसारयितुं काळः कळिः पदमपारयत् ॥६३॥ श्रुतिपाठवृवत्र्यस्तनाकर्णयतः क्रमं ॥ क्रमः संकुचितस्तस्य पुरे दूरम
र्त्तत ॥६४॥ तावद्गतिधृताटोपापाद्योस्तेन संहिता ॥ न वेदिपाठिवृन्देभ्यो यावद्ग्रा विसंहिता ॥६५॥ तस्य होमाज्यगंधेन नासानाम्राभिना
गमत ॥ विततानद्वर्णोनासौ क्रतोधूमवृदर्शिते ॥६६॥ अतिथीनां पदां भोजि दिमं प्रत्यतिपिप्पले ॥ अंगणे गृहिणां तत्र रवळेनाने न चस्खव
ले ॥६७॥ पुरष्वावृमसौ आपकृतुशृष्म महोष्मभिः ॥ तत्वसंगमिवावृर्त्तिपृत्तौर्मिव्यजनानिळैः ॥६८॥ पितृणां तर्पणैर्वणैः क्रीणति द्वेषमनिवे
समनि ॥ क्वाळादिवतिळात्क्वानाद्दूरमभ्रसदेभ्रसः ॥६९॥ यज्ञयूपघनां जन्तोसपुरं शंकुसंकुळां ॥ जनैर्धर्मघनैः क्रीणीं व्याक्रोडीवद्दरतांचतां ॥७०॥
स्नातृणां तिळवैर्मेनेस्वमंतर्दर्शीमेनसः ॥ रूपाणीभूपहृदयं प्रविष्टैरिवतस्यतेः ॥७१॥ पुमांसं मुमुदे तत्र विदन्मिथ्यावदावदं ॥ स्त्रियं
प्रतितथावीक्ष्य तमपम्लानवानयं ॥७२॥ सपार्श्वमत्रांकूरंतुं नवराधृः परांद्विणां ॥ मासोपावासिनां छायालंघने घनमस्खलत् ॥७३॥
आवाहितां द्विजैस्तत्र गायत्रीमवृमंडळात् ॥ स सं निधीदघंतीपत्रपन्दृषनेषोत्रवडिंया ॥७४॥ सगृहेगृहिणां पर्णे वने वैखानसे
र्दने ॥ यस्सागारेभ्यो गारे चैव क्वापि न स्थानमानत्रो ॥७५॥ क्वापिनापत्र यदन्विष्यन्हिंसामात्मप्रियामसौ ॥ स्वच्छमित्रं तत्र न प्रापदपि सर्वं

रा०१

॥५७॥

मुखे कलिं ॥७६॥ हिंसागं नीमखे वीक्ष्य रिरं सुर्दवितिस्म सः ॥ सा तु सौम्यदृशा सक्ता खरं दूरान्निरासतं ॥७७॥ मौनेनैव व्रतनिष्ठानां आक्रोशं
मन्यते स्म सः ॥ अन्या वंधुं वंदारू स्तिर्यु शोखरि रथ्यपदाहतं ॥७८॥ स्त्रीणां सदृशीः पोणे पश्यन्नोमतामपः ॥ मेने घने रमीहं तुं ताप्तुं
मामक्रिरूपतां ॥७९॥ मोंजीसूतोध्ताबाढाना शाखां केसवर्णिनिः ॥ रज्जामीवं धुमायांतीहं तुदंडेन मांततः ॥८०॥ दृष्ट्वा पुरः पुरोडाशामा
सीदुत्रासडुम्बनाः ॥ मन्वानः फणिनीं सात्र समुमस्त्वात्र स्त्रुवः ॥८१॥ आनंदन्नादिरादीनां विघ्नेबद्धि जजन्मनः ॥ दृष्ट्वा सौ ग्रामणीमिष्टिं तं कु
र्वतिमहूयत ॥८२॥ आपश्यद्यावतो वेदविदां ब्रह्मांजलीमसौ ॥ उद्दडीयंत तावंतोत्कादस्यांजलयो हृदः ॥८३॥ स्नातकं घातकं जल्पोजल्पो तं
कृतांतवत् ॥ वा वयमस्य दृष्ट्वैव यमस्येवो द्विवेजवः ॥८४॥ सपाखंडजनात्वे श्रीश्राप्रुवन्ने दर्पं डितान् ॥ जलाथीवानलं प्राप्य पापस्तापानपा
सरत् ॥८५॥ तत्र ब्रह्महणां पश्यन्नतिसंतोषमानसो ॥ निर्वर्ण्य सर्वमेधस्य यज्ञानं ज्वलतिस्म सः ॥८६॥ यतिहस्तस्थितैस्तु स्यरां स्नेरारं स्तित
जनाः ॥ दुर्जनस्या जनि क्लिष्टिगृहिणां वेदयष्टिस्तिः ॥८७॥ मंडलस्यागमे वेछन्नीक्ष्य खंडिलशायिनः ॥ पवित्रालोकनादेव पवित्रासमभि
दृत ॥८८॥ अपश्यज्जिनमन्विष्यन्न नजिनं ब्रह्मचारिणां ॥ क्षपणार्थी सदीक्षस्य सवाक्षपणमेक्षत ॥८९॥ जपतामक्षमालासु बीजाक
र्षणदर्शनात् ॥ सजीवाहक्षिक त्वानि विपरीतदृगन्वकृत ॥९०॥ त्रिसंध्यं तत्र विज्ञाणो सपश्यन्नघमर्षणं ॥ वरमेछद्दशारेव निजयो
रपकर्षणं ॥९१॥ अत्रासीत्तत्र किं विन्नकलिः परिचितं द्विजः ॥ सौमीनलव्यलीकाणु प्रश्नकामः परिभ्रमन् ॥९२॥ तपः स्वाध्याय यज्ञानाम
कांडद्विष्टतापसः ॥ स्वानि छिद्राणि यंतस्मिन्पश्यन्नुपततापसः ॥९३॥ कमंतत्रोपनम्राया विश्वस्या वीक्ष्य तुष्टवान् ॥ समम्लोतं विस्ताव्याथ
नामदेवाभ्युपासकं ॥९४॥ वैरिणीमुविता तस्ने नप्रवेत्रां दृदोत्सुवि ॥ नवेदधनिरालंबमंबरे वितता रवा ॥९५॥ दर्शस्य दर्शनात्कष्ट
मग्निष्टोमस्य वानरो ॥ जुघूर्णे पौर्णमासेष्टी सोमं सोमन्यगातकं ॥९६॥ तेना दृश्यंत वीरघ्नान्वीरहणो जनाः ॥ नापश्यल्लोकि
निर्मुक्तान्नजीवन्मुक्तान वैक्षत ॥९७॥ स तु तोषाञ्चतो विप्रान्दृष्ट्वा स्पष्टपरस्परान् ॥ होमत्रोषी स वसोमभुजस्तान्वीक्ष्य दूनवान् ॥९८॥

॥५७॥

१५

ह्वे३ नं४

दृष्ट्वाजनं रजोजुष्टं तुष्टिं प्राप्तोऽस्मि त्यसौ॥ तं पन्थ्यन्यावनस्नानानस्छंदुस्थस्नातोऽभवत्॥९९॥ अधावत्क्वापि गां वीक्ष्य हन्यमानामयं मुदा॥ अतिथिस्यूस्कृतोबु
धोमंदोमंदन्यवर्त्तत॥१००॥ हृष्टवोन्सद्विजं दृष्ट्वा नित्यनैमित्तिकं त्यजं॥ यजमानं निरूप्यैनं हूनं हूनमुखोऽभवत्॥१॥ आनंदं दनिरीक्ष्यायं पुरे तत्रात्म
घातिनं॥ सर्वस्वारस्य यज्ञानमेनं दृष्ट्वाथ विव्यथे॥२॥ कृतो महाव्रते पथ्यन्व्रसवारीलरीरतं॥ ज...यज्ञक्रियामत्तः सत्तंडाकांडतांडनं॥३॥ यज्ञच
सार्वाश्वमेधास्य लिंगालिंगि विरागतां॥ दृष्ट्वावष्टसकर्नारं बभ्रुतिर्सैडिमपंडितः॥४॥ अथ युक्तीमजयाजुष्टं व्यलोकत कलिः...॥ उष्ट्र दृष्टे दुरालोकं प्रस
येव प्रसाप्रसुं॥५॥ तयोः सौहार्दसांद्रत्वं परस्परमन्यमिवानन्नो॥ मर्म छेदमिवानर्ह सतन्नमोर्मिस्तिर्मिधिः॥६॥ अमर्वादात्मनो दोषास्तयोस्ते ज
स्विता गुणात्॥ स्प्रष्टुं दृष्ट्वाप्यनीशास्तौ तस्मादप्यबुलत्कलिः॥७॥ अगच्छदाश्रयान्वेषी नळदृष्टोऽसनिश्वसन्॥ अस्तिरामं गृहारामं तस्याराम
समश्रियः॥८॥ रसिलसद्वृतत्वेनबाधनं न तपोधनैः॥ मेने मानी मनाकूतत्रस्यानुकूलं कलिः किळ॥९॥ दळपुष्पफळे देवद्विजपूजास्ति संधि
ना॥ सनळेनार्जिता आपन्नत्रनाक्रमितुं क्षमान्॥१०॥ अथ सर्वोद्भिदासन्निपूरणाय सरोपितं॥ बिसीतकं ददर्शैकं कुटं धर्मेप्यकर्मठं॥११॥ स
तेनैषधसौधस्य निकटं निष्कुटध्वजं॥ बहुमेने नितांतस्मिन्नकळिरालंबनं वने॥१२॥ निःपदस्यकळेस्तत्रस्थानदानाद्बिसीतकः॥ कलिद्रुमः परं
नासीदासीत्कल्पद्रुमोऽपि सः॥१३॥ ददौ पदं न धर्मस्य स्थातुमेकेन यत्कलिः॥ एकः सोपि तदा तस्य पदं मन्ये मिलन्नतः॥१४॥ उच्छिद्रवितावासः
कपोतादिवतत्रसः॥ राज्ञः सोऽग्नेर्द्विजादस्मात्सत्रासं प्रापदीक्षितात्॥१५॥ बिसीतकमधिष्ठाय तथास्ते न तिष्ठता॥ येन स्तीमस्तुवोसीकः सराज
र्षिरधर्षि न॥१६॥ तमालंबनमासाद्य वेदसीनिषधेशयोः॥ कलुषंकविरन्विष्यन्नवात्सीद्वत्सरान्बहून्॥१७॥ यथासीत्कानने तत्र विनिद्र
फळिकाळता॥ तथा नळ...कास...विनिद्रकळिकाकुता॥१८॥ दोषं नळस्यजिज्ञासुः...वित्तानेदापरः स्थितो॥ नदोषः कापि लोकस्य मुखे सौ
तिद्रुराज्ञाया॥१९॥ अमुष्मिन्नारामे सततनिपतद्दोहदतया प्रसूनैरुन्निद्रैरनिशमभितां मुप्रतिसरे॥ असौ बद्धालंबः कलिरजनिका
दंबविहगच्छदच्छायास्यंगो वितरुवितयालांछनमृगः॥२०॥ स्फारेतादृग्द्विवेरसे निनगरे पुण्यैः प्रजानां घनं बिघ्नं लब्धवतः श्रियोपन
तिसास्मिन्किळास्तु कल्ले॥ ...एतस्मिन्नु नरं तरेंतर मितानंदः स स्वैमीनळावाराज्ञुव्यधिस्मरः...त्रिशिखावंदारुरुद्दंडधनुः॥२१॥ ॥

न २

२२
षधसर्ग १८
॥५८॥

श्रीहर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं ॥ यातः सप्तदशः स्वसुःसुसदृशि छंदःप्रशस्तेर्महा
काव्ये चारुणि नैषधीयचरिते सर्गो निसर्गोज्वलः ॥१७॥ ॥ सोयमित्थमथ भीमनंदिनीं दारसारमधिगम्य नैषधः ॥ तां तृतीयपुरुषार्थवारि
धेः पारलंघनतरीमरीरमत् ॥१॥ आत्मवित्सह तया दिवानिशं भोगभागपि न पापमाप सः ॥ आहता हि विषयैकतानता ज्ञानधौतमनसं
न लिंपति ॥२॥ न्यस्य मंत्रिषु स राज्यमादरादारराध मदनं प्रियासखः ॥ नैकवर्णमणिकोटिकुट्टिमे हेमभूमिभृति सौधभूधरे ॥३॥ वी
रसेनसुतकंठभूषणीभूतदिव्यमणिपंक्तिशक्तिभिः ॥ कामनोपनमदर्थतागुणाद्यस्तृणीकृतसुमेरुपर्वतः ॥४॥ धूपितं यदुदरांबरं विरं म
चकैरगारुसारदारुभिः ॥ जालजालकृतचंद्रचंदनक्षोदमेदुरसमीरशीतलं ॥५॥ क्वापि कामशरवर्णयोर्यं महासुरस्तितैलदीपिकाः ॥ ते नि
रेविति तिमिरं स्मरस्फुरद्घोः प्रतापनिकरांकुरश्रियः ॥६॥ कुंकुमैणमदपंकलेपिताः सालिताश्च हिमवालुकांबुभिः ॥ रेजुरध ततशैलजाः स्त
जो यस्य मुग्धमणिकुट्टिमा भुवः ॥७॥ नैषधांगपरिमर्दमेदुरामोदमार्दवमनोज्ञवर्णया ॥ यद्भुवः क्व च सुनत्रशय्यया ॥ जिभा तितिलकप्रगल्भता
॥८॥ क्वापि यत्र कटनिःकुट स्फुरत्कोरकप्रकरसौरसोर्मिभिः ॥ सांद्रमुद्रियत भीमनंदिनी नासिकापुटकुटीकुटुंबिता ॥९॥ कुत्र सर्वऋतु
हृद्यवाटिकाकीरहृत्तसहकारशीकरैः ॥ यज्जुषस्य कुंकुमुख्यमा भुगो घ्राणवातमुपहान्ति रागवति ॥१०॥ कुत्रचित्कनकनिर्मिता खिलः क्वा
पियो विमलरत्नजः क्वचि ॥ कुत्रचिद्रचितरत्नशालिकः क्वापि वस्त्रिद्वयैद्रजालिकः ॥११॥ चित्रतत्तदनुकार्यविभ्रमाधायिनैकविध
रूपरूपकं ॥ नीलयं यदुजभूर्वंहिरोजरावातकीविधिरकल्पि त्रिल्पि राट् ॥१२॥ त्रितिगर्तगरहगोपितेर्जनैर्यः कृताद्भुतकथादिकौतुकः ॥ स्व
यत्रजविदिविषवेष्टयाश्चर्यसंजिवऊशालसंजिकः ॥१३॥ तामसीष्वपितमीषु सितिगेररत्नराश्मिभिरमंदचंद्रिकः ॥ यस्तपेपि जलयंत्रपातुकासा
रहूरधुतातापचंद्रिकः ॥१४॥ यत्र पुष्पशरशास्त्रकारिका सारिकाध्युषितनागदंतिका ॥ भीमजानिषधसार्वभौमयोः प्रत्यवेक्षत रतं कृताक्ष
ने ॥१५॥ यत्र मत्तकुर्विकुशीत्वता श्लीलकेलिपुनरुक्तिचत्तयोः ॥ क्वापि दर्पिरवापिवापिका तंसहंसमिथुनस्मरोत्सवः ॥१६॥ यत्र वै
णरववैणवस्वरैः कूजितैरुपवनीपिकालिनां ॥ कंकणालिकलहैश्च नत्यता कुंजितं सुरतकूजितं तयोः ॥१७॥ सोत्कृतान्यभृणु

॥५८॥
१०७

ति

तांविशंकपोर्यद्द्यतिष्ठितरतिस्मरार्चयोः॥ जालवैरपवरांतरे पितोत्साजितैःकपटकुधृतांनिशी॥१८॥ कुसुमसारमृगशृंगसंगुरात्सा
दुरुज्वलरसैकधारिणी॥ नानिशंवुटतियत्पुरःपुराकिन्नराविकटगीतिकुहूतिः॥१९॥ चित्रचित्रलिखिताखिलक्रमायचतस्थुरितिहा
ससंकथाः॥ पद्मनंदनसुतारिरंसुतामंदसाहसहसन्मनोभुवः॥२०॥ पुष्पकांडजयडिंडिमायितं यच्चगोतमकलत्रकामिनः॥ पारदारि
कविलाससाहसं देवभर्तुरुदटंकि भित्तिषु॥२१॥ उच्चलत्कलरवालिकैतवाद्वैजयंतविजयार्जिताजगत्॥ यस्यकीर्त्तिरवदायतिस्म
साकान्तिकातिथिनिशीथिनीस्वसा॥२२॥ गौरभानुगुरुगेहिनीस्मरप्रेमवृत्तमितिवृत्तमाश्रिता॥ रेजिरे यदजिरे भिनातिभित्तिका
स्मरतभारतीसुधाः॥२३॥ शंभुदारुवनसंभुजिक्रियामाधवव्रजवधूविलासयोः॥ गुंफितेरुशनसासुभाषितैर्यस्य हाटकविटंके
मंकितं॥२४॥ आह्लादुमुविदासदारिकायच्चरःपरिच्चरंवहुज्जगो॥ कालदेशविषयासहस्मराङ्कुशकंभुकपितामहसुकः॥२५॥
नीतमेवकूरलभ्यपारतामप्रतीर्यमुनयस्तपोर्णवं॥ अप्स[illegible] कुचघटावलंबनाश्यायिनः क्वचनयच्चचित्रगाः॥२६॥ स्वामिनाथवृक
नाचतंभयासस्मरस्सुरतवर्जनाजितः॥ योयमीदृगीनयतेस्मयत्के किनाम्सुरजनेभिस्च नैर्घनैः॥२७॥ यच्चवीक्ष्यनेलक्ष्मीमसंभवे
मुखकोरतिरतीशयोरपि॥ स्पर्द्धये वजयतोर्जयायते कामकामरमणीबभूवतुः॥२८॥ तच्चसौधसुरभूधरे तयोराविरासुरथकाम
केलयः॥ येमहाकविभिरप्यवीक्षिताः पांशुलाभिरपियेनशिक्षिताः॥२९॥ पौरुषं दधतियोषिताननेस्वामिनिश्रितनदायभाक्त्या॥
सूनिरोशवमतीर्णया क्रियताप्रियसीमसुतयानखाघसं॥३०॥ दूरसंगतिगतं यदामनाग्मशिश्रवदियंप्रियंगिरः॥ तंविचिंत्यवि
नयव्ययंह्रियानस्मवेदकरवाणिकाहरा॥३१॥ यन्नयासहसितादृशिस्वयंसोयमभ्युपगतवानलज्जया॥ तंनिजंमनसिलक्ष्यचापलंसा
शशाकनविलोकितुंनलं॥३२॥ आसनेमणिमरीचिमांसले यांदिशंससपरिरम्पतास्थिवान्॥ तामसूयितवतीचमानिनीनव्यलो
कयद्दियंमनागपि॥३३॥ कीसरिन्निजनिमज्जनोचितं मौलिदूरनमनंदधानया॥ द्वारिचित्रयुवतिश्रियानयाभर्तृदृष्टिशतमश्रुतीकृतं॥३४॥

२
नैषधसर्ग१८

॥५९॥

वेश्मपत्युरविशन्नसाधसाद्वेशितापि सखिभिर्धवं भजन्॥ आजिगापि ब्रूसखि धंन साख्वपत्यापिताचि नज्ञसखसन्मुखी॥३५॥ आत्मनापि हृदयारसुंदरीय किमप्यभिलाषचेष्टितुं॥ स्वामिनाय दिनदर्पमर्थिता मुदितस्तस्य नयानेदुघमः॥३६॥ के बलान्न खलु तामनदिनी दूरमत्रपतनैषधं प्रति॥ पत्रमलाहृदि जित स्त्रियां क्रियामन्मथो पिशिय तंसलज्जितं॥३७॥ ह्रीनराद्भिमुखया तया स्त्रियसज्जितामनुरागशालिनी॥ सस्वचेनसिखुलोपसंस्मरन्द्वत्यकालकलितंतदाशयं॥३८॥ पार्श्वमागमि निजं सहालिभिः सेनपर्वमथ सा तयैकया॥ कापि तामपि नियुज्य मायिना स्वात्ममात्रसखिवावशेषिता॥३९॥ संनिधावपि निजेन वेशिता मालिभिः कुसुमशस्त्रशास्त्रवित्॥ आनयद्भ्रुवमिमां निवाडियामं कपालिवलये नसंनिधिं॥४०॥ सागबुबद्धिके क्रियामतां गंडयोः क्रमदरोन्नतां च तां॥ तेन विश्वसितमानसां स्फुटं सोऽनयेत्सपरिचुंब्य सस्मिस्मिये॥४१॥ लज्जयाग्रधुममेत्यसङ्कृतः साधसेन बलिनापनर्जितः॥ किंचिदुच्छ्वसितएव तद्दृदिन्यग्रगब्विसखपुनरर्तकिस्मरः॥४२॥ विच्छमस्य भुजयोः स्मरोत्सवेदिहसतोः प्रसभमेकपालिका॥ एककत्रिरमरोधि बालया तत्स्वयं त्रणनिरंतरालया॥४३॥ हारसाधिम विलोकनेमषाकौतुकं किमपि नाटयन्नयं॥ कंठमत्ममदसीयमस्पृशत्पाणिनोपकुचधावि नाथवः॥४४॥ यन्नया स्मिसदसिस्त्वगर्वितस्तन्मया पिपृभवदर्हणार्हति॥ इत्युदार्य निजहारमर्पयन्नस्पृशत्सतदुरोजकोरकौ॥४५॥ नीविसीम्नि निहितं स निद्रयास्पृष्टवानिशीनिषिद्धसंविदः॥ कंपितं करमपास्य यन्त्रिजं दोलनैर्जनितबोधया तया॥४६॥ सव्यियोरुयुगकंचुकांशुके न्यस्यदृष्टिमथ सिस्मिये नृपः॥ आववार तदथापरां चलैः सा निरावृति दिवत्रपावृता॥४७॥ तां चकार चतुरां च कामदस्सौ किंचिदित्थमपनीतसाध्वसां॥ कि च तन्मनसि चिनजन्मना क्षारनामि धनुषास्समं मनाक्॥४८॥ सिस्मिये हसति तेन नस्मसा ग्रीणिता पिपरिहासभाषितैः॥ स्वं चहि दर्शयति तेपरेण कान घर्मे दंतकुरुविंदमालिके॥४९॥ वीक्ष्य भीमतनयास्तनद्वयेमुन्महारमणिमुद्रिकाकितं॥ सोढकांतपरिरंभगाढतां सा नमाय सुमुखी सखीजनैः॥५०॥ साययाच परिधापिकाः सखी दूरनीविनिबिडक्रियां यदा॥ अन्वमिन्वत तदा विहस्य ताक्त मत्रपतिपाणिचापलं॥५१॥

॥५९॥

कुर्वती निःतु लिते क्रियाकियत्सौहृदा द्वितत्सौरंभे क्षिप्यत ॥ कुशलोन्मिषितसूनसे विनीपश्रिनीजयति सा स्म पद्मिनी ॥ ५२ ॥ नाविलोक्य नक

मासितुं स्मरो कान्ति च क्षितुमदान्मृगीदृशः ॥ तद्दृशः परिदृशा चलल्लयत्री उता समकुमुच्चनुः प ॥ ५३ ॥ नानया पतिरनाथि नेत्रयोर्लक्ष्य

तामपि परोक्षतामपि ॥ वीक्ष्यते स्मरवलु यद्दिष्टो कने तत्र तत्र नयनेदनया ॥ ५४ ॥ वासरे विरहनिःसहा निशाकांत संगसमयस्य मेहत ॥ सा

क्रिया निशि पुनर्दिनागमं वाञ्छति स्म पतिकेलिलज्जिता ॥ ५५ ॥ तल्क्रोमि परमभ्युपेतु प्रियन्मा कियं व्रज भियं परित्यज ॥ आलिवर्ग इव तेह मित्युरु

शम्बदाश्वसनमूर्च्छया न्वलः ॥ ५६ ॥ येन तन्मदनवक्रिना स्थितं कामहोषधि निरुद्ध शक्तिना ॥ सिद्धिम द्विरूदते जितेः पुनः स प्रियप्रियवचो सिमं

त्रणैः ॥ ५७ ॥ यद्दिधूय दयिता र्पितं करं दोर्द्वयेन पिदधे कुचोद्वृढं ॥ पार्श्वगं प्रियमपास्य साक्रिया तं हृदि स्थितमिवालिलिंग तत् ॥ ५८ ॥ पातनाव

कमुरवावसवो धुनाप्यत्यए षनिजन्मन्यमर्हति ॥ तत्करो मि प्पवदूर मित्यसोनत्र पाणिनलिनं न्यवीविशत् ॥ ५९ ॥ अन्यदस्मि भवती नयाचिना

यार मे कम धरं धयामि ते ॥ रस्य सिस्वदद्युपांशुका कुवानस्रोयम छेदठ वचिरे वतो ॥ ६० ॥ चुंबनादिषु बभूव नाम किंतद्धथा प्रिय मिहापि माकृथा ॥

आलपन्ति तित दायमादिमं सव्यचन्तरसनावलिव्ययं ॥ ६१ ॥ अस्ति वाम्यफलमस्ति कौतुकं सास्ति घर्मजलमस्ति वेपथुः ॥ अस्ति सीतितिरतमस्ति

वांछितं आपदस्ति सुखमस्ति पीडनं ॥ ६२ ॥ का स्तावेयमुचितेव यन्त्रवस्तावके मनसि मत्समागमः ॥ निस्त्रपत्व पिचिरस्य संगमा मांतु लज्जयपि

चित्रमात्मनः ॥ ६३ ॥ रस्युपात्त मतसंहृतिक्रियारंभ विघ्नघनलज्जिते जिता ॥ तात यावतु रोधुसा यथा त्रस्तुमेव तमनुत्रपाप्ययो ॥ ६४ ॥ मुग्ध ॥

बाहुवत्रन घनस्तनां श्रितद्वं धगं धरतसंगतानती ॥ रश्चुरत्सुकमुने दिने स्थिते वासितेतिसं कीतते न सा ॥ ६५ ॥ प्रातरात्मशयना द्विनिर्यतीस

निरुध्य यदसाध्यमन्यदा ॥ तन्मुखार्पणमुखेसुखं शुवो ज सजि स्थितिशची मवाकरकरत् ॥ ६६ ॥ नायकस्य शयनाद हमुखे निर्गतामुदमुदी

स्य सुमुत्वां ॥ आत्मना निजनवस्मरोत्सवस्मारिणी यमद्रिणीयत स्वयं ॥ ६७ ॥ तां मिथो विद धती सखी प्रियस्यात्मनश्च सनिशा विचेष्टितं ॥

पार्श्वगः सुरवरासिधांद घ दृश्यतां श्रुत कथोहसन्नगतः ॥ ६८ ॥ वक्रदारीव रहेक्षणे हसतं सतं न परिरभ्य मुंचती ॥ काप्यव स्तुनि विलक्षणा म

यु९

म४

६
स्वयसर्ग१८

॥६०॥

वद्वित्तमेव कथयस्व न गोपितं वा॥६९॥ इंगितं न मुखमात्र कर्षयत्सत्पुरं तरमनं च वर्षतः॥ सानुनोदनभुजं यदर्पितं तेन तस्य किम भून्न तर्पितं॥७०॥
नीतयोस्तन पिधानतां तया शातुमाप भुजयोः करं परं॥ वात वाङ्कसितनतोहदं भ्रुके सक्रमाद्धि सिचये पितकुचे॥७१॥ याचितां न ददती न रवार्पणं तां क्ष
णाद्विमनसं विधाय सः॥ वक्षसि न्यसितुमात्तनक्तरस्तान्न खेः स्वमपि सिनन्ननंदच॥७२॥ आनकर्षहृदयापवारणं सशसहाबभ्रू हिरानत
भ्रुवः॥ फूमियं तु न तदाय मांतरं त हिनेतुमसावसभुः शभुः॥७३॥ क्षमेन परिहारिता बलेोमन्मथेन बलिनापि सा बला॥ नातिचापि वसनं
विना न तु व्रीड धैर्यपरिवर्जनेन नः॥७४॥ आप्तनेतिरतिया धिनं न चेन्मामतो नु मतवस्त्रसिस्पृक्ष॥ इत्यमुं तदलिलापनोत्सुकं धूनितेन शिर
सा निरास सा॥७५॥ या सिरो विधुतिराहनेति ते सामया न किमियं समाकलि॥ तन्निषेधसमसंख्यता विधिर्व्यक्तमेव तव वक्तिवांछितं॥
॥७६॥ नात्थ नात्थ शृणवानि तेन किं तेन वाचमिति तां निगद्य सः॥ सास्मदूत्य गतमाहृतं यया तज्जगाद मदुभिस्तदुक्तिभिः॥७७॥ नाविसी
म्नि विंदुपुरा रूणाणि नाथ शीधि पित्लेन तत्करं॥ साक्रमेण नन नेति वादिनी विभ्रमादमुष्य केवलं॥७८॥ यक्रियां प्रतिपदस्त्रजस्तया स्व
स्वरस्य लघुतां दधानया॥ पत्युरन्वहमप्रीयत स्फुटं तत्कियत्क्रियत तस्य मानसं॥७९॥ रूपवेषवसनांगवासनाभूषणादिषु पृथग्विदग्धतां॥
सान्यदिव्ययुवति त्रमक्षमां नित्यमेत्य तमगान्नवा नवा॥८०॥ इंगितेन निजराग नीरधिं सं विता व्यपचटु स्फुर्गुणज्ञतां॥ सक्तता चप रिचय
या निशंसा धिकाधिकवशंव्यधत्त तं॥८१॥ स्वांगमर्पयितुमेत्य वामतां रोषितं प्रियमथानुनीय सा॥ आत्तदाय हठसंबुभुक्षुतं नान्वमन्यत
पुनस्तमर्थिनं॥८२॥ आद्यसंगमसमादराण्यधाद्धह्ले प्यापदहतीक थं चन॥ अंगकानि घनवामनामताव्रीडलंघितदुरापतानि सा॥
॥८३॥ पत्युराभिरिशमीतरत्क्रमाहृत्यस्य वा गिरिजमालतं वपुः॥ तस्य चार्हमखिलं पतिव्रता क्रीडति स्मतपसा विनायसा॥८४॥
न स्थलीन जलधिर्न कानन नाद्रिभूर्न विषयो न विष्टपं॥ क्रीडितानमहयत्र तेन सा सा विधैव नययायया नवा॥८५॥ नम्रयांशु
कविकर्षिणि प्रिये वक्रवातहलदाङ्गदीपया॥ सन्त्रमौलिमणिदीपिता स्तया विस्मयेन ककुभो निभालिता॥८६॥ कांतमूर्द्धिदधती पिधि ॥६०॥

वर८

त्सयातन्मणेः श्रवणपूरमुत्पलं॥ रंतुमर्चनमिवाचरत्सुरः सा स्ववल्लभतनोर्मनोभुवः॥८७॥ तं पिधाय मुदिताथ पार्श्वयोर्वीक्ष्य दीपमुभय
त्रसास्त्रयोः॥ चित्तमापकुतुकाकुतत्रपा तं कुसंकुटनिवेशितस्मरं॥८८॥ एककस्य च मनेप रं पुनर्जाग्रतं च भितमप्यवेक्ष्यतं॥ जातवक्रिवरसं
स्मतिः स्मिरः सा विघूयनिमिमीलके वकं॥८९॥ पश्य भीरुनमयापि दृश्यसे युन्मिमेषितवती इत्थावमि॥ इत्यनेनपरिहस्य सातमः संविधाय
श्यलीकृतेरंकातराभियं विभ्रलभ्यसुरतेड्डियं च सा॥ चुंबनादि विततान माथिनी किं विदग्धमनसाम गोचरः॥९२॥ युग्मं॥ स्वेक्षितो हृमितमा
नलुप्रपया दीपिका चपलयात मो घने॥ निर्विशंतु रतजन्मतत्सुखाकृतदर्शन सुखान्यतुत्तसः॥९३॥ आयद्गुर्वी कुटिलतेतयोरतेमन्मथेन तदनामिकामुकांाय
ता॥९५॥ शाशशाकपरि रंसदायिनी गाहितुं प्रियउरः प्रियस्य सा॥ चक्षमे च नस न भंगुरस्त्रुवस्तुगपीनकुचद्वरतां गतं॥९६॥ बाहुवल्लिपरिरंभमंडलीयापर
स्परमपीडयत्तयोः॥ आस्तहेमनलिनीमृणालजः पाशएव हृदयेशयस्य सः॥९७॥ वल्लभेन परिरंभपीडितो प्रेयसी हृदि कुचाववापतुः॥ केलतीमदन
योरुपाश्रये तत्र बन्धिमिलितोपधानतां॥९८॥ सीमजोरसयुगलं न लापिताः पाणिजस्य मृदुनि स्वपदे बसो॥ उद्धृशस्तिरति कामयोर्जयस्तंभसुभ
मिवशातकुंभजं॥९९॥ बद्धमानि विधिनापि ताचकं ना भिमूरुयुगमंतरागकं॥ सच्य पादधिकवर्णकि रिदं कांचनेर्यदिति तां पुराहसः॥१००॥
पीडनाय मृदुनी विगाह्यतौ कांतपाणिनलिनेस्पृहावतां॥ नकुचौ कलशपीननिष्ठुरौ हारहासविहते वितेनतुः॥१०१॥ यौ कुरंगमदकुंकुमां
कितौ नीललोहितरुचौ वधूकुचौ॥ सा प्रियोरसि तयोः स्वयं भुवो राचचारनखकिंशुकार्चनं॥१०२॥ आंबुधेः क्रियदनुश्रितं विधुं स्वा
नुबिंबमिलितं व्यडंबयत्॥ चुंबदंबुजमुखी मुखं तदा नैषधस्य वदने नुमंडलं॥१०३॥ पूगभोगबहुता कषायिते वासितेरुद यशास्किरेण
तो॥ वक्त्रयुर्निधुवने धरामृते स्त्रात्रसाधुमधुपानविभ्रमं॥१०४॥ आहनाथ वदनस्य चुंबितः सासमशीतकरनामनक्षरं॥ सीत्कृता
निसुदती वितन्वती सत्वदत्तदृष्टधुवेपथुस्तदा॥१०५॥ चुंबनाय कलितप्रियाकुचं वीरसेनसुतवक्त्रमंडलं॥ प्रापभर्तुमिमतैः सुधांशु

नासत्कहाटकघटेन मित्रतां॥१०६॥ वीक्ष्य वीक्ष्य पुनरीक्षि सामुना पर्यरंजि परिरभ्य वासकृत॥ चुंबिता पुनरचुंब्यतादरात्तृप्तिरापि न कथं वना
पित्र॥१०७॥ छिन्नमप्यतनुहारमंडलं मुग्धया सुरतलास्यकेलिभिः॥ नव्यतर्कि सुदृशा विरादपि स्वेदबिंदुकितवक्षसा हृदि॥१०८॥ यत्तदी
यहृदि हारमौक्तिकैरासितं च गुण एव कारणं॥ अन्यथा कथममुत्र वर्त्तितुं तैरशाकि न तदा गुणच्युतैः॥१०९॥ एकहृत्तिरपि मौक्तिकावलिच्छिन्न
हारविततौ तदा तयोः॥ छाययान्यहृदये विभूषणं भ्रांतिवारिरसाविते सवृता॥११०॥ वामपादतललुप्तमन्मथश्रीमदेन मुखवीक्षणानिशं॥
मुख्यमाननवयौनासुना पारसीमनि ववार सा मुदं॥१११॥ भूषणैरतुषदा [illegible] श्रितैः श्रियां प्रागथ व्यपदेषसावयन्॥ तैरसाविकियदंग
दर्शनीयत्पिधानमपि विघ्नकारितैः॥११२॥ आंतरानपि तदंगसंगमैस्तर्पिता नवयवीनमन्यत॥ नेत्रयोरमत सारपारणां तद्विलोकनमवित
यन्नलः॥११३॥ योजनानि परिरंसयोत्तरं रोमहर्षजमपि स्मबोधितः॥ तौ निमेषमपि वीक्षणे मिथो वत्सरव्यवधिमध्यगच्छतां॥११४॥ वीक्ष्य ताव
मधिगं तु मुक्तकापूर्वमवमणिकुट्टिमे मृदुं॥ कोयमित्यदितसंभ्रमीकृतां स्वानुबिंबमदृदर्शदेषतां॥११५॥ तत्क्षणावहितेऽलाव सा वितनद्यात्तत्रामासि
तदाधितिस्थितिः॥ स्वां प्रियाम स्मितत्क्षणोद्यांस्तावलालसलघुतां नुनोदसः॥११६॥ स्वेन सावलज्जनेन सलु प्रियाबोऊम्लकुचना सेद्रुमनेः॥ निर्म
मेरतरहः समापनात्रार्मसा रसमसं विलासिनी॥११७॥ विश्लथैरनयवैर्निमीलया लौमसिर्ईतमितेर्विनिद्रितां॥ सूचितं श्वसितसीत्कृते
स्वतौ साव मक्रमकमध्यगच्छतां॥११८॥ आसत्त सावमधिगतौ स्तयोः समं संमदेषु करजक्षतार्पणा॥ फाणितेषु मरिस्वावचूर्णना सास्फुटं
कदुरपि स्पृहावहा॥११९॥ अर्द्ध मीलतविलोलतारके सादृशौ निवधुनकूमालसा॥ यत्नुहूर्त्तमवहन्न तल्लुनस्तस्तिरास्तादयितस्य
प्रत्ययतः॥१२०॥ तत्क्षणमस्तमदिदीक्षितलक्षणं तावकं तवलनायनायकं॥ तद्विधा हि सवदेवतं प्रिया वेध सोपि विदधाति वापलं॥१२१॥
स्वेदबिंदुकितनासिकाशिखं तन्मुखं सुखयति स्म नैषधं॥ प्रोषिताधरत्रायाच्छुयावकं सामिलुप्ततिलकं कपोलयोः॥१२२॥ क्षीणा
मेवपृथुसस्मरं कियत्क्रांतमेवबऊनिर्ईतं मनाक्॥ कांतवेतसितदीयमाननं तत्तदालसतलक्ष्यमादरात्॥१२३॥ स्वेदवारिपरि
प्ररतिं प्रिया रामकूपनिवहं यथायथा॥ नैषधस्य दृगपात्तथातथा चित्रमापदुपदृष्टमतानसा॥१२४॥ वातमाल्यकवहस्तसंय
मेव्यस्तहस्तयुगयास्फुटीकृतं॥ बाहुमूलमनया तदुच्चलं वीक्ष्य सौख्यजलधौ ममज्जसः॥१२५॥ वीक्ष्यपत्करधरं सरोदरीबधु

स्य

ना

या ७

जीवमिव संगसंगतं॥ मंजुळं नयनकज्जळैर्निजैः संवरीतुमराका स्मितं नसा॥१२६॥ तां विलोक्य विमुखः श्रिता स्थितां पद्भूतो हसितु
हेतुमीरितः॥ श्रीमती यत रदुत्तरं वधूः पाणिपंकरुहदर्पणार्पणां॥१२७॥ लाज्ञयात्म वरणस्य सुचनाञ्चारुसाळमयलोक्यतत्सुखं॥ सा
यानतनताननास्मरं छ्रुषरागमुदितेपतिं निशाः॥१२८॥ स्वेदसाजिह्रदयेनुबिंबितं वीक्ष्यमन्तमिव हृन्तं प्रियं॥ निर्ममे धुतरतः श्राम
जेष्णेन ताति मृदुनासिका निळैः॥१२९॥ सूनसायक निदेशाविभ्रमैरप्रतीतत्वरवेदनोदयं॥ दंतदंशमधरे धिगामुका सास्थत्रान्मदु
वमल्लता कियत॥१३०॥ वीक्ष्यवीक्ष्य करजैर्विभ्रमं प्रेयसाजितिमुरोजयोरियं॥ कांतमेसतहसस्पृशं कियत्कोपकुंचितविलोचनां चळं॥१३१॥
रोषरूक्षितमुखीमिव प्रियावीक्ष्य सीतिदरकंपितास्वरं॥ ताजगादसनवेश्मितत्वितं हि शास्मितवकोपिरोपिणं॥१३२॥ रोषकुंकुमविलेप
नाम्ननाकूनन्चवाविक्षतन्चवावितो॥ रूढयुक्तसमये वरं जनामानने विधुविधेयमानवनो॥१३३॥ शिप्रमस्यतुरुजानखादिजास्ता
वकीरमतरीकरंकिरतू॥ एतदर्थमिदमार्थितं मयाकंठवुबिम णिदामकामदं॥१३४॥ स्वापराधमलुपत्ययोधरे मरू रः सुरधनुः करस
व॥ सेवया व्यजनवाह स्थालुवा रूयएव वरणोक रोतुवा॥१३५॥ आननस्य ममचेदनो वितीनिर्दयं दशनदंशदायिनः॥ त्रोध्यतेसुद
तिवेरमस्यतत्क्लिंत्ववदविदस्यनाधरं॥१३६॥ दीपलोपमफळं व्यधात्वयस्त्वत्पराहतिषु मक्रिकामणिः॥ [illegible] नोतदागसिपरं समर्थनासोय
मस्कपदयानुकस्तव॥१३७॥ इत्यमुक्तिमुपहृत्य कोमलांतत्यनुं बिबिकुरश्चकारसः॥ आत्ममौळिमणिकांतिसं गिनीतत्पदारुणस
राजसंगिनी॥१३८॥ तत्पदाखिळं नखानुबिंबनैः स्वैः समेत्य समतामियाय सः॥ रूढ्रलीतिनिजिगीषया रतिस्वामिनोपदशाम् त्रिताध्यता
॥१३९॥ आख्यतेषु कुरुकोमलोपनं पृथ्यनव्यतिक्रशामयौनिशा॥ एवमेव ननु निशांवरवरं सोषशं प्रमनुरोत्स्य सिक्षणं॥१४०॥ साथना
यमनयत्तवार्थतां पाणिरोपितनिजां त्रिपंकजा॥ तत्प्रणामधुतमानमाननं स्मेरमेव सुदती वितन्वती॥१४१॥ तो मिथोरतिरसायनात्मु
नःसंबुद्धहुमनसोब पूवतुः॥ वल्लमेन तु तयोर्मनोरथं दुर्जनी रजनिरल्पजीवना॥१४२॥ स्वप्नुमातरशायनीययोस्तयोः स्वैरमाख्यत
ववः प्रियां प्रियः॥ उत्सवैरधरदानपानजैः सांतरीयपदमंतरांतरा॥१४३॥ देवदूत्यमुपगत्य निर्दयं धर्मलीलिकृतताद्रशागसः॥ अस्तुसे

२६
षधसर्ग१८
॥६२॥

यमपराधनार्जनाजीविताबाधिनळस्य वृत्तयता ॥१४४॥ सहणाः सुमुखि यद्दीक्षणांतयराज्यमुरूयेनरज्यसे ॥ तन्नळस्य सुधया सिषेचनं यन्मदं
गपरिरंभविभ्रमः ॥१४५॥ शर्म किं हृदि हरेः प्रियार्पणं किं शिवार्धघटनं शिवस्य वा ॥ कामये तव महेषुताचितं नन्वयं सरि हृन्व हृन्वयं ॥१४६॥ ध्याव
यतां मयि दृशा ममेति धीर्नवक्लुमेवमवेकाशएवकः ॥ यदि भूयतैव द्दिवःपतिं क्रीतवत्यैदयापणेन मां ॥१४७॥ श्रण्वता श्नैनितमा क्षितिर्नवधा क्षिमा
समसक्लुमया किळ ॥ मोघराघवविवर्ज्यजानकी श्राविणी सयवळा सिवीक्षिता ॥१४८॥ क्षुमपत्रविनिमीलिताक्षुपात्कक्षपस्य धत्तवाप
लात्पळात ॥ तस्लस्वीषुशरया क्षिरोधुतः स्वं स्तियोत्तिदधतीषु वैसवं ॥१४९॥ त्वं मदीयविरहान्मया निजांसीति मीरितवती रहः श्रुता ॥ नो
क्षिता स्मिसवती तदि स्वयं व्याहरद्वरमसत्यकातरः ॥१५०॥ युग्मं ॥ संगमय्य विरहे स्मिजीविकाये ववामथरतायनक्षणं ॥ हंत दत्तरतिरूष्ट
यावयोर्निद्रयाघ किमु नोपसघते ॥१५१॥ ईदृशां निगदति प्रियेदृशां समदा किं यदियं न्यमीमिलत ॥ आनरालपतिकोकिळे कळं आगराद्दि
वनिशाः कुमुद्वती ॥१५२॥ मिश्रितोरुमिलिताधरं मिथः स्वप्रवीक्षितपरस्परक्रियं ॥ तौ ततोनुपरिरंभसंपुटे पीडनां विदधतौ निनिद्र
तुः ॥१५३॥ तद्यातायातरंहस्खलत् कलितरतश्रांतिनिश्वासधाराजस्रव्यामिश्रत्तावस्फुटकथितमिथःप्राणनेदृशुदासं ॥ बाळाव
श्चोऽजपचांकुरकरिमकरीमुद्रितौ वीरुवक्षश्चिक्षाख्यातैकसाबोसयहृदयमपाहृत्मानंदनिद्रां ॥१५४॥ ॥ श्रीहर्षं कविराजराजिमु
कूटाळंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी चयं ॥ यातोस्मिन् शिवशक्तिसिद्धिभगिनीसौभ्रात्रभव्ये महाकाव्ये तस्य कृ
ते नळीयचरिते सर्गोयमष्टादशः ॥१८॥ ॥ निशि दशामितामा लिंगंत्यां विबोधविधिबद्धत्ति निषधवसुधामीनांकस्य प्रियांकमुपेयुषः ॥
कृति मधुपदस्यग्वेदसौ विसाबितत्ताविकस्फुटरससत्त्वशास्यक्कावेता नैकेऽजगिरेगिरः ॥१॥ जयजय महाराज प्राभातिकीं सुषमामिमां
सफळयननीदानादस्मोर्दराळसपस्पणोः ॥ अघमन्नाऊनेराय्योऽथायं तवास्फ बिदर्भजा प्रियनमुखांसेजाग्रं गायदंगनमंगळं ॥२॥ वर
णगरहिणीमाशामासादयंतमर्मुरुवी निवयसिवयांशांशस्वंराक्रमेण निरंकुशं ॥ तुहिनमहसंपन्नयंतीव प्रसादमिषादसौ निजमुखमि
तःस्मेरं धनोहरेर्महिबीहरि त ॥३॥ अमहति नरास्तादकृतारानलोचनगोचरास्तरणिकिरणाधामं वंति क्रमादपरस्पराः ॥ कथयति पारि
श्रांति रात्रीतमःसह पुधनामयमविरहजाण श्रीप्राणस्तमीदयितक्षिपां ॥४॥ स्फुरति तिमिरस्तोमःपंकः प्रपंचयबोद्धकैंपुरुसितगरुत्रंवचंद्र

सि२
॥६२॥

115

त्रकु १ पुरस्फुरत्तुं बितः॥ अपि मधुकरी काञ्चीमन्या विराजति घर्मांविद्धि वरवेल्लीथालस्तनीवूरैरतिपातुवेः॥५॥ रजनिवमधुमल्लेयांस्तः भूणाकु

मसंभतेः कृत्वा किसलयस्याछेरयेत्यायेरुदयबिंदुभिः॥ सुषिरकुञ्चिलेनायः स्तचीत्रिरवांकुरसंकुरंविमपिगमितान्येतर्मुक्ताफलान्यवमो

ग३ निरो॥६॥ रविरुचिरूचामीकारेषु स्फुटामल्लविंदुतामयतु मम रुचीयं ते विहाय सितारकाः॥ स्वरविरचनायासामुद्गे रुद्यात्ततयाहताः त्रि त्रि ॥६३

रमहसोबिंबादस्मादत्तं न्यायमेत्रावेः॥७॥ व्रजति कुमुदे मोहं दृष्ट्वा दन्तोरपि धायवे भवति च नळे रंतारापतो च हतोजसि॥ लघुरघुपते जीयां

मायामयी मिव रावः ... पिस्ति मिरचिकुरयाहं राज्ञी हि नस्ति गत्रस्ति राढू॥८॥ त्रिदत्रामिथुनक्रीडितत्वे विहाय सिगाहते निधुवकधुलस्त्रगे

रि४ दग्धीसरंयह संग्रहः॥ मडुतरकराकारैस्तल्वोल्केरैरुदरं सरिः परिहतिनारवंडोगंडोपधानविधांविधुः॥९॥ दत्राराततचतुर्वेदीत्रारवाविवर्त्तन

मर्त्तयः सविधमधुनाळं कुर्वीति धुवंरविरत्नमयः॥ वदनकुहरे च ध्येतॄणामयं तउदंचति श्रुतिपदमयस्तेषामेवप्रतिध्वनिरध्वनि॥१०॥ नय

तिभगवानेभ्भोजस्यानिबंधनबांधवः किमपि मधवत्प्रासादस्य प्रयाणमुपघ्नतां॥ अपसरदरिध्वांतप्रत्यग्वियत्यघमंडळीलपनप्रळ

श्रांतस्वर्णाचळत्रमविभ्रमः॥११॥ नभासि महसां धौतधांसप्रमापणपात्रिणामिह विहरणैः रूपेनं पातांरेवेरवधारयनू॥ त्राखाविश्रामन

त्रासादासीत्रामयाच्चरमां त्राशीतदधिगमनात्ताराषारावतैः रूढीयत॥१२॥ मत्राम बिभेरुस्तारा हारात्रुताद्भवमौक्तिकाः सुरसुरतजन्मा

डाल्लीनादियघदंगणं॥ बडूवर हरताल्पातः संप्रार्जनादधुनापुनर्निरूपधिनित्रावस्थावेल स्मी विलक्षणामीक्ष्यते॥१३॥ प्रथमुपहत्या म६

र्थं तारैरखंडिततंडुलैस्तिरपरिषद्दूर्वांपर्णवल्लीशाबल्लीरत्तेः॥ अथ रविरुचां या साति थ्यं न नस्व विहारिभिः स्वजातिश्रीश्रीस्त्रोदश्रो

कु४ पामयेरुदस्रौभिः॥१४॥ असुरहितं मप्यादित्यो त्वां विपत्तिमुपागतं दितिसुतगुरुः प्राणेर्योक्तुं किं चवत्तमः॥ पठति लुठन्तीकंठे विघोम

यं मतजीविनीं यदि नवहते संध्यामौनव्रतात्प्रिजीरुतां॥१५॥ उदयशिखरिप्रस्थान्यग्रारणोत्रनिन्नाः स्तणेदधतिविहरेत्पूषाणप्पदता

रमजतुस्रवान्॥ उदयदरुणप्रह्वीभावाद्रसादरुणानजे मिलति किमुतत्संगाच्छं क्यानवेषच्छेषना॥१६॥ रविरथहयान्नज्वस्यंतिधुवं

वउवाबलप्रतिबळबळावस्थायिन्यः समीक्ष्य समीपगान्॥ निजपरिहृढं गाढप्रेमारथांगविहंगमीस्मरत्रारपराधीनेप्रांताद्वयस्यति संप्रति॥१७॥

न४

त्रित्रिनिस्वनाः स्त्रीरस्यं तः सुधाश्च त्रिर्त्तोरकाम्र पुरमधुरं हेषं त्यते विलोलितवालधि ॥ तुरगास मजस्थानोत्थाय यं बुणन्न पिमे थमु
धरन्न वाशिलाले हाये हाचणोल बणस्यति ॥१८॥ उडुपरिषदः किंनाहं तीनिन्त्राः किमन्नोचितीपतिविरहनयत्ताम्यां दषोगणेयस्त्वीगणः ॥
स्फुटमुडुपतेरासर्गं वससस्फुरन्त्रलिनाम्रमनद्यविर्यदनयोर्विर्छेदेपिद्दतंब तनडुतं ॥१९॥ अरुणकिरणेव फ्रोलजानुरूनिजुहोतियापरि
णंयतिषतांसंध्यामे तान्न वेमिदिवोमणिः ॥ इयमिवसरवाग्निं श्रांतिवसेतिपुरीयतः करमपिनवत्तस्यैनोत्कः सकौतुकमीक्षितुं ॥२०॥
रतिरतिपतिद्वैतश्रीकोधुरंविभ्रमस्तनांत्रियवचसियन्नमा वार्यावदान्न तांततंअैपिविरचितोविघ्नः पुण्यमुहुः खलुनमेणः पुरूषम
रुषेनैव स्यैवा मुदेतु मुदेतु ततू ॥२१॥ नवलघुयुताकांतः संध्यामुपास्त्वतपोमयु वरीतिकृ यं से संध्येयं त्वांननोमनिषिध्यायुजा ॥ युतिप
तिरथाव त्रयं क्राशीदिनोदयामासिताहरिपतिहारै [illegible] तूर्णक्षेप्यायितः सणान्नामुषितमनसास्य तंमेमित्वयाघुकाव्यो ग्रहे त्रिंघेय
वसुधानाथस्यापिम्लपम्लघताविधौ ॥ अजगेणदयसंध्यांवंध्यां विधायनदूषणं नमसितुमनायन्ताम्रस्यांनसम्प्रतिपूषणं ॥२२॥
नविदुषितराकार्शित्वघत्ततोनियताक्रियापतनदुरितेहेतुर्न्नस्तुर्मनस्विनिमात्मनेः ॥ अनिशाम्नवदत्यागादेनं जनः खलुकामुकीसुभ
गमन्निधास्यन्मुद्रामोपरांकूवदावक्रः ॥२४॥ नहसहचरीम्रेतांराजन्नपिस्त्रितरां क्षणंतरणिकिरणैस्तोकान्मुत्तेः समालमतेनन्नः ॥ उ
दधिनिरयज्ञास्वत्स्वर्णेदकुंभदिदृक्षतां तांदधतिनलिनंमस्थायिन्यः श्रियः कुमुदान्मुदा ॥२५॥ प्रथमककुभःपांथत्वेनस्फुटेक्षितावृ
त्रहाण्यनुपदमिहद्रक्ष्यंति त्वांमहांसिमहःपतेः प्रतिमवरुनादूरापोह समाणिवितन्वतामहहयुवयोस्तावल्लस्मीविवेचनचातुरी ॥२६॥
अनतित्रिधिले पुंसाक्ष्मावेनप्रगल्भबलाः खलुप्रसन्नमेळयःपाथोजास्यैनिविक्रयनिरित्वरैः ॥ किमपि मुखेंगंरुलानीतंवितीर्यसरो
जिनीमधुरसमुखोयोगेआयान्त्वनायम्नचीकरन्न ॥२७॥ मिहिरकिरणाम्रोगंत्रोत्तुंप्रवत्ततयापुरःकूलिंचुलुकापोष्यानस्यगृहार्थमियं
किमु ॥ इतिविकसितेनेवेनप्राग्दळेनसरोजिनीजनयतिमतिंसास्ताकर्त्तुर्जनस्यदिनोदये ॥२८॥ तटतरुखगश्रेणीसाराविणीरिवसां
प्रतंसरसिविगलंनिशामुद्राजुनिषसरोजिनी ॥ अधरसुधयामध्येमध्येवधूमुखवल्लभया धयतिमधुपःस्वाङ्कारंमधूनिसरोरुहां ॥२९॥

यं ६
क्रियतः ७
न ३
॥६३॥

गतच्चरविनस्यायुर्न्नोदयोदयसंकुचत्कमळमुकुळक्रोडान्नीडुप्रवेन्नामुपेयुषां॥ इहमधुलिहां भिन्नेष्वंभोरुहेषु समायतांस

६२ ह संचरैरालोक्यते पुनाममधुपारणाः॥३०॥ तिमिरविरहात्पांडु यंते दिन्नाः क्षन्नातारकाः कमळहसितैः श्येनीवोन्नायतेसरसीन

कां॥ श्चारणमिलितध्वांतध्वंसीप्रसादरधारणाऽगगनश्रिरवरंनीव्यूत्येकैनिजैरयशोत्ररैः॥३१॥ सरसिजवनान्युद्घत्यस्तायमापिह

संतुनस्वतिरुचिसुहृद्ग्रंथं॥ तं प्रामुपेतुनवेकरवं॥ हिमगिरिदृषद्ह्यायाद्श्रीसुतीतमदस्मितं कुमुदविपिनस्याधोपाधौरुहैर्निजनिद्रया॥३२॥

धयतुनळिनेमाध्वीकं वानवाजिनवागतः कुमुदमकरंदौघैः कुसिंनोरिंद्रेमोत्करः॥ इहतुलिहतेराजीतर्भरथांगविहंगमाममधुभिज

वध्रुवकांभोजेधुनाचरनामकं॥३३॥ जगतिमिथुनेचक्रावेवंस्मरागमपारगौनववमिवेमिथःसंगंजातेवियुज्यवियुज्ययौ॥ रतत

मम्नतादेवाहाराघदापादरोचकंतदम्नतमुंजांभर्त्तीत्रांमुर्विंबंकुमुमुजेविभुः॥३४॥ विद्यातियुवतिर्यागेराज्ञीमुचंभिहिकारुचंदिन

मणिमणिंतापेचिंतांनिजाच्युपियासती॥ विरहतरळजिक्काबकाकूयंत्यतिविक्लवाभिहसहचरीनामयोहार्वैरथांगविहंगमाः॥३५॥

स्वमुकुळमयैर्नेत्रैरंधंमविस्तुतयाजनः किमुकुमुदिनीदुव्याचष्टेरवेरनवेस्सिकां॥ लिखितपठितानानोदाराःकविप्रतिभासुवेश्मणु

तश्चयुतास्तर्यंपरपानसारवल्लुभाविनी॥३६॥ चुलुकिततमःसिंधोर्भंगैःकुराद्दिवमुन्मतेनभसिविहितानीबंधोरंध्रच्युतैरुदबिंदुभिः॥

शातदळमधुश्रोतःकृष्ठहृयीपरिरंभणादनुपदमेदःपंकांकांकाममभीममतन्वते॥३७॥ घुसृणसुमनःश्रेणीश्रीणामनादरिभिःसरःपरि

सरच्चरैभीसांमर्त्तुःकुमारतरैःकूरैः॥ अजनिजळजामोदानंदोत्पत्तिमुमधुव्रतावळिनावळनाकुंजापुंजश्रियंग्रहयालुभिः॥३८॥ रत्नप

तिरुचिःश्रोणीमेतांकुमारितमानवेर्यंदलितैःपटव्वीनीलीकृतुंव्यवस्यतिपातुका॥ अजनिसरसीकल्माषीतकुवंधवलस्फुटत्कमळकुळि

कारवंडैःपांडूस्तोदरमंडळा॥३९॥ कमळकुत्राळाधानेमानोरहोपुरुषव्रतयदुपकुरुतेनैत्राणिश्रीगृहत्वविवस्तुभिः॥ कविभिरुपमादा

नादंभोजतांगेभितान्यमावपिपदतथामावान्मुंचत्यलूकविलोचने॥४०॥ यदसिमुहतीभक्तिभीनौतदेनमुदित्वरं त्वरितमुपतिष्ठस्वा

धन्यस्वमधरपद्धतेः॥ इहहिसमयेमंदेहेषु व्रजंत्सुद्व्रजतामभिरविमुपस्थानोत्सिपाद्यांजलयःकिळ॥४१॥ उदयनिरवरिप्र

जन

स्थाव स्थापिनी रवनिरस्तयाशिशुतरमहोमाणिक्यानामर्पतिमंडळी॥रजनिदृषदं द्यां तन्वयामां विधूयपिधायिकां नखलु कृतमेने यं
जाने जनेन विमुद्रिता॥४२॥ सुरपरिवृढः कूर्णीत्सत्यग्रहीसिलकुंडळद्वयमथ खलु प्राच्येप्रात्तन्मुदा सहितत्पतिः॥ विधुरुदयमागे कृतत्र व्यलो
कि विलोक्य तेन नतरकृरस्वर्णप्राविद्धितीयमहर्मणिः॥४३॥ दहनमविन्नादीसियोस्तं गते गतवासरमनुप्रसमयप्राप्तेपत्यो वियस्वत्तरागिणी॥प्र
धरमुवनात्सोद्धत्येषा हठात्तरणेः सुतापरपतिपुरप्राप्तिर्थे नैसतीव्रतमर्नितां॥४४॥ बुधजनकथात पश्चैवेयं तनोतनुजन्मनः पितृक्षितिहरिद्र
र्णाघाहारजः क्रिळकाळिमा॥न्नामनयमुनाक्रोडेः काळे रितस्तमसां पि बादपि यदमळच्छाया कायादमयतमास्वतः॥४५॥ अभजतचिरोत्या
संवेदैः प्रतिक्षणदात्ययं दिनमयमयं क्राळं भूयः प्रसूयतथा रविः॥न खलु राद्धिता त्रीळं काळप्रसूतिरसौ पुरायमयमुनमोर्जन्माधानेप्यने
नयद्योक्षितुं॥४६॥ रुचिर [illegible] चरणांस्तूतोरश्री॥ सनाथरथः त्रानिंत्रामननमपिसत्रातुंलोकानस्त तसुताविति॥रथपदहपासिंधुर्वधुहत्रा
मपि दुर्जनैर्ये दुपहसितो भास्वान्नास्मान्हसिष्यतिकः खळः॥४७॥ त्रिचित्रिरजरुजांघर्मत्रामौद्रपायतनूभतामथ खरखूरपानास्यो नांप्रयप्र
तियःपयः॥जळमयजुषांतापं तापःस्पृत्रांहिमभित्ययं परहितमिलत्स्वरत्याहृत्तिःस प्रानुरूपं चतति॥४८॥ रहनकूतर[illegible]त्रंध्यत्ते तमिस्त्रत
तीर्दित्रामपिचतस्त्रणामुत्संगेषु श्रितायतो क्षणाते॥ तरुत्रारणताभेत्यच्छायाम यं विवसत्तमः त्रामयतु मधे दाने स्वर्थं यदर्यमशोचिषं॥४९॥
अगति तिमिरं मूर्छामप्तवजेपि चिक्रित्सतः पितुरिवनिजाद्वस्त्रावस्मादधीत्सभिषज्यतः॥अपि च शमनस्यासो तातस्ततः क्रिमनोचितीय
दयमयः कृत्ताराणांमुपैस्यमस्सवेउं॥५०॥उडुपरिवृढः पत्यायुक्तामयं यदपीडयघद पिविक्षिनीमानोज्ञा यांजहासकुमुद्वती॥तदुजयम
तः शंके संकोचितंनिजत्रांकयाप्रसरतिनवार्के [illegible] रूपप्रळारुणरोचिषि॥५१॥ अतिमयतनोज्जीनोर्जीनेवनेरथराध्वनाविहरणाद्दतः श्रा
खाः सान्द्राघतानिदत्राचिषां॥निशानिशासहस्रां स्यांदृग्भिः स्पृणोतिमहस्वरः पथगहिपतिः पन्नपत्यस्याक्रमेणाच भास्वराः॥५२॥
बकुन खरता येषामग्रेखलु प्रतिभासते कमळेसुहृदस्ते मीमांनोः प्रवाळरूचंद्रसाः॥ रुचितमुचितं जाळे पूंतस्तेविस्तुभिरायतैः क्रियप
वयवैरेखामालिंगितांगुळिचारिमा॥५३॥ नयननयनेयोस्तंपेयत्वं प्रविष्टवतीकुमर्भवनवलजीजाळांनाळान्ननळाद्रवकर्कशांगुळीः॥

६४

॥४९॥

॥६४॥

श्रमदणुगणाक्रांताक्रांतिभ्रमंस्यइवाश्रुयाः पुनरपिघृताः कुंदेकिंवानवर्द्धकिनादिवः॥५४॥ जलजनभिदुरीभावंप्रेंखुमुसःकूरेणनिपीड
यस्याशिशिरकरस्ताराज्ञांरवप्रपंचविलोपकृत॥ रजनिरमणस्यास्तसोपीधरार्धपिधावत्राद्धतमधुनाबिंबंकुंबुखितादूरपत्रतां॥५५॥
दिनमिवदिवा।कीर्त्तिस्तीस्ता स्फुरात्सवितुःकूरात्तिमिरकूबरीलूनांहत्वानिशांन्तिरदीदधत॥स्फुरतिपरितःकूरैस्तोमैस्ततःपतया
कुमिर्डुवमधवलंतत्तछायाछळाद्वनीतळ॥५६॥अमःशांखंतवनळयेत्राःश्रेयसेसप्तत्राद्धयत्सोदर्यःसदिविलिखितःस्पष्टमास्ति
द्विजेंद्रः॥अद्याग्रजाभिकूरमिहकूरछेदमप्पस्यपत्रपल्लानिस्छानंतदपिनितरांहारिणोयःकूळंकूः॥५७॥तारागणैरवविलोपकृस्यज
ळजंतीक्ष्णत्विबोभिंदतःसातूभंचलताकूरेणनिबिडांनिःपीडतांल्लेभितः॥वेत्ताधौपहतांबुजंबुजरजोजंबाळपांडुनवछंखछिल्कर
पत्रताभिहवहेसस्तंगतार्द्धविधुः॥५८॥यत्पाथोजविमुद्रणप्रकूरणेनिर्निद्रयत्यंग्रमात्रट्टीःकूरयतिस्मयज्जाळकैहामस्पणासेक
स्तंहरिः॥सोजाग्रेसरसीरुहामपिदत्रमिप्पस्तितद्यास्तवंयन्मळ्ळाद्रियतेतरांकूविवेरैःपद्मोपमाचस्फुषः॥५९॥अवैमिकूमळ्ळाकूरेनि
खिळयामिनीयामिकूश्रियंश्रयतियत्पुराविततपत्रनेत्रोदरं॥तदेवकुमुदंपुनर्दिनमवाप्यगर्भेत्रमौद्गिरेकरघोरणाघनमुपैतिनिद्रामु
धिकू दं॥६०॥इहमुषसिपद्मानांसिद्रिंत्राकृरूपमतिनियतमिववाचावायसेनैषपष्टः॥मणपूत्तिमवभाव्येतातडःस्छानिमौक्तावितिविहि
ततुहीवागुत्तरःक्रोद्विक्लोभत॥६१॥तात्स्रीपुत्रस्यतंत्रेभुवमयमनवत्नोप्पधीतीवूपोतःकूठेत्राद्देघसिद्धीसततवकुकूठिनीत्राषम्रूषानुयातेः॥
सार्द्धविस्मृत्यदेवात्मतिमुषसिगतांघोषयंन्योघुसंत्तांप्राक्संस्कारेणासंप्रत्यपिधुवतिशिरःपद्दिकापाठपीन॥६२॥पोरस्यायांघुस्त
णसुमनश्रीजुषोवैजपंत्सास्तोवैश्चित्तंहरतिहरतिस्वीरकूठेमेपुरवैः॥मानुजोकूनदतनुरसोत्राकूसोधस्यकुंभःस्छानेपोनंतिभि
रजळधेर्भोभिरेतकूवाभिः॥६३॥द्विजैरेवतमस्तमाळगहनयासेदवीक्षाधुकैरत्रैरस्यसहस्त्रपत्रसदसिव्यश्राणिघस्त्रोत्सवः॥
घर्मोणांरयचुंबिनेवितनुतेतत्तिष्टपिष्टीकृतस्माद्दिग्व्योमतमोघमोघमधुनामोघंनिदाघपुतिः॥६४॥हराकूढत्तिमितजळधेर्वीड

श्रे२

वक्त्रे भानुस्तोमेर्भानुस्तोम्यच्छनरूढ्वनीकेलिवेहासिकोयं ॥ नस्वालीयं विस्मितिदघते भास्वरः स्मेतिमानं घाम मघापि धुमणि किरणाग्रेणयः
नोणयंति ॥६५॥ मातुर्वर्णनयानयोनिजवपुः भाः प्रसादानदा देवी वः परितोषितेतिनिहितामांतः पुरिक्ष्मापुरः ॥ स्तुतामंडनमंडलीपरि
दधुर्मीणि स्वयरोचिर्मयत्रोधावेगस्वरागलोचनरुचा दारिद्र्यविद्राविणि ॥६६॥ आगच्छन्क्षणतां सुधांसुः क्षणमथातिथ्यं दृशोरानन्दोस्त्व गंगां
बुमिवं दिनां स्तुतदिनारंभास्तुतिर्नृपतिः ॥ आनंददातिपुष्पवृन्दरथमधिष्ठाय प्रियायोऽतत्वृप्राप्तं तैरवरागतैरविदितप्रासादतो निर्गमः ॥६७॥
॥ ॥ श्रीहर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं ॥ एकाम्लत्यजतो नवार्थघटनामेका
न्नविंशो महाकाव्ये तस्य कृतौ नलीयचरिते सर्गोयमस्मिन्नगात् ॥ ॥२१॥ ॥ सौधाद्रिकुट्टिमानेकधातुकाधित्यकातटं ॥ स प्राप पर
यपाथोधेः स्वद्यातजातजवोदिवः ॥१॥ ततः प्रत्युदगाद्भैमी कांतमायांतमंतिकं ॥ प्रतीचीसिंधुवीचीव दिनौकारेस्तु याकरं ॥२॥ सहरमादरं तस्या
वदने मदनैकदृक् ॥ वृषमंदाकिनीहेमारविंदश्रीरविंदत ॥३॥ तेन स्वर्दंद्रासंदेत्रामर्पितं सावरोदरे ॥ बभ्राजे बिभ्रतीपत्नं पद्मे योन्निद्रपद्म
दृक् ॥४॥ प्रियेणाल्पमपि मत्तं बहुमेनेतरामसौ ॥ एककलस्तुतया दर्प्यौ यत्तमेकं वराटकं ॥५॥ जेयसावादिसातन्वी त्वदालिंगनविघ्नसर्ते ॥ स
माप्य तां विधिः स्नो षारो षेश्चेतसि चेन्नते ॥६॥ कैतावन्तमेनम मा विधिघते विधिरयं घते ॥ इति तं मनसारोषादवोच द्वचसा न सा ॥७॥ क्षणवि
छेदकादेवविधेर्मुग्धेविरज्यसि ॥ विधेत्ताहं चिरं त्वेति हृदा हस्मतदाकलिः ॥८॥ सा वद्वेवाप्यसाराम्रः स स्वीपमनुस्वीमगात् ॥ लक्ष्मीः कुमु
दकेदारादारादंभोजिनीमिव ॥९॥ ममासाविपिमासं स्वजकेलिगृहापरवृत्यरः ॥ इतीव नित्यसत्रेतां सत्रेतां पर्यतत्तुषत् ॥१०॥ क्रियांप्रालेतनीं स
त्वानिषेधन्पाणिनास्तरवी ॥ कराभ्यां पृष्ठगस्तस्या न्यमीलद्दशौ दृशौ ॥११॥ हमयंस्ता वयस्याभिः सहास्याभिः सवीक्षितः ॥ प्रस्तुतिभ्यामिवा
यामममापयन्प्रेयसीदृशोः ॥१२॥ तर्कितालित्वमित्यर्द्धवाणिकापाणिमोचनात् ॥ ज्ञातस्पर्शांतरा भैमीनमानसैत्रोमानसे विनी ॥१३॥ सावादि स्तुत
नुस्तेन कोपस्तेनायमोचिती ॥ त्वां मापंयत्प्रसादेन प्रियेतन्लाडियेतपः ॥१४॥ निद्राप्तस्यं गतो पित्वांस्मात्वाय्यं नाभ्युवीवदे ॥ तंभवत्तासि मंतुं चेन्मं
तुं तत्त्वं घसे ॥१५॥ इत्येतस्याः पदासत्ये पत्येषा प्रेषितो करौ ॥ रुषा सकोपं सातं कृत्वा क्षेरं स्मनुहस्त ॥१६॥ अवोचत ततस्तन्वीं निषधानामम

धौ८

॥६५॥

तं२

भा२ प८ दौ२

घीम्चरः॥ तदपांगवलन्नारासलक्ष्मीरवश्रीहृतः॥ राकाशुकटाक्षकोटारब्धदूरलंघनरंहसा॥ दृश्यासीत्यानिदृगंते कर्णकूपं निरूप्य किं॥१८॥ सरोषापि स
रोजाक्षि लमदेषिमुदे मम॥ तं प्रापित्रातपत्रस्य सौरैर्येव सौरसा॥१९॥ छेदमिं हंसवदक्ष बिंब विभ्रमविभ्रमं॥ शंके शोभमानं के सिल्ले भिन्नविधि
विधिः॥२०॥ ताम्रपर्णीतटोत्पन्ने मौक्तिके रिहुकुद्दिजैः॥ बद्धस्पर्द्धतरावर्णाः जसन्नास्वादवस्तव॥२१॥ ब॥ किरः क्षीरपाथोधेसुधयैव सहोत्थि
ताः॥ अधयावदहोधादृग्धलेपलवस्मिताः॥२२॥ पूर्वपर्वतमाश्लिष्टश्चंद्रिकश्चं[illegible]माविर्भूव॥ अलंसक्रे सपर्यंकमंकसं॥ कस्मितप्रियः॥२३॥ आ
दृढरक्षणांस्तोदः स्निग्धौघामिव सप्रियां॥ परिरभ्य विरायासविश्लेषायासमुद्याये॥२४॥ चुचुंबास्यमसौ तस्या रसमग्नः चिरास्मितं॥ नवा[illegible]मणिर
वांसोऽमधुमध्यानुबिंबितः॥ अथा हृयकलां नामपाणिना सप्रियां सखीं॥ पुरस्ताद्दर्शितात्मवेकरलेन मणिसाक्षिणीं॥२६॥ कस्माद्दस्माकमज्ञो
स्यावयस्यादयतेनते॥ आसक्तोसवतीष्वन्यं मन्येन बहुमन्यते॥२७॥ अन्यग्राहिमया ज्ञेयानि शिखोपनयादिति॥ नु विप्रलब्धेते तावदालीरियमली
कया कू॥२८॥ आह स्मैषानलाद्दन्यं न जुषेमन सेतियत॥ यौवनानुमिते नास्यास्तोन्मषा स्तनमनो सुवा॥२९॥ आस्यसौंदर्यमेत[illegible]स्याः स्मणुमोय
दिसाषसे॥ तद्विलज्जानमन्मौलेः परोक्षमधुनापिनः॥३०॥ पूर्णायेव [illegible] विन्यासैषाली स्वलोकते॥ आगदगंतुणुनामांतुमंतुमंतमनेस्तते॥३१॥
नालोकतेयथेदानीमामियंतेनकथ्यते॥ यो हं हृ ये नयादिष्टः सो पिव्यस्मातिरषीदनुा॥३२॥ रागांद दर्शयत सैषावस्याः स्तनंतामतो॥ ममत्वमिति
वरुमांमानिनीमौनिनीयुनः॥३३॥ कांनामंत्रयते नाम नाम ग्राह मियं सखी॥ कल्लेनल्लेति नास्माकीस्त्र त्रायाद्धांगुजिकृपा॥३४॥ अस्याः पीनस्त
नव्यापृते हृदयेस्मा सुनिर्दये॥ अवकाशालबोप्यस्ति नात्र कुत्र बिसर्तुना॥३५॥ अधिगत्य दृगंतस्याहृदयं मदुतामुखोः॥ प्रतीमएवदेमुख्यं कुतयोर्यु
[illegible]नयोः॥३६॥ इति मुद्रितकंठे स्मिन्सोल्लुंठमसिधायतां॥ दमयंती मुखाधीत स्मिते यास्मेतयाजगे॥३७॥ सावितेयं त्वया साधु नवरागारवल्लुत्व
यि॥ चिरंतनानुरागाहं वर्तते नः सखीः प्रति॥३८॥ स्मरशास्त्रविदत्येयं नवोढा नस्त्रयासखी॥ कथं संलुप्यते बाला कथमंसुस्तोषतां॥३९॥ नास
त्यवदनं देवद्यांगायं ति जगंतियं॥ प्रियातस्य सरूपास्यादन्यथालपनानते॥४०॥ मनोरंस्त्विवेतस्याः किंतु देवत्वमेयसः॥ खदवक्षितिसूर्यस्मा
त्मुनः सख्यादिवानिशं॥४१॥ सतत्वथसखी चित्ते प्रति छायासमन्मथः॥ स्युयास्य समरूपत्वमतनोरन्यथाकथं॥४२॥ कः स्मरः कस्तमन्वेति सं
देहे शोसयोस्तयोः॥ त्वय्येवार्पितयासेयं धत्ते चित्ते धवायुनां॥४३॥ त्वयि न्यस्तस्य चित्तस्य दुराकर्षत्वदर्शनात्॥ त्वां कयापकलाशीत्वां दृगंतरानस्य

नृगंदू२
प८
स्मा४ म३

नैषधसर्ग२०
॥६६॥

५३

शास्यसौ ॥४४॥ विलोकनात्प्रभृत्यस्या लग्न एवासि च सुधोः ॥ स्वेनालोकयशोकायेत्सस्य यं परवाचिकः ॥४५॥ परिरंभेनयारम्य कुचकुंकुमसंक्रमो ॥ त्व
यि मे हृद्यस्येव रागस्तु दितैव वाक् ॥४६॥ मनसायं भवन्नामकामस्कंधपुत्रती ॥ कृहंसस्य हंसेरवीकंठश्रृंबयेकावलिच्छलात ॥४७॥ अध्या सिवेव यस्यायां
स्ववत्रामहता हृदि ॥ स्तनावंतरसंमांतौ निष्क्रांतो भ्रमहेव हिः ॥४८॥ कुचौ दोषोऽसेतावस्याः पीडितौ गुणितौ त्वया ॥ कथं दर्शितौमा स्व बहुलक्ष्वाचतो दृष्प
॥४९॥ इत्यसौ कलयास्त्रकैः सिक्तः पीयूषवर्षिभिः ॥ इद्द गवेति पञ्च्छ प्रियामुन्नमितानना ॥५०॥ बलाच जयेयसीवक्रं पत्युरुन्नमयन्करः ॥ चिरेण लब्धं सं
धानमरविंदमिवेंदुना ॥५१॥ ह्रीणा च स्मेयमाना च नमयंती पुनर्मुखं ॥ दमयंतीमुदे पत्युरचौरप्य भवन्तदा ॥५२॥ सयोऽपि सपति स्वास्य... माह
स्मरस्मितं ॥ परिहासविलासाय स्पृहयालुर्हसप्रियः ॥५३॥ संतु मंतुं दिनस्यास्य वयस्ये मंत्र्यवस्यतां ॥ निशीव नैधा च यंदा... तिर्नाननः ॥५४॥
दिने नास्यामुखस्येंदुः सरवायं ह्रदि तिरस्कृतः ॥ तत्कृताः शतपत्राणां तन्मित्राणामपि श्रियः ॥५५॥ लज्जितानि जितान्येव मयि कौतुतयानया ॥ प्रसादवत्ता
नितत्वानि पृच्छ संप्रति कुप्यति ॥५६॥ निशि दृष्टा धरायापि सेषामहंनरूप्यतु ॥ कूफल्लदशने विंबीलता कोरायकुप्यति ॥५७॥ स्वणीपदरुचि लाम्बी श्रो
रितौ कुंभिकुंभयोः ॥ पश्यैतस्याः कुचाभ्यां तन्नपरत्तौ पाउ यामिन ॥५८॥ अधराम्रतपानेन ममास्यमपराध्यतु ॥ मूर्ध्ना किमपराद्धं यः पादौ नाम्नो तिचुं
बितुं ॥५९॥ अपराद्धं सवद्धाणी श्राविणाप्रच्छ किं मया ॥ वीणाहृपरुषं यन्माकलकंठीव निष्ठुरं ॥६०॥ सेयमालिजनेच्छ स्यत्वायि विभ्रस्य साषतां ॥ मम
तानुमतास्मास्सुपुनः प्रस्मयतिकुतः ॥६१॥ आयोपवदने सेम्याः स्वकर्णपिनयछल्लाद ॥ सन्निधाप्य श्रुतोतस्यानि नास्यं साजगाद तां ॥६२॥ आहोमायिर
होवत्तं घर्ते किम पिनाम्य धाः ॥ तिष्ठ सत्य मिमंतत्ते रूपमेवाम्सि चापये ॥६३॥ स्मरशास्त्रमधीयानाः शिष्टितास्मि मयेव वयं ॥ आगोपिस्तो पिल्लत्वा किं दापस
यस्ययस्तव ॥६४॥ मौनिन्यामेवसातस्यां तदुक्तीरिवमृणं ण्वती ॥ वादं वादं मुहुः ख्यके ऊं हुमिसंतरांतरा ॥६५॥ आयासावभिसत्यास्य रतिप्रागल्भ्यवृ
किनी ॥ सख्यालीलांबुजाघातमनु भ्रयालपन्त्रपं ॥६६॥ दृष्टं दृष्टं महाराजत्वदर्थाभ्यर्थनक्रुधा ॥ यत्नाउयतिमामेनं यत्नतर्नयति भ्रुवा ॥६७॥ वदस्व चि
ह्रि चिह्नेनत्वयाकेनैषनैषधः ॥ शंकेशाकः स्वयं ह्यत्वामायामायातवाननं ॥६८॥ स्वर्नदीस्वर्णपद्मिन्याः पद्मदानं निदानतां ॥ नयतीयं त्वदिंद्रत्वे स्वयमाग
मनेचने ॥६९॥ साषते नैषधछायामायामाधिमयाहरेः ॥ आहन्वाहमहिल्यायां तस्याकर्णितदुर्नया ॥७०॥ संभावयतिवेदसौरदर्भाया भिमति

॥६६॥

स्तव॥ जंसारितैकरांभोजाद्दंसोलिपरिरंभिणः॥ ७१॥ अनन्यसाक्षिकाःसाक्षान्नदास्यायरहःक्रियाः॥ शंकातंकंनुदैतस्यायदित्वंनस्यनैषधा॥ ७२॥
रतितस्तुश्रयुक्त्वनिकृताहृतकैतवां॥ वाचमाकर्ण्यतद्भावेसंशयात्तुःशशंससः॥ ७३॥ स्मरसिद्धंप्रनिद्राल्लुर्मयानासौशयार्पणात्॥ यदानंदोल्लसल्लो
मापमनास्तीसंविधेयोसि॥ ७४॥ जानासिकृष्णयव्यग्रायन्त्रवेमन्मयोत्सवे॥ स्वामिन्पुनकैवमुक्ताःसिंमादृत्वेदक्षयान्मया॥ ७५॥ स्मरजित्वाजिमेतत्स्वांकरे
मसदधाविनि॥ अंगुलीपुगयोगेनयदाश्लिष्यंजनेघने॥ ७६॥ नेत्रस्मानेपिमस्यागद्गनास्वंमांचयोनिचयः॥ मद्दृष्टाक्षिरव्यपश्यंतीव्यवाधारेस्वयांतरा॥
॥ ७७॥ प्रस्मतंनत्वयातावद्यन्मोहनविमोहिना॥ ज्ञातमोधरपानस्यरसनामपिबंतव॥ ७८॥ त्वंकुचार्द्रनखांकस्यमुद्रामालिंगनोच्छिनां॥ स्मरस्वहृदि
यहस्मेरःसखीःशिल्पंतवाद्भुतं॥ ७९॥ त्वयान्याःकौतुयन्मध्येमधुगोष्ठिरूषेक्षिताः॥ वेक्षितासांक्षुरोमःद्भुतविसादेयात्कृत्स्नास्ववलं॥ ८०॥ वेश्यमध्ये
गतेप्राप्यपत्तांपश्यनिहादिनि॥ अचुंबीरालिमालिंग्यतस्यांकेलिमुदाकिल॥ ८१॥ जागर्त्तिनचसंस्कारःस्वमुखाद्वदानने॥ निक्षिप्यायायावि
ते८ यत्नान्यायात्तांवकुलमालिकाः॥ ८२॥ चिन्नेदंस्तिकच्छिन्नेनखजंमायियकुधा॥ प्राग्मावाधिगमागस्येत्वयापिव्याहृतंक्षतं॥ ८३॥ स्वप्नदृष्टिनिम
येनैवानिशिपार्श्वेविवर्त्तिनीः॥ स्वप्नेषपस्तवैमुखेसखीसौख्यंस्मरावयौः॥ ८४॥ क्षणंप्राप्यसहस्यैवनेणांविमानिनेक्षणं॥ दर्शितायरमदंश
ध्यायंयन्मामतर्जयः॥ ८५॥ कथाविलोक्यलीलाब्जनालभ्रमणकैतवात्॥ करोयोजयत्वाध्येहिपमयासिप्रसादिता॥ ८६॥ तांबूलदानमन्य
स्तकरजंकरपंकजे॥ ममनस्मरसिप्रायस्तवनैवस्मराभितत्॥ ८७॥ स्मरसिप्रेयसिप्रायोयद्वितीयरतासहा॥ शुचिरात्रौसुपालंबालंभया
पिकनादिनी॥ ८८॥ तदध्येहिमपारोषायन्मांहिलागतासखीः॥ तत्रापिमेगतस्याप्रेत्नीलयैवाछिन्नलक्षणं॥ ८९॥ स्तुंजानायनवंनिंबं
परिवेविषतीमधौ॥ सपत्नीब्धिपिमेरागंसंभाव्यस्वपरूषस्मरेः॥ ९०॥ स्मरशार्करमास्वाद्यत्वयाराद्धमितिस्तुवन्न॥ स्वानिंदारोष
रक्ताच्चुपदत्त्वैषंतवादरात्॥ ९१॥ मुखादारस्यनाभ्यंतंचुंबंचुंबन्नतद्धरान्॥ नत्रापंचुंबितुंयत्रेधन्यातचुंबनुस्मृतिः॥ ९२॥ कमपि
स्मरकेलिंतंस्मरयच्चत्तवन्निति॥ मयाविहितसंबुद्धीउर्तेस्मितवत्ससि॥ ९३॥ स्मरतन्नखभयोरौकसेधादितिनेस्वषा॥ कदेवनम
लंपयधवंरतपरोक्षणं॥ ९४॥ नीलदाचिबुकंपत्रमदान्केनम्रमांबुना॥ स्मरहारमदैदृष्टंस्वमास्यंतहृतणोचितं॥ ९५॥ चनकेलौस्म

पौ० २

राश्चयथदले स्मरपतिनं प्रति ॥ देहि मह्यमुदस्यैतिमांसराखुडिता सियत् ॥ ९६ ॥ रतितस्यार हस्त्या निश्चियैरंसाति सांत्तरा ॥ पाणिस्थां पिदधेसख्याः
श्रवसीद्विवशा हृता ॥ ९७ ॥ कर्णौ पाउयतीसरख्या वीक्ष्यनेत्रासितोत्पले ॥ अयपाउ यतां सैमीकरकोकनदे नु तौ ॥ ९८ ॥ तत्राविषुसखी कर्णपलु
रालपितं प्रिया ॥ पिदधाविव वेदस्मिस्वरहस्याम्निसंधिना ॥ ९९ ॥ नमान्नोक्य प्रियाकेलिंनत्वे मोल्लासहासिनि ॥ आरात लम मनुत्वापि सरव्यः
सिस्मियिरे परा: ॥ १०० ॥ संपल्योरूपरि प्रीत्याताधराम्नरसस्तयोः ॥ ववृषुः स्मितपुष्पाणि सुरभीणि मुखानिलैः ॥ १०१ ॥ तदास्यहसितागन्त
तं स्मितमसाममासत ॥ आलोकादिवशीतांशोः कुमुदश्रेणिजं मतं ॥ १०२ ॥ प्रत्यक्षिप्तायविलासपत्त्वरं हास्यविकस्वरं ॥ सरव्यास्तास्तुरव
पक्षायाः कलाजा तव लाजनि ॥ १०३ ॥ सा हृत्यो ह्रैरथो चेतामेहि स्वर्गेणिवं मचिते ॥ पिबवाणीसुधां वेणी नर्पचंद्रस्य सुंदरि ॥ १०४ ॥ सा श्र
णोन्नस्यवाग्भागम नसासत्यमस्य पि ॥ कल्पयामाल्प निर्घोषं बदरीवद्दरोदरी ॥ १०५ ॥ अथ स्वपक्षनिक्षायाः भृत्वं सा नैषधाति धान् ॥
नलमौलमणौ तस्या सा वमां कलयत्कला ॥ १०६ ॥ प्रतिबिंबे क्षितैः सरव्या मुखाकृतैः ल तानु मा ॥ तद्गुणाघनुकूवर्णाभृष्ववतीवान्व
मायिसा ॥ १०७ ॥ कारंकारं तथाकारमसौ सा भूषणं वंतमां ॥ मिथ्यावेधगिरश्चेत्त द्यार्थाः स्युर्मदवेतः ॥ १०८ ॥ मत्कर्णभूषणानं
तु राजन्विद्विपाठुनात् ॥ व्यथिष्यमाणपाणिस्तेभि बद्धमुचिता प्रिया ॥ १०९ ॥ इति सामोर्चयां चक्रे कर्णौ सरव्याः करग्रहात् ॥ पस्तु
५ राश्रवतीं यास्तामुधायासनिषेविनः ॥ ११० ॥ श्रुतिसंरोजेधानसंतीतच्छेदताल्वतां ॥ जगाम झटिति त्यागस्वनस्तत्कर्णयोस्ततः ॥ १११ ॥
स्तापस्तत्य क्रियद्दूरं मुमुदे सिस्मिये ततः ॥ इदं वतां सरवीमेत्य ययाचे काकुभिः कुला ॥ ११२ ॥ अभिधास्येरहस्यं तदस्त्रावि
मयानयोः ॥ वर्णयोकर्णितं मह्यमेघा त्रि विनिमीयतां ॥ ११३ ॥ वयस्याभ्यर्थनेनास्याः प्राकूकुरमृतिनाटने ॥ विस्मितो कुरुतः स्मे
तौ दंपती कंपितं शिरः ॥ ११४ ॥ तथोलिमाल्पं तीताम भ्यधान्निषधाधिपः ॥ त्र्यास्वतदं चितौ स्वश्रे मिथ्या रापयसाहसात् ॥ ११५ ॥
अस्यास्त्वापी लक्त्वापी मंकलंकः शं कितः कृतः ॥ प्रियापरिजनोक्तस्य त्वयैषाधमषोधता ॥ ११६ ॥ सत्यं खलु तदाश्रोषपरं धुमधु

मारवं॥ ऋणोमी त्वावचावोत्थं न नु तद्वाच मि सपि॥११७॥ आमंत्र्य तेन देवत्वां तद्यै दैव्य र्थ्यां समर्थ्यये॥ त्राप धः द्वर्क ज्ञोदर्कः सत्यं सत्योपि दैवतः॥११८॥
असंभोग कृपारं मे वंचयेथे कृयं तु मां॥ हंत से मामनार्हं तीयत्तु विप्रलंभेयु वां॥११९॥ कर्णे कर्णे ततः सख्यो श्रुतमाचख्युर्मिथः॥ मुहुर्विस्मयमा
नेच स्मयमाने च ते बहु॥१२०॥ अथाख्यो पि यूयं सख्या कूप्पमे दमयंतिमां॥ कृणाद्वितीयया यो प्यस्यासंगो प्येवं यदभुवं॥१२१॥ भि पः प्रिया
मथाच षट् दर्षं कृपटपाटवं॥ वयस्य योरिदं तस्मान्मा सरवी चैव विश्वसीः॥१२२॥ आलापि कूलयापीयं पतिर्नाल्पति कूचित॥ वयस्ये सोरह
स्यं तत्सख्ये विस्रब्ध्य मीदृशि॥१२३॥ इति युक्ति छमानायां तस्या मूचे नलः प्रियां॥ मणाने मि बहिः कुर्वे दुर्विनीते गृहादमू॥१२४॥ शिरः कंपानु
मत्याथ सुदत्या प्रीणितः प्रियः॥ चुलुकं तु छमत्सार्प्य सख्याः सलिलमक्षिपत्॥१२५॥ तच्चित्र दत्तचित्ताभ्यामुच्चैः स्मित चये से चनं॥ ताभ्याम लं
भि हृ रे पि नले छाप रिभिजेच्छेः॥१२६॥ वरेणावरूणास्यायं सुलभैरं जसां जरैः॥ एतयो स्तिमितीचक्रे हृदयं विस्मयैरपि॥१२७॥ तेनापि ना
पसर्पैत्यो दमयंतीमयंत ततः॥ हर्षेणा दर्शयत्वस्पनन्विमेतन्विमेपुरः॥१२८॥ क्लिन्नीवत्यां प्रसावस्त्रं जैन प्रव्रजती वृते॥ सख्योसस्रो मना
वे पि निर्विघ्नस्तन दर्शने॥१२९॥ अरुनः त्वां बरत्वेन माये वा भूदियं न किं॥ यत्प यात्त तमप्यंगमनयोः कृथयत्वदः॥१३०॥ वासः सो वां बरत्वे न द
रूपते य मुपागमत॥ चारुहारमणी श्रेणी तारवीक्षणलक्षणा॥१३१॥ ते निरीक्ष्य निजावस्थां कृीणे निर्ययतुस्ततः॥ तयो वीक्षारसात्क्लैष्यः स
र्वानि श्वस्य कमुः कृमात्॥१३२॥ ताब हिर्भूय वैदर्भीमूचुनीता वधीनि ति॥ रूपे स्पृष्टे पुनः सख्यो मर्मज्ञे नाधुनाप्य मू॥१३३॥ उच्चैरूचे यतारा जा स्मरवी
य मिदमाहवः॥ श्रुतं मर्ममर्मैताश्चा दृष्टं तत्तु मयानयोः॥१३४॥ मद्विरोते यो र्वाचिम्रद्धास्य य द्विमेत यो॥ अन्यविंचादि मे मायामिध्यासिं हासने
विधिः॥१३५॥ यौ तेपि कीर्तिधारा भिश्चरिते चारुणि द्विषः॥ स्वधाम धीलवैर्लक्ष्मलेखि तु केन शिल्पिनः॥१३६॥ ते सख्यावाच चक्षाते न
किंचिद्भुव हे बहु॥ वस्यावस्त्त्वरं यस्मै सर्वा निर्वासिताव यो॥१३७॥ स्वछापहैर्न स्मवित्तस्तेवधीयस्व चल ल्कैरैः॥ हृता मपितथावाचिक
र कंपेन वारणां॥१३८॥ अपयातमितो धूर्ते धिग्वामश्लीलशीलतां॥ इत्युक्ते चोत्कवंतस्ते श्वयति जाते स्मे ते प्रिया॥१३९॥ आह स्म त
त्रि राज्ञी प्रियां प्रियां नतमुखीं नलः॥ ईदृग्भंड सखीका पि निस्त्रपानमनागसि॥१४०॥ अहो नापत्रपाकं ते जातरूपमिदं मुखं॥ नापि ना

धि ५

पार्जनेपि स्यादितो दुर्वर्णनिर्गमः ॥१४१॥ ताम्रपत्रैव हृदि न्यस्य पदं सौतल्पतले तनुं ॥ निर्मिष्य च तदीयांगसौकुमार्यमसिस्वदत ॥१४२॥ न्यस्य तस्या
ऊरुचंद्रद्वैमध्य नीविनिवेशयत् ॥ सपाणेः स्फुलं चक्रे तत्करग्रहणभ्रमं ॥१४३॥ स्थापितामुपरिस्वस्य तां हृत्तां समुपावहत् ॥ तदुद्वहनवृत्तं त्वमाचष्ट
स्पष्टमालनः ॥१४४॥ स्विघस्तूरांगुलीलुप्तदृस्ततीलेपमुद्रया ॥ फूत्कारैर्यं पीडनोच्चैः ससखी सुप्रियालतो ॥१४५॥ तत्कुचेन रवमारोप्य च म
कुर्वस्त्वयेलितः ॥ सो वादीत्तां हृदिस्थो तेद्विमाम जिनदेवसः ॥१४६॥ अहो अनौचिती यं ते हृदि स्फुद्देप्यमुद्भवत ॥ अंकः स्वळेद्रिवा वृप्तल्पी नरवेस्ती स्पृणा
मुरवे मे म ॥१४७॥ यद्यंबतिनितंबोरु यदालिंगति च स्तनौ ॥ कुचे गुणमयं तत्ते वासः श्रुमदज्ञोचितं ॥१४८॥ लीनश्चीनांशुकं स्वे दिघ सालोक्य विलो
कयन् ॥ तन्नितंबस्मि श्वस्य निर्नदादिन दीर्घतां ॥१४९॥ देवाग्रे वदंगासौ प्रियादंतच्छदांतिकं ॥ चकाराधरपानस्य तत्रैवालीकवापलं ॥१५०॥ नुस
चपलापांगिसोंगुस्मरग्रास्यथा ॥ तत्प्रसीद प्रसीदेति सतां प्रीतामकोपयत् ॥१५१॥ नेत्रे निषधनाथस्य प्रियायावदनांबुजे ॥ ततस्तनतटे
ताभ्यां जघने घनमीयतुः ॥१५२॥ तस्य धीरतयातस्य हठवृत्तिविवर्द्धिनी ॥ स्मरस्तत्र्यायसो लंठमसाव स्मरस्वतीः ॥१५३॥ न्यवारि न यया
त्र किंमंदस्पंदं वितन्वता ॥ नैमीकुचेति तं वेन न ळसौ भोगलोलिना ॥१५४॥ अपि स्रोपी न रासेवैसाधर्तुता मलाकृनमः ॥ तदंगसंगजस्तु तो गा
जस्तं भोरुहोरपि ॥१५५॥ आलिंग्यालिंग्य तत्वंगि मामित्यद्धिगिरं प्रियं ॥ स्विन्नानि वस्त्रपर्यंती वारपारमगादसौ ॥१५६॥ प्रियास्यं प्रियमाकंप्य तदं
तर्दृनयानया ॥ ज्योङ्गालीनयाली भ्योनगंतुंनमिवर्त्तितुं ॥१५७॥ औपपदथ्यं दिसुंदरीद्याः सविघमुपेत्यनलायमध्यमरुः ॥ जयन पदिनयोर्व
नोष्मेतपाल वनज ग्लानिपिपासमतिस्थितिस्ते ॥१५८॥ उपहतमधिगंगमंबुकुंबुकुछविततवशोच्चति बुरानंगिसंगात ॥ अनुमवितुमनंगं तरंतरंगा
समभ्रमनस्वस्त्रमिस्वसावश्यतो ॥१५९॥ जयति जगतएव न भूर्तिमं त्तारविरघुना त्वमितात्मुतप्रतापः ॥ पुरमथनमुपास्यपक्षपुण्येरध
रितमेनमनंतरं त्वदीयैः ॥१६०॥ आनंदं हठमाहरन्ति वहरध्यानार्ववादिसणस्यासत्तो वपि भूपतिः प्रियतमाविष्टे द्रखेलाळसः ॥ पक्षद्वारदि
शंप्रति प्रतिमुद्रकृत्य द्विनिर्गतप्रेयसी प्रत्यासेति निधियादिरोन्द्रामसो निर्गतमुत्तस्थिवान ॥१६१॥ ॥श्रीहर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः
सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं ॥ अन्यासुण्णरसप्रमेयभणितौ विंशस्तदीये महाकाव्ये यं व्यगमन्नलस्य चरिते सर्गो निसर्गोज्ज्वलः ॥२०॥

२७

क

॥६८५

ल

तंविदर्भरमणीमणिसौधाद्वाउज्झितानमनुदर्शितसेवैः॥ आर्पणान्निजकरस्यनरेन्द्रैराननःकरदतापुनरत्येषा॥१॥ तस्यचीनसिचयैरपिबद्धापद्धतिःपदयु
गालकठिनेति॥ तांपथन्तशिरसांखलुमाल्यैराजराजिरसितःप्रणमंती॥२॥ क्राग्रुपाक्रियततस्यनृपैस्तद्दृष्टिदानबहुमानकृतार्थैः॥ स्वस्वदिश्य
मथरत्नमपर्वयत्नकल्पितगुणाधिकचित्रं॥३॥ अंगुलीचलनलोचनभंगीस्फूर्त्तरंगविनिवेदितदानं॥ रत्नमन्यनृपढौकितमन्ये तत्प्रसादमल
संतनृपास्तत्॥४॥ तान्सौकुशलसन्नतासेकैस्तर्पितानथपितेवविसृज्य॥ अश्वशालखुरलीभुवि निन्ये शोध्यकोपनमितोनमितौजाः॥५॥

मर्द्युःप्रचरमस्यविचारंचारुशिष्यजनतामनुशिष्य॥ स्वेदबिंदुकितगोधिरथीरंसश्वसन्नसवदाप्लवनेषु॥६॥ यक्षकर्दममदूनरदितांगांगा
कुरंगमदलिप्तमौलिं॥ गंधवार्भिरनुबंधिशृंगैरंगनाःसिषिचुरस्यकुचाग्रैः॥७॥ प्रेमभृत्पृथुतपोघनमौलिस्तस्थमिस्तनपयंतिस्मपुरोधाः॥ स
दधज्जलधरस्खललोघास्तीर्थवारिलहरीरुपरिष्टात्॥८॥ प्रेयसीकुचवियोगदविष्णुर्जन्मपस्विततीरिवबिभ्रत्॥ स्नायिनःकरसरोरु
हयुगंतस्यगर्भसंधितदर्भमराजत्॥९॥ कल्प्यमानममुनाचमनार्थंगांगमंबुचुलुकोदरचुंबि॥ निर्मलत्वमभिबिंबितबिंबाद्यामयच्छदुपनी
यकरेन्दु॥१०॥ मुक्तमाप्यदमनस्यसागीन्याश्रमिरासदयितंधृतरागा॥ अंगमंगमनुकिंपरिरेभे तंमदोजलमहेरहयालुं॥११॥ मूलमध्य
शिखरश्रितवेधःशौरिशंभुकरकांघ्रिशरीरस्थैः॥ तस्यमूर्ध्निचकरेशुचिदत्तैर्वारिवांतमिवगांगतरंगैः॥१२॥ प्राणमायतवतोजलमध्येमंत्रि
मानममज्जनमुखमस्य॥ आपगापतिरुदोदरपूरे पर्वकालमुषितस्यसुधांशोः॥१३॥ मर्त्यलोकमदनःसदशात्वं बिभ्रदक्षविशदद्युतितारं॥ अं
बरंपरिदधेविधुमौलेःस्पर्धयेवदशदिग्वसनस्य॥१४॥ भीमजामनुचलत्यतिवेलंसंयियंसुरिवराजऋषींद्रः॥ आलवालहृदयंससमंताद्युत्तरी
यपरिवेषमिषेण॥१५॥ स्नानवारिघररंजितरोजागौरमृत्तिलकबिंदुमुखेंदुः॥ केशशेषजलमौक्तिकदंतातंबभाजसुभगाप्लवनं [illegible]॥१६॥
चैत्यशैत्यजलदेवतमंत्रस्वादुताममुदितांचतुरक्षी॥ वीक्ष्यमोघघ्नतसौरभलोभंघ्राणमैसलिलैरिवभ्रत्॥१७॥ रातिभानुमदुपस्थितयेस्मि
न्नानात्तमंबुकिरतिस्वकरेण॥ ध्यातयःस्फुरतितेजसिकुसुमस्थकुरुकुंपलदर्कवितर्कां॥१८॥ सम्यगस्यजपतःश्रुतिमंत्राःसन्निधानमप

स्य२ ल२

जंतकराश्मा जो ॥ शुद्धवाजविशदस्फुटवर्णस्फाटिकाक्षवलयच्छलभाजः ॥१९॥ पाणिपर्वणि यतः पुनराख्यद्देवतर्पणयवार्पणमस्य ॥ न्युप्यमानजल
योगितिलौघौ स द्विरूकृतताल तिलोऽभवत् ॥२०॥ प्रतपाणिचरणश्च चिनोऽच्चैरघनानि रतपादहतेन ॥ ब्रह्मचारिपरिचारिसुरार्चाविश्रमराजसमि
रेव विवेश ॥२१॥ का पियन्नपसिधूपजधूपेमेचकागुरुसवे न मराणां ॥ अपतेस्मसुमनः सुमनः स्रग्दाम धामपटलेपटलेन ॥२२॥ सांकुरे वरुचि
पीततमायै । यैः पुरास्ति रजनी रजनीव ॥ तेऽघतावितरितुं विदशोऽभ्यो यत्र हैमतिलका इव दीपाः ॥२३॥ यत्र मोहि कुमणे विरहेण जातकामधृतवक्तिप
देन ॥ कुंकुमेन परिपूरितमंतः शुक्तयः शुचि सिरेनुससृत्यः ॥२४॥ अंकचुंबिघनचंदनपंकं यत्र गारुडशिलाजनमम ॥ आपके लिकवली भवदिंदोः
सिंहिकासुतमुखस्य सुखानि ॥२५॥ गर्भमीणमदकर्दमसांद्रं साजनानि रजतस्य सजंति ॥ यत्र साम्यमगमन्नमतां शोरकरंकुकलुषीकृतकुंदैः
॥२६॥ उज्जिहानसुकृतां कुरशंका यत्र धर्मगहने खलु तेने ॥ स्फूरिशर्करकरं सबलीनामालि सिर्गतसौधसखानां ॥२७॥ स्वर्वमाख्यदमरौघ
निवासं पर्वतं कृतवनं चंपकसंपत् ॥ मल्लिकाकुसुमराशिरकाषरघत्र चस्फटिकसानुमनुच्च ॥२८॥ आत्मनः प्रियमपि प्रतिगुप्तिं कुर्वती कुरुलव धूमव
जश्रौ ॥ हृद्यदैवतनिवेधनिवेशा यत्र सामिरवकाशदरिद्रा ॥२९॥ यत्र कांतकरपीडितनालया वराश्मिचिकुरासु विरेजुः ॥ गारुमत्र्दविघतेरनु
विंबाः कुट्टिमक्षितिषु कुट्टमिताःनि ॥३०॥ नैकवर्णमणिभूस्त्रजितपूर्णे स्वक्षितौ दुरनवद्यनिवेद्ये ॥ आध्यतिष्ठदमलं मणिपीठं तत्र चित्रे सिचयोच्च
यवारौ ॥३१॥ सम्यगर्चति नलर्कमतूर्णं सक्तिगं । धिरमुनाकलिकूर्णः ॥ अद्धधान हृदयप्रतिचांतः शंबिमंबरमणिनिरिचेपीत् ॥३२॥ तत्तदर्थमरह
स्यजपेषु खञ्जयः शायमसुष्यबभाज ॥ रक्तिमानमिव शिक्षितुमुच्चैरक्तचंदनजबीजसमाजः ॥३३॥ हेमनामकतरुप्रसवेन त्र्यंबकस्तडुपकल्प
तपूजः ॥ आत्तयायुधि विजित्वरतौ शंराजितः कुसुमकाहलयेव ॥३४॥ अर्चयन्हरकरं स्मितभाजा नागकेसरतरोः प्रसवेन ॥ सोयमापयदनि
र्यगवादिकपालपांडुरकपालविभूषां ॥३५॥ नीलनीररुहमाल्यमयीं स न्यस्यतस्य गलनालविभूषां ॥ स्फाटिकीमपि तनुं निरमासी
न्नीलकंठपदसान्वयतायै ॥३६॥ प्रीतिमेष्यति कृते न ममेरक्षमणापुररिपुर्मदनौ नारिः ॥ तत्पुरः पुरमतोयम धाद्वीकृपरूपमथ कामशरं च ॥३७॥
तन्मुहूर्तमपि सीमतनूजाविप्रयोगमसहिष्णुरिवार्यं ॥ शूलिमौलिशशिभीततया नन्दानमर्धेन निमीलितनेत्रः ॥३८॥ दंडेदुविलुठन्स

त्म१ गर

ननामत्र्यंबकं शरणमागिवकामः ॥ आदेशस्त्र विशिखस्यास्त्रबाणान्यस्य तत्पदयुगे कुसुमानि ॥ ३९ ॥ त्र्यंबकस्य पदयोः कुसुमानि न्यस्य सैष निज
शास्त्र निभानि ॥ दंडवदुविलुठन्किसुकामस्त्वां शरण्यमुपैम्यननाम ॥ ४० ॥ व्यापृतस्य शातरुद्रियजप्तोपाणिमस्य नवपल्लवलीलं ॥ स्वंगभस्तिगिरिव
रूपपराद्धश्रेणिराश्रयत रूपपरस्य ॥ ४१ ॥ उन्नमंस्समहतिल्ममहीध्र स्वरूपं पुरुषसत्क्रविधाने ॥ द्वादशापि च सकेशवमूर्त्तीर्द्वादिशा [illegible] मुदार्य
रू४ ववंदे ॥ ४२ ॥ मल्लिकाकुसुमडुंडुभकेन सभ्रमीवलयितेन तेन ॥ आसने निहितमेहतस्माच्छत्कुंडलीकृतकुंडलस्मानं ॥ ४३ ॥ मेचकोत्पलमयी बलि रू४
बंधुस्तद्दलिस्त्रगुरसिस्फुरतिस्म ॥ कौस्तुभस्य मणिकुट्टिमवास्तु [illegible] कटाक्षविकटायितकोटि ॥ ४४ ॥ स्वर्णकेतकप्रातानिसहेम्नः पुंडरीकघव
नां रजतस्य ॥ मालयारूणमणेः करवीरं तस्य मर्द्धिपुनरुक्तमकाषीत् ॥ ४५ ॥ नात्यपास्तकबरीभरन्ननिवेदितस्त्वस्य हारिणमदेन सकृत्स्नः ॥ शं
खचक्रजलजातवदर्चः शंखचक्रजलपज्जनयास्त्र ॥ ४६ ॥ राशिभूतलघुधूपनधूमाः [illegible] पुष्पगमास्मिन्न ॥ निर्ययुर्नवधृता भुजगास्त
दुयशोमलिनिताइव जालैः ॥ ४७ ॥ अर्घनिस्त्वमणिमाल्यविमिश्रैः [illegible] जातिमयदामसहस्त्रैः ॥ तं पिधाय विदधे वकुल[illegible]हीर[illegible]नार[illegible]धिनिमानमि
वैष ॥ ४८ ॥ अक्षसूत्रगनपुष्करबीजश्रेणिरस्य करसंक्रमेत्य ॥ शौरिसूरुकुजपितुः पुनरापत्स[illegible] स्थिरवासविलासं ॥ ४९ ॥ केटभारि
पदयोर्गतमर्धं प्रासिंजिताचिचकलस्वगनेन ॥ जह्नुगेव भुवनप्रभुणा सा लेविनानुनयता धृतमाना ॥ ५० ॥ स्वानुरागमनघः कमलायांस्य च
यन्यपि हृदिन्यसनेन ॥ गौरवं व्यधित वागधिदेव्याः श्रीगृहोर्ध्वनिजकंठनिवेशात् ॥ ५१ ॥ इत्यवेत्य वस्तुनो बहुनापिगापुर्वनामुदमर्चन
यासः ॥ सूक्तिमौक्तिकमपेरपहारैस्स [illegible] किमेहत हरेरुपहारैः ॥ ५२ ॥ दूरतस्तु विरवारिविषस्ते [illegible] मस्मद [illegible] घास्तव [illegible] निंदा ॥ तत्क्षमस्व यद हंम
ल्पधामीत्युक्तिपर्वमयमेतदवोचत् ॥ ५३ ॥ स्वजकाशतहु एव जनस्ते वर्णनं यदभिलष्यति कर्तु ॥ नन्वहर्पतिमहः श्रुतिसस्यान्नप्रकाशन
रसः स्वमसः किं ॥ ५४ ॥ नैव वाङ्मनसयोर्विषयो [illegible] स्तां कैपुनर्न कथमुद्दिशतां ते ॥ उल्कयातकयुगस्य घनस्यात्तन्नये घनमनामुवतोपि ॥ ५५ ॥
[illegible] पमहस्यवपुषस्तावपुच्छास्फालनाज्ज्वलमिवोद्धृतमस्भे ॥ श्चैत्यमेत्य गगनांगणसंगाद विरास्त विबुधालयगंगा ॥ ५६ ॥ [illegible] रिस्फि
घनात्रवलयामास[illegible]सोमनिक्किणैरिव वचस्कैः ॥ चुंबिता वतुनगाहितितिरश्चा कर्मठस्य कमठस्तव सन्निः ॥ ५७ ॥ दिक्षु यस्तु स्वतनुस्थ्यमुद्रा

ए॰

चयसर्ग२१ ॥८०॥

व२ तु

मस्युपैतिचतुरोपिसमुद्रान्॥ तस्यपोत्रिवपुषस्तौदरुद्धा स्वयेस्त्वममवास्तुनगस्याः॥५८॥ उद्धृतिस्खलदिव्मापरिरंभाद्भोमासि वहिरितोवकुहस्थे॥
आह्नमंडमसवद्धा क्लिनापुंकेलिकोलुनवत्तनुमातः॥५९॥ दानवाधगेहनप्रसवस्थंसिंहमामदरवैर्घनघोरैः॥ वैरिदारिदिविबालसुखतास्त्वयूमाम
संसवसवन्मनुजाद्वैः॥६०॥ दैत्यसतुरुदरांधुनि विष्टांशक्रसंपदमिवोद्धरतस्ते॥ पातुपाणिस्तणिपंचकमस्मान्छिन्नरज्जुनिभलग्नतदंत्रं॥६१॥
स्वेनपूरयनिरद्रयंसकलाशासोबलेनममकिंसवतेति॥ त्वंबटुः कपटवाचपटोयानर्धकिंवामनमनःप्रमदन्नः॥६२॥ दानवारिरसिकायविफतो
वंश्मितेस्मिसुतरांप्रतिपन्नैं॥ रत्युदयपुलकंबलिनोक्तंत्वांनमामिहृतेवायुनमाये॥६३॥ भोगिभिःक्षितितलेदिविवासंबंधमेव्यसिचिरोधि
यमाणः॥ पाणिरेवभुवनंवितरेतिक्रमवाग्भिरववामनविश्वं॥६४॥ अर्थितायस्यधियिचेतिःक्रियतेकिंदिशुरःरमिहित्यवचरणेष्या॥ विश्व
मित्यभित्तिनोबलिनास्मान्वामनःगणतपालनपायाः॥६५॥ क्षत्रजातिरुदियायत्तुजास्यांयातवेबभुवनेसृजतःप्राक्॥ जामदग्न्यव
पुषस्तवतस्याःस्तोलयार्धमृचितोविजयेतां॥६६॥ पांसुलाबहुपतिर्नियतंयावेधसारचिरुषानवखंडा॥ तांप्रभुवंहृतवतोद्विजपुकेय
युक्तकारितरतावजीयात्॥६७॥ कार्तवीर्यभिदुरेणदस्तास्पेरेणुकेयभवतासुखमाश्ये॥ केलभेदविरहादसमाधिंनोमिरामपुनरु
व७ क्तिमिहंते॥६८॥ हस्तलेखमसृजज्जलजन्मस्यानरेणुमसोभवदर्थं॥ रामराममधरीकृततद्रेखकःप्रथममेवविधाता॥६९॥ उद्भवो त७
जनतुजारजकामंविश्वभूषणनदूषणमत्र॥ दूषणप्रशमनायसमर्थयेनदेवनवमैत्रवमेव॥७०॥ नोदधासियदितत्वधियंमेयक्षमोसम
परिघुवार॥ येनरावणचमसुधिम्त्वेवन्कायंजगेत्पश्यदशोर्षं॥७१॥ आज्ञयाचपितुरत्रभियात्र्यारहायतमहिप्रमचाद्धिः॥ लंघितश्च
भवतोकिमुनद्धिवारिराशिरदकांकृगलंक॥७२॥ कामदेवविशिखैःखलुनेशंमार्पयज्जनकजामितिरक्षः॥ दैवतादमरेवरवाक्यं
घ्ययत्वमपुनाद्भवदस्त्रैः॥७३॥ तद्यशोहसतिकंबुकदंबंशंबुकस्यनकिमंबुधिजंबि॥ नामसोषितससैन्यदशास्याद्रत्नमापयदसो
तवहस्तात्॥७४॥ मत्युभीतिकरपुण्यजनेंद्र्यासदानुजमुपाज्ययशस्त्व॥ क्षीणवानसिकथंनविहायक्षुद्रदुर्जनसियानिजदारान्॥ ॥८०॥
॥७५॥ रक्षदारविरहोर्वपयोधिस्त्वंशरणपशरणंसममेषि॥ लक्ष्मलक्षणवियोगकृशानोयःस्वजीवितवृणाकृतियज्वा॥७६॥ कौंच

दुःखमपि वीक्ष्य शुचायः श्लोकमेकमसहत्क विराधः ॥ सत्वदुःखकरुणः खलु काव्यं श्लोकसिंधुमुचितं प्रबबंध ॥ ७७ ॥ विश्रवः पितृकन्याद्युमनर्ह
सश्रवस्त्वमनयत्सुचितज्ञः ॥ किं च कर्ण्य न शूर्पणखायाल क्ष्मणेन वपुषाश्रवसीवा ॥ ७८ ॥ ते हरं तु दुरितव्रततिं मेयेः सकल्पविटपातवदोर्भिः ॥ छिन्नयो
दवतनोरुदपादि स्पर्द्धमान इव दानमदेन ॥ ७९ ॥ बालकेलिषु तदायदत्वावाः कूपरीभिरासिहत्यतरंगान् ॥ सावि बाणभुजभेदनलीलासहपात इव पा
तु तदस्मान् ॥ ८० ॥ कर्णशक्तिममफलां खलु कर्तुं सज्जितार्जुनरथायनमस्ते ॥ केतनेन कपिनोरसि शक्तिं लक्ष्मणं कृतवनाहतशल्यं ॥ ८१ ॥ नापगेयमन
यः स शरारं घांवरेण नितरामपि लच्छं ॥ मासमरसुरवधूसुरतज्ञो दिव्यपिड्व्रतविलोपभियेति ॥ ८२ ॥ घातितार्कसुतकर्णदयालुर्जैत्रचितेन्दुकुलपा
र्थकृतार्थः ॥ अर्द्धदुःखसुखमभ्यनयस्त्वं सास्त्रभानु विहसद्धिधुनेत्रः ॥ ८३ ॥ प्राणवज्जणयिराधनराधापुत्रशत्रुस्वस्तत्तो सखतासदृशातो ॥ श्राप्नि
यस्यसद्गोवत्सवश्री वत्समात्महृदि धर्तुमजस्त्रं ॥ ८४ ॥ तावकीपुरतनोः शितिकेशरस्त्वहल्लीकिल सएव च शोभः ॥ साधु साववतरस्तव धत्ते तज्जरि
कुरनाळविलासं ॥ ८५ ॥ हृद्यगंधवहभोगवतीशः शेषरूपमापि बिभ्रदशेषः ॥ भोगभृत्तिमदिरारुचिरश्रीरुल्लसत्कुमुदबंधुरुचिस्त्वं ॥ ८६ ॥ र
वताशासुषमा किल नीलस्यांबरस्य रुचिरा तनुभासा ॥ कामपाल सवतः कुमुदाविर्भावभावितरुचेरुचितेव ॥ ८७ ॥ एकचित्ततिरद्वयवादिन्
त्रयीपरिचिताध्वबुधस्त्वं ॥ पाहि मां विबुधकोटिचतुष्कः पंचबाणविजयी षडभिज्ञः ॥ ८८ ॥ तत्त्वमारजयिनित्यपि साक्षात्कुर्वता क्षणिकतात्मनि
षेधो ॥ पुष्पवत्प्रिरपतत्सुरहस्तात्पुष्पशास्त्रशरसंततिरेव ॥ ८९ ॥ तावके हृदि निपात्यकृतेयं मन्मथेन दृढधैर्यतनुत्रे ॥ कुंठनादतितमां कुसुमानां
छत्रमिच मुखतैव शाराणां ॥ ९० ॥ यत्नवस्त्ववविधो विधिरास्ये श्चाहुरीचरति तत्त्वुराख्यः ॥ लब्धशेषविदिजायतिरावंः सर्वविद्भवतया शिति
कंठः ॥ ९१ ॥ धर्मवल्कलयनायुधिकालं म्लेच्छकल्पशिखिनाकरवालं ॥ कल्किनादशातयममपापं लंब्युदस्य दशमावतरेण ॥ ९२ ॥ देहिनैक्यशसा
ध्वामतोर्व्यापांडुरेणरणरेणुभिरञ्जे ॥ विस्मुनाजनयितुर्भवताभून्नामविस्मुयशासश्चसदर्थ ॥ ९३ ॥ संततमद्वयमये घनितत्ताचेयमुर्नुनयशौर्भु
न बीजं ॥ नोभियोगजनिता न च संसं सामलर्कसव मोहतमोर्कः ॥ ९४ ॥ भानुसन्नुमनुग्रहयन्यत्वं रामममर्त्यहितनच्चचहपुत्र ॥ इंद्रनंदनसपक्षमपि
सांनौभिरुत्सनिहतार्कतनूजं ॥ ९५ ॥ वामनादणुतमादनुजायास्त्रिविक्रमतन्मतदिक्कः ॥ वीतहिंसनकथादथबुद्धात्कल्किना हतसमस्तन

मस्त्वो॥ ९६॥ मां त्रिविक्रमपुनीहि पदे ते। किं लगन्नजनिराकुरूपानत्॥ किं गरदक्षिण न हठकृमिपाशं जांबवान् दितने बलिबंधे॥ ९७॥ अर्द्धचक्रवपुषा
तुनबाहून्यां लुनाऽसरस्तु नाथसहस्त्रो॥ तेन किं सकलचक्रविलूने बाणबाहुनिचयं च तिचित्रे॥ ९८॥ पर्वजन्यमधिगत्य करेणा पांचजन्यमसुरा
निति वक्षि॥ चेतनास्थकिल्बषन्यतक्तिन्नाश्चेतनोपि मयि मुक्तविरोधः॥ ९९॥ तावकोरसिवसद्वनमाले श्रीप्रफुल्लहृद्पुल्लन्नारविकुयेव॥ स्त्रीयते कमल
यात्रवदंगस्पर्शकंटकितयोत्कुचयाच॥ १००॥ सज्यते न जलजेन करस्ते त्रिक्षितं सुभगमस्यमिवोच्चैः॥ आननं च नयनायितबिंबः सेवते कुमुदहा
सकरांशुः॥ १०१॥ ये हिरण्यकशिपुं रिपुमुच्चै रावणं च कुरुवीरचयं च॥ हंत हंतुमभवस्तव योगास्ते न रस्यन्नहरेऽस्त्व जयंति॥ २॥ कैयमर्द्धभवतामव
तोहे प्रायिनाननु भवः सकलस्त्वं॥ रोषतामपि भजंतमत्रोषदेवरे वनयनोहि जनस्त्वां॥ ३॥ प्राग्भवेरुरगुदग्रेव गुप्रान्मुक्तिमुक्तिविहताविहता
वत्॥ नापरः स्फुरति कस्य च नापित्वत्समाधिमव भूय समाधिः॥ ४॥ तुर्धदिक्कुदेवलनादिरकावीः किं तनुं हरि हरीभवनाय॥ किं च तिर्यगभिनन्नह रि
त्वेकृः स्वतंत्रनैनुनन्वनुयोगः॥ ५॥ ओपकामस्तजसि त्रिजगत्किं विंत्रिमत्सियदि निर्मितमेव॥ पासि चेदवसि तिर्यमुरुः किं स्वात्मनापियदवत्रय
विमात्रयं॥ ६॥ जाकवीजलजकोस्तुभचंद्रान्यादपाणिहृदयेक्षणवृत्तीन्॥ उत्थिता श्रिसलिलात्वयिलोलाश्रीस्थितापरिचितान्परिचिंत्य॥ ७॥ व
स्तवास्तघटतेन भिदानां योक्तृनैकविघवाघविरोधैः॥ तत्वदीहितविडंबितततच्छेतमेतदिति तत्वनिरुक्तिः॥ ८॥ वस्तविश्वमुदरे तव दृष्टोवाह
वकिलमकंडतनूजः॥ स्वं विभिन्नमुनयन विविंचन्नियियोसवृतमस्त्वमवेषि॥ ९॥ ब्रह्मणोस्तु तेवनाक्तिलतायां मूर्ध्नि विश्वमथ पत्यूरहीनो॥
सवस्तेब्रह्ममुक्तिरमसि स्वयमेव॥ ११॥ लीलयापितवनामजनाये गच्छते नरकनाम्नाकरस्य॥ ते भवएव नरकेरुचितानीस्ते तु बिभ्यतु कुथ
नरकेभ्यः॥ १२॥ मत्स्यहेतु पुनवज्रनिपाताज्जीति मर्हति जनस्तव भक्तः॥ यत्तदोच्चरति वै स्वववंठान्निष्प्रयत्नमपि नाम तवज्ञाकू॥ १३॥ सर्व
थापि प्रभुचिन्निक्रियमाणे मंदिरोदरदवाव क्रियायै॥ उद्भवंति जनचेतसि तेषां नोघनीमवदनुस्मरतिधारा॥ १४॥ अस्मरात्घविषयेपि विश्रो
षिरामना मत वृथा मगुणानां॥ अन्वबंधि भवतैव तु कस्मादन्यथाननुजन स्थितयेपि॥ १५॥ भक्तिभाजमनुगृह्य दृशा मां भास्करेण कुरु वी
ततमस्कं॥ अर्पितेन मम नाथनतापं लोचनेन विधुना विधुनासि॥ १६॥ विश्वरूपहृतविश्व कियत्ते त्वन्वाङ्मुतमणोह्दिकुर्वे॥ हेमनस्यति क्रि

133

स्ययोर्नम्रांवे भिरतिशरसन्तुशरयोश्चापद्वयीतद्भ्रुवौ॥ लज्जासास्थलनिकृतां दिन लिकीनालीकमुच्चैः क्षिणोस्यं निश्वासललनोम घुश्वसनजंवायव्य
मस्त्रं तयोः॥५१॥ पीतो वर्णो गुणस्तवातिमधुरः कायेपि सोयं तथा यं विश्वं कनकं सुवर्णमिति केरादृतसमो ह्रीयते॥ कावर्णतिरवर्णना धववृतिमारा
जैवरस्तेषु यस्त्वा घोगादपि यावदेतिर जतं दुर्वर्णताउ यशः॥५२॥ खंडक्षोदमदिरस्थलेम धुपयः कांइवि भीतपर्णाल्वेकरोहतिदोहरेनपयसां पिंडेन चेक्षु
दृक्॥ सर्वंक्षात्रवसेचनेयदि फलं धत्ते तदा त्वधिरामुद्दिश्यायनतो धुनोति मधुरां धारस्वामग्रत्ययः॥५३॥ उन्मीलत्कुटु पाकतुंडुलतया रज्ज्वा हमीरज
यन्त्रदानां तःश्रुतशर्करा चलमयःस्वेनामतां धाःस्मरः॥ नव्यामि क्षुरसोद यं यदि सुधामुद्धापये लापवज्ञि काया हुति मांद्यसेतपरमांमलर्णयोःपा
रणां॥५४॥ आस्येयातवप्सारतीवसति तद्धीलोर विंदोल्लसद्दासे तत्कलवैणनिकूणमिलद्धाणी विलासा मते॥ तत्केलि श्यामणाहि गोरिकसुधानि
मणिहर्म्याधरे तन्मुक्तामणिहार एव किमयं दंतस्य जोरा जतः॥५५॥ वाणीमन्मपतीर्थमुज्वलरसस्त्रोतस्विनी कापि ते रवंडःखंडद्दतीदमीय पुक्किन
स्यालप्सूतेवालुका॥ एतत्तीरमदैव किं विरचिताः पूताः सिताश्च क्षिकाः किं पीयूषमिदं पयांसि किमिदं तीरे तवेवापरो॥५६॥ परम्परतयुवतीनांस
प्यगाया तिगातुं न तव तरुणि वाणी यं सुधासिंधुवेणी॥ कृतिनरसिककंठे कर्णुमभ्यस्यतेसौ भवदुपवि पिनाम्नेता मिरान्ते प्रितेन॥५७॥ ऊर्ध्वस्तेरदन
च्छदःस्मर धनुर्बंधः कमालामयं मौर्वीतत्र तवा धराधरत टयः सीमलेखालता॥ एषा वागपि ताकीन नु धनुर्वेदः त्रिमयेर्मन्मथः सोयं कोण धनुष्म
ती क्षिरुचितं वाणा क्षिरार प्यते॥५८॥ सग्राम्यः सविदग्धसंसदि सदा गच्छलपांक्षेयतां पंचस्त्रष्टुम पिस्मरस्य विशिखामुग्धे विगानो न्नुखवाः॥
यः किं माधितिना वरं तव कथं हेमेति न वदपुः कादस्बामसु धीतिपच्छतिगान्तेदत्ते गिरं वोत्तरं॥५९॥ मध्ये बल्हाणिमायसगरिमम हिमस्रोणिवक्षोज
कुम्भाजायत्तेतोवशीसा स्मितं प्रतलाघिमामांप्रतीशित्वमेषि॥ सुक्तोगाकाम्यरम्या दिशि विदिशि यशोलब्ध कामावसाया भूतीरश्वावपीशस्त्व
दक्षिणुदितःस्वस्य बिम्बास्तदैनी॥६०॥ त्वद्धान्वरसुतयेवयं नपरवः पीयूषमेव स्तुमस्तस्याथं गरुडामरेंद्र समरस्थाने सजानेत नि॥ द्राक्षापानसमा
नमदनस्त ना क्षारेदढावत्सयाय क्षिन्नामघतो नयानि जपदस्त्र क्षात्मनात्वेग्रहः॥६१॥ शोकश्येकोकयोस्त्वां सुरविलुदतितद्याहरा ज्ञाकरस्तेगता
मुख्यामनस्तन्न जितुमनुनयेभानुमेतज्ज्लस्यं॥ हद्देव धंजलावण्यनुनयविमुखस्यान्नमेकग्रहोयं दलैवाम्यां तदंभोज मिह तव तीपश्यमामे
प्यमाणं॥६२॥ तदानंदायत्वसरिह सितकंसाय नवती विजाली नां लीनां स्थितिमिह मुहुर्तं प्रगम्यतां॥ इति व्याजात्स्तुला लिष्वुचलितानि

सुं ७

व ८

६४

तांसहचरीस्वयंसोयंसायंतनविधिविधित्सुर्विहर्त्तुरत्‍न्॥ ६२॥ ॥श्रीहर्षंकविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरःसुषुवेजितेंद्रियचयंमामल्लदेवीचयं॥ तस्यागादयमेकविंशगणनः काव्येतिनव्येकृतौ भैमीभर्त्तृ सर्गोनिसर्गोज्वलः॥२१॥ ॥
उपास्यसंध्यांविधिमंतिमाशारागेणकांताधररंजुबिन्वेताः॥ अवाप्यवान्सत्तमभूमिभागेभैमीधवःसौधमसौधिरोहः॥१॥ संध्यायथावेलमुपास्यतस्याःरागाःस्मृतप्राणसमाधरोष्ठः॥ भैमीसनाथंसंबोधिनाथःप्रासादमग्रंलिहमारुरोह॥२॥ सस्तुद्रुजंत्याप्रिययाविमुक्तपर्यंकमंकस्थितसज्जराव्यां॥ अध्यासितामौधिवास्वसोयंसंध्यामुपाश्लोकयतिस्मसायं॥३॥ विलोकनेनानुगृहाणतावदिशांजलानामधिपस्यरात्र्॥ अक्षालिलाक्षापयसेवसेयमपूरियंकैरवकुंकुमेन॥४॥ उच्चैस्तरामंबरशैलमौलेश्च्युतोरविगैरिकगंडशैलः॥ तस्यैवपातेनविचूर्णितस्यसंध्यारजोराजिवियोगिनीते॥५॥ अस्ताद्रिचूडालयपक्कनाडीलिखेकस्यकिंकुक्कुटपेटकस्य॥ यामांतकूजोल्लसितैःशिरखोघैदिग्धारुणीकागररुणीकृतेयं॥६॥ पश्यकुतास्तंगतसूर्यतिर्यक्करावलीहैंगुलवेत्रयात्र॥ निषिध्यमानाहनिसंध्ययापिरात्रिप्रतीहारपदेधिकारः॥७॥ महानटःकिंतुसभानुरागेसंध्यापसंध्यांकुनटीमपीशः॥ तन्चोतितन्वावियतापितारा आमणिस्रजासांभृतमंगहारं॥८॥ रूषास्थिदासत्रसत्रुटितस्यकंधासुरशाडकोटीकपृटंवहद्भिः॥ दिग्मंडलंमंडयतीहरत्वंडैःसायंनटस्तारकराद्भिरीटः॥९॥ कालःकिरातस्फुटपद्मकस्यबंधंव्यधाद्यस्यदिनद्विपस्य॥ तस्यैवसंध्यारुचिरस्रधाराताराश्च कुंभस्थलमौक्तिकानि॥१०॥ संध्यासरागःककुभोविभागःशिवाविवाहोविभुनायमेव॥ दिवससापूर्वमवैमिपुष्पासिंदूरिकापर्वणिपर्यधायि॥११॥ सतीमुमामुद्वहताचपुष्पसिंदूरिकार्थवसनेखुनेत्रि॥ दिशोद्रिसंधौमाञ्जिरागशोषैदिग्वाससोसौकिमलंजिघाती॥१२॥ आदायदंडंसकलासुदिक्षुयोयंपरिभ्राम्यतिभानुभिक्षुः॥ अब्धौनिमज्जन्निवतापसोयंसंध्याभ्रकाषायमधत्तसायं॥१३॥ अस्ताचलेस्मिन्निकषोपलाभेसंध्याकषोल्लेखपरीक्षितोयः॥ विक्रीयतेहेमहिहिरण्यपिंडस्ताराबराटानियमादितघोः॥१४॥ पचेलिमंदाडिममर्कबिंबमुच्चार्यसंध्यात्वगिवोज्झितस्य॥ तारामयंबीजभुजादसीयंकालेननिष्क्रूतमिवास्थिपूरं॥१५॥ तारातनीबीजमिवादमादमियंनिरष्ठेवियदास्थिपूर्णं॥ तंनिष्कुलीकृत्यरविंलगेघासंध्योज्झितापाकिमदाडिमंच॥१६॥ संध्यावशेषेघततांडवस्यचंडीपतेः

तत्पतनाभिताघात्॥ कैलासशैलस्फटिकाश्मखंडैर्मंडिपप्रोत्पतयालुभिर्धैः॥१७॥ इत्थं क्रियावर्णनजन्मनेव संध्यामपक्रांतवतीं
प्रतीत्य॥ तारातमोदंतुरमंतरिक्षं निरीक्षमाणः स पुनर्बभाण॥१८॥ रामेषु मर्मव्रणनाभिर्वेगाद्गलाद्दूरः प्रागयमुत्पपात॥ याहो घद्धिमीति
तमीनवंबुर्नभोनभोःका मत्तारासनम्रः॥१९॥ मोहाय देवाप्सरसां विमुक्तास्ताराः शराः पुष्पशरेण शंके॥ पंचास्यवत्पंचशरस्य नाम्नि प्रपंचवा
चीयवलु पंचशर्वः॥२०॥ न जोनदीकूल्लेकुयाय चक्री कुळस्य नक्तं विरहाकुळस्य॥ दृग्गारपांसंतिप षंतिताराः पतंतितत्संज्ञमणाग्निधाराः॥२१॥
अमत्ति मन्ये मरनिर्झरिण्याया दांशिलोधामकूरः कुळीरः॥ तत्पूरखेलत्तैमूरत्सु रश्मीति दूरमग्नान्यधः स्पष्टमितः प्रतीमः॥२२॥ स्मरस्य वृंबुः
किमिषं चकास्ति दिवि त्रिलोकीजयवादनीयः॥ कस्यापरस्योडुमयैः प्रसूनैर्वा दिव्रसृष्टिर्घटते भटस्य॥२३॥ किं योगिनीभिर्जनरनीरतींद्रां यां
जीवयत्नं मम मत्तमुहृद्वा॥ योगर्द्धिमस्यामहतीमलग्नमेतद्दसंवरचुंबिवृंबु॥२४॥ प्राबोधकाळे हनि बाधितानि ताराः खपुष्पाणि निदद्रीयं
ती॥ निद्राहमत्न्याध्वनि योगिनीयं मयाजगद्वेषमपि स्फुटासं॥२५॥ एणः स्मरेणांकमयः सपत्राकृतो मेवकुसुगधं चनायः॥ मुखे तवेंदौ तु सता
सताराः पुष्पाणि बाळानुगतो गतोयं॥२६॥ लोकाश्रयो मंडपमादिसृष्टेर्ब्रह्मांडभाभात्यनुकाष्ठमस्य॥ स्वकांतिरेणत्करवांति मंति घुणव्रणद्वार
निभानि भानि॥२७॥ प्राचीसपत्न्यां दिशि पश्य पश्चैभिन्नाक्षे प्रदानद्रवनिर्झरस्य॥ पोप्लूयते वासरसेतुनाग्राडुक्षरवळः पुरइवांधकारः॥२८॥ रा
माळि सौमावळि दिग्विगाहि ध्वांतायते वाहनमंतकस्य॥ यद्वीक्ष्य हृष्टादिव बिभ्यतः स्वान् श्वान्महीत्वापसतोविवस्वान्॥२९॥ पर्यंकमहाकाळप
ळं किमासीत्त्यगिरेः सानुनिभानुबिंबं॥ भिन्नस्य तस्यैव दृषन्निपाताबीजानि जानामि तमांसि॥३०॥ परस्पर्गिरीर्णमियत्र सुमेरुप्र
दक्षिणाज्ञावैस्वदनाहतस्य॥ दिनास्तमश्वेत्र रथान्यनामपत्रघटायामगनाभिज्ञोभि॥३१॥ उर्द्धघतेयो मयदुलरस्सैर्दिवासहस्रेणकरैरखिवा
सीत॥ पतत्तदेवांश्च मताविनेदंने दिघतामेति कुतस्तमित्रं॥३२॥ उद्धीर्पितन्यु जवरागहकल्पेय घोभिर्दीपेनहि नाधिपेन॥ व्यापायितहृद्गमभिल
षुरुत्वं नभोतमः करजालमसबलस्तिं॥३३॥ ध्वांतेण नाभ्याभितिनांबरेण दिशाः नारैः स्सनत्रारस्य तारेः॥ मंदाक्षमंदानिनिशामानिनींदोसेर्ष्यामिवायां
त्यभिसारिकाभाः॥३४॥ भास्वन्मयी मीलयतो दृशं द्राग्मिथो मिलच्चंचलमादिपुंसः॥ आचस्महे तच्चितमांसिपक्ष्मश्यामत्वलक्ष्मीविजितं तुलक्ष्म॥३५॥

चिवस्वताना यिषतेव मिश्राः स्वगोस्त हस्तेण समंजनानां ॥ गौरो पि नेः चापरनाम धेयास्तेनेदमा ध्यंखलु नां धकारैः॥ ३६॥ ध्वांतस्य वामोरु वि
चारणायां वैशेषिकं चारुमतं मतं मे॥ औलूकमाहुः खलु दर्शनं तत्क्षमं तमस्तत्त्वनिरूपणाय॥ ३७॥ स निःस्वरोः स्पर्शनिभे घुघूमे सेयं त्रिशंकोरिव स
पदस्य॥ न किंचिदन्य शतिकौशिकीये दशो विहाय भ्रियमान नोति॥ ३८॥ मूर्धाभिषिक्तः खलु योय हाणां तत्क्षमा स्कंदित स्पक्ष लक्ष्मी॥ दिवां
धकारं स्फुट लब्ध रूपमालोकनालोकमुलूकलोकः॥ ३९॥ दिनेमनूदेषिणि कोद्गोषांगचारत्याकलनायचारीः॥ छायाविधाय शतिवस्तुत
म्नाः शावेशायद्दृष्ठमिवांधकारः॥ ४०॥ ध्वांतस्य तेन क्रियमाणये धं द्विषः शशी वर्णनयाथ रुष्टः॥ उद्यन्नुपाम्लो किजपारुणश्री नराधिपे नानु
नयेच्छयेव॥ ४१॥ पश्यावतोप्येष निमेषमद्रेरधित्यकाभ्यमिति तिरस्करिण्या॥ शवर्षीतिजेयसिचंद्रिकाभिः श्वकोरचंचूत्रुलुकप्राभिंदुः॥ ४२॥ ध्वां
तेकुमांतानभिसारिकास्त्वं शंकस्व संकेतनिकेतमाह्वाः॥ छायाछलादुज्झितनीलचैलाज्यो त्स्नानुकूले श्यालितादुकूलैः॥ ४३॥ त्वदास्यलक्ष्मीमु
कुरं चकारैः स्वकौमुदीमादयमानमिंदुं॥ दृशा निशोदीवरचारुभासा पिबोरुरंभातरु पीवरोरु॥ ४४॥ असंशयं सागरसतामुदस्या तूप श्वीधरादे
वमयः पुरायं॥ अमुष्य यस्मादधुनापि सिंधौ स्थितस्य शैलादुदयं प्रतीमः॥ ४५॥ निजानुजेनातिथितामुपेतः प्राचीप्रते वाहनवारणेन॥ सिंदूरसांद्रे
किमकारि मूर्ध्नि ततोरुणश्रीरयमुज्जिहीते॥ ४६॥ यशीतिमद्विर्वदनैः स्वरसाम्यारदं बिनाकाधिपनायकानां॥ ततस्तदीया धरयावयोगात्तदु
देति बिंबारुण बिंब एषः॥ ४७॥ विलोभितांको किरणा द्रुरूपैः सृगाद्विनादरम्य विलोचनादि॥ विधिर्विधत्ते विधुनाव धूनां किमाननं कांचनसंच
केन॥ ४८॥ अनेन वेधा विपरीतरूप विनिर्मितौ को किलपांगकेन॥ त्वदाननं दरयदृगाघलक्ष्म दृगादिनैवाकृतसंचकेन॥ ४९॥ अस्याः सरोधि
शादिशः पुरासी घदंततरं पीतमिदं रजन्या॥ वंद्राभ्र चूर्णव्यतिचुंबितेनतेनाधुनान्तनमलोहितापि॥ ५०॥ तानीव गर्वैपितलोकमेन मरंजयन्या
निसजामदग्न्यः॥ छित्वा शिरोस्त्राणि सहस्रबाहो विस्राणि विस्राणितवान्पितृभ्यः॥ ५१॥ अकर्णनासस्य पतेमुखर्वतेपश्यन्नशीतास्य
मिवाभिरामं॥ रक्तोस्य वर्षः बत लक्ष्मणाभिनूतं शाशी सूर्पणखामुखाप्तः॥ ५२॥ आदत्त दीप्तं मणिमंबरस्य रत्वायदस्मेरखलु सायध
र्नः॥ रज्यत्तुषारद्युति कूटहेमत्तसांद्रजातं रजतं क्षणेन॥ ५३॥ बाल्ये न नक्तं समयेन मुक्तं रौप्यं लसद्धिंबमिवेंदुबिंबं॥ त्वाभिक्रमादुज्झितपद्दस

॥६४॥

हर्ष

वा २

त्रनेत्रावृतं मुंचति श्रोणिमानं ॥५४॥ ताराक्षरैर्यामसितेव भिन्या निशालिखद्योम्नि तमः प्रशस्तिं ॥ विलुप्यतामल्पतयोरणेपि जातः करे पांडुरि
माहिमांशोः ॥५५॥ सितोयदाज्ञैषतदन्यदेशे चकास्ति रज्यच्छविरुज्झितानः ॥ तदित्थमेतस्य निधेः कलानां क्षोवेदरागविरागतत्वं ॥५६॥ काश्मीरजैरे
णिमन्निरोपसंध्येर्मघं घनं ध्वांतकुरंगनाभिः ॥ चंद्रांशुनाचंदनचारुणांगं रूमात्समालंभि दिगंगनाभिः ॥५७॥ विधुस्तुषारस्तु दिनानि कर्तुं कृतं
विनिर्मातितदंतभित्तैः ॥ ज्योत्स्नानिर्नचेत्तत्प्रति माइमावा कथं कथं तानि च वामनानि ॥५८॥ इत्थं तत्रोपेसमवपुं बमाषे सत्तिस्मृतासक्तिनिवद्धमौनां ॥
मुखाभ्यसूयानुज्ञायादिवेन्दोः कृयं तव प्रेयसि मन्त्रमुद्रा ॥५९॥ शृंगारशृंगाररसुधासरेण वर्णस्त्रजारूपयकूर्णकूपौ ॥ त्वन्नीरु वाणीरसवेणिनी
रतणाघ्रकारः खलु कोत्राकारः ॥६०॥ अत्रैववाणीमधुनातवापि श्रोतुं समीहे मधुनः सनाभिं ॥ इति प्रियप्रेरितया तया प्रस्तौ तु मारंभिनिशाभिप्रश
स्तिः ॥६१॥ ज्योत्स्नामयं रात्रिकलिंदकन्यापूरानुकारे घनसंतेंधकारे ॥ परिस्फुरन्निर्मलदीपिदीपव्यक्तायतेसैकतमंतरीयं ॥६२॥ हाम त्रिषेवाशिव
ल्ल कैरवाणां विमुच्यविनिद्रकेजनि दुग्धमुग्धं ॥ यतो दिने बद्धमुखेषु तेषु स्थितेपि चंद्रेनतयाचकास्ति ॥६३॥ मत्वजयस्ये षवसन्तुजयैरायांनसी
यतेतद्वयहरमत्यूः ॥ नवर्द्धतेच स्वसुधाप्तजीवस्त्रस्फुटराहुरवरीरतीव ॥६४॥ त्रिपंचक्षोराय सुधांसुराय कूच्छामपिस्वावयवं हराय ॥ ददज्जयत्येष
समस्तमस्येकल्पद्रुमन्नातुरथाल्पमेतत् ॥६५॥ अंकेणनात्रेविधिविलसत्कूठः सुधोप्सप्रसूतैः कूरप्रसरपांडुः ॥ अहर्न्नपीतौनिजमौलिधीनाम्न डः क
ला मर्हतिषोडशीन ॥६६॥ पुष्पायुधस्यास्थिभिरर्द्धदग्धैः सितासितश्रीरघटि छिजेंद्रः ॥ स्मरारिणा मर्दनियदतोपितनोतितत्तौश्चिकपौश्चिकां ॥६७॥ या
मगस्य लोपात्खलु सिंहिकायाः सूनुर्मगांककवलीकरोति ॥ स्वस्यापिदानादमुमंकसुपं नो सन्मुतेनच मुच्यते सो ॥६८॥ सुधामुजोयत्परिपीयमन्य
मेतन्वितनचंति तदर्हमेव ॥ पुरानिपीयास्यपितापि सिंधुरकारितुच्छ कलत्रोज्झवेन ॥६९॥ चतुर्दिगंतीपरिपूरयंती ज्योत्स्नैव हत्स्ना सुरसिंधुबंधुः ॥ सा
रोदपरोदरवा सहार्दवै रस्यमेतस्य निरस्यतीव ॥७१॥ पुत्री विधोस्तांडविकास्तु सिंधोराज्यापाचकोरस्य दृशोर्वयस्या ॥ तथापि सेयं कुमुदस्य कापि
जवीति नामैव हि कौमुदीति ॥७२॥ ज्योत्स्नापयस्नात दिवास्तुवस्तुछायाछलछिद्रधराधरायां ॥ मृगांकमंशुकरा कृष्णेकनीलप्रभाभिश्रनिभा
विभांति ॥७३॥ क्रियान्पथानेन वियद्विभागतमोनिरासाद्विदीपतोयं ॥ अद्रिस्तपालावणसैंधवीभिरुद्भासिताभिः क्षितिरप्यकारि ॥७४॥ गुणैः प
पूरं विधुर्वर्द्धयितुं पयोधेः शंकेयमेणांकमणिं क्रियंति ॥ पयांसि दोग्धि प्रियविप्रयोगात्सशोककोकीनयने क्रियंति ॥७५॥ ५७

यसर्ग २२

॥७५॥

योधेर्निज कारणस्य न हानि वृद्धी कथमेतु चंद्रः॥ चिरेण सोयं जनमेतु यत्तेन नित्यं प्रबोधिरिवानुचित्रं॥७५॥ इत्येव देव बजनोज्य कृतिः प्रभु
दासुधा दीधिति मंडलीयं॥ हिं सांय थासेवत थां गमेषा कलंकमेवं मलिनं बिभर्त्ति॥७६॥ आदर्श दृश्यं समपि श्रितोयमा दर्श दृश्यां न बिभर्त्ति
मार्त्ति॥ जिनेत्र न्नरण्य यमत्रिनेत्रादुत्पाद मांसादयति स्म चित्रं॥७७॥ एकः पिपासुः प्रबहानिळस्य च्युतो रथाद्वा हन रंकु रेषः॥ आस्ते बरे नैव नि
लेलिहास्यः पिबन्न मुष्यामृत बिंदुवृंदं॥७८॥ अस्मिन्निशीथो न स्थित एव रंकुर्यन्नि श्रियो निर्विहितो यदायं॥ अरेण संदेशाद्विवौषधीभिर कुर
रंकु विधुनान्यधायि॥७९॥ रूढे ष्टु विज्ञा वितमार्त्त मारात्तारामगं व्योम निवीस्य विस्मृत॥ मन्येय मन्यः शरणं विवेश मत्वेषच्चडामणिमिंदुमेणः॥८०॥
अस्येव सेवार्थ मुपागतानां मास्वादयन् पल्लवमोषधीनां॥ धयन्नमुष्येव सुधाजलानि सुखं वसत्येष कलंक रंकुः॥८१॥ पृष्ठेपि किं तिष्ठति नाथ
नायरंकुर्विधोरंक इवेति शंका॥ तत्नाय तिष्ठस्व मुरखेस्व एवयद्देरथे पृष्ठमपत्र्यदस्य॥८२॥ उत्तानमेवास्य बलस्तकुक्षिं देवस्य युक्तिः श्रूयतां
कमाह॥ तेनाधिकं देवगवेषपि स्याः पश्राद्यालु रुत्तानगतो श्रुतायां॥८३॥ कुरस्थितेव स्तनि रक्त नीळे विलोक्य ते केवळ नीलिमायत॥ त्वामास्य
ति छन्नेपि पृष्ठलोमा तन्नः परो सः खलु नागनागः॥८४॥ मंतुं प्रभुर्व्योमकुरणस्य दर्पपद प्रयोगा घनिलो कुएव॥ त्वा ज्यो यदस्यास्ति त्वा गीत तो
ये मेवं मृगोस्यास्ति मगीति नोक्तः॥८५॥ यावं तमिंदु प्रतिपत्र्य सत्ते प्रासा विता वानय मभिनापि॥ तत्कांळमीशो नध तस्य नृभिविधोरणी
यस्त्वभिहास्ति लिंगं॥८६॥ आरोप्य ते चेकेतकत्वमिंदोदळाकार कूळा कलापे॥ तत्संवदसंभ्रमगस्य नाभिवृत्तरिक्ता सोरत्नवासनाभिः॥८७॥
आसीद्यथाज्योतिषमेवगोळः श्याशीसमस्तंचिपिर सत्तो भरत॥ स्वर्भानुदंष्ट्रायुगयंत्रदृष्टपीयूषपिण्याकदशाबशेषः॥८८॥ असावसा
म्यादितनोर्विता नो कर्पूर रश्मिः खलु तस्य मित्रं॥ दग्धोहि तौ द्वावपि पूर्वरूपाघद्दीर्यवत्ता मधिकं दधाते॥८९॥ स्थाने विधोर्वा मदनस्य सख्यं
स्वर्गं भुने त्रे ज्वलति प्रलीनः॥ अयं तलयंग प्रतिदर्शनाजि भास्त्वन्मायेच सुधिश्चादि पुंसः॥९०॥ नेत्रारविंदत्वमगान्नगांकः पुरापुराणस्य
यदेष पुंसः॥ अस्यांक एवायमगात्तदानीं कनीनिकेंदिंदिर सुंदरत्वं॥९१॥ देवेन तेनेव पञ्चकाव्य पिप्रसाम्यं समीक्ष्योपसपस्त्राजो॥ द्विजाधि
राजो हरिणा श्रितो व युक्तं नियुक्तो नयनक्रियायां॥९२॥ येरुन्नमाधि ज्वलनस्तनादेस्सरोजिनी हा दाह विकारहेतोः॥ तदीय धर्मोघतया शशांकं
कळंकोपि समर्पितस्तेः॥९३॥ स्वदस्य धारा शिविवापगाभिर्याप्ताजगन्नारपदिश्रमांतां॥ च्छायापदेशादसुधानिमज्य पेस्तुधांबुधाबुसतिरवेदमत्र॥९४॥

॥७५॥

मभानुमेवं वकुकाकठनीकठीनिपातनीळः खलु हेमशैलः ॥ इंदोर्जगच्छायमयेन्यथांके पीतोपि नागः प्रतिबिंबितः स्यात् ॥ १५ ॥ अवाप्तमुन्नि-
द्रसरोजपद्मा श्रियं त्वन्नीपमनिमीलितेजाः ॥ अस्मिन्दयेनैव निजां करं कोरकं हस्तस्तामयमेतिमन्ये ॥ १६ ॥ य एष जागर्त्ति निशाः त्वन्नां कुबुधो
विधत्ते कुइवाशिचित्रं ॥ अंतः कलंकेतल्पितुरंबुराशेरासीत्तु रंगोपि मतंगजोपि ॥ १७ ॥ गौरेपि ये भाति तरां तमिस्रा ज्योत्स्नी च नीलेदयितायद-
स्मिन् ॥ ज्योत्स्नातिलोभादुभयोस्तयोर्वा सितासितां मूर्त्तिमयं बिभर्त्ति ॥ १८ ॥ वर्षातपानावरणं चिराय काष्ठौघमालं व्यसमुल्लिखेतेषु ॥ बालेषु
ताराकुचकेलिष्वहैकं विकूस्वरीभूतमवैमि चंद्रं ॥ १९ ॥ दिनावसाने तरणेरकस्मान्निमज्जनाद्विश्वविलोचनानि ॥ अस्य प्रसादादुडुपस्य नक्तं
तमोविपद्दीपवतीतरंति ॥ १०० ॥ किं नाक्षिणोपि क्षणिकोणुकायं स्थानस्ति तेजोमयबिंदुरिंदुः ॥ अत्रेः स्तनेत्रे घटते यदासीत्स्वासेन नात्रीम-

९८

हतो महीयान् ॥ १ ॥ पातुं पतिं नैषधयः स्वनात्त्यामंत्रेणविप्राः क्षपितैनत्रौकुः ॥ एतं पयोधिर्मणिभिर्न पुत्रं सुधाप्रसावेर्न निजाश्रयं वा ॥ २ ॥
मेषानिशानाथमहः सुधावाहरेदसौ वा न जरा विनाशौ ॥ पीत्वा कथं नापपयेरयाचकोराविधोर्मरीचीन् जरामरास्युः ॥ ३ ॥ वाणीभिराभिः प-
रिपक्ष्मिमाभिर्नरेंद्रमानंदजडं चकार ॥ मुहूर्त्तमाश्चर्यरसेन सैमीहेमीव वृद्धिस्तिमितं च तं सा ॥ ४ ॥ इतो मुखाद्दाशियमाभिरासीत्पीयूषधा-
रामधुरेतिजल्पन् ॥ अचुंबदस्याः समुखेंदुबिंबं संवावदूकः प्रियमंबुजानां ॥ ५ ॥ प्रियेण सा पद्मप्रियमेवमुक्ता विदर्भभूमीपतिवंशमुक्ता ॥
स्मितांबुजालंबिततानतारादिवः स्फुरंतीवहतां चतारां ॥ ६ ॥ स्ववर्णनां न स्वयमर्हतीति नियुज्य मां त्वन्मुखभिंदुरूपं ॥ स्थाने विधुदास्ते नात्रिनः
मनाः स्त्रौधरानुहासाहमिति स्मसाह ॥ ७ ॥ तयोरितः प्राणसमः सुमुख्या गिरं परीहासरसोक्तिरंसः ॥ भूलोकसारः स्मितलीलाकुचारमानुव
नविष्यत्सु पगांवक्षणा ॥ ८ ॥ इंदोः स्त्रिभेणगमनाय योग्ये जिह्वा तवास्ये विधुबास्फमेतं ॥ गीसामगंवर्षतु वत्स्यताद्वि पानीव भूवेश्रवणाद्वयेन ॥ ९ ॥
तवाननेजातचरीं निपीय गीतिं तदावर्णनलोलुपोयं ॥ हा तुं न जातु स्पृहयेत्यवैमि विधुं मगस्वादनक्रमेण ॥ १० ॥ आप्यायनाद्दारुचिभिः सुधां-

६३

शोः कौत्स्यात्तमः कानननजन्मनो वा ॥ यावन्निशायामथ घर्मदुस्थ स्नावक्रजत्याकिनशाइह पांथः ॥ ११ ॥ दूरेपि तत्तावकगानपानाल्लब्धावधिः स्वादुतरो
पभोगे ॥ अवज्ञयेव क्षिपति क्षपायाः पतिः खलु स्वान्यमृतानि भासः ॥ १२ ॥ अस्मिन्नविस्मापयतैौ यमस्मांश्च खुर्बसत्तेषयदादिपुंसः ॥ तदत्रिनेत्रा

दुरितस्य तन्वि कुल्यानुरूपं विलसद्रूपमस्य ॥१३॥ आभिर्मृगेन्द्रोदरि कौमुदीभिः क्षीरस्य धाराभिरिव क्षणेन ॥ अक्षालि नीली रुचिरं बरस्थात
मोममयीयं रजनीरजस्या ॥१४॥ पयोमुचां मेचकिमानमुच्चैरुच्चारयामास ऋतुः स्वारघा ॥ अपारि वामोरु तयापि किंचिन्न प्रोंछितुं लांछनकालि
मास्य ॥१५॥ एकादशीकादशनाशरूपो मौलीनसत्त्वयतो याति कलाः क्रमस्य ॥ अविश्रयन्नोषाश्च मवर्तिचपंचेषुतूणीमिषवोर्द्धचंद्राः ॥१६॥ निरंतरत्वेन विधा
मतन्विता रासहस्राणि यदि क्रियेत ॥ सुधांशुरन्यः स कलंकमुक्तः स्तत्वदास्यश्रियमाश्रयेत ॥१७॥ यत्वं प्रमादित्सुतया न नीयां कुरंगलक्ष्मोच भगा
क्षितलक्ष्मी ॥ एकार्थलिप्साद्भुत एष ज्ञांके स्वाद्वां कपंकेरुहयोर्विरोधः ॥१८॥ लब्धं नलेखप्रमुणा पिपातुं पीत्वा मुखं दोरधरामृतं ते ॥ निपीय देवैर्विघ
यां५ सीकृतायां घृणां विधोरस्य दधे सुधौ ॥१९॥ एनं सहिष्णुं मुत्तमांगे गिरीशं पुत्रीपतिरो बधीत्वं ॥ अश्नाति घोरं विषमब्धिजन्म धत्ते भुजंगं च विमुक्तरा
वः ॥२०॥ नास्य द्विजेन्द्रस्य बभूव पश्यत्तारागुरोयोतवतोपि पातः ॥ प्रवृत्तयोप्यात्ममयप्रकाशान हंति न हंति मदेहमापान् ॥२१॥ स्वधाहुतं यत्तनयैः
पितृभ्यः श्रद्धाप चित्रं तिलचित्रमंभः ॥ ध्वं स्थापितस्थानतयोपतस्थे तदंकरोचिः खचितासुधेव ॥२२॥ पत्युर्यदाश्च सौधस्थिति सोख्यलक्ष्मीसे तल्केलिकु
ल्यांबुनि बिंबभिंदोः ॥ चिरं निमज्य हसतः प्रियस्य स्वमेपासुचुंबति राजहंसी ॥२३॥ सौवर्गवर्गै रमृतं निपीय हतो किं तु छः शशालांछनोयं ॥ पूर्णीम
तानां निशितेत्र नघां मघः पुनः स्यात्प्रति मास्रलेन ॥ समं समेते शशिनः करेण प्रसूनपाणा विहकैरविण्याः ॥ विवाहलीला मनयोरिवाहमधुछले त्या
गजलाभिषेकः ॥२५॥ विकासिनीलायतपद्मनेत्रा मगीयमिंदीवरिणी वनस्था ॥ विलोकते कांतमिहोपरिस्थाछत्रां देषानन चंद्रभाजं ॥२६॥ अल्पातकं
पाविधुमंडलीयं पीयूषनीरासरसी स्मरस्य ॥ पानात्सुधानामजलेप्यमस्यं चिरं बिभर्त्यत्र भवंस मीनं ॥२७॥ तपस्यता मनुनिकैरवाणां समाधिमंगे
विबुधांगनायाः ॥ अवैमि राजेरमताधरोष्ठं मुखं मयस्वस्मितचारुचंद्रं ॥२८॥ तारास्थिपस्यास्त्वान्निजकुजास्वंशोश्च पांडुस्फुरितद्युतिर्नैर्घोऽः ॥ छाया
पथच्छद्मप्रपूर्णाद्भहारास्वमन्निर्मितहास्फुटमषामृतैः ॥२९॥ एकैवतारामुनिलोचनस्य जाताद्भिलेत कुंजन कस्यतस्य ॥ ताताधिकासंपदभूदियं तु स
प्ताधिकाविंशतिरस्य पल्पः ॥३०॥ मगोक्षियन्मंडलमेतदिंदोः स्मरस्य तत्पांडुरमातपत्रं ॥ यः पूर्णिमानंतस्य मस्य संगः सछत्रभंगः खलु मन्मथस्य ॥३१॥
दस्वाननेनापि जगंति जित्वासौ यं पुरा परिनजातु जेतुं ॥ म्लानिर्विधोर्मानिनिसंगते यं तस्य त्वदेकाननर्जितस्य ॥३२॥ दृष्टो निजां ताबदियं त्यहानि
जयन्नयं संत्स्वनिजयन्नयं पूर्वदिश्रांत्राम्राणांकः ॥ पूर्णा स्वदास्येनतुलांगतश्च वदनं तरं दस्यसिन्नेंगमस्य ॥३३॥ स्तत्राणिरामः परिष्कृयरामात्सज्जाघया

॥७६॥

मन्यतसद्विजेंदुः॥ तथैव पश्यामि मयस्सर्वास्वदृक्पमात्यरिमूतिमेति॥३४॥ अंतःसलक्ष्मीक्रियते सुधांशो रूपेण पश्ये हरिणेन पश्य॥ इत्येव
भैमीमददर्शि दस्य कृतार्थविदं तं स कृतार्थविदं तः॥३५॥ सागरान्मुनिविलोचनादराघद्ध्यादजनि तेन किं द्विजः॥ एवमेव च भवं न ये द्विजः पर्यवस्यति
विधुः किमत्रिजः॥३६॥ ताराविहारभुवि चंद्रमयीं चकार यन्मंडली हिमभुवं मृगनाभिवासां॥ तेनैव तन्निसुहृते नमते जिनस्य स्वर्लीकलोकतिलकत्वमवा
प धाता॥३७॥ इंदुं मुखाद्वृत्तणे तव यन्मणं तिनैनं मृगस्त्यजति तन्मृगेत स्मयैव॥ अत्येति मोहमहिमानमहिमांशुबिंबलक्ष्मी विधौ विमुखविवित्तिषु पाशावी
षु॥३८॥ स्वर्भानुना प्रसभपानविभीषिकाभिः दुःखादिते न मवधूय सुधासुधांशुं॥ त्वं निकृतेसिति मविक्रममुष्य रागे स्तां बलतां त्रमवलंब्य तवाधरोष्ठं॥३९॥
हर्यक्षीभवतः कुरंगमुदरे प्रक्षिप्य हात्राऽत्रं जातस्फीततनोरमुष्य हरितास्रूतस्य पत्न्यो हरेः॥ मंगस्त्वदद्धनावुजादजनि यत्प्रभात्तदंकाविनः स्यादंकः पुन
रस्य संप्रति जयेयः सिंहिकायाः सुतः॥४०॥ यत्त्वज्जानयनद्वयोत्पलमयीं विधाव्य धात्प्रसरर्वाक्यारैणकृचिः स चेन्मुखमयं पमः प्रियेतावकं॥ कः श्रीतां भुर
सो तदाम स्वमृगव्याधोक्ते मांगस्थल स्थास्नुस्वसारिनीतटानमिवनीवानीरवासीव कः॥४१॥ जातं शातक्रतव्यां हरिति विहरतः क्रीडताल्लीयमस्यामनूया
मत्वैकमत्यस्थितसकलकलानिर्मिते निर्मलस्य॥ इंदोरिंदीवराक्षं बलविजयिगजद्यामणीगंडपिंडं द्वापादानेदानस्वले बलगनादं कमं कोविनूं बं॥४२॥
अंशेषोडरी मामनंतिरजनीमर्तुः कलां वृत्तयस्तेनं पंचदशैवता प्रतिपदाधाराक वर्द्धि स्मवः॥ यान्तेषाः पुनरुद्धतास्ति थिमते सा किं हरालंकृतिस्तस्य स्था
नविलं कलं कमिह द्विपश्यामि सन्नयामि कं॥४३॥ ज्योत्स्ना मादयते चकोरवयसा श्लाघीयसी लोचने लिप्सुर्मलमिवोपजीवितुमितः संतर्पणात्सीहतात्
अंकेरंकुमपं करोति च परिश्रष्टं तदेवादृतस्तद्दुग्धं नयनश्रियाप्यनधिकं मुग्धे विधिर्हर्षिधुः॥४४॥ लावण्येन तवास्यमेव वकुना तत्पात्रमात्रस्पृशा चंद्रः
श्रो छन लक्ष्मताधं मलिने नारंभि नूश्रो बेणातु॥ निर्माय दृष्यमेतदस्य विधिना पाणी रखलुसत्तालितौ तल्लेशौ रघुनापि नीरनिलये रंभोजमारभ्यते॥४५॥ प्रपी
तेः स प्रीते रजनि रजनीशः परिषदा परीतस्ताराणां दिनमणिमणिग्रावमणिकः॥ श्रियं पश्यो ह्लेक्षाकविभिरमिधानाय सुद्राकः सुधामस्फुर्ज्जद्धत न्नात्रा कं
नीलाम्भचषकः॥४६॥ आस्यं सीतमयूरवमंडलगुणात्नात्लुप्य तेनिर्मितं त्रांके सुंदरित्रावर्नीपरि दृढस्तेनैष दोषाकरः॥ आशाय दुमगा दपीह निहिते प
श्यामि सारं दृशोत्वद्वक्त्रे सति चाविधो धृतिमयं दध्यादनंगः कृतः॥४७॥ शुचिरुचि मुडुगणमगणनमभुमति कलय सिद्ध तनुनगगनतरमत्तु॥ प्रतिनित्रा
रात्रितलविगलदमृतमतरविरथहयचयखुरविलकुलमिव॥४८॥ उपनत मृदुपुष्पजातमास्ते भवतु जनः परिचारकस्तवायं॥ तिलतिलकितपर्यपट
प्रमिंदुं वितर निवेधमुपास्य पंचबाणं॥४९॥ स्वर्भानुप्रतिवारपारणमिलदंष्ट्रौघयंत्रोद्भवश्वभ्रालीपतयालुरीधितिसुधासारस्तुषारद्युतिः॥ पुष्पेषा

कु३ नै३

नैसर्ग २२
॥७६॥

सनतत्रियापरिणयानंदोत्रिषेकोत्सवे देवः प्राप्तसहस्रधारकलशश्रीरस्तु नस्तुष्टये ॥५०॥ ॥श्री हर्षं कविराजराजिमुकुटालंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे जितेंद्रियचयं मामल्लदेवी च यं ॥ द्वाविंशो नवसाहसांकचरिते चंपूकृतोयं गतः काव्ये तस्य कृतौ नैषधीयचरिते सर्गो निसर्गोज्ज्वलः ॥ ॥२२॥ शाले १६११ शुक्ल नृपे मितेलघुतरे शुक्लाख्यसंवत्सरे सूर्ये दक्षिणदिग्गते च शरदृतौ वूर्जे सितेपक्षके ॥ अष्टम्यां भृगुवासरे सुरगणे शुक्लाख्ययोगे शुभे काव्यं नैषधसंज्ञकं त्रिमठुपाख्यो विश्वनाथोऽलिखत् ॥१॥ ॥श्री र्भवतु सर्वजगतः ॥ ॥श्रीरामचंद्रो जयतितराम् ॥ ॥श्रीरसायनमः ॥

राम
॥७७॥

[OrderDescription]
,CREATED=13.10.20 12:03
,TRANSFERRED=2020/10/13 at 12:20:19
,PAGES=143
,TYPE=STD
,NAME=S0003986
,Book Name=M-1824-NAISHDHIYE CHARITRA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF

FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF

FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF

FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF

FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
,FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF

FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
,FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF
,FILE135=00000135.TIF
,FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,